

den 21 dennes. Jag förklarar högtidligt, att jag, med all aktning för andras öfvertygelse, tror mitt hjerta slå lika varmt för fäderneslandets väl, som de 155 herrar ledamöters, hvilkas röster afgjorde frågan i motsats med min och fleres åsikter.

Skulle Konung och fädernesland ännu en gång behöfva min arm; så varen öfvertygade, mine herrar! att jag då ej blir den siste, som erbjuder den till deras gemensamma rättmätiga försvar. — Mitt valspråk har varit och blir alltid: "Blif lyckligt du åldriga Svea; — död åt dina fiender!"

Frih. Stael von Holstein, Fabian Wilh., reserveerade sig äfven emot R. o. Ad:s den 21 dennes e. m. fattade beslut.

Frih. Kantzon, Joh. Albert, hade inlemnadt ett så lydande anförande:

R. o. Ad. har i sista plenum beslutat, att såsom sin enda gemensamma tanke förklara Const.Utsk:s förslag till vallag och till öfriga dermed sammanhängande bestämmelser vara oantagligt, i följd hvaraf någon åtgärd icke funnits nödig att vidtaga i anledn. af Const.Utsk:s utlåt:n N:is 85 och 68.

Emot detta R. o. Ad:s beslut anser jag mig skyldig att anföra min allvarliga protest.

Jag tillhörde den minoritet i Const.Utsk., som yrkade, att Utsk. skulle efter ordalydelsen i 56 §:n Reg.F:n försöka att i möjligaste måtto sammanjemka RiksSt:ns gemensamma tankar och, om skiljaktigheterna varit oförenliga, dem derjemte till samtliga RiksSt:ns behandlande anmäla.

För min del ansåg jag fördenskull Utsk. hafva bort utarbeta alternativa förslag och deröfver inhemta de särskildta RiksSt:ns särskilda tankar, hvarefter först votering i förstärkt Utsk. bort komma i fråga. Det otvifvelaktiga resultatet af denna grundlagsenliga behandling hade varit, att samtliga RiksSt:n, bundna vid de, då Const.Utsk:s betänk. N:o 38 pröfvades, af dem gjorda medgifvanden, ovillkorligen och utan möjlighet af reträtt måst fullfölja reformens bana och således tillvägabringa åtminstone något förslag till representationsförändring att hvila till nästa riksdag. Behöfvat, nödvändigheten af en representationsförändring hade då varit i laglig form högtidligen erkända af alla RiksSt:n. — Deri hade legat ett factum, som äfven en stationär regering haft svårt att helt och hållet förbise eller undvika, och den första grundstenen hade då varit lagd, — det initiativ Konungen vid flera tillfällen sagt sig fordra af R. St., innan Högstdensamme framlade sin propos. i detta ärende, hade då varit taget, — och detta frö skulle säkert hafva burit frukt.

Men Const.Utsk:s majoritet såg icke saken ur denna synpunkt. Utsk:s majoritet fann neml. nödigt att grunden

först lades genom stadgandet af principen för valrätten, och Utsk. föreslog i anledn. häraf propos:r till votering i förstärkt Const.Utsk. öfver denna princip.

Denna majoritetens åsigt gillades af alla fyra RiksSt:n, i följd hvaraf principvoteringen ock för sig gick och utföll i enlighet med Const.Utsk:s af BondeSt. godkända grundsats af samfällda val.

Sedan denna utgång var gifven, var det Const.Utsk:s ovillkorliga pligt att utarbete ett detaljeradt förslag, grundadt på den samfällda valrätten, d. v. s. på en valrätt utan afseende på stånd. Att bedömma beskaffenheten af detta arbete tillhör ej mig såsom ledamot af Const.Utskottet. På sätt reservationerna utvisar, har jag dock i åtskilliga viktiga punkter varit från pluraliteten skiljaktig, hvilket ådagalägger att icke heller jag anser Utsk:s arbete utan fel och brister. Men, mine herrar! längre än att med helgd åt en lagligen godkänd grundsats söka undanröddja dessa fel och brister sträckte sig ej vår lagliga rätt. Att nu bestrida riktigheten af den samfällda valprincipen och förklara ett derpå grundadt förslag oantagligt, sedan denna grund är antagen, är icke blott logiskt orimligt, utan stridande mot de första villkoren för en laglig behandling af ett ärende. Jag måste således på det högsta beklaga, att R. o. Ad:s ordförande medgifvit, och Ståndets majoritet sanctionerat en så uppenbar olaglighet.

Jag vill välja ett exempel. Om t. ex. vid votering enl. 71 §:n Reg.F:n ang:de grunderna för bevillningen det skulle inträffa, att tre Stånds majoriteters åsigt blefve i det förstärkta StatsUtsk. underlägsen och af StatsUtsk. ett Stånds åsigt gillad — skulle väl de tre Stånden då äga rätt att, med protest mot denna grunden, förkasta hvarje åt desamma gifven tillämpning, d. v. s. besluta att icke utgöra någon bevillning? Och skulle ett mera revolutionärt steg väl kunna af RiksSt:ns talmän och majoriteter vidtagas?

Förhållandet har emedlertid — jag upprepar det — varit precis enahanda i denna sak. Den samfällda valprincipen var antagen och derå hade således måst gifvas en tillämpning, såvida våld ej skulle begås emot grundlagen.

Man har i det förstärkta Const.Utsk. stadgat den samfällda valprincipen; men om nu stånds-valprincipen segrat, hade väl de tre privilegierade Stånden då medgifvit eller gillat, att det ena oprivilegierade Ståndet protesterat och fortfarande yrkat på samfällda val? eller hafva de tre Stånden större rätt att protestera än det ena? Och detta ena eller BondeSt. har ju nu laglydigt och stillatigande underkastat sig den i förstärkt Utsk. fastställda principen af ett tvåkammar-systeme, oaktadt sistnämnda Stånd enhälligt yrkat enkammarprincipen. Är det då de tre s. k. upplysta, bildade Stånden, som skola föregå det sjerde, som påstås representera en s. k. "rå massa," med exempel af för-

akt för redan fattade beslut, med den starkare majoritetens hånfulla trots mot minoriteten?

I sanning, sådant måste djupt bedröfva hvarje vän af ett lagbundet samhällsskick, hvars väl och grund är den moraliska aktningen för lag hos folkets representanter.

En ung man inom detta Hus har sagt, att de som utan vidare pröfning förkastade Const.Utskis förslag derigenom visat, att de icke ville någon reform. Man har kallat detta ett "hårdt ord", — sanningen är ofta "hård" att höra, helst då den träffar. Vare långt ifrån mig att vilja bedömma någons bevekelsegrunder, men just därför att jag derifrån afhåller mig, bedömmar jag desto strängare dess handlingar, — och det är från omdömet öfver dem, som jag drager en ovillkorlig slutföljd om en obenägenhet för all reform i vår representation hos majoriteten inom detta Hus och dess flera saksförare. Eller har icke Const.Utsk. från denna majoritet fått emottaga bittra smädelser och speord i stället för lugna och upplysande erinringar mot förslagens uppställning och innehåll? Har något försök ens blifvit gjort från denna sida att uppgöra ett motförslag? Har denna sida ens velat medgifva, att det enda den själf kunnat uppleta såsom förment grundlagsvidrigt, neml. valbestämmelserna för städerna, finge från förslaget afskiljas? Har denna majoritet ens tillåtit föredragning, än mindre pröfning, af de särskilda, djupt ingripande anmärknar, som blifvit framställda af Gr. Spens, Hr. Mannerskantz m. fl. af minoriteten?

Jag frågar, huru skall man under dylika förhållanden kunna föreställa sig annat, än att majoriteten, säker om sin makt, haft för afsigt att rent af förqväfva hvarje förslag till reform — att högtidligen utplåna ända till sista spåret af de medgifvanden, som Svenska folket för sex månader sedan med så uppriktig fröjd emottog af samma majoritet?

Icke är jag den, som hoppats att det förslag, hvarå Const.Utsk. vid denna riksdag nedlagt ett åtminstone högst mödosamt och långvarigt arbete, skulle kunnat blifva sådant, att alla fyra RiksSt:n vid en blifvande riksdag per acclamationem bifallit detsamma. Icke är jag den, som misströstar om den stora reformen, därför att vi icke genomföra den på en eller två riksdagar. Icke är jag den, som bestrider att hvarje ny sanning, äfven den enklaste, behöfver tid för att mogna, behöfver hafva förvärfvat styrka för att bryta och bana sig väg genom gamla fördomar och föreställningssätt, — och detta går under lugna tider mindre fort, ehuru, som jag hoppas, därför icke mindre säkert. Icke är jag den, som tror att reformen af de politiska institutionerna kan göra tillfyllest att omskapa ett förslappadt och demoraliseradt släkte till ett storsinnadt och ädelt folk; eller att t. ex. de samfälliga valen äro en trollformel, hvarigenom en nationel och duglig representation på en gång

framkallas. Men jag har af historien lärt, att bibehållandet af föråldrade, för tiden odugliga institutioner, är ett af de förhållanden, som mest af allt bidrager att göra nationerna missnöjda, håglösa, — att antingen qväfva deras frihetskänsla, eller oroa och reta deras sinnen, — att kasta dem in i partiernas strider, — med ett ord behovet af politiska reformer låter känna sig i alla samhällsförhållanden. Medvetslöst rör sig denna känsla vulkaniskt på samhällets djup, och hvad den till en början kräver för att lugnas är någon bestämd tanke, någon fast punkt att hålla sig vid.

Ett hvilande representationsförändringsförslag skulle efter min tanke utgjort en sådan fast punkt för den offentliga discussionen i ämnet hos den stora allmänheten, hos Svenska folket, hvars röst väl tyckes böra inhemtas i en så vigtig angelägenhet.

Fördelarne af ett bestämdt förslag äro oberäkneliga å alla sidor, neml. för dem som gilla hufvudgrundsatserna derföre att de under tiden till nästa riksdag kunna deråt i lugn gifva en klarare och bättre tillämpning; för dem åter, som endast till en del äro ense om dessa hufvudgrunder, derföre att de kunna uppgifva ett förståndigt modificationsförslag, och slutligen för dem, som absolut förkasta desamma, derföre att de få uppställa ett motförslag, som, derest det har förträffligheten för sig, naturligtvis måste betydligt vinna genom jämförelsen med ett odugligt.

Jag har således icke blott ur den juridiska åsigten ansett aktningen för grundlag och redan fattade beslut ovillkorligen hafva bort förbinda R. o. Ad. att icke nu förkasta förslaget, utan äfven trots det politiska förståndet och statsklokheten hos Rikets s. k. första Stånd hafva bort fordra, att icke tillbakavisa hvarje försök att erhålla ett hvilande förslag till en reform, hvars framgång dock icke är möjlig att hindra genom ståndsmajoritetens makt, och som särdeles genom ett olagligt motstånd vinner en styrka, som kan blifva fruktansvärd för en corporation, mera enig och stark i sin sammansättning än H. R. o. Ad.

Jag förnyar än en gång min allvarliga protest mot R. o. Ads ifrågakvar. beslut.

Ånyo föredrogs Bevilln. Utsk:s den 31 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda mem. N:o 44, i anledn. af Riksstns olika beslut, i afseende å stämplade pappersafgiften.

Detta memorial ansågs böra punktvis föredragas.

4 §:n, 1 mom.

Hr von Hartmansdorff, Aug., begärde att få veta hvad beslut BondeSt. rörde denna punkt fattat.

Undert. Ridd. Secret. upplyste, att BondeSt. afslagit inbjudningen och vidblifvit sitt förra beslut, men godkänt voteris-propos:na N:is 1 och 2.

Hr von Hartmansdorff: Då BondeSt. vidblifvit sitt beslut, så tillstyrker jag R. o. Ad. måtte vidblifva sitt, hvar-
 efter votering må afgöra hvilkendera meningen som skall
 varda gällande.

R. o. Ad. fann icke för godt att antaga inbjudningen,
 men godkände voter:s-propos:na N:is 1 och 2.

5 §:n. Adelsbref, m. m.

Hr von Hartmansdorff: Jag förmodar att Ståndet
 icke frånträder en mening, som af billigheten så högt un-
 derstödes, och att det sålunda kan vara öfverflödigt att låta
 uppläsa den långa specificationen, som upptager öfver en si-
 da. Jag hemställer alltså, att R. o. Ad. måtte vidblifva sitt
 beslut och godkänna voter:s-propos:n.

Inbjudningen blef icke antagen, men voter:s-propos:n
 N:o 3 godkändes.

5 §:n. Karaktersfullmakter.

Hr von Hartmansdorff: Ehuru jag sökt att med
 all uppmärksamhet följa uppläsningen, har jag ej kunnat
 finna skilnaden emellan R. o. Ad:s och de öfriga Ståndens
 beslut bestå i något annat än i ordalagen. Ehuru jag anser
 dem vara rättare i R. o. Ad:s än i de öfriga Ståndens beslut,
 hemställer jag dock, att R. o. Ad. ville antaga inbjudningen,
 på det att en omröstning må undvikas.

R. o. Ad. antog den till Ståndet gjorda inbjudning,
 i följd hvaraf voter:s-propos:n N:o 4 ansågs komma att för-
 falla.

6 §:n. Beskrifningar öfver geometriska kartor.

Hr von Hartmansdorff: Då det beslut Ståndet fat-
 tat om befrielse från stämplade pappersafgiften för beskrif-
 ningar öfver geometriska kartor, mycket minskar kostnader-
 na af de för jordägare i alla fall betungande landtmäteri-
 förrättningarna, så hemställer jag, att R. o. Ad. måtte vid-
 blifva sitt beslut och godkänna voter:s-propos:n.

Inbjudningen blef icke antagen, men voter:s-propos:na
 N:is 5 och 6 godkändes.

11, 14 och 17 §§:ne.

Utskottets yttrande gillades.

Föredrogs ånyo och gillades Bevilln.- samt Allm. Besvär-
 s- och Ekon.Utsk:n:s den 14 dennes på bordet lagda mem. N:o
 14, i anledn. af återremiss samt R. St:s i vissa delar fattade
 beslut, rörde Utsk:n:s uti mem. N:o 12 framställda förslag
 till sammanjemkning af RiksSt:n:s skiljaktiga meningar, ang:de
 grunderna och villkoren för brännvinsbränningens utöfning
 samt afgifterna derför.

Ånys föredrogos och biföllos StatsUtsk:s den 20 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda mem. och utlåt.:

N:o 454, ang:de de i Reg.F:ns 63 § föreskrifna creditivsummons belopp;

N:o 456, ang:de föreslagna åtgärder till minskning i Carlskrona stads utgifter för presterskapets aflöning, m. m.

Till pröfning företogos ej mindre StatsUtsk:s den 20 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda utlåt. N:o 459, i anledn. af erhållen återremiss å StatsUtsk:s utlåt. N:o 235, än ock BondeSt:s äfven sistnämnda dag på bordet lagda inbjudning till instämmande i Ståndets vid pröfningen af utlåt. N:o 459 fattade beslut.

Frih. Cederström, Jacob: Detta betänk. innefattar ytterligare ett bevis på det sätt, hvarpå StatsUtsk. förfar i fråga om allmänna räntors beskaffenhet och deras förvandling. Kolräntors erläggande in natura inom provinsen Dalarne är ett åliggande, som motsvaras af fördelarna utaf mindre mantalsräntor. Hade Utsk. gjort sig reda för beskattningsväsendet inom denna provins, så hade helt säkert detta betänk. aldrig emanerat. Att hos Konungen begära en undersökning om förhållandet med Fahlus bergslags privilegier, det är alldeles öfverflödigt; ty dessa privilegier finnas tryckta att läsa, och en hvar, som behagar taga kännedom af ämnet, kan vinna alla erforderliga upplysningar i detta afseende uti publika handlingar. Det går ej an, mine herrar! att löpa åstad med begäran om undersökning i ämnen, der ingen undersökning är behöflig för dem som kunna läsa inantill Svenskt tryck. Utsk. har grundat sitt förslag och begäran om afskrifning af kolräntornes erläggande inom förstnämnda landskap på den mindre tillverkning af koppar, som nu, emot förr, skall äga rum vid Fahlus grufva; men man skulle med mycket skäl kunna fråga, huru Utsk. vet att det nuvar. förhållandet alltid skall fortfara, eller är det väl något meniskt förstånd medgifvet att veta huru dermed kan komma att förhålla sig? Vi upptäcka i detta kopparverks annaler de mest besynnerliga phenomener. Redan på 1680-talet förklarades, till följd af ett olyckligt ras, att grufvan ej kunde bearbetas med framgång mer än 17 år, då man skulle vara kommen till spetsen af elipsen och malmen vara slut. Sådana framställningar hafva blifvit gjorda sedan dess, och detta allt oakadt har grufvan brutits till dato och det med fördel till på köpet. Vid det största af de ras, som i denna grufva inträffat, och till följd hvaraf man ansåg grufvan vara förstörd in totum et tantum, spilldes visserligen menniskolif; vid de sednare rasen har ej ens något finger blifvit skrubbadt på de arbetare, som vid tillfället arbetade i grufvan, och vid raset 1835 skadades endast några pumpverk,

verk, så att grufvan varit väl vårdad af den försyn som besörjt rasen. Emedlertid och för att återkomma till kolröntorna och dessas behörighet, så är det visserligen consequent af BondeSt. att besluta tredskoböternes afskaffande, sedan detta Stånd förut beslutat kolröntans upphörande, ty har jag ingenting att leverera, så kan det ej heller komma i fråga att jag skall böta för uteblifven leverering; men som jag icke finner nyttigt eller ens tänkbart att Konungen kan bifalla en framställning i afseende på denna röntas upphörande såsom anslagen till Fahlus koppargrufva, vare sig att mera eller mindre koppar derstädes brytes, kan jag ej annat än på det högsta tillstyrka att R. o. Ad. ville afslå betänk. N:o 459, så mycket hellre som all undersökning i detta hänseende är alldeles otillbörlig, då i tryckta handlingar finnes att läsa allt hvad som i detta hänseende är att inhemta; och beträffande tredskoböternes nedsättning, så är den nedsättningen otillbörlig, ty 12 sk. för uraktlåten leverering måtte ej vara för mycket.

Gr. Horn, Claës Fredr.: Frih. Cederström, som yttrat sig för afslag å betänk., har likväl icke emotsagt att koppartillverkningen så ansevärdt aftagit, att det är oförenligt med privilegiernes bibehållande att ett sådant förhållande, som nu existerar å grufvans sida, kan få fortvara. Det är väl möjligt att hopp om en förbättrad afkastning kan kvarstå, men sådant beror likväl på undersökning, och skulle denna undersökning så utfalla, att Fahlus grufva går sin undergång till mötes, så är det ock naturligt att fråga kan uppstå, huruvida grufvan fortfarande kan få vara i full besittning af de privilegier, som äro grundade på tillgången af koppar. Då tillverkningen numera ej är densamma som förr, är det ej underligt om de, som till grufvan äro skyldige att leverera kol, med övilja anse sig förpliktade att erlägga en skatt, hvartill grunden nu synes brista. När detta sålunda blott beror på den undersökning, som Ständerne kunna komma att begära, finner jag icke skäl att afstyrka hvad Utsk. föreslagit. Hvad tredskoböterna vidkommer, så synes den största obillighet vara för handen, att de skattskyldige, som äro ålagde att leverera kol, men ej äga några kol att leverera, skola vid uraktlåten leverering prejas att erlägga böter. Jag tillstyrker bifall till betänkandet.

Frih. Cederström: Till hvad jag förut yttrat får jag lägga, att i afseende på de skedda rasen hafva undersökningarskett, icke endast af bergmästaren i orten, utan afven af Bergmästaren Forselius från Sala, hvaraf befunnits att dessa ras kunna bearbetas på mångfaldiga ställen och att de gifvit en ganska betydlig vinst. Under återopande af hvad jag förut anfört, fortfar jag att yrka ogillande af betänkandet.

Gr. Frölich, David: Frih. Cederström har inledt en discussion, som är alldeles främmande för detta ämne, neml. en discussion om Fahlu grufvas framtida frambringande af kopparmalm. Frih:n synes förmoda, att som det icke är lätt att undersöka, huruvida der finnes malm allt framgent att tillgå till den qvantitet, hvarför kolbehovet blifvit från äldre tider tillbaka beräknadt, så skulle ej någon jemkning få ske i bolagets privilegier hvad beträffar den bestämda qvantiteten af kol, oaktadt grufvans afkastning på koppar är vida ringare än fordom; men hända kunde, att denna afkastning tilltog, så att grufvan blefve i behof af hela det quantum kol, som ansetts erforderligt för grufdriften från äldre tider tillbaka. Jag vill visserligen medgifva så väl att malm finnes i Fahlu grufva, som ock att mera kan upptäckas; men detta hindrar ingalunda, att bolagets privilegier böra modifieras. Ett bland de förhållanden som kräfer modification är det, att hemman, som fordom blifvit ålagda kolningsskyldighet, numera icke äga skog, men likväl måste leverera kol, eller också erlägga böter för uraktlåten leverering af denna vara. Ett sådant förhållande måste ändras. Det skulle förutsätta ett barbariskt samhällsskick, ifall ejslika privilegier skulle få jemkas, och jag tror ingalunda att befintligheten af oupptäckta malmstreck kan förhindra en förändring i det privilegium, som Fahlu bergslag för närvar. äger. Jag har händelsevis kommit i tillfälle att se på hvad sätt Fahlu bergslag begagnar sina skogstillgångar, hvilka äro utsträckta till Wermland på andra sidan om fjällen, och jag har erfarit, huru bolaget, för att tillgodonjuta hvarje jota af sina privilegier, icke velat släppa efter en förment äganderätt till skogar och jord, deraf det icke kan hafva någon nytta. Bolaget vill neml. bibehålla en del af skattallmogen sig tjenstskyldig, fastän bolaget ganska väl vet, att denna allmoge icke har några kol att leverera. Det torde således vara skäl att undersöka om bolaget behöfver så mycket kol, nu som förr, och om det utrönes att numera ej så mycket kol behöfves som fordom, så finner jag icke någon orsak hvarför lika mycket kol skall levereras till bolaget. Jag skulle tro det vara rätt att taga bort kolplikten, om jag icke fann att, innan bolagets privilegier blifvit inskränkta, förlust för allmogen skulle uppstå, om den alldeles borttogs och en annan afgäld sattes i stället för böterna. Det är således på grund deraf, som jag tror att StatsUtsk. visligen förfarit, då det föreslagit nedsättning i kolplikten. Hvad beträffar den föreslagna underd. skrifvelsen till K. M. ang:de undersökning, så kan den ej hafva annat ändamål än just utrönande af grufvans kolbehof, men ingalunda af grufvans dräktighet på malm. När dessutom Ständerne icke kunna anhålla att Konungen genom dess Justitie-canceller ville inför laga domstol söka fränvinna bolaget en del af dess privilegier, emedan sådant kunde anses

förhastadt, så ser jag icke hvad Ständerne kunna göra annat än besluta en underd. skrifvelse i ämnet, då man kan hoppas att en sådan yttring ifrån Ständernes sida skall hafva till följd, att Konungen, sedan undersökningen blifvit hållen, samt utrönt blifvit, att grufvans kolbehof är vida mindre nu än förut, helt simpelt frändömmet bolaget dess nu innehafvande rättighet att bekomma det quantum kol, som bolaget nu tillgodonjuter. Detta borde Hr Presidenten i Kammar-colleg. begripa och icke stå här ordande om ras, bräckta lemmar och dylikt, för att draga discussionen på sned.

Frih. Cederström: Visserligen skulle det vara en fördel för Dalallmogen, att befrias från kolningsskyldigheten, ifall befrielsen erhöles till skänks; men i händelse den del af allmogen, som utgör kolröntan, blir, som sig bör, underkastad annan skattläggning i stället, så fick denna allmoge betala mer för mindre. Gr. Frölichs yttrande om Fahlbergslags äganderätt till skogar bevisar, att han är okunnig om förhållandet. Det är neml. af Vesterdalarnes afvittrade skogar, som Konungen för hvarje år bestämmer det antal sågblock, som hvarje rote får disponera till afsalu, och som på Clarelven nedskeppas. Det der är allt saker, som man kan få reda på, om man vänder sig till embetsmyndigheterna; men, Gud bevars, Wermlands-patronerne, de tro, att det är Fahlbergslags privilegier, som hindra allmogen i Vesterdalarna att försälja sina skogsproducter, under det att likväl, allt efter Landshöfdingeembetets yttrande, det tillåtes hvarje rote att få åt sig utsynade sågblock till den mängd, att deraf kan blifva ända till 24 tolfte bräder, allt efter behofvet. Det torde äfven vara obekant, att inom Dalarna beskattningens grunder äro inrättade efter soldatrote, och om man rubbar dessa Dalarnes privilegier och underkastar Dalprovinzen beskattning efter metod, så kommer allmogen der att få betala mera. Tolf sk. böter för uraktlåten kolleverering är af alldeles ingen betydhet; ty de, som ej hafva kol på sina hemman, få köpa dem af andra för markegångspriset. Jag yrkar fortfarande afslag å betänkandet.

Hr Tersmeden, Carl Reinh.: Här är icke fråga om, huruvida rasen i Fahlbergslags grufva varit mer eller mindre farliga för bolaget, eller om Guds finger vid tillfällen af ras varit emellan, för att bespara menniskolif, hvarom en talare yttrat sig, och hvilket synes vara ett bortblandande af sjelfva saken. Frågan är, om bergslagen skola få behålla de privilegier som de erhållit, under en stor koppartillverkning, eller huruvida dessa privilegier skola i större eller mindre mån försvinna, då tillverkningen af koppar är mindre än förut. Det sednare är ett factum, äfvensom att Fahlbergslags numera söker sin största förtjenst i jernstillverkning, samt att de kol, som förut användts för grufvans

bearbetande, nu dragas till jernbruken. Det är af detta skäl, som Utsk. tillstyrkt, att förhållandet borde utredas och hvarföre jag anhåller om propos. på bifall till betänkandet.

Frih. Boye, Ludv.: Jag är af den sista värda talaren förekommen. Mig förefaller det ytterst rättvist, att ett privilegium, som är skadligt för allmänheten, och icke gagneligt för privilegii-innehafvaren, bör undergå förändring. Då det är ett factum, att bolaget har sig tillagdt ett större kolanslag än det anses möjligen kunna använda, så synes det vara mycken rättvisa uti, att en ändring häruti sker, och att det öfverskott af kol, som icke är nödvändigt för bearbetningen af koppar, må få på andra håll användas. På denna grund tillstyrker jag bifall till betänkandet.

Hr von Hartmansdorff, Aug.: Utsk. tillstyrker, "att R. St. måtte hos K. M. i underd. anhålla, det täcktes K. M. låta i behörig ordning anställa undersökning till att utröna så väl beskaffenheten af de privilegier, hvarpå Stora Kopparbergs bergslags rättighet att in natura utfordra ifrågavar. ränte- och mantalskol sig grundar" &c. Om någon är missnöjd med de privilegier, som tillhöra Fahlu kopparbergs bruksbolag, så är det dock den missnöjde personens, eller corporationens, sak att göra målet anhängigt. Att deremot gå till Konungen och anhålla att Kronan måtte uppträda såsom åklagare emot någon enskild innehafvare af en rättighet, anser jag vara inquisitoriskt. Det vore att begagna Statens medel för att förfölja den enskilde. Man kan ej se slutet på en rättegång, der den ena parten, neml. Staten, har en outöslig källa att hemta ur emot vederpartens snart uttömda tillgångar. Jag underställer R. o. Ad. hvart det skall leda, om man gör Staten till enskild åklagare eller förföljare, då den private mannen icke anser sig sjelf kunna med framgång utföra saken. Dernäst kommer: "— — — som ock beloppet af den kolquantitet, som, med afseende å Fahlu grufvas nuvar. tillstånd, kan anses erforderlig för koppartillverkningens inom bergslaget bestånd och fortfarande drift." — Det är ganska ovisst, huruvida kopparverket kommer att fortfara i samma kläna tillstånd hädanefter som hittills. Jag torde på motsatsens möjlighet få anföra ett exempel från Brödariket: När jag år 1816 kom andra gången till Norrige, befanns Kongsbergs silfververk i det förfall, att Storthinget med Konungens tillstånd utbjöd nämnde verk till salu, hufvudsakligen emot det villkor att köparen skulle underhålla den mängd af fattighjon, som grufarbetare efterlemnad till tunga för Staten; men inga antagliga anbud erhöles. Grufvan måste alltså bearbetas för Statens räkning, på det att man, genom sysselsättning åt arbetspersonalen, skulle förlora mindre, än om hela denna människoskara underhölles utan arbete. Härigenom inträffade emellertid, att nya malmtillgångar upptäcktes, hvarigenom gruf-

van lemnade en afkomst, som nu är betydlig och för Staten särdeles vinstgifvande. Huru vet man väl, om ej samma förhållande möjligen kan inträffa vid Fahlus grufva? och männe Ständerne handlade rätt, om de på förhand borttog de tillgångar, som bolaget äger, samt derigenom gjorde det oförmöget att kunna arbeta med drift. R. o. Ad. har förut afslagit betänk. N:o 235, — det första som Utsk. i denna fråga afgaf. — Jag hemställer, att R. o. Ad. ville göra likaledes med detta N:o 459, samt att det måtte blifva vederbörande kolgifvares ensak att tvista med Fahlus grufvebolag häst de gitta, utan att Staten uppträder såsom målsman för vissa medborgare emot andra, hvilket ej kan blifva annat än förhatligt.

Gr. Frölich: Det var mig ingalunda oföväntadt, att Hr von Hartmansdorff, då han begärde ordet för att yttra sig i en sak som rörde privilegier, skulle förfakta ett sådant; men han har tillika sökt gifva denna fråga en färg, som skulle Ständerne obehörigen hafva åtagit sig något målsmanskap för räntegifvarne. Jag ber att få nämna det min tanke är, att Ständerne, med den andel i lagstiftningen i hvad rörer skatteväsendet, som ej kan dem fränkännas, böra för sin del hos Konungen yttra sig så, att Konungen och Kronans embetsmän må vara oförhindrade att i Ständernes åsigt procedera. Dessutom kan jag ingalunda anse det vara obehörigt, när saken rör en stor menighet, att Ständerne taga ett steg för att befria denna menighet ifrån en orimlig och stor tunga, då det lätt kan förutses, att t. ex. här de enskilda kolräntegifvarne icke kunna förena sig om en sådan åtgärd, som skulle fordras för att få deras besvär i laglig väg pröfvade. Fordom var det vanligt att Justitie-cancelleren ex nobili officio upptog sådana frågor: jag vet ej om i sednare tider Justitie-cancellersemetet fått en mera inskränkt befattning, eller om de Justitie-cancellerer, som före den nuvar. innehåft detta embete, ansett sig mera som Konungens enskilda tjenare, än såsom de der, hvilka hade att upptaga och till slut befordra sådana allmänna frågor som denna; men huru än härmed må sig förhålla, kan jag för min del likväl icke anse obehörigt, att Ständerne medelst underd. skrifvelske fästa K. M:s uppmärksamhet på ett sådant förhållande som detta. Något sådant kan ej kallas för inquisitoriskt, ej att vilja förfölja enskilde. Det är ej förföljelse, skulle jag förmoda, att i ett lagbundet samhälle framställa en fråga till domstols ompröfning; ty vore det så, då skulle deraf följa att domstolen vore inquisitorisk, och detta återstår för Hr von Hartmansdorff att bevisa. Hr Tersmeden har uppgifvit att Fahlus grufvebolag använder sina kol vid jernfabrikationen: detta är sanning, och jag kan bestämdt upplysa att t. ex. vid Korsån hafva 4 nya härdar för jern-tillverkning på en gång drifvits med kol levererade till

Fahlu grufbolag. Detta bevisar att detta bolag ämnar använda sina kol till jertillverkning och ej till kopparfabrikation, hvilket åter påtagligen bevisar, att det kolanslag, som från äldre tider tillbaka är gjordt för Fahlu grufdrift, ej numera tarivas till sitt fulla belopp. Att nu argumentera på så sätt, att derföre, att ett bolag erhållit ett privilegium och för det att möjligen rikare tillgångar på koppar framdeles kunna upptäckas, detta privilegium aldrig skulle få ändras, ett sådant argumentationssätt, säger jag, innefattar en orimlighet; ty hvar och en, som vill taga och gifva reson, måtte väl finna, att ett privilegium, gifvet för ett visst ändamål, måste upphöra, då sjelfva ändamålet, hvarför privilegiet gafs, upphört att vara till, hvadan ingenting vore orättare än att lyssna till Frih. Cederströms och Hr von Hartmansdorffs framställningar härutinnan.

Hvad beträffar Ståndets beslut öfver Utsk:s förra betänk. i detta ämne, så var det troligen en product af den värde ledamoten Hr von Hartmansdorffs uppfinnning och kan ej göra det mera värdt att nu efterfölja, sedan StatsUtsk. med mera allvar gått på djupet med saken.

Jag tillstyrker bifall till betänkandet.

Frih. Leijonhufvud, Abraham: Jag får lemna den upplysning, att 2:ne Stånd antagit detta betänk., BondeSt. med förmildringar, d. v. s. gjort det lindrigare än StatsUtsk. föreslagit. Frågan torde således hafva fått sin karaktär; men jag måste yttra mig något i anledn. af den strategi, som Hr von Hartmansdorff begagnat. Han har icke obetydligt låtit förstå, att den framställning, som StatsUtsk. gjort, skulle leda derhän att man komme att anställa inquisitoriska rättegångar, som således skulle göra samma framställning partisk och förhatlig. Jag vill tro att Hr von Hartmansdorff ej funnit behöfligt att läsa Utsk:s tillstyrkande; ty der finnes i sanning intet som kan gifva anledn. till en sådan förmodan; der talas blott om att undersökning bör ske, men ej huru tvister skola utföras. Om det är denna undersökning, som Hr von Hartmansdorff finner vara så litet på sitt ställe, så påstår jag deremot att ingen oförmlighet deruti ligger; ty missminner jag mig icke alltför mycket, så har, i frågan om en friare kolhandel för allmogen, K. M., på enskilde motionärers anhållan, i nåder tillåtit att undersökningar öfver hela Riket i detta hänseende må ske, hvaraf utrönas skulle, huruvida de gamla privilegierne lade hinder i vägen för en fri kolhandel, på det att Konungen sedermera må sättas i tillfälle att begagna sin rätt och följa sin uttalade grundsats att kolhandeln bör vara fri, emedan denna näring ej mera än andra bör hindras i sin verksamhet.

Jag tror således icke att StatsUtsk. i denna fråga på något sätt förgripit sig. Hvad sjelfva saken angår, hafva framställningar blifvit gjorda, dels af StatsUtsk:s ledamöter,

dels ock af Gr. Frölich, hvilka tydligt utreda frågan, och mig återstår således ingenting annat än att anhålla om propos. till bifall å ifrågavar. betänkande.

Frih. Hamilton, Hugo, förenade sig med Frih. Leijonhufvud.

Frih. Boye: Sedan en värd ledamot, Gr. Frölich, yttarat den tanken att hos K. M. skulle sökas att genom Dess Justitie-cancellersembete åtal skulle vid domstol emot bolaget anställas, finner jag icke underligt att Hr von Hartmansdorff bestrider det. Begge desse ledamöter må icke illa upptaga, att jag icke kan godkänna deras åsikter. Då det är gifvet att ingen domstol kan upptaga frågan om privilegier så länge dessa existera, så frågar jag — hvartill skall Justitie-cancellers-embetets åtgärd tjena? Jo! att blifva bortvisad från domstolen och till ingenting annat. Jag vill hålla mig till Utsk:s betänkande. Jag kan icke finna att någons rättighet är förnärmad, emedan Utsk. icke begärt annat än en undersökning. Hvarom? jo! derom huruvida det närvar. behovet för bolaget är detsamma, som det var när kolanslaget genom privilegierna beviljades, och detta för att komma till den rättsenliga påföljd, att, i händelse undersökningen skulle utvisa att ett bolag, hvars gifna bestämmelse är att upparbeta koppargrufvan, kan slå under sig och till sin nytta på annat sätt använda det, som är gifvet endast i och för koppar-tillverkningen, rättelse i afseende på den derpå grundade kollevereringsskyldigheten må kunna tillvägabringas. Då Utsk. icke begärt annat än en undersökning och ändamålet omöjligen kan af min rättskänsla ogillas, så förnyar jag min anhållan om bifall till betänkandet.

Hr von Hartmansdorff: En af StatsUtsk:s ledamöter har, såsom skäl att bifalla Utsk:s betänk., anmärkt, att hvad som nu blifvit tillstyrkt RiksSt:n att göra, hafva de gjort en gång förr uti en nära beslägtad fråga, neml. om rättighet i allmänhet till kolfångst för vissa bruk. Det är just detta förhållande, som fäst min uppmärksamhet på förevar. fråga. R. St. anhöllo vid sistlidne riksdag, att K. M. måtte låta undersöka huru sig förhölle med brukens rättighet till kolfångst. Såsom t. f. landshöfding i Calmar län ålåg det mig att i sådant ändamål sammankalla kolgifvare och koltagare. Vid denna sammankomst i norra delen af länet inträffade, att alla de som hade några rättigheter förklarade sig vilja behålla dem, och alla de som hade skyldigheter förklarade sig vilja slippa att fullgöra dem. Med parterna kom det följaktligen icke längre, än att den ene skrattade åt den andres anspråk, sägande: det är domstolen och icke landshöfdingen, som skall skilja oss emellan. Innehållet af min berättelse om undersökningen blef derefter. Men se, då det kom till södra delen af länet, vårdade sig hvarken kolgifvare eller koltagare att infinna sig, med un-

dantag af en enda person, hvilken följaktligen kunde yttra sig utan gensägelse. Samma utgång, som den förra undersökningen fick, lärer äfven den ifrågavar. få, i händelse hon vidtages, ty hon är, jag vill icke säga orimlig, men utan grund. Hon åstadkommer besvär utan att medföra någon nytta. Man invänder, att fråga blott är om undersökning af rättigheten. Jag hemställer till herrar lagkloke, om en undersökning angående någons äganderätt kan företagas, utan att ägaren kallas och höres. Antingen han inställer sig sjelf eller genom ombud, så måste det göra honom besvär och kostnad. Skall ägaren slippa beggedera, så måste Staten betala kostnaden för dem, som blifva inkallade. När då Staten kommer att godtgöra kostnaden på begge sidor, så visar sig bäst orimligheten af en undersökning om äganderätt, der Staten får betala både kärande och svarande ombudet. Man säger, att undersökningen icke vore inquisitionrisk, när hon skedde vid domstol. Ingen lärer hafva hört, att inquisitionstribunalet icke ansetts för domstol. Om Staten icke vill betala begge parterna, så gynnas den ene emot den andra. Man säger att uti en så stor och vigtig fråga bör Staten taga sig målsmanskap. Jag tror tvertom. Ju större menigheten är, desto lättare kan hon betala. Den som är så fattig att han ej mäktar lösa proten, erhåller dem enligt lag för intet. En talare har trott, att jag vållat afslag på betänk. N:o 235. Jag tror att jag icke ens yttrade mig deröfver; men det må vara likgilltigt hvem som talade i saken; det som är af vikt är Ståndets beslut, hvilket jag åberopat, men icke särskilde talaresh åsigt. Jag fortfar att anhålla om afslag på betänkandet.

Gr. Anckarsvärd, Carl Henr.: Jag anhöll om ordet då Frih. Boye yttrade sig, emedan jag trodde att han ämnade tala emot betänkandet. Då han tvertom förenat sig med dem hvilka yrkat bifall dertill, så har jag i den delen ingenting att yttra; men då jag fått ordet, torde det tillåtas mig mot Frih. Boyes påstående, att så länge ett privilegium existerar bör dess verkan icke kunna blifva föremål för domstols pröfning, få erinra, att ett privilegium ingalunda lär kunna betraktas såsom någon Guds omedelbara gåfva, utan såsom alla andra människoverk, och då ett privilegium icke är annat än inskränkning af den enes rättigheter till utvidgning af den andres, och rättigheter å ena sidan icke gifvas utan skyldigheter å den andra, det jemväl kan inträffa att innehafvaren af ett privilegium icke iakttagit den honom såsom villkor för detta privilegium åliggande skyldighet, eller att den, som enligt ett sådant privilegium har skyldigheter att iakttaga mot innehafvaren deraf, icke fullgör desamma; så måste väl i dessa händelser frågan blifva föremål för domstols pröfning, då det beviljade privilegium

legium upphäfves i den händelse, att innehafvaren deraf icke fullgör de dermed förenade åligganden. Jag instämmer i öfrigt med dem, hvilka yrkat bifall till betänkanDET.

Frih. Hamilton: Äfven jag har redan förenat mig med dem som yrkat bifall till betänkanDET. Jag har gjort det, dels i stöd af de uppgifter, som StatsUtsk. lemnat, dels på grund af dem jag från andra håll bekommit, deraf man kan sluta att behöfvet af kol nu är vida mindre än det till förene varit, en gifven följd deraf att koppartillverkningen aftagit. Då det är upplyst, att kolen icke till hela tillgången användas för det ändamål, hvartill de ifrån början blifvit anslagne, utan transporteras till andra bruksinrättningar för att der användas, och då man derjemte känner att kollevereringen i sednare tider blifvit i samma mån mera tryckande som skogstillgången aftagit, så finner jag att Utsk. ganska välbetänkt tillstyrkt de föreslagna åtgärderna till vinlande af nödig rättelse i detta hänseende. Man har anmärkt, att det icke är Statens sak att uppträda såsom medlare emellan den ena och den andra enskilda personen. I motsats dermed tror jag, att det är R. St:s och Statens sak, när hela menigheter i något fall finnas vara lidande, att antingen söka skaffa den rätt, som har rätt, eller ock söka bereda lindring, om bördorne äro för mycket tryckande och icke i rättsväg eller genom öfverenskommelse kunna lindras. Något annat sätt att erhålla denna lindring gifves icke, än genom Statens mellankomst; ty det låter icke tänka sig, att den fattiga Dalallmogen, som har svårt att berga sig för dagen, skall kunna anskaffa hvad som behöfves för att underhålla en rättegång eller för att på en gång friköpa sig från det ifrågavar. åliggandet. Den har ingen annan utväg än att genom sina representanter vända sig till R. St., hvilka böra lyssna till deras anhållan, i händelse den är grundad. Man har sagt, att den ifrågavar. undersökningen tjenade till intet, emedan dermed säkerligen skulle gå, som med en undersökning uti ett visst län, der parterne å ömse sidor skratade deråt och sade att landshöfdingen icke hade med saken att skaffa, emedan det tillkom domstolen att skilja emellan parterna. Jag har visserligen icke mycken kännedom om de administrativa myndigheterna och gränserna för deras verkningskrets; men då Regeringen har utfärdat ett påbud om undersökning af vissa privilegiers art och natur, så är det ganska besynnerligt att skrott deröfver kunnat uppstå, då det måste vara helt annat att i laglig väg uti sista instansen afgöra frågan, sedan parterne å ömse sidor lemnats tillfälle att anföra skäl och motskäl, och helt annat att i administrativ väg låta verkställa en preliminär undersökning till utredande af förhållandet. Det gifves kolprivilegier, hvilka kallas privilegier af missbruk, emedan privilegierna icke kunna

med några handlingar styrkas, och vid sådant förhållande måste ett sådant privilegium förfalla. Hvad de ifrågavar. privilegierna beträffar, så tror jag att undersökningen bör afse, dels huru stort quantum kol, som erfordras för ifrågavar. tillverkning, dels om de som äro skyldige att leverera kol skola lemna ett bestämdt quantum eller så mycket som fordras till koppartillverkningen, och om i sednare händelsen levereringsskyldigheten är obegränsad i mån af tillverkningen eller endast sträcker sig till ett visst maximum. Om privilegierna tillkommit under förutsättning af vissa förhållanden, som sedermera förändrat sig, så måtte det ligga i deras makt, som gifvit dessa privilegier, att upphäfva dem när ett annat förhållande inträdt. Äfven kan det hända, att privilegierna vid ett förändradt förhållande enligt sakens natur förfalla; ty om t. ex. ett privilegium innehåller, att en viss koppar- eller jern-tillverkning äger att bekomma kol från en bestäm'd skogs-trakt, så förfaller ett sådant privilegium af sig sjelft, då den trakten icke mera äger någon skog. Då vissa skogar blifvit bestäm'da för vissa bruk att förse dem med kol, så har det så skett, under förutsättning att innehafvaren af dessa skogar kunde derifrån förse med kol och icke att de skulle köpas från andra håll. Sådana privilegier kunna icke vara af den bindande natur, att de icke af R. St. och K. M. kunna upphävas, då grunden för desammas beviljande upphört. Af dessa skäl instämmer jag i anhållan om bifall till betänkandet.

Frih. Cederström: Jag begärde ordet i anledn. af Gr. Anckarswärds yttrande, att tillses borde huruvida privilegierna för ifrågavar. bergslag möjligen kunde vara förverkade; men något sådant har Utsk. icke föreslagit; ty Utsk. har tillstyrkt att R. St. måtte hos K. M. i und. anhålla, det tacktes K. M. låta i behörig ordning anställa undersökning till utrönande af så väl beskaffenheten utaf de privilegier, hvarpå Stora Kopparbergs bergslags rättighet att in natura utfordra ifrågavar. räntor och mantalskol sig grundar, som ock beloppet af den kolquantitet, som med afseende å Fahlu grufvas nuvar. tillstånd kan anses erforderlig för koppartillverkningens inom bergslaget bestånd och fortfarande drift; äfvensom att, så framt icke oförmålde privilegier deremot lägga hinder i vägen, det för bergslaget behöfliga quantum kol måtte till utgörande på hittills föreskrifvet sätt fördelas emellan de närmast belägna förut i berörde afseende skattskyldiga socknar. Nå väl! har Utsk. här ifrågasatt att Fahlu bergslag skulle hafva förverkat sina privilegier? Man har begärt, att dess privilegiers beskaffenhet måtte undersökas; men jag har redan erinrat att dess privilegier finnas tryckta, och det vore väl besynnerligt, om en undersökning skulle anställas till utrönande af sådant, som hvar och en sjelf kan läsa uti tryckta offentliga handlingar. Hade deremot frågan

varit af den natur, att Fahlu bergslag skulle hafva förverkat sina privilegier, då hade R. St. kunnat hos K. M. begära att Justitie-cancelleren derom i laga ordning finge låta anställa rausakning; men så är icke förhållandet, utan man vill veta huru dessa privilegier äro beskaffade, hvilket dock är en känd sak. Man vill veta huruvida kolquantiteten kan behövas för den koppartillverkning, som nu förmås åstadkommas, och om man är skyldig att lemna mera kol än som koppartillverkningen erfordrar. Man glömmar då, att, sedan koppartillverkningen aftagit, sednare resolutioner tillåtit kolens användande för jernbruk, som kring Fahlu bergslag blifvit anlagde. Hvart vill man då taga vägen med en sådan anhållan hos K. M., som endast skall vålla ledsamma uppträden? Jag förnyar min anhållan om afslag å betänkandet.

Frih. Boye: Jag borde egna en särskild compliment åt Gr. Anckarsvärd, som behagat gifva ett särskildt afseende åt mitt deltagande i discussionen, ett afseende som skulle sträcka sig ända till nödvändigheten att anse hvarjemitt inträdande i discussionen påkalla Hr Grefvens motstånd. Måhända har Hr Grefvens mening icke varit sådan och jag förbigår den derföre. Deremot kan jag icke lemna oanmärkt den förvridning Hr Grefven gjort af mina ord. Jag har aldrig sagt att missbruk utaf ett privilegium icke kan blifva föremål för domstols pröfning. Icke heller har jag sagt, att privilegiens missbruk icke kunna föranleda deras förverkande; men jag har sagt, att privilegiens existens, frågan om ett privilegium skall fortvara eller icke, oberoende af all fråga om missbruk deraf, icke kan blifva föremål för domstols pröfning. Så länge ett privilegium existerar, måste det respecteras, och ett privilegium existerar intilldess det antingen blifvit förverkadt och genom ett i behörig ordning gifvet beslut förklaradt ogilltigt, eller ock af annan orsak upphäfvat i den ordning privilegier kunna upphävas. Fråga är nu icke derom, som skulle Fahlu bergslag hafva förverkat sitt privilegium, utan frågan är den, huruvida en undersökning kan vara behöflig till utrönande deraf, om den anslagna koltillgången erfordras till den koppartillverkning, som nu för tiden äger rum, samt om skogarne uteslutande äro anslagne för koppartillverkningen eller äfven kunna få användas för jernsmide. Men jag är skyldig sanningen sin rätt. Hade Frih. Cederström förr än nu upplyst, att sedermera utkomne resolutioner medgifva rättighet dertill, så hade jag icke velat inkräkta derpå. Likväl så länge det är mig tillåtet att fråga, huruvida det privilegium, som blifvit Fahlu bergslag beviljadt, numera å ena sidan är för bergslaget behöfligt eller icke, och å andra sidan skadligt och ledande till stor börda för allmogen, så länge jag qvarstår vid denna tanke, anser jag äfven en utredning i detta fall vara gagnelig och nyttig.

Gr. Horn: Då jag förra gången hade ordet, tog jag mig friheten antyda på den särskilda omständigheten, att den skattdragande allmogen i Dalarne anser sig orättvist behandlad, och att på grund af denna folktro ifrågavar. motioner blifvit väckta. Jag kan icke heller undgå att finna, att det gifves skälig anledn. för den skattdragande allmogen att tro sig vara uti ett svårare predicament, och det anser jag vara hufvudsakliga orsaken hvarför man har tillstyrkt en underd. anhållan om undersöknings anställande. Denna undersökning bör hafva till föremål: först att upplysa orsaken till meddelandet af detta privilegium, och sedermera af hvad orsak kolröntan blifvit förvandlad, samt slutligen huruvida icke rättvisa och billighet fordra att sådan kolskatt-skyldig allmoge, hvilken bor så aflägs från Fahlus bergslag, att det icke rimligen kan fordras att den skall lemna kolen in natura, må derifrån befrias och erhålla förvandling af sin kollevererings-skyldighet. En sådan undersökning skulle måhända leda till jemkning i dessa förhållanden, der jemkning kan behövas, och skulle för resten kunna upplysa de skattskyldige om deras ovillkorliga förbindelse till bergslaget, hvars privilegier måhända på goda grunder böra existera; men om motsatsen skulle upplysas, måste påföljden blifva den, att dessa privilegier efter omständigheterna förändras. Allt detta synes mig innefatta största skäl för R. o. Ad. att bifalla hvad StatsUtsk. tillstyrkt.

Hr Frih. o. Landtm. hemställde, om R. o. Ad. behagade bifalla StatsUtsk:s utlåt. N:o 459.

Ropades starka ja, blandade med nej.

Hr Landtm. förklarade, det han trott sig finna att ja öfverröstat nej.

Hr von Hartmansdorff: Jag anhåller att få veta, huru de öfriga Stånden afgjort saken, samt att derefter få tillkännagifva, huruvida jag anser votering behöflig eller icke.

Undert. Ridd.Secret. tillkännagaf, att PresteSt. bifallit N:o 459 och icke antagit inbjudningen, och att BorgareSt. bifallit samma utlåt. och lagt N:o 235 till handlingarna; BondeSt:s beslut vore redan för R. o. Ad. uppläst.

Hr von Hartmansdorff: Således är saken afgjord genom 3:ne Stånds beslut. Då R. o. Ad. har så många mål oafgjorda, vill jag icke begära omröstning. Jag har tillräckligen talat mot den oriktiga grundsats, hvarpå detta betänk. är bygd, och jag hoppas, att, när det kommer till högsta pröfningen, det icke vinner afseende.

Uppå derefter framställd propos. fann R. o. Ad. BondeSt:s inbjudning, efter det nu fattade beslutet, icke erfordra annan åtgärd än att läggas till handlingarna.

Till pröfning företogs StatsUtsk:s den 20 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda utlåt. N:o 460, i anledn. af väckta motioner ang:de förhöjning i anslaget för tullverket och tullbevakningens förstärkning.

H. Ex. Hr Gr. Löwenhjelm, Gustaf: Att tullbevillnings alla åsyften endast i mån af tullbevakningens beskaffenhet ernås, var den sats, på hvilken jag här den 9 sistl. Januari stödde min nu förevar. motion — en sats, som i hela den administrerade verlden är lika gängse, som sjelfva idéen om tull, och som åter stödjer sig på den lika apodictiska sats, att coërcition är den enda, som i fråga om verldslig lagstiftning differentierar lag ifrån välmenta råd; hvadan lagens kraft uppenbarligen beror af coërcitiv-medlens.

Detta förtjente att kallas en högst öfverflödig bevisning af det axiomatiska, om tullbevakningsanstalterne hos oss icke blifvit en partifråga emellan liberalismen och prohibitismen i tull-läran. — Att båda hafva att uttala sig i tull-taxan men ingalunda i tullbevakningslagarna, har af bådas anhängare blifvit förbisedt; och högst inconsequent med egna syftemål hafva de sträfvat båda; — ty med liberalitet menas ju icke att lag-gäckeriet skall få bedrifva laglydighetens förtryck — och hvad vill prohibitismen, om ej den inhemska flitens skydd, hvartill förbud och skyddstullar endast i mån af dessas kraftiga handhafvande förslå? — Ingen kan erkänna sig vilja, att slathet skall alstra det lagförakt, de lagbrott och den dermed förbundna mångfaldiga osedlighet, som, oberoende af det statsekonomiska intresset, bildar i Staten ett så väsendtligt ondt. — Alla måste ju vilja att den lofliga handeln skyddas; — alla att tullbevillningen, så väl som all annan statsinkomst, möjligast oförsnillad ingår. Om detta sednare böra jordens advocater vara specielt angelägne, när det lättande af jordens skattebördor, för hvilket, Gud bättre, mera ordas än handlas, verksammast befordras medelst möjligaste uppdrifvande af den indirecta beskattningen, hvilkens rättaste anlåtande i Sverige möter nog många oöfvervinnerliga locala och andra hinder ändå. — Men allt detta beror ytterst på tullbevakningens energi.

Den ovilja, som förslag till kraftiga tullanstalter bland oss möta, är icke en enstaka företeelse. Vi äro i allmänhet benägne att betvifla vår frihet, när allmänna anstalter oböjligen vidmakthållas. Få äro visserligen de, som åtrå fullt sjelfsvåld, men många de som vid litet deraf finna liksom en söt lukt af frihet, och som vid absolut saknad deraf förfalla i tvifvelsmål, om friheten riktigt lefver. — Språkbruket belysa ofta folklynnens veck; och vi hafva de der oöfversättliga orden beskedlighet, jemka, lagom och dettas motsats fjesk, hvilka vi så jemmerligen oriktigt (det är så olik deras förståndiga syftning) använda på allmänna värf. — Må de vittna häri, de utmärkte embetsmän, i hvilkas kraftiga

natur det legat att uppfylla hela embetskallet, att yrka hela lagen, och utkräva Statens hela rätt. Må de säga om de alltid af opinionen njutit stöd och tack såsom de det förtjent. Och huru synbart återfinnes icke denna vår obenägenhet för det genomgripande äfven i vårt sätt att inträtta sjelfva embetena, eller åtminstone i vårt sätt att uppfatta dem? Skådom för exempel länsstyrelsen, den i anseende till allmänna ordningen högst maktpåliggande af alla. Är det ex. gr. rätt afgjort, att borgmästaren, qvafi stadens ordningsman, neml. i denna sin egenskap subordinerar ovillkorligen under länets ordningsman, landshöfdingen? — Är det rätt afgjort, att denne måste som Konungens Befallningshafvande åtlydas, ehvar han inom lanet uppträder, och äfven då han icke sitter i embetet (denna oss egna, så förlamande uppfinning)?

Huru olika tänkes och förfares icke i andra fria länder! — Ju friare de äro, ju fullständigare finnas embetena, dessa allmänna maktens organer, vara utrustade; och ju visare är att opinionen icke blott tolererar, men fordrar af Statens tjenare den ingripande afgörenhet, som går till målet lik stenen i sitt fall; och hvilken desse också prestera till en grad, som i yttersta förvåning försätter våra resande beskedlighets-ifrare, när de den bevitna. — Men se, opinionen har i dessa länder hunnit åt sig reda frihetsbegreppen. Der vet man, att så visst friheten väsendtligast består i trygghet mot allt intrång i laglig rätt, så visst äges denna trygghet endast i mån af institutionernas kraftiga beskaffenhet och af deras kraftiga handhafvande. Der hör man icke ordställningar, sådana som "despotiska lagar"; denna contradiction in adjecto; ty der vet man att det enda despotiska är det godtyckliga, och att det är på bekostnad af den sanna friheten som laglydnaden har en prutningsmån — hvilken tvertom är det karakteristiska i godtyckets statsskick — och der berömmas icke embetsmän, hvilka beskedligt jemka; ty der vetes, att den, som i dag får jemka hitom lagen, kan i morgon jemka bortom.

Att dessa allmänliga satser äga direct tillämplighet på vårt ämne framstår utur det som, rörande tullbevakning, och med anledn. af Hr Prytz' och mina motioner, blifvit i Utsk:n, i Stånden och i pressen anfördt.

Äfven härutinnan vill man ändamålet utan att vilja medlen. — Bland alla de regulationer, som allmänna ordningen kräfver, finnes icke något, som ej, äfven för den laglydige, stundom faller sig obehagligt, och denna sanning gäller alldeles specielt om all fiscalitet. Men den förbises af de många, som föreställa sig tullens behöriga handhafvande såsom möjlig utan all obehärlighet för de redligt trafikerande, ja för de alls icke trafikerande, och som därför anse våra tullcontroller vara så besvärande, att de snarare borde mildras än skärpas. — Må de då, desse liberale, göra sig underrättade om sättet huru i de fria länderna England, Holland,

Frankrike och de Förenta Staterna, *fiscus* i all kontrollväg förfarer.

När Hr Prytz här förmälte huru i England tillgår, genmältes "att vi äro Svenskar och icke behöfva harna Engelsmännen". — Må jag häraf taga mig text till utredande af det i många andra fall gängse påbördandet af efterharnnings-lynne. — Af desamma, som föra denna beskyllning, höres ju också, huru de, i sin af mig högt gillade framstegsdrift, åtrå hvad andra likartade stater äga: neml., i politisk väg, rationel representation, parlamentära former, ändamålsenliga embetsorganisationer; och i materiel väg, ledig affärsrörelse, liflig omsättning, stegrad production och consumption, ökad capitalmassa, med ett ord all förkofran till högre valstånd. — Nå väl: hvilka äro nu de, som i framsta rummet visa sig begifne på utländska mönster: de som vilja den utländska saken, eller de, som uppgifva det hvilket den utländska erfarenheten funnit till saken lända? — De som vilja till Rom, eller de som visa vägen dit och upplysa huru der ser ut? — Jag tillhör båda och kan således icke hafva velat klandra de förra. Men de sednare har jag bortskyddat emot predikatet *imitatores servum pecus*, hvilket de förra så föga tacksamt bemöda sig att tillägga sina vägvisare.

Till det som Hr Prytz anfört om tullens och accisens rättigheter i England, och hvars noggranna rättighet är mig omständligen bekant, kunde jag lägga de, utom all vår föreställning liggande *fiscala* tillvägagånganden, jag likaså i Frankrike bevitnat. — Men, jag vill icke blifva alltför vidlyftig, och inskränker mig till den summariska försäkran, att allt hvad i denna väg blifvit hos oss föreslaget, stannar långt bakom hvad i dessa och andra fria länder sker, utan att blifva ämne för den upplyst liberala opinionens ringaste klander.

Må jag äfven förmäla, att hos dessa länders befolkningar har upplysningen utrotat den crassa obehågenhet emot tull- och säkerhets-polis och den der absurda förhålligheten öfver de tjenstemän, som i de lägre graderna af dessa befattningar vaka för allmänna ordningen; af hvilket allt i andra land, och beklagligen äfven hos oss, mycket finnes kvar. — I Amerika stå tullbetjente i utmärkt anseende. — I Frankrike blänker hederslegionens stjärna på mången tullbesökarens bröst, och att med dessa tjenstemän bruka spottiska manér anser ingen rådligt. I London anses bland de bättre classerna såsom en *élégance* att ila till en beträngd polismans bistånd. — Det beröm, som inom flera Stånd blifvit våra tull- och polispersonaler tillerkändt, vittnar att de icke äro mindre förtjente af aktning och välvilja bland oss. — Den motsatta här anmärkta fallenheten, (som styrker min nyss framställda psykologiska observation,) kan tryggt användas såsom en bland gradmätarne af obscurantismen i de orter, der den herrskar. — Visst är den förklarlig, ja naturlig hos de

sorter folk, för hvilkas yrken desse tjenstemän äro besvärliga. Men när man återfinner den högre upp, rinner i minnet Kellgrens uppgift, "att det finnes en pöbel som går, och en annan som åker." — Jag anförde äfven denna förvillelse, ty ofullkomlig förblifver båtnaden af räthet i författningar, så länge opinionen är skef.

Beträffande Utsk:s utlåt. vidblifver jag mina äldre yrkanden.

Hr von Hohenhausen, Michaël Silvius, begärde att erhålla underrättelse om de öfriga Ståndens beslut i detta ämne.

Undert. Ridd. Secret. tillkännagaf, att StatsUtsk:s utlåt. N:o 460 vore af samtliga de öfriga RiksSt:n bifallet.

Hr von Hohenhausen: Då detta betänk. af de tre öfriga Stånden är bifallet, så får jag för min del tillstyrka R. o. Ad. att äfven bifalla detsamma. Som K. M. af tullmedlen kan använda hvad som behöfves för att fullkomna tullbevakningen på sätt som tjenligast finnes, och Regeringen i detta fall således har fria händer, torde det vara bäst att R. o. Ad. förenar sig med de öfriga Stånden att bifalla betänkandet.

Frih. Leijonhufvud: Då frågan blifvit framställd till R. o. Ad:s öfverläggning, lära vi förmodligen uti detta såsom i andra ämnen få utveckla våra idéer, utan afseende på hvad som i de öfriga Stånden förefallit. Den sannerligen classiska framställning, som en värd ledamot nyss behagat lemna oss, hade den egenheten att icke passa in på förevar. fråga; ty frågan är icke om grunderna för prohibitiv-systemet eller om prohibitiv-systemets vedersakare, utan blott huruvida R. St. böra, sedan statsregleringen är bestämd, och sedan instruction för tullbevakningen blifvit antagen, anslå ytterligare medel till tullbevakningens förstärkning; och då anmärkningarna således icke äro riktade mot betänk., anser jag mig icke tillständigt att ingå uti besvarande af desamma; men hvad jag får tillkännagifva är, att, då detta betänk. för omkring 3:ne veckor sedan föredrogs och andra gången bordlades på en ledamots begäran, hvilken såsom skäl dertill anförde, att motionären icke var tillstades, så yttrade Hr Prytz till mig, som är hans vedersakare i tullsystemet, att han icke ämnade emot betänk. göra några anmärkn.:r, sedan han fått utredt hvarom han förut icke varit öfvertygad, att förslaget icke är positivt, utan blott ett förslagsanslag. Om Hr Prytz nu varit tillstades, hade han icke kommit att tala emot betänkandet. För öfrigt och då ingen anmärkn. blifvit gjord emot detsamma får jag anhålla att det måtte bifallas.

StatsUtsk:s utlåt. N:o 460 blef af R. o. Ad. bifallet.

Före-

Föredrogs ånyo BancoUtsk:s den 20 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda betänk. N:o 155, i anledn. af väckta frågor om förändring och förtydligande af de för handels- och näringsdisconternas lånerörelse, uti 4, 5 och 6 mom:n af 232 §:n i bancoreglementet af den 26 Maj 1835, lemnade föreskrifter, ang:de dels antalet af namn, som erfordras såsom hypothek för lån utöfver 10,000 r:dr, dels beläningen af vaxlar, dels högsta tillåtna skuldsättningsbeloppet och dels förbudet mot låns omsättning.

Hr Rosenblad, Bernh.: Vid ifrågavar. betänk., hvars tillstyrkanden jag i öfrigt gillar, anhåller jag få göra följande anmärkningar:

1:o Utsk. har bibehållit formen, beläning af vaxlar, för de fall då någon på en innehafvande vaxel vill i Handels- och Näringsdisconten förskaffa sig penningar. Denna form är likväl både onyttig och skadlig:

a) onyttig; om en låntagare, såsom hypothek för egen afgifvande skuldförbindelse, aflemnar en vaxel, så utgör låntagarens skuldsedel jemte denna vaxelsäkerheten för förbindelsen, men alldeles samma säkerhet, endast med kraftigare former, har disconten om vaxelinnehafvaren med sitt namns underskrift endosserar vaxeln; ty då blifver han under vaxelstadgans strängare förbindelse medansvarig för vaxelns inlösen;

b) skadlig; ty derigenom att den till disconten ställda skuldsedel måste vara ställd på vissa fulla månader, kan icke alltid dess, det vill säga det nya lånets förfallotid, blifva densamma som vaxelns. Häraf hafva orsakats de svårigheter för vaxelrättens bibehållande och det deraf uppkommande dubbla besvär, hvaröfver discontdirectionerne klagat. En annan olägenhet har häraf blifvit en följd, att den form af vaxlar, man önskat gifva de inre transactionerna genom antagandet år 1834 af en lag för inrikes vaxlar, icke kunnat uppnås.

Deremot om vaxlar disconterades, i stället för att de nu belänas, blefve hela besväret för discontdirect:n att föra särskild bok öfver dess vaxeltransactioner. Räntan (disconto) afdrogs vid assignationens utfärdande och dermed vore hela affären afslutad.

Jag får sålunda föreslå:

a) att i mom. 4, § 232 i bancoreglementet af 1835, bland uppräknade hypothek för lån, orden "och vaxlar" må utgå;

b) samt att såsom särskildt mom. eller § följande stadgande måtte intagas:

"Derjemte må vaxlar, accepterade till betalning å den ort lånet sökes, samt förfallna inom 6 månader, kunna disconteras, med iakttagande af samma räntefot och samma villkor i afseende på säkerheten, som för lån ur denna disconto äro föreskrifna."

2:o Utsk. har afstyrkt mitt förslag till medgifvande, när tillgång dertill fanns, och med strängare fordringar vid beviljandet af högre lån än de tillåtna. Då bancofullmäktige öfver denna min motion hördes, modifierade jag den, enligt en af d. v. Bancofullmäktigen Major von Troil uttryckt tanke, att neml. denna rättighet skulle vara inskränkt till de försträckningar, som utgingo i form af discontering utaf vexaslar.

I det af 2:ne RiksSt. bifallna samt af de återremitterande 2:ne Stånden icke i detta afseende ogillade betänk. N:o 158 har Utsk. föreslagit temporär utvidgning af bankens lånerörelse, hvilken af de företrädesvis anvista grenarne hufvudsakligen kunde komma i fråga för handels- och näringsdisconterna. Men under den nioåriga erfarenhet jag under förvaltningen af en sådan discontrörelse ägt tillfälle förvärfva, kan jag bestämdt förutsäga, att, utan en sådan jemkning i nu stadgad maximum för högsta tillåtna ansvarighetsbeloppet i denna discount, den ej, med iakttagande af nödig säkerhet, kan utsträcka sin utlåning öfver den redan medgifna ordinarie fond af 3 millioner r:dr, då sålunda de lemnade medgifvandena, för att hindra rörelsens onödiga förminskning, factiskt skulle blifva utan påföljd. Jag får sålunda vördsamt underställa Utsk., om ej, under förutsättning af bifall till Utsk:s omnämnda förslag i betänk. N:o 158, Utsk. skulle finna följande tillägg till 6 mom. § 232 banco-reglementet lämpligt.

"Dock må, vid de tillfällen, då handels- och näringsdisconternes fonder erhållit tillskott utöfver den ordinarie fonden af sammanräknade 3 millioner r:dr, vid discontering af vexaslar personers namn godkännas, ehuru dessa derigenom sammanräknadt kunde komma att häfta för mera än 40,000 r:dr, hvarvid dock fordras, utom att för sådan vexaslar minst 3:ne, hvar och en för innehafvande sammavräknad ansvarighet till discountverket fullt vederhäftig person, ansvara, att minst $\frac{2}{3}$ af närvar. medlemmar af discountdirect:n dertill lemna sitt bifall."

Med anledn. af hvad jag således anført anhåller jag om återremiss.

BancoUtsk:s betänk. N:o 155 blef af R. o. Ad. återremitteradt.

Hr Frih. o. Landtm. tillkännagaf, att plenum komme att fortsättas på eftermiddagen kl. 6.

Till pröfning företogs Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:ns den 20 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda betänk. N:o 54, i anledn. af väckta motioner rör:de Jude-reglementet.

Hr Edenhjelm, Gillis: Som det folk, hvars, så att säga, förföljelse nu kommer att blifva föremål för öfverlägg-

ning, icke är delaktigt uti representationen, och måhända icke alla af R. o. Ad:s ledamöter tagit detta ärende så noga i öfvervägande, anhåller jag att R. o. Ad. icke täckes illa upptaga att jag en liten stund dröjer vid denna fråga, för att tillkännagifva hvad jag redan för flera år sedan inför Konungen derom yttrat.

Hr Edenhjelm uppläste derefter följande:

Inom det län, för hvilket jag har den lyckan att vara styresman, finnes folk af olika trosbekännelse, och som min skyldighet är att fästa uppmärksamhet på innevånarnes så väl moraliska som industriella förhållanden, så har jag till min stora ledsnad funnit, att brott, beräknade på åtkomsten af sin nästas egendom, icke sällan begås af våra egna trosförvandter, men kan deremot icke erinra mig hafva hört, att brott af gröfre art någonsin begåtts af de främmande religionsbekännare, hvilkas förföljelse till hvarje frihetsölskande människas förvåning blifvit ifrågasatt.

Som frågan vid detta tillfälle icke handlar om mindre, än att antingen genom skärpta författningar nedtynga eller åter upplifva en lag, som så hårdt förtryckt ett inom det mig i nåder anförtrodda län till icke obetydligt antal födde och boende människor, blott för det de äro uppfostrade i en annan trosbekännelse än vi, så anser jag det vara min pligt, både som representant och länets styresman, att upplysa R. o. Ad, att de i Götheborg boende mosaiske trosbekännare åtminstone i synlig måtto föra en anständig och efter sin tro en gudlig lefnad, varit Konungen och landet tillgifne, samt med beredvillighet bidragit till landets bestånd och försvar, äfvensom, så vidt mig känt är, icke någon finnes bland desse trosbekännare, som upptagit något för de s. k. Christi bekännare numera alltför tränga fängelserum.

Under sådana förhållanden och då tidsandan här bör söka göra sig lika gällande, som den åtminstone gjort i de flesta constitutionella länder, att alla skola vara lika inför lagen, så kan det icke undgå min stora förundran, att det i 19:de seklet finnes människor, och ännu mera att sådane finnas bland representanter, som på ett så intolerant sätt önska sina likars förtryck, endast för det att de äro af olika troslära.

En sådan motion, stridande mot Christi lära, som bjuder att man skall älska sin nästa som sig sjelf, har af en Ridarhusrepresentant blifvit gjord under 1840 års riksdag, hvilket kanske mindre förundrar dem som sett och närmare känner motionären, än det förvånar mig, att ett Utsk., sammansatt af så upplyste och högt aktade män som ledamöterna i Ekon.Utsk. synas vara, kunnat fästa något afseende på den gjorda motionen, och ännu mera huru Utsk. kunnat fatta ett mot tidehvarfvets liberala anda så stridande beslut till förslag, att förelägga Ständerna, som det nu ifrågavarande.

En längre tid innan H. M. Konungen utgaf 1838 års författning om mosaiska trosbekännares emancipation, blef jag i nåder anbefalld att till H. M. inkomma med und. yttranden om den af Judiska församlingens äldste i Stockholm och Götheborg gjorda und. anhållan om upphäfvande af 1782 års judereglemente. Efter genomläsandet af det samma, jemte genomgående af flera sedermera utkomna författningar, samt derefter inhemtade vederbörandes yttranden i detta ämne, som fullkomligt instämde med den kännedom jag genom en längre erfarenhet trodde mig sjelf äga, afgaf jag till H. M. Konungen den und. upplysning, att jag kan vitsorda, det de i Götheborg bosatte Judar gjort sig förtjenste till benämning af ett laglydigt, fridsamt, sedigt och arbetsamt folk; att de otvunget fullgjort sina förbindelser till Staten och staden, och att, då de icke hafva något annat fädernesland än Sverige, hvaruti de fleste äro födde, omfattade de det med förkärlek, såsom den fosterjord, till hvars upprätthållande de lika med öfrige medborgare bidraga genom sina utskylder och sitt försvar.

Af dessa med flera skäl, som skulle blifva för vidlyftiga att här upprepa, tillstyrkte jag i underd., att de i Riket vistande Judar, med undantag för de fall deras religion och våra grundlagar bestämma, må komma i åtnjutande af enahanda förmåner och rättigheter som Svenska medborgare i afseende på så väl de allmänna undervisningsanstaltarnes begagnande, som alla medborgerliga yrkens utöfning, och ett fritt vistande, och fri förvärfningsrätt till egendom inom alla Rikets orter, mot villkor att, lika med alla andra, deltaga i alla åligganden mot samhället.

Huruvida flere medlemmar af Judiska nationen måga tillåtas att till Riket inflytta, samt hvad dervid iakttagas bör, ansåg jag att H. M. Konungen nogsammt vid förefallande tillfällen särskildt lärer i nåder förordna.

Sådan var min öfvertygelse för sex år sedan om billigheten af de Judiska församlingarnes äldstes gjorda und. begäran om upphäfvandet af 1782 års judereglemente, och samma öfvertygelse hyser jag ännu af så mycket mera skäl, som de inom Riket varande mosaiske trosbekännarne, mig vetterligt, sedan den tiden icke i någon måtto förverkat den goda tanke jag redan då hyste om deras lefnadsförhållanden. Min önskan hade derföre varit, att R. o. Ad. fattat det beslut att återremittera betänk., med begäran, att Utsk:n skulle inkomma med förslag till Ständerna, att hos K. M. i und. anhålla, att K. M. snart måtte lossa de band, som trycka de mosaiske trosbekännarne lika hårdt som de nedsätta Svenska folket i utländningens opinion, såsom ännu icke ägande den upplysning och rättskänsla, hvilka fordras af ett constitutionellt och fritt folk; men som jag har anledning tro att betänk. redan af 3:ne Stånd blifvit bifallet, så anhåller jag

vördsammast, att R. o. Ad., såsom bevis på ogillandet der-af, måtte afslå detsamma.

Som ytterligare bevis på sannfärdigheten af hvad jag yttrat om mosaiske trosbekännarnes oklanderliga uppförande inom landet, vill jag blott nämna, att utaf de många ansöknin-
ningar, som enligt tidningsberättelser till H. M. Konungen ingingo från åtskilliga orter om upphäfvandet af 1838 års författning angående Judarnes emancipation, så vill jag nästan tro, att ingen sådan begäran ifrågasattes eller ingick från något af de län, hvaruti de städer äro belägna, der mosaiske trosbekännare äro berättigade att vistas, åtminstone ingafs ingen sådan begäran från något ställe inom Götteborg och Bohus län, hvars innevånare, ehuru icke böjde för att esterskänka någon del af sina fri- och rättigheter, likväl äro nog upplyste för att icke önska eller begära få dem utvidgade på bekostnad af medmenniskors rätt.

Frih. Hamilton, Hugo: Till en början anhåller jag att inför R. o. Ad. få förklara, att endast det sjukdomsförfall, som hindrade mig att deltaga uti Utsk:n:s öfverläggning, då ämnet der behandlades, har varit orsaken dertill att icke mitt namn finnes bland reservanternes. Sedan den siste värde ledamoten med så aktningsvärd värma och full sakkännedom yttrat sig i ämnet, har jag föga att tillägga. Jag får blott uttrycka min bedröfvelse deröfver, att de tre öfriga Stånden hafva kunnat ingå på ett sådant betänk. som detta, och det händelsevis på en och samma dag, som Engelska Underhuset frigjort Judiska nationen från ett af de viktigaste band, som legat på densamma, då det förklarar att mosaiske trosbekännare kunde få användas uti alla municipala befattningar inom landet. Hvar och en, som känner huru vigtiga dessa municipala befattningar äro, vet äfven hvad som derigenom medgafs. Samma dag som ett sådant eftergifvande ägde rum i England, biföllo 3:ne Stånd af Svenska representationen ett betänk., hvarigenom Judiska nationen skulle förlora rättigheter, som de hittills haft och icke förverkat, enär icke visas kunnat att landet lidit någon skada genom denna nation. R. St. hafva derigenom öfver bemälda nation uttalat en förkastelsedom, som är ovärdig den tolerance och den aktning man är skyldig andras tro och religionsbruk, när de icke störa samhällets säkerhet. Det är på denna grund jag skulle hafva önskat att detta betänk. aldrig hade tillkommit. Nu är visserligen icke något att göra dervid, sedan 3:ne Stånd, jag hoppas genom ett förhastande, bifallit detsamma; men det måste vara af vikt, att detta Stånd, som ännu icke beslutat i ämnet, icke ingår på samma bana; utan begagnar sin grundlagsenliga rätt att genom afslag å betänk. reservera sig emot R. St:s beslut.

Gr. Taube, Gustaf Joh.: Då jag skriftligen affattat mina tankar i detta ämne, anser jag mig i första rummet

pligtig att utbedja mig Ståndets tillgift, om jag vid uppläsandet af mitt anförande kommer att nämna något, som föregående talare redan yttrat. Jag skall söka att undvika det, men möjligt är att det icke lyckas mig.

Gr. Taube uppläste derefter följande:

Då ett betänk. genom tre Stånds bifall anses hafva öfvergått att vara R. St:s beslut, synes vanligen ett skyldigt ansende å en dyrbar tid, samt å de andra Ståndens genom majoriteterna uttryckta opinion fordra dess afgörande utan föregången öfverläggning. Fall gifvas likväl, då, utan hinder deraf, det sist beslutande Ståndet bör begagna sin rätt att detsamma äfven pröfva och deröfver uttala sin tanke. Ett sådant fall företer, efter mitt förmenande, det närvar. ämnet; — dess vikt och formen för dess behandling uppmana åtminstone mig, att af R. o. Ad. vördsamt begära några ögonblicks uppmärksamhet deråt.

För mig framställer sig neml., som skulle det tvåfalldiga resultat, hvartill Utsk:n kommit, långt ifrån att föra ämnet till mera öfverensstämmelse med grundlagen, tvertom i sjelfva verket innebära ett ytterligare afsteg derifrån, under det att deraf följde en inskränkning i K. M:s höga rätt, en i önskningsväg framställd ändring i våra hittills gällande lagar, samt slutligen ett möjligt förnärmande af enskild mans rätt, såvida någon, i förlitande på helgden af utgifven lag, begagnat sig af deri medgifna rättigheter.

Innan jag närmare utvecklar mina åsigter rör:de form och sak, må det tillåtas mig att, för ämnets fullständiga bedömmande, i den historiska utredningen af frågan, som Utsk:n lemnat ifrån år 1782, få gå ännu något längre tillbaka.

Ordalydelsen i 5 §:n af 1681 års kyrkolag visar, att utländningar af annan religion än vår redan ägde att inkomma i Riket och här idka handel, köpenskap, handverk eller något annat näringsfång, samt att äfven deras barn kunde i sin religion förblifva, såvida de icke ville njuta burskap; i hvilken händelse barnen ovillkorligen skulle uppfostras i den rätta christeliga läran.

1720 års Reg.F. stadfästade i 1 §:n samma kyrkolag.

1734 års lag, som i 3 cap. Handels-b:n handlar om sättet huru burskap vinnas må, gör dervid ingen skilnad emellan utländsk och inländsk mans præstanda, och nämner icke det ringaste om någon religion — och ehuru 5 cap. och till en del 7 cap. i samma balk stadga vissa inskränkningar i rättighet att handla för utländske män, som icke vunnit burskap, emot hvad inländske män äga iakttaga, så medgifver likväl 7 cap. äfven åt de förra temmeligen utsträckta rättigheter vid frimarknader i stapelstäder.

Denna liberalitet, hedrande för Sverige, isynnerhet på en tid, då upplysningen ännu medgaf att trolldom bestraffades till lifvet, tyckes, att dömma af föreskrifterna i 1772

års Reg.F., icke hafva i denna minskats. Den utsträcktes enl. 1779 års riksdagsbeslut till fullkomlig religionsfrihet, och så väl Ständernes motiver till, som K. M:s svar å beslutet vittna om en högsinlighet och fördragsamhet, som voro värddiga den nation, der friheten sedan urgamla tider varit bosatt.

I 7 §:n af detta beslut läses: *«Tå en fri religionsöfning för the utlänningar, som i Riket vilja inflytta, instämmer med then nästan uti alla välbeställda Stater införda och menskligheten hedrande samvetsfriheten, hafve vi äfven ansett thensamma kunna blifva för Riket nyttig och i flere afseenden förmonlig, med the inskränkningar och förbehåll, som Rikets grundlagar och en rådig eftertanka och försigtighet synas kräfva. Vi hafve thetta ärende uti nogaste öfvervägande tagit, och uti vår therom aflåtna underdåniga propos. tillstyrkt en fri religionsöfning i Riket,»* samt vidare: *»K. M. hafver i nåder med oss instämt uti ett lika tänkesätt, och ansett thenna vår underd. propos. såsom en then mest hedrande för menskligheten och för en upplyst fri nation, samt således i nåder thertill samtyckt med alla förberörde inskränkningar: och thet så mycket heldre, som K. M. funnit vår sanna lära på så oomkullstöteliga grunder befästad och i alla Svenske mäns hjertan så rotad, att ej något kan vara för thesamma att befrukta.»*

Detta riksdagsbeslut stadgade visserligen, utom några förbehåll, som Judarne underkastades lika med andre utlänningar af främmande religion, särskildt för dem i 7 §:ns 5 mom., att de icke finge hafva synagogor på flere ställen i Riket, än Stockholm samt högst två eller tre andre större städer, men gjorde icke med ett enda ord någon inskränkning i deras förut på lag grundade rättigheter till bosättning och borgerliga yrkens bedrifvande äfven annorstädes än i dessa städer.

Derpå utfärdades af Commerce-coll:m 1782 års reglemente, hvaruti, under åberopande af just 1779 års riksdagsbeslut, besynnerligt nog, detta besluts 5 mom. i 7 §:n helt och hållet förändrades till ordalag och mening. Riksdagsbeslutet lyder neml. i detta mom. på följande sätt — *»att Judar ej må tillåtas hafva sin synagoga på flere ställen i Riket, än Stockholm samt högst två eller tre andre större städer,»* men det motsvarande i Commerce-collegii reglemente sålunda: *»att Judarne ej måge tillåtas att hålla theras synagoga på flere ställen, än i the städer, som them till hemvist blifvit anviste, samt att the inga sammankomster uti sina hus till theras religionsöfning måge anställa.»*

Detta sätt att handla utan Ständers beslut visade sig ytterligare i flera reglementariska föreskrifter, som i mer eller mindre mån stodo i strid med stadgandena i allmän lag, hvilken derigenom alldeles icke kunde anses upphäfven eller

ändrad, enär en sådan ändring icke skett, på sätt dåvarande grundlags 40 och 41 §§ bestämde.

Emedlertid har detta reglemente, med vissa tid efter annan gjorda modificationer, tillämpats, oaktadt all den liberalitet, hvaraf 1809 års regeringsform bär stämpeln, samt oaktadt dess 16 § försäkrar hvar och en icke blott om en fri utöfning af sin religion, utan äfven att icke från ort till annan förvisas, ända till dess K. M. genom nåd. förordning af den 30 Juni 1838 satte här bosatte Judars rättigheter och skyldigheter mera i öfverensstämmelse med så väl grundlag som allmän lag.

Om nu Utsk:nns båda förslag antoges, så skulle, efter mitt förmenande, icke blott 16 §:n Reg.F:n återigen vara för nära träd, utan äfven en del af de i Reg.F:n 28 och 48 §§ Konungen förbehållne rättigheter borttagne; såvida K. M. lemnade sin sanction åt förslagen.

Det gifves visserligen rättigheter, som aldrig begagnas, och jag kan icke finna något det ringaste förnärmande för majestätet, att, om skäl dertill skulle förefinnas, R. St. till H. M. Konungen framställde sin und. önskan, att H. M. för sin del ville eftergifva dem; men icke anser jag det vara rätt att, på annat sätt än det 81 och 82 §:ne Reg.F:n om-tala, vidtaga någon äfven af behofvet påkallad åtgärd, som i ringaste måtto, om än indirecte, upphäfde eller ändrade något stadgande i grundlagen.

Då jag nu anser en rubbning af ofvannämnda §§ blifva en följd af betänkts förslag, emedan de sedan *icke skulle kunna*, på sätt 83 §:n stadgar, till fullo efter ordalydelsen tillämpas; då jag tror att grundlagen (denna sköld för samhällsordningens bestånd) är stark, så länge dess delar sammanhållas, men att den, lik ett mosaik-arbete, som ej tål att splittras, försvagas, om en enda del deraf oförsigtigt lösryckes; då jag befarrar, att præjudicater i sådant fall kunna leda till oberäkneliga vådor, enär flere §§ i grundlagen skulle på sådant sätt kunna till kraft och verkan förlamas; samt slutligen då 2 mom. i 34 §:n Riksd.Ordn. säger: "*och bestämme — — — beslutande rätt, bör afgöras*"; så kan jag icke för min del finna, att ämnets behandling af Lag- och Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:n medgifver dess afgörande vid denna riksdag, på samma sätt som lagfrågor eller önskningsmål; utan tror jag att fråga om desse grundlags-§§:s ändring först bort väckas och af Const.Utsk. behandlas för att sedan i grundlagsenlig ordning hvila till afgörande vid nästa riksdag.

Sedan jag nu yttrat mina tankar rörde den form för ärendets behandling, som jag tror varit den rätta, öfvergår jag till uttalande af min öfvertygelse i sak.

Åberopande de af Frih. von Kræmer och Hr Hegardt afgifna reservationer, i hvilkas yttranden jag helt och hållet

instämmer, får jag för egen del tillägga, att jag i motiven för Utsk:n:s tillstyrkande af den *"und. önskan, att Judar icke må tillåtas hädanefter i Riket sig nedsätta"*, icke funnit något enda för mig antagligt skäl.

Utsk:n befara:

att denna folkstam icke snart skall upphöra att vara en stat i staten, *der den i ymnigare mängd nedsätter sig; att om inflyttningarna blefve talrika, kunde deraf äfventyrliga följder föreses;*

att det vore oklokt bevilja rättigheter (till inflyttning?) utan alla villkor och inskränkingar; samt

att det vore en orättvisa mot här bosatte Judar, att här inflåta *"de inom trånga områden sammanförda i yttersta fattigdom och elände nedsjunkna Judarna."*

Mycken sanning ligger i det nu anförda, men något behov för behovet af ett absolut förbud mot Judars hitflyttning kan jag ingalunda finna deruti; då desse väl icke mer än andre utlänningar äro befriade ifrån iakttagandet af de föreskrifter, som K. M. för sådana fall gifvet är och måste anses vara oförhindrad att gifva, såvida 16 §:n Reg.F:n skall kunna hållas i sin fulla kraft, samt då ingen ännu uppgifvit, mindre styrkt, att några öfversvämmingar i detta fall vore att befara.

Utsk:n yttra äfven:

att Statens erkända rättighet, att afhålla främmande stammar och individer, rättfärdigas af afseendet på statsborgarnes sedlighet, sundhetsförhållanden m. m., och att detta afseende är isynnerhet viktigt, då det gäller Statens enhet.

Äfven deri ligger en verklig sanning, men som icke synes mig här tillämplig; ty icke måtte våra statsborgares sedlighet och sundhetsförhållanden vara i det skick, att de skulle komma att lida något skadligt intryck utaf de Judar, som K. M. kunde finna för godt att hit insläppa, äfven om möjligen ett eller annat misstag vid bedömandet af dess personlighet skulle blifva begånget; och lika litet kan jag föreställa mig, att Statens enhet skulle något äfventyra af denna tillökning, äfven om den möjligen uppginge till det åtminstone för mig otroliga antalet af $\frac{1}{80000}$ del mot folkmängden i Riket.

Vidare anför Utsk:n: att, ehuru Stater böra vara angelägna, att i sitt sköte emottaga främlingar, upphör till en del denna angelägenhet att emottaga främmande personer, då desse äro af mera nomadisk sinnesart, men isynnerhet om de tillhöra en folkstam, hvars öfvertygelser och seder angifva sig — märkom här det obestämda och osäkra i Utsk:n:s uttryck: *"angifva sig"* — vara väsendtligen skiljda ifrån den christna världens, och i århundraden bevisat, att *hvarken den omenskligaste eller menskligaste behandling, hvarken utskjutandet från samhället eller beviljandet af fullkom-*

lig medborgerlig jemlikhet förmått införlifva dess medlemmar med de öfriga folkslagen.

Det synes mig som skulle Utsk:n gerna kunnat underlåta att emot Judarna åberopa, att den omenskliga behandlingen icke förmått införlifva dem med de öfriga folkslagen; ty att förtrycket alstrar fiendskap mot förtryckaren är en längesedan erkänd sanning.

Hvad åter vidkommer, att en menskligare behandling icke skulle gjort det, synes sådant strida emot den erfarenhet, som de flere länder, i hvilka Judarne sedan längre tid tillbaka ägt fulla medborgerliga rättigheter, lemna, och må Utsk:n förlåta, att jag icke i det fallet delar deras öfvertygelse, att "*hvarken andra länder eller vårt fädernesland hafva tillräckliga erfarenheter*" att i detta hänseende åberopa. Det är åtminstone kändt, att i Frankrike, Saxen, Belgien och Holland m. fl. länder, der Judarne äro fullt emanciperade, hafva de visat en medborgerlighetskänsla, som icke eftergifvit dessa länders christna trosförwandters, då man deremot finner denna känsla mer och mer försvagad i andra länder, i den mån Judarnes rättigheter varit inskränkte eller deras personer mindre ansedde, och det så ofta åberopade Polen är ett stort bevis härpå. Hvad åter vårt eget land beträffar, så lär det icke kunna bestridas, att många Judars barn antagit vår lära och blifvit ganska nyttiga, aktade och med samhället väl införlifvade medborgare, hvilket väl tyckes bevisa, att deras skaplynne icke af naturen varit så olik andra människors — och hvad de Judar vidkommer, som behållit sin tro, så hafva Utsk:n sjelfva medgifvit, att *vederbörande embetsmyndigheter i allmänhet lemnat mycket fördelaktiga vitsord om deras förhållande ochandel*. Så länge desse myndigheters trovärdighet icke blifvit ifrågasatt, torde väl deras vitsord få gälla till Judarnes fördel; och säkert är, att många af denna nation, både af lidne och ännu lefvande, kunna anföras, hvilkas anläggningar förskaffat flere hundra arbetare underhåll och hvilkas välgörenhet aftorkat många familjers tårar. Man finner ibland dem män, hvilkasandel kan sättas i bredd med hvilken medborgares som helst. Våra egna protocoller förvara, genom en vid denna riksdag väckt ehuru afslagen motion, namnet på en man, hvars sjelfsupoffring för det allmänna bästa blifvit ett värdigt efterdöme af oegennyttia.

Var det väl fullkomlig *medborgerlig frihet*, som i desse mäns bröst framtvingade tacksamhetens känslor? Nej — denna frihet fanns ej här för dem, då den redan var gammal i andra länder — det var det ädla hjertat, som af ingen religion förskjutes, hvilket oaktadt alla hinder banade sig väg till det godas utöfvande. Och — månne den tanken är för djerf? — om dem varit förunnad all medborgerlig jemlikhet, skulle deras förtjenster emot detta land troligen kommit att fylla ett ännu större rum på det blad, som för-

varar minnet af Sveriges förtjenstfulle män, och der äfven deras namn — jag hoppas det af mitt fäderneslands rättvisa! — säkert en gång kommer att inskrifvas.

Utskn: n själfva medgifva: att "en sådan folkstam inger de fördelaktigaste föreställningar om sin sammanhållighet och själsstyrka, äfvensom att de fördelar den Svenska Staten komme att skörda af en vidsträcktare inflyttningsrätts beviljande åt utländske Judar kunde tänkas i den mån betydande, att både ofvan antydde och flersfaldige olägenheter derigenom uppvägdas." Men, säga Utskn: n: "Äfven bland Judar finnas förderfvade varelser, och man är oberättigad att af dem fordra en frihet från brott, som den öfriga verden icke företer." Detta läser väl ingen förnuftig menniska bestrida. Äfven i vårt land hafva sådane funnits, och det är icke obekant, att en och annan genom sina penningetransactioner, isynnerhet der de kommit i täflan om förtjensten med christne commissionärer, vållat mångens förderf och undergång; men det är en lika obestridlig sanning, att mången hederlig man ofta på ett ganska oegennyttigt sätt funnit hos Juden en hjälp, som han förgäfvets sökt hos den christne capitalisten — en hjälp, som kanske någon gång frälsat hans heder och ära, ofta hans ekonomiska välstånd.

Det onda man tillviter Judarna, torde då vid en närmare undersökning till större delen få tillskrifvas deras ställning i samhället, hvilken står i uppenbar strid emot den anda af tolerance och liberalism, som i alla andra fall vill göra sig gällande, och hvilken är den skönaste utveckling af christendomens höga lära. Denna ställning tvingar dem ofta att söka sin utkomst på annan mindre god väg, än den de sjelfve skulle valt, om de obehindradt fått följa sin naturliga fallenhet och böjelse.

Utskn hafva själfva, ehuru under förutsättning att Judars vidare insläppande i Riket afböjdes, sagt, att härvarande Judar borde tilldelas alla de rättigheter, som af andra främmande trosförvandter åtnjutas."

Jag finner deri ett stöd för min öfvertygelse, att i samma stund de erhöile dessa rättigheter, skulle deras egen fördel och tacksamhet mot detta land, som skänkt dem denna förmån, skynda att sprida lif och välmåga i hvarje vrå af Riket, der deras penningar, speculationsanda och erkända ihärdighet funne ett utrymme; men så mycket mindre kan jag förstå, att härvarande Judars rättigheter borde vara beroende af främmande Judars Kongl. tillåtelse att sig här bosätta; och ännu mindre kan jag förklara orsaken, hvarför Utskn: n nu till en början velat återföra härvarande Judar inom trängre gränser.

En annan talare före mig har erinrat om hvad vi nyli-gen läst i vårt officiella blad, neml. att England fullt emanciperat Judarna.

Det bedröfvar mig djupt, att man i andra länders tid-

ningar kan komma att läsa: att vid samma tid, då England vill framåt på civilisationens bana, äflas Sverige att gå tillbaka på densamma mer än ett halft sekels väg, och att man är färdig taga ett steg, hvarigenom den utmärkte vetenskapsmannen, den idoge fabrikanten eller den rike kapitalisten, som inom våra landamären trodde sig finna ett önskad utrymme för sin verksamhet och förmåga, och måhända en fristad undan förföljelser, skulle förskjutas — derföre att han är Jude — det vill säga derföre, att han, som dock dyrkar samma Gud som de Christna, som till sitt förnämsta rättesnöre äger samma Guds lag, som de, icke af de Christnes sätt, att på honom tillämpa försoningens lära, kunnat förmodas att tro hvad han icke sett, då hans förfäder icke trodde hvad de sågo. Huru förklara ett sådant steg? Våra begrepp om den sedan uråldriga tider hos Svenska folket så rättvist beprisade nationaldygden, gästfriheten, kunna icke förena sig med en sådan åtgärd, lika litet som med vår tro på detta folks fördomsfrihet.

Så fruktar jag Sverige skall på mer än ett ställe bedömmas, och jag beklagar, att Utsk:ns i betänk. No 35 afgifna utlåt. troligen icke blir så kändt, att hvar och en deraf må kunna öfvertygas, att religionen väl icke det ringaste ingått i åtminstone Utsk:ns nu i detta betänk. återopade skäl. För mig blir det emedlertid oförklarligt hvarifrån Utsk:ns tillstyrkanden härledt sig, då, på sätt jag tror mig hafva visat, de anförda skälen derför dels af Utsk:n själfva blifvit vederlagda, dels varit af natur att icke hit vara tillämpliga.

Ett enda Utsk:ns yttrande återstår visserligen, som jag icke förut anmärkt, neml. *"om den allmänna öfvertygelsen i landet och kanske mindre benägenhet för Judarnes emottagande"* — men jag kan icke tillåta mig anse detta såsom ett skäl eller tro det hafva det ringaste inverkat på Utsk:ns öfvertygelse om det rätta. Jag förmodar tvertom, att Utsk:n väl insett, att fördomar alltid äro störst der minsta bekantskapen finnes med föremålen derför, och jag gör mig förvissad, att en falsk opinion icke hyllas, om än klokheten bjuder att icke trotsa dess fysiska styrka, utan tåligt afvakta den tid, då äfven de städer, som Vergeland kommit att vidtöra med satirens gissel, skola välsigna tolerancens frukter, såvida ej ett ovist beslut afplockar dem, innan de ännu hunnit mogna.

¶ Jag har nu måhända alltför vidlyftigt framställt mina åsikter — kanhända hafva de icke varit förtjenta af någon uppmärksamhet — möjligen hafva de t. o. m. varit oriktiga — deröfver kan jag icke själf vara domare; men de hafva härledt sig från en inre innerlig öfvertygelse hos mig om deras sanning och om vigten af att fördomsfritt behandla detta visserligen grannliga ämne. För denna min öfvertygelses skull, begär jag R. o. Ad:s tillgift, om jag alltför

mycket tagit dess tålmod i anspråk; på den bygger jag min förhoppning att, om jag misstagit mig, ej alltför strängt bedömmas inom de murar, der frihet, upplysning och tolerance mången gång förr gjort sin röst gällande, och der i en sednare tid de dyrbaraste delar af Ståndets privilegier villigt offrats på fäderneslandets altare åt en stigande civilisations och medborgerlig frihets väl.

Må nu en större förmåga än min fullt reda ämnet och R. o. Ad:s pröfning och känsla sedan afgöra hvad fäderneslandets anseende och väl, samt Konungens och lagens rätt kräfva.

För min del anhåller jag vördsamt om propos. till afslag å betänkandet.

Hr von Rosen, Georg: Jag borde måhända i afseende på mig själf vara tillfredsställd med att hafva reserverat mig mot Utsk:n:s betänk.; men sedan detsamma vunnit bifall i de 3 öfriga Stånden, kan jag icke undertrycka den motbudande känsla jag äger öfver ett sådant resultat. Då nationen önskar hos Regeringen och representanterne liberala åsikter i allmänhet, så tyckes det vara en stor inconseqvens att man så intolerant och illiberalt behandlat detta ämne. Jag är förekommen utaf de föreg:de talarne och inskränker mig till att begära afslag på detta betänk., som bättre kunde anstå Spanska inquisitionen på 1600-talet, än det nuvar. fria Svenska folket.

Gr. Mörner, Carl Göran: Till en början anhåller jag, att Hr Ridd.Secret:n behagade upplysa, huru de öfriga Stånden afgjort detta betänkande.

Undert. Ridd.Secret. tillkännagaf, att Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:n:s betänk. N:o 54 blifvit bifallet af alla tre de öfriga RiksSt:n.

Gr. Mörner: Vid sådant förhållande återstår ingen utväg att vinna ändring uti beslutet. Jag finnes väl antecknad bland reservanterna, men genom ett misstag har den skriftliga reservationen jag afgaf icke kommit att medfölja betänk. Jag vill icke upptaga tiden med att nu uppläsa densamma; icke heller vill jag yttra mig något om den religionsfanatism, som söker utestänga från Sverige en religionssect, hvilken minst af alla är farlig, emedan själfva dess religionsdogmer förbjuda att söka göra proselyter; icke heller vill jag tala om den skråanda, som söker aflägsna dessa religionsbekännare att berga sig från medtäflare uti industriell verksamhet, utan inskränker jag mig till att helt enkelt yrka afslag på betänkandet.

Ankom Statsrådet m. m. af Wingård, hvilken å K. M:s höga vägnar aflemnade tvänne Dess nåd. skrifvelser till R. St.

Frib. Leijonhufvud, Abraham: Betänk. är åtföljdt

utaf en såordig reservation af mig och det hade kanske derföre varit ett åliggande af mig att uppgifva skälen för densamma. Jag har derpå varit beredd och skulle nu en stund kunna upptaga R. o. Ad:s tid med att uppgifva dem, men jag anser frågan hafva kommit till den position att det vore ändamålslost. För att icke derföre bortspilla tiden inskränker jag mig till det förklarande, att likasom jag är fiendtligt sinnad mot prohibitiv-systemet i fråga om manufacturvaror och råämnen, likaså är jag det i ännu högre grad i fråga om import af menniskor. Jag inskränker mig till att blott hos Hr Frih. o. Landtm. anhålla om propos. till afslag å detta betänk. såsom förkastligt och förnärmande den makt, vid hvilken Konungen rättvisligen bör bibehållas, att efter omständigheterna förordna huruvida personer må i Riket inflytta eller icke.

Hr Liljenstolpe, Axel Fredr.: Innan jag går att yttra mig öfver sjelfva frågan, anhåller jag att få förutskicka det förklarande, att jag förmodligen icke var närvar., troligen ej ens för tillfället å riksdagsorten, då denna fråga förra gången förevar på detta rum. Jag hade i annat fall, utan tvifvel, då tagit mig friheten gifva tillkänna mina åsichter rör:de denna af mig utaf ganska mycken vikt och betydendhet ansedda fråga — såsom sådan af mig betraktad, ej allenast i afseende på de 1000:detals individer densamma rör, hvilka med allt skäl kunna äga anspråk att såsom deras egentliga fädernesland få anse det land, hvarest de äro bosatte, helst en stor del af denna befolkning äger betydlig förmögenhet samt uti fabriker och andra landet nyttiga och gagnande inrättningar nedlagt stora summor; ej allenast i afseende på Judarna sjelfva, säger jag, utan ock för det inflytande den s. k. Judefrågan, enligt min förmening, har på den Stat, som upptagit detta folk i sitt sköte, finner jag densamma böra med yttersta noggrannhet behandlas och först efter sorgfälligt begrundande afgöras. De åsichter jag härutinnan hyser hade då, ehuru jag ej på ringaste vis kan våga smickra mig med att desamma skulle hafva något egentligen inverkat på de förenade Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:ns troligen på förhand redan stadgade öfvertygelse, åtminstone blifvit föremål för Utsk:ns handläggning och pröfning, hvaremot de nu, särdeles som detta betänk. redan är utaf de öfriga 3:ne RiksSt:n godkändt, allenast antyda min individuella tanke i ämnet. Jag kan likväl icke underlåta att uti möjligaste korthet framställa dessa mina åsichter samt skälen derför och med densamma de anmärkn:er, hvilka jag funnit mig befogad att emot Utsk:ns nu ifrågavar. betänk. afgifva; och jag vågar vördsammast utbedja mig Ståndets benägna tillgift, om jag skulle, emot min föresats, infalla uti alltför mycken vidlyftighet, eller hänförd af värma för förfäktandet af åtmin-

stone de uti landet redan bosatte och infödde Judars billiga och rättvisa anspråk på erhållande af medborgerliga rättigheter, emot min vilja alltför länge komma att upptaga R. o. Ad:s dyrbara tid. Jag får dock till min ursäkt äfven i sådant fall anföra, att, förutan Gr. Taube, jag är den enda bland dem, hvilka i denna fråga begärt ordet, som icke, i likhet med öfrige talare, hvilka nu yttrat sig, i deras egenkap af ledamöter uti något af de sammansatta Utsk:n, som behandlat frågan, förut ägt tillfälle härutinnan tillkännagifva sin opinion.

Utsk:n hafva uti 2:ne särskildta mom. upptagit denna fråga: uti det första tillstyrkt R. St., "att med bifall till motionen, (Hr Rosenqvists af Åkershult) hos K. M. i und. tillkännagifva sin önskan, att Judar icke må tillåtas hädanefter i Riket sig nedsätta", och uti det andra, "att R. St. måtte hos K. M. i und. anhålla, det tillämpningen af de under år 1838 i afseende på mosaiske trosbekännare utfärdade författningar måtte inställas samt reglementet af den 27 Maj 1782 med deruti för år 1838 gjorda ändringar och tillägg åter för de redan i Riket med behörigt tillstånd varande Judar i kraft och verkan inträda, intilldess en ny fullständig och ändamålsenlig författning i afseende på Judarnes så väl borgerliga som religiösa förhållanden kan vara utarbetad och af R. St., så vidt på dem ankommer, godkänd."

I enlighet med denna af Utsk:n vidtagna behandling af frågan, bör äfven jag göra mina framställningar; men då något beslut af Ståndet icke blifvit fattadt, i afseende på betänk:s föredragning momentvis, må det vara mig medgifvet att uti ett sammanhang yttra mig öfver frågan uti dess helhet, samt att derunder äfven kunna få ingå uti en speciellare granskning af de särskildta mom:na, allt efter som omständigheterna och ämnets natur dertill kunna föranleda, hvilket dessutom, vid muntlig föredragning af ett ämne utaf denna vigt samt af en talare med så ringa förmåga och parlamentarisk vana, icke gerna kan undvikas och således torde benäget ursäktas.

Hvad sjelfva det folk beträffar, om hvars rättigheter, i så väl (för att följa den af Utsk:n iakttagna ordning) borgerliga, som religiöst hänseende, vi nu gå att, detsamma o-
hörda n, öfverlägga och besluta, kan jag icke underlåta att härvid öppet gifva tillkänna, att äfven jag tillsförene haft en slags antipathi emot detsamma; men derjemte tillägga, att, sedan jag blifvit i tillfälle att lära känna flera rättskaffens, redbare och i allo aktningväorde personer af detta folk, hos mig, liksom i allmänhet uti de städer, der Judar tillåtits bosätta sig och de derigenom kommit i närmare sociala förhållanden med de Christne, denna falska fördom försvunnit; och med ordet Jude förstår jag i sanning föringen del hvad man förut gemenligen dermed menat, hufvudsakligen der-

före, att detta folk endast ägt rättighet fara landet kring och drifva köpenskap samt att ända intill sednare tider författningarne, i stället att förbindra detta snart sagdt nomadiska lefnadssätt, tyertom utestängde Juden ifrån allt som kunde fastå honom vid det nya faderne-landet och dess samhällsförhållanden. Vi klaga öfver att Judarne bilda "en stat i staten," och vi göra ändock allt för att tvinga dem dertill.

Innerligen beklagar jag dock, att, ehuru äfven ibland dem upplysningen spridt sitt herrliga inflytande, de, likväl mindre kanske af religiöst, än af andra motiver, afhålla sig ifrån att låta sina barn uppfostras uti den Lyrka, hvilken inom deras faderne-land är den rådande.

Jag kan ej underlåta att härvid upptaga den allmänt förda klagan öfver den indifferentism, som man anser vara rådande ibland Judiska folket och huru lätt den Stat, som upptog detsamma inom sig, af denna indifferentism skulle blifva smittad. Mine herrar! männe icke denna indifferentism, — ett barn af den närvarande tiden med dess öfver höfvan uppdrifna frihetsidéer, — beklagligen alltför mycket griper omkring sig just inom den Christna församlingen. Och böra vi icke fastmera hafva vår uppmärksamhet på det sorgfälligaste riktad på den alltför mycket omkring sig gripande methodismen och catholicismen, än på den Judiska religionen, som aldrig ansetts hafva haft för ändamål att göra proselyter?

Detta ämne är likväl af så grannliga natur, att jag ej vågar närmare inlåta mig deruti; och jag hoppas, att hvad jag redan yttrat icke skall gifva anledn. till misstanken af illiberalism, eller något slags anstryckning af religionsfanatism. Vare detta långt ifrån min mening! ehuru jag på det varmaste känner mig lifvad af så väl detta ämne i allmänhet, som ock, — hvad angår speciellt den fråga vi nu discutera, — af hoppet att, särdeles om Judarne förunnades utvidgade rättigheter, ja full medborgararätt, de så småningom skulle känna sig dragne att allt närmare införlifvas med de Christne — och öfvergången blefve då lätt. Denna tidpunkt är ej långt borta, endast vi icke sjelfve medelst intoleranta lagar och förbud aflägsna den ifrån oss. Skådom omkring oss huru förhållandet för närvar. är uti andra länder. Hvilka friheter äro icke Judarna medgifna i Holland, Frankrike och Tyskland? De nya utvidgade rättigheter, som blifvit Judarna tillerkända med så stor majoritet inom det Engelska parlamentet — och hvilket Frih. Hamilton nyligen återkallade uti Ståndets minne, hvarföre jag anser mig böra endast antyda detta i afseende på Judefrågan, tidens stora tecken.

De B:ne Riksst:ns afslag hos oss, samtidigt med de af mig återopade i främmande länder, till förmån för Judarna
vid-

vidtagne åtgärder är en i sanning märklig och föga tillfredsställande företeelse; och måtte R. o. Ad. icke tveka hvilken väg de härutinnan böra beträda, ej fruktande det orättvisa klander, som möjligen kan drabba Ståndet, derest, efter hvad jag är så innerligen öfvertygad om, det ifrågavar. betänk. varder afslaget, med tillkännagifvande af R. o. Ad:s underd. önskan, det K. M. genom utfärdande författning i nåder täcktes förutna här i landet redan befintlige Judar enahanda fri- och rättigheter som äro Christna medborgare medgifne.

Af hvad jag redan tagit mig friheten anföra, torde nog samt vara ådagalagdt hvilka mina åsikter rörande denna fråga äro; och jag borde törhända hårtill inskränka mig; men, såsom jag förut haft äran tillkännagifva, ämnets vikt föranleder mig att taga H. Ståndets tid i något längre anspråk, för att möjligen blifva i tillfälle att kunna någorlunda fullständigt utveckla mina åsikter i sjelfva ämnet samt skälen för min önskan om afslag å det ifrågavar. betänkandet.

Utom det att jag ej kan godkänna den slutföljd, hvar till de sammansatta Utsk:n kommit, särdeles hvad det sednare mom. beträffar, eller att aflägsna tidepunkten för ilandet varande bosatte Judar att erhålla Svensk medborgarerätt, med de inskränkningar, hvilka äro en ovillkorlig följd af olikheten emellan den judiska och christna religionen, kan jag icke annat än på det högsta ogilla den intoleranta anda, som genomgår hela betänk. och som dicerat ordställningen uti detsamma. Då denna intolerance eller illiberalism likväl omfattar endast 1 mom. eller förbudet för Judar att hädanefter få nedsätta sig i Riket, anser jag mig böra först yttra mig öfver detta mom., derom — jag erkänner det — jag i sanning icke tilltror mig kunna rätt bedömma, huruvida nationen bör eller icke bör af K. M. i underd. anhålla om utfärdande af ett dylikt förbud. Min känsla för rättvisa och billighet uppmanar mig dock att äfven derutinnan vara ifrån Utsk:ns pluralitet skiljaktig samt att förena mig uti Frih. von Kræmers, betänk. vidfogade, reservation, rörande detta mom. Men skulle betänk. uti denna del utaf Ståndet möjligen godkännas, motsätter jag mig det ingalunda; jag anser det endast, i sådant fall, vara högst nödvändigt, att gifva detsamma en annan redaction, på det att det verkligen illiberala uti ett dylikt förbud måtte så mycket som möjligt kunna förmildras.

Till hvad jag förut haft äran anföra, för att gifva stöd åt min lifliga önskan, att Ståndet åtminstone för sin del måtte öppet uttala sitt ogillande om ett fördröjande af redan uti Riket varande bosatte Judars upptagande till fullkomligt erhållande af Svensk medborgarerätt, tager jag mig friheten tillägga följande, egentligen för att uti åtskilliga delar ådagalägga det obilliga och orättvisa uti de före den 1838 års så

mycket förkastade judeförordning befintliga stadgar rörde detta folk.

Enligt K. förordningen den 20 Februari 1820 bestraffas för enahanda lurendrejeribrott Jude med ständig förvisning utur Riket, då annan utländning deremot endast förvises på 3 år, o. s. v. — Hvarföre denna skärpning uti straffet för Jude?

Ingalunda fritagen ifrån beväringskyldigheten, är det Jude likväl icke medgifvet, ifall han, i händelse af ett krig skulle befinna sig i conscriptionsåldern och således måste bidraga till sitt fäderneslands försvar, att i likhet med Christen beväringskyldig kunna tjena sig upp till officer; och enahanda hvarken på rättvisa eller billighet grundade, om jag så får säga, skrämda förbjuder Juden att ingå på tjenstemannabanan i öfrigt, äfvensom inträdet uti andra yrken dels är honom likaledes betaget, dels med snart sagdt oöfverstigliga svårigheter förenadt. Huru annorlunda är icke förhållandet inom andra länder, der man finner Judar, utmärkte ej allenast såsom lärde, vettenskapsmän och skriftställare, utan äfven såsom Statens embets- och tjenstemän. Att förhållandet skulle vara enahanda äfven hos oss må man icke betvifla, särdeles som vi inom hufvudstaden äga derpå ett talande bevis, enär den individ, hvilken ibland Svenska Judar i detta fall utgör ett undantag, äger så allmän aktning och förtroende, att han skulle göra heder åt hvilken trosbekännelse som helst.

Man klagar öfver det hos Juden medfödda penningbegär, samt att hans hela traktan endast afser mättandet deraf. Jag erkänner, att det vid första påseendet synes så vara; men vilja vi opartiskt bedömma saken, måste vi finna anledon dertill just ligga uti de tillförene allestädes och nu snart sagdt endast hos oss olyckligtvis befintliga, hårda och obilliga tvångslagar emot Judarne, hvarigenom de, beröfvade den alla andra medgifna, menniskan naturligen tillkommande rättigheten att, med behörigt iakttagande af inom hvarje land nödvändiga befunna stadgar och institutioner, få frivilligt bereda sig tillfälle till uppehälle och bergning, — beröfvade denna rättighet, säger jag, hafva de blifvit tvungne att uteslutande åt handeln vända deras verksamhet, och den detta folk medfödda speculationsförmåga har naturligtvis blifvit uppdrifven genom deras ifrån urminnes tider egnande åt detta näringsfång. Derutinnan tror jag att man bör söka skälet till detta hos Judarna anmärkta sträfvande att förkofra sig, och icke uti något hos dem, mera än hos andra, medfödt penningbegär.

Detta nu så högt uppdrifna penningbegär synes mig dessutom i allmänhet tillhöra vår närvar. tid och liksom vara den idol, hvilken denna tid med så mycken förkärlek dyrkar, på samma sätt som äran var den förgångna ridaretidens. Jag beklagar allvarligen att så torde vara

fallet, och önskar uppriktigt, att detta begär ej måtte blifva alltför mycket öfvervägande, då vi snart gå att rösta öfver en fråga, hvarvid detta begär och de många dermed beslägtade onda begärelser kunna anses ligga uti den ena vågskålen, då deremot uti den andra så tydiligen framstående befinnas nationens heder, dess värdighet och anseende.

Jag återgår till ämnet och har dervid föga att tillägga, särdeles då jag får förklara, att jag så fullkomligt instämmer uti den af Hr Professoren, Doctor Thomander emot sednare mom. afgifna reservation samt uti det af honom dervid gjorda förslag till förordning, angående Judars skyldigheter och rättigheter här i Riket, hvilken reservation jemte förslaget jag anhåller att, såsom varande helt korta, få uppläsa:

"Emot det sednare mom. i de förenade Utsk:n:s betänk. får jag mig värdsamt reservera. Ju mindre det missnöje, hvarmed de sednaste Judeförfattningarne här i landet emottogos, kan anses vara en hemlighet, och ju brydsammare det i sakens närvar. skick lärer vara för Kronans ministrar att i detta mål taga initiativet, desto lämpligare måste jag anse det vara, att R. St. här icke inskränka sig till den lättare utvägen att klandra hvad som skett, utan fastbellre underkasta sig äfventyret af den svårare, som är att föreslå i detalj de stadganden, hvilka förmenas böra inträda i de klandrades ställe. Ju bestämdare den form är, i hvilken dessa förslag framträda, desto mindre sätter man landets Styrelse i förlägenhet, och desto större och ädelmodigare andel åtager man sig sjelf i de missnöjen, dem hvilka åtgärder som helst kunna framkalla i en angelägenhet, der så mäktiga enskildta intressen äro i verksamhet. R. St. hafva makten: de hafva råd och lägenhet att något vedervåga: Kronans anseende tål icke att ytterligare blottställas."

Förslaget lyder sålunda:

§ 1.

"Inom Riket född eller bosatt Jude skall hädanefter vara ställd i lika rättsförhållande med öfriga Svenska undersåter, enligt Svensk lag, samt åtnjuta enahanda rättigheter och förmåner som Svensk undersåte i allmänhet tillkomma, utan andra inskränkingar än dem Rikets grundlagar för utrikes födde män eller främmande trosbekännare bestämma, eller ock denna förordning särskildt stadgar: hvaremot sådan Jude så väl för sin person som för sin egendom och näring eller rörelse är underkastad Svensk undersåtes skyldigheter och åligganden.

§ 2.

Åstundar Jude sig annorstädes bosätta än i Stockholm, Götheborg, Norrköping eller Carlskrona, bör underd. ansökan hos K. M. derom göras, med uppgift om ändamålet

för den sökta bosättningen; hvarefter K. M., sedan vederbör. embetsmyndigheter, så ock borgerskap eller magistrat blifvit hörde, vill särskildt i nåder besluta, huruvida den ifrågakämda bosättningen må äga rum eller icke.

§ 3.

Vill Jude idka handel, handverk eller annan borgerlig rörelse, ställe sig till efterrättelse hvad författningarne för vinnande af sådan rättighet i hvarje fall föreskrifva om fräjd, läro- eller tjensteår, gesälltid, mästareprofs afläggande m. m.; skolandes vederbörlig embetsmyndighet öfver derom gjord ansökan höra vederbörande handels-, handverks- eller fabriks-societet, hvarefter och sedan utslag i målet blifvit meddeladt, besvär deröfver må kunna anföras och fullföljas inom den tid och i den ordning, som för hvarje fall finnes i allmänhet föreskrifvet.

§ 4.

Jude må ej kunna välja eller kalla prest inom christelig församling, ej heller i annan öfverläggning eller beslut om christelig kyrko- eller undervisningsangelägenhet deltaga. Finnes sådan egendom, hvarmed patronrätt är förenad, i Judisk mans ägo, varde gället för all framtid consistorielt gäll.

§ 5.

För Judisk myndling, men ej för Christen, må Jude kunna förmyndareansvar sig åtaga. Är Judisk myndling minderårig, gälle för dess uppfostran ej hvad i 2 § 22 cap. Ärfda-b:n om evangeliska läran sägs.

§ 6.

Judisk man eller qvinna må ej ingå äktenskap med annan trosförvandt, utan Konungen gifver der lof till. Med lysning och vigsel till sådant blandadt äktenskap skall så tillgå, som är med afseende å Christna fästehjonet i lag föreskrifvet. Barn af detta äktenskap skall i den Christna makans trosbekännelse uppfostras.

§ 7.

Skall Jude vittnes- eller annan ed aflägga, gånge den efter vanligt edsformulär, dock att orden: Heliga Lag sägas i stället för Heliga Evangelium.

§ 8.

I alla de fall, då prestbevis för annan Svensk undersåte erfordras, skall Jude förete behörigt bevis af religionsläraren vid en synagoga.

§ 9.

Rättighet till anläggande af Judisk synagoga eller begrafningsplats skall hos K. M. i underdånighet sökas.

§ 10.

Judarne åligger att ensamme underhålla fattiga af deras egen trosbekännelse, utan att de derföre kunna undandraga sig andel, enligt gällande grunder, i afgifter till allmänna fattigvården i den församling, inom hvars område de äro boende eller äga fastighet."

Lika med den värde reservanten, anser jag tillägg och ändringar möjligen kunna vara behöfliga i afseende på detta förslag, som uti de hufvudsakligaste delarna likväl synes mig vara antagligt; och jag skulle innerligen hafva önskat, att detsamma blifvit af samtliga RiksSt:n godkändt, på det att något positivt steg å R. St:s sida vore taget uti denna viktiga reformationsfråga, samt R. St. derigenom något underlättat den andra statsmaktens bestyr och tillgörande härutinnan, så mycket nödvändigare, som vi beklagligen alltför mycket torde erinra oss det missnöje och de obehagligheter, som 1838 års K. förordning förorsakade — mera såsom en följd af den, samtidig med denna förordnings utfärdande, genom hvarjehanda impulser upprörda och oroliga sinnesstämning hos vissa classer utaf hufvudstadens befolkning, och hvilken då, såsom ett eftersökt näringsämne, begärligt omfattade ofstänämnda Judeförordning, som, under andra förhållanden och vid en annan tidpunkt meddelad, visserligen ej skulle hafva emottagits med så stort missnöje och klander. Framtiden hoppas jag i detta fall ej skall jäfva mina förhoppningar; och det är åt den samt åt vår Konungs oafbrutna sträfvan att lyckliggöra det folk, som öppnat honom sin famn, jag öfverlemnar denna, såsom mången annan under våra riksdagar af R. St., enligt min oförgripliga tanke, för hvad å dem vidkommit, mindre välbetänt behandlade och afgjorda fråga.

Genom denna min sednaste framställning, och då jag med detsamma tillkännagifvit min önskan, att det af Hr Professore, Doctor Thomander uppgjorda förslag skulle hafva blifvit af R. St. antaget, skiljer jag mig ifrån Gr. Taubes åsikter uti denna del af frågan, ehuru jag i öfrigt hufvudsakligen instämmer med honom. Hr Grefveu har neml. förklarat, det han icke ansåg R. St. äga att till K. M. ingå med något förslag uti ämnet, utan blott betrakta denna fråga såsom ett rent önskningsmål. Jag kan ingalunda dela denna åsigt, för hvilken jag ock äger ett skäl deruti, att LagUtsk. i förening med Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk. densamma behandlat. Jag har i detta afseende redan ytttrat mig dela de åsikter, hvilka af Hr Professor Thomander uti dess reservation blifvit tillkännagifna, jemte de af honom anförda skälen derför. Jag tager mig friheten att nu endast hänvisa till dem, och slutar med att förklara, att, då en återremiss, hvilket jag helst skulle hafva önskat å detta betänk., till ingenting för närvar. skulle gagna, enär det-

samma redan är af de öfriga 3:ne RiksStånden godkändt, min lifliga önskan nu är, att H. R. o. Ad. medelst dess ogillande öppet och utan fruktan för det orättvisa klander, som derigenom skulle kunna drabba Ståndet, uttrycker en opinion, som är Ståndet värdig, en opinion, hvilken, jag vågar hoppas det, utan tvifvel ej länge kan uti dessa upplysta tider vara förqväfd, utan, såsom stödd på så väl rättsgrund, som billighet, af hela nationen skall varda omfattad.

Jag hade visserligen velat tillägga den önskan, att, jemte ogillandet af betänk., H. R. o. Ad. skulle hafva behagat, för sin del, godkänna det af Hr Professor Thomander afgifna och af mig återopade förslag; men då jag ej funnit någon annan inom Ståndet hafva detsamma yrkat, samt jag dessutom är förvissad derom, att vi snarligen äga att förvänta en på rättvisa och billighet grundad och efter tidsförhållandena i allo lämpad näd. författning angående Judarnes skyldigheter och rättigheter här i Riket, afstår jag ifrån att här om af Hr Frih. o. Landtm. anhålla om propos. och inskränker mig till att endast vördsamt begära afslag å Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:ns ifrågasvar. betänkande.

Gr. Horn, Claës Fredr.: En värd ledamot har kallat detta betänk. barbariskt. Jag vill icke neka att han kan hafva skäl dertill. Jag har hört Ekon.Utsk. i många fall klandras för uppställningen af detta betänkande. Jag tillstår också att med den kännedom man äger om vårt presterskap, borde man hafva kunnat vänta af dem mera motstånd, än jag tror mig känna att detta betänk. mött inom PresteStåndet. Likväl skulle jag tro att det är mera från en politisk stats-ekonomisk synpunkt, än från den rent religiösa, som man betraktat frågan. Jag delar deras tanke, som motsätta sig detta betänkande. Jag tror icke att i religiöst afseende ringaste våda kan uppstå genom Judarnes emancipation, lika litet som jag deraf befärar någon våda för samhällets politiska bestånd. Den laglydnad och moralité, som finnes hos en nation, så utstött från samhällena, som Judarne äro, visar att deras moraliska förhållande både såsom enskilde och statsborgare står i omvänt förhållande till det betryck de lida hos åtskilliga folkslag. Sålunda skall man finna, att Judarne uti Asien och Afrika icke innehafva den moraliska ståndpunkt, som uti de frisinnade länderna af Europa och Amerika. Det är denna sanning, för hvilken man icke bör blunda, som bort ligga till grund för all lagstiftning rörande denna nation. Jag delar deras tanke, som tro att det icke står tillsammans med en Stats värdighet att så behandla detta folk, som Utsk:n velat att det skulle behandlas. Jag får erinra att Utsk:n förbisett den viktiga grundsatsen, som bjuder att icke onödigtvis påkalla det Kongl. veto, och är det äfven på denna grund jag anser att R. o. Ad. för dess del gör rättast att afslå betänk., på det att icke K. M. emot al-

la fyra Ståndens åsigt må komma att ogilla R. St:s på detsamma grundade beslut.

Hr Lagergren, Anders: Då jag inför detta Stånd, hos hvilket detta betänk. icke funnit en enda försvarare, öppet går att angifva det jag med min röst understödt detsamma inom Utsk:n, så skall förmodligen R. o. Ad. misstänka mig att vara, såsom Gr. Mörner yttrat, intagen af religiös fanatism. Men så är Gudilof icke förhållandet. Jag betraktar betänk. från en annan synpunkt, neml. från den statsekonomiska och politiska. Till en början får jag förklara, att jag i egenskap af ungdoms handledare under nära 13 års tid i Stockholm handledt flera af Judiska nationens barn och derunder alltid funnit dessas föräldrar vara lika moraliska, som de Christna, med hvilka jag haft att göra. Äfven får jag, till bevis på huru litet det är från intolerancens sida jag betraktar betänk., tillkännagifva, att jag åtagit mig att i morgon examinera i synagogan. Deraf torde R. o. Ad. låta öfvertyga sig, att för mig icke gäller någon religiös fanatism. Men då jag det öppet förklarar, så måste jag på andra sidan säga, att för mig visar det sig, som hade det varit klokare att till en del bifalla detta betänk. än att detsamma förkasta. Man kan icke neka att Staten äger juridisk rättighet att från sig afskilja de menniskor, som den icke vill hafva hos sig i samhället. De menniskor, som ingått på vissa hårda förbindelser för att upptagas i samhället, hafva för deras personer ingenting att beklaga sig öfver; ty de hade kunnat låta bli att ingå derpå och de hade då icke kommit in i samhället; men annat är förhållandet med deras barn. De hafva aldrig sjelfmant ingått på de hårda förbindelser, som deras föräldrar åtagit sig. Likväl hafva uti alla Stater, hvarest mosaiske trosbekännare fått nedsätta sig, de utaf föräldrarne åtagna förbindelserne fortplantats på barnen, hvilka således hållits uti ett mer eller mindre slafviskt tillstånd. På dessa grunder har jag ansett att Svenska nationen ingalunda haft någon naturlig rättighet att på de inom landet födda barnen af judiska nationen tillämpa de hårda förbindelser, som 1789 års judereglemente innehåller. Då jag säger detta, så synes deraf tydligt, att jag vill att Judarne hädanefter tillagnas sådana medborgerliga fri- och rättigheter, som Utsk:n föreslagit, neml. alla de, som äro med våra grundlagar förenliga. Hafva de fått dessa rättigheter, så hoppas jag att ingen kan beklaga sig öfver deras tillstånd i landet. Nu är förhållandet, mine herrar! att 1838 års författning visserligen tillerkänner dessa bekännare af mosaiska religionen större rättigheter; men det är blott ett undantagsstadgande, d. v. s., det tillåtes väl än för den ena och än för den andra att sig här nedsätta, men endast med särskildt Kongl. tillstånd få Judar köpa fast egendom, och stadgandet är således icke en lag för alla.

Det är denna olikhet, som jag anser böra borttagas, och det är af sådan anledning jag ansett en lag böra utfärdas, enligt hvilken de rättigheter, som genom en sådan lag Judarne tillades, skulle få åtnjutas endast på grund utaf denna lag, oberoende af Kongl. gunst eller nåd. Då jag sålunda yttrat mig för bifall till betänk., så hoppas jag att R. o. Ad., som förmodligen afslår detsamma, icke anser mig hafva varit ledd af religionsfanatism.

Hr von Hartmansdorff, Aug.: De värde ledamöter, som yttrat sig till fördel för Judarna, hafva nyttjat så förskräckliga och ljungande talesätt mot dem, som kunna vara af motsatt mening, att jag nästan tvekar om jag skall våga säga något deremot. Det förekommer neml. som deras ofördragsamhet mot andra Svenskar för deras afvikande meningar om Judarna vore lika stor, som samma ledamöters fördragsamhet med Judarna för deras afvikande tänkesätt både om Gud och andra folk. Men då tvänne Stånd, hvilka under denna riksdag nyligen uppburit de liberala medlemmarnes loford för deras välförhållande i andra fall, nu likväl instämt i samma tänkesätt, som Utsk:n yttrat; så förmodar jag, att hvad man här sagt om det barbariska uti detta betänk., om fanatism, m. m., icke är så illa ment emot oss Svenskar, utan att det allena innebär en negativ kärleksförklaring för Judarna. Men det har gått med denna förklaring, såsom med andra dylika, att när man alltför mycket upphöjer det dyrkade föremålet, så kan det icke aflöpa utan på andra människors bekostnad. Detta lärer jag och Hr Lagergren få trösta oss med, under det jag tillägger, att jag lika litet med mina tänkesätt som med mina ord deltagit uti kärleksförklaringen. Hvad lagligheten af regeringsåtgärden beträffar, hvilken äfven blifvit af en talare omförmäld, så anser jag otillständigt att man derom yttrar sig på detta rum, sedan saken är underställd domstols pröfning. Men Utsk:ns åsigt biträder jag såsom riktig. Jag vill dock icke trötta R. o. Ad. med upprepande af skälen dertill, emedan saken redan är genom 3:ne Stånds beslut afgjord. Det vill jag blott hafva sagt, att ett folk, som lifligt och djupt känner värdet af sin nationalitet, ej kan vara likgilltigt för främlingars inympning på sin gamla stam. Jag tror, att den förändring, som 1838 skedde af förut gällande författningar angående Judarna, beklagligen var ett misstag. Jag önskar att det måtte rättas, och följaktligen att detta betänk. måtte vinna framgång, om än R. o. Ad. icke bifaller det. Jag är ock nöjd att genom de tre öfriga Ståndens gällande beslut slippa att i denna fråga tvista med åtskilliga ledamöter, för hvilkas tänkesätt jag för öfrigt har så mycken aktning, och hvilkas fosterlandskärlek jag icke betviflar, ehuru mycket deras mening i denna fråga afviker från min.

Frih.

Frih. von Kræmer, Robert: Då detta betänk. thy värr blifvit af de 3 öfriga Stånden bifallet, får jag blott, under återopande af min reservation, anhålla att detsamma måt-te afslås.

Hr Lagerheim, Lars Magnus: Då så många talare inom detta Hus redan yttrat sig för afslag å Utsk:n:s förevar. betänk., torde man med skäl kunna hysa den förhoppning, att en liberal opinionsyttring inom det första RiksSt. kommer att i denna fråga göra sig gällande, och hvilken vid detta tillfälle torde vara så mycket tjenligare, som sjelfva detta betänk. måhända till en del kan anses mera henta sin grund från en partiopinion än från en verklig nationel sinnesstämning. Jag vill icke göra mig skyldig till den förebråelsen, att hafva upptagit R. o. Ad:s tid med att i öfrigt upprepa några skäl, och inskränker mig derföre till det yttrande, att den liberala syftning, som legat till grund för den ifrågavar. 1838 års författning, snarare af en liberal tidsanda bort äga anledning att vänta sig mötas med tack-sambet, än med det föga motiverade klander, som Utsk:n deråt egnat. Jag förenar mig med dem, hvilka yrkat afslag på betänkandet.

Hr Munck af Rosenschöld, Nils Rudolph: Ehuru samtliga de talare, som yttrat sig, med undantag af 2:ne, anhållit om afslag af betänk., och ehuru isynnerhet Hr Edenhjelm tagit Judarne under sina vingars mäktiga skydd, så vågar dock jag anhålla om bifall till berörde betänkande. Det personliga anfall, som kan göras mot mig, skall jag söka efter förmåga tillbakavisa. Det är känt, såsom Hr Edenhjelm anförde, att Judarne i allmänhet icke blottställa sig för begående af brott, som af lagen äro åtkomliga; men orsaken, hvarföre sällan gröfre brott begås af Judarna här i Sverige, torde till någon del vara den, att, till följd af en författning, Judar icke få inkomma i landet utan att äga en viss förmögenhet. Men desse Judars vingleri uti pennin-geaffärer och handel är allmänt känt, äfvensom man vet att bland denna folkstam träffas isynnerhet de personer, hvilka inköpa och nedsmälta olofligen åtkomna ädla metaller. Det är äfven känt, att denna nation i allmänhet genom falskhet och oredlighet i varuhandel söker att vinna förmögenhet på införde medborgares bekostnad; att de införa kram och luxartiklar, för hvilka landets reela mynt, guld och silfver från landet utföres, och att de på så sätt, samt förmedelst de relationer de äga uti andra länder, så småningom sätta sig i besittning af den hufvudsakliga delen utaf landets rörelsecapital. Utom alla dessa torde det finnas ännu ett stort skäl att icke tillåta denna folkstam inkomma inom Sveriges landamären. Med få undantag är neml. en och hvar bland dem väl snart sagdt till hvad som helst,

och med skäl kan man säga om dem, hvad Gustaf II sade om köpmännen i landet, att de hafva sitt fadernes land i penningeskrinet. Det är väl santt, att i Danmark hafva Judarne erhållit stora rättigheter; men hade det berott af Danska nationen, så hade de troligen icke bekommit dem; ty de hafva fått dem af en suverän och i stor förlägenhet stadd regering. I annat fall, och om det berott af nationen, hade de säkerligen varit uteslutne från Danmark likaväl, som de äro uteslutne från Norrige. Skälet till denna förmodan hemtar jag från de våldsamma åtgärder Köpenhamnsboarne vidtagit till Judarnes fördrifvande. Sista Judeupproret i Köpenhamn inträffade 1812. Numera hafva Judarne vunnit ett sådant insteg i Danmark och till den grad satt sig i besittning af rörelsecapitalet, att det vore en verklig nationel olycka, om Judarne blefvo utdrifne samt fögo rättighet att medtaga sina capitaler. Hvad som sålunda hänt i Danmark kan inträffa i andra länder och äfven hos oss, och därför yrkar jag bifall till betänkandet. Om Judarne äga större friheter i andra länder, så är det ju ett skäl för dem att flytta dit. Vi behöfve dem icke.

Hr Frih. o. Landtm. hemställde, om R. o. Ad. behagade bifalla Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekon. Utsk:n:s betänk. N:o 54.

Ropades starka nej, blandade med ja.

Hr Landtm. hemställde, om R. o. Ad. behagade afslå samma betänkande.

Ropades starka ja, blandade med nej.

Då Hr Landtm. förklarade det han trott sig finna att ja öfverröstat nej vid svaren å den sednast framställda proposition, begärde

Hr Munck af Rosenschöld votering.

Upplästes till justering och godkändes följande voters-proposition:

Den som bifaller Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekon. Utsk:n:s betänk. N:o 54, voterar

ja;

den det ej vill, voterar

nej;

Vinner nej, afslår R. o. Ad. ofvannämnda betänk. N:o 54.

Efter voterings slut, befunnos rösterna hafva utfallit, som följer:

Ja — 27.

Nej — 47.

Hr Munck af Rosenschöld reserverade sig emot det af R. o. Ad. nu fattade beslutet.

Upplästes och lades till handlingarna K. M:s denna dag ankomna nåd. skrivelser till R. St.:

1:o ang:de inquarteringsskyldigheten i Stockholm; gifven Stockholms slott den 11 Mars 1841;

2:o ang:de af K. M., gemensamt med R. St., beslutad förändring i mantalspenningarnes beräkande; gifven Stockholms slott den 7 April 1841.

H. R. o. Ad. åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ till 3 e. m.

In fidem protocolli,
F. O. Silfverstolpe.

Lördagen den 24 April 1841.

Plenum kl. 6 e. m.

Justerades 7 prot.utdr. för denna dag f. m.

Upplästes till justering och godkändes Exped.Utsk:s nedannämnda förslag till R. St:s und. skrivelser till K. M., neml.:

N:o 311, om lånebidrag för inlösen af landshöfdingearcorden;

N:o 312, i anledn. af K. M:s nåd. framställning om ett särskildt anslag för K. theatern;

N:o 313, ang:de granskning af författningarna rör:de krigsmanskaps casserande för begångna brott;

N:o 314, ang:de tillägg vid 2 cap. 29 §:n krigsartiklarna;

N:o 315, ang:de afskaffandet af slafveriet på ön St. Barthelemy;

N:o 316, ang:de villkor för befordran till länsmanstjänster.

Föredrogs ånyo Stats- samt Allm. Besvärs- och Ekon.-Utsk:s den 24 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda betänk. N:o 178, i anledn. af väckta frågor om förändring af och lindring uti beskattningen å qvarnar, m. m.

Frih. Cederström, Jacob: Utsk:n hafva här gått på ett särdeles besynnerligt sätt till väga för att komma till det förevarande resultatet. Utsk:n hafva neml. först hemställt, att, sedan StatsUtsk. uti sina utlåt:n N:o 64, litt. A och N:o 157 afstyrkt förändring uti de hemmanen åtföljande grundskatter, hvilket af R. St. blifvit bifallet, Utsk:n icke funnit anledn. att till förmån för ägare af qvarn eller sågverk göra undantag från denna grundsats, men deremot trott sig böra tillstyrka R. St. att i underd. begära det K. M.

vid nästa riksdag ville meddela R. St. en nåd. propos. om upphörande af grundskatt å qvarnar. Det är visserligen väl att Utsk:n icke hafva funnit sig föranlåtne att begära, det alla de öfriga grundskatterne äfven vid nästa riksdag genom propos. från K. M. måtte borttagas. Vare detta förutsänt i afseende å consequensen af Utsk:ns förfarande. I afseende på sjelfva frågan, så hafva Utsk:n anhållit, att K. M. genom vederbör. embetsmyndigheter ville låta utreda, hvilka qvarnar äro skattlagda samt grundränta åsatta eller indelta till rustning eller knecktehall, äfvensom beloppet af deras grundränta m. m. Detta är upplysningar, som Utsk:n icke behöft begära, om StatsUtsk. velat göra hvad det bort, neml. revidera statsverkets räkenskaper. Hvad nu beträffar upphäfvande af qvarntullen, så kan det väl tyckas, att det vore en förmån för de qvarnverksägare, hvilkas qvarnar hitills varit åsatta grundränta, att derifrån befrias, och att dessas capitalvärde dymedelst skulle förhöjas; men om denna befrielse skulle åtföljas af en allmän tillåtelse för hvem som helst att anlägga qvarnar, så skulle tvertom de äldre qvarnarnes värden derigenom förminskas, och man skulle sålunda beröfva enskilde medborgare deras lagliga egendom. Qvarnräntan är en bland de aldra äldsta beskattningar i vårt land. Den har från uråldriga tider ålegat tullqvarnar mot den rättighet som dessa haft, att uteslutande få förmåla den kringliggande ortens säd. Denna ränta har sedermera vid arf och vid köp och andra afhandlingar alltid tagits i beräkning vid bedömandet af qvarnarnes värden; och hvarföre vill man nu borttaga denna ränta? Jo, för att införa likhet i beskattningen, en likhet som i alla fall skulle blifva mera skenbar än verklig. Jag har flera gånger förut yttrat mig om olämpligheten af att borttaga grundskatter utan att ersätta capitalvärdet till dem, som sedan få vidkännas ökade afgifter till skattebehofvens fyllande. Det är endast att borttaga bördan från den ena för att hvälfva densamma på den andra. Detta i afseende på upphäfvandet af grundräntan.

I afseende åter på hvad Utsk:n i 2:dra punkten föreslagit, eller att K. M. måtte tillåta att husbehofsqvarnar skulle få finnas i samma hus, som tullmjölkqvarnar, så hafva Utsk:n förmodat, att ett sådant sammanbyggande af qvarnar aldrig egentligen varit förbjudet; men att till följd af ett Kammarcollegii utslag af den 15 Dec. 1797 uti ett enskildt mål, stadfästadt genom ett K. bref af den 1 Dec. 1800, den praxis sedermera gjort sig gällande att förhindra sådant. Men nu är saken den, att så förhållit sig i alla tider, och att det icke är blott en praxis, utan ett i lag fastställt förhållande. Om sådant, det oaktadt, icke alltid iakttagits, så är det icke lagens fel, ty lagen kan icke förekomma missbruk; men så ofta de åtalas, blifva de afhjulpna, och detta har varit grunden för ofvannämnda Kammarcollegii utslag. Det är äfven tydligt att en så beskaffad rättighet, som Utsk:n föreslagit,

omöjligen kan medgifvas för de missbruks skull, hvartill den skulle föranleda; ty hvad hindrar då ägaren af en tullmjölqvarn att der inlägga 3 eller 4 husbehofs-stenpar, hvarigenom han kan tillverka 3 à 4 gånger så mycket som med de skattlagda, utan att derföre erlägga någon skatt, men till mehn för andra qvarnägare.

Jag anhåller att Hr Ridd.Secret:n ville upplysa huru de öfriga Stånden beslutat i frågan, samt att jag derefter måtte återfå ordet.

Undert. Ridd.Secret. tillkännagaf, att PresteSt. återremitterat och BondeSt. bifallit detta betänk.; BorgareSt. hade afslagit de 2 första punkterna, men godkänt de båda sednare.

Frih. Cederström: Om icke 56 §:n Reg.F:n lade hinder i vägen för att kunna på det sätt behandla betänk., som BorgareSt. gjort, så skulle jag tillstyrka samma åtgärd hos R. o. Ad, neml. afslag till Utsk:ns begge tillstyrkanden och bifall till dess afstyrkanden, men då det icke låter sig göra emot stadgandet i 56 §:n Reg.F:n, så anhåller jag om återremiss.

Gr. von Platen, Baltzar: Jag vill visserligen icke länge upptaga R. o. Ad:s tid med att försvara ett betänk., som redan af 2:ne Stånd är afslaget och som således troligen kommer att förfalla; dock torde jag böra nämna några ord för att utreda anledningen, hvarför Utsk:n kommit till ett sådant resultat, som de gjort. Af betänk. upplyses att Utsk:n, för sitt tillstyrkande att borttaga grundräntan å tullmjölqvarnarna, hufvudsakligen hemtat stöd af de åsikter, som blifvit uttalade uti K. M:s nådiga propos. af den 13 Nov. 1828 angående ett likartadt ämne, neml. beskattningen å sågqvarnar. K. M. har i denna propos. tydligen uttryckt, att sågqvarnar vore att anse endast såsom fabriksinrättningar, hvilka borde beskattas genom bevillning och icke medelst erläggande af grundränta. Denna princip har sedermera genom K. kungörelsen d. 13 Aug. 1835 jemväl blifvit utsträckt till tullmjölqvarnar, som anläggas på städernes områden; och Utsk:n hafva icke kunnat inse något skäl hvarför, då denna princip vore tjenlig för qvarnar, anlagda på stadsjord, den icke också skulle kunna tillämpas å qvarnar på landet. Jag medgifver visserligen, att då grundskatt förut varit lagd på dessa qvarnar, kunde det hafva varit oriktigt att borttaga dem omotiveradt; men nu finnas verkligen ganska viktiga skäl för en sådan åtgärd. Ständigt förekomma ansökningar om tillåtelse att få anlägga nya qvarnar. Det är då på ena sidan en obillighet emot consumenten att afslå en sådan ansökning; men deremot är det icke heller å andra sidan rätt att bibehålla de gamla qvarnarna vid skyldigheten att erlägga grundskatt, då man tillåter anläggandet af nya, hvilka icke åläggas någon grundränta, men som minska de andras

förtjenst. Utsk:n hafva derföre trott, att enda sättet att afhjelpa en sådan oriktighet vore att hvar och en finge skatta efter sin tillverkning. Till Utsk:ns kännedom har också kommit, att i Skåne finnas berustade qvarnar, hvilka genom tillkomsten af en mängd nya qvarnverk så förlorat i den inkomst, hvilken för dem beräknats vid rustningens åsättande, att de icke mera densamma kunna fullgöra, och jag hemställer då, huruvida det kunde anses obilligt, att från dessa qvarnar borttaga grundskatten, enär de förhållanden, som existerade vid qvarnarnes anläggning, genom sednare tidens åtgärder så betydligt förändrats.

I afseende på andra punkten af Utsk:ns betänk., eller ang:de tillåtelsen att husbehofs-mjölqvarnar måtte få finnas i samma hus som tull-mjölqvarnar, har man anmärkt att betydliga olägenheter deraf skulle uppstå; men jag tror att alla dessa olägenheter skulle blifva afhjelpna derigenom, att hvar och en taxerades i mån af hvad han förmåler. En sådan beskattning tror jag i alla afseenden skulle blifva den mest fullständiga och rättvisa, och det är icke annat som Utsk:n afsett.

Af alla dessa skäl skulle jag för min del önska att betänk. blefve bifallet; men då det är afslaget af 2:ne Stånd, och då frågan är ett önskningsmål, så läser saken vara afgjord, ehvad än R. o. Ad. beslutar.

Hr von Rosen, Georg: Ehuru jag icke har reserverat mig emot betänk., så har jag likväl icke delat Utsk:ns tanke ang:de borttagande af grundskatten å qvarnar samt den allmänna tillåtelsen att få anlägga sådana verk. Jag tror att denna åtgärd skulle innebära en verklig orättvisa mot de äldre qvarnägare, hvilka verkligen derigenom blefve beröfvade en stor del af de kapitaler de nedlagt uti sina qvarnar, och hvilka grundat sina beräkningar på de rättigheter, som för dem funnits. Jag tror att det vore något våldsamt att nu på en gång taga dessa rättigheter ifrån dem. Utsk:ns tillstyrkande uti andra punkten, att det måtte tillåtas att anlägga husbehofsqvarn i samma hus som tullqvarn, har jag icke heller kunnat gilla; det vore omöjligt att controllera missbruk i detta fall, och jag tror att derigenom en betydlig olaglig qvarndrägt skulle komma att äga rum.

Då nu 2 Stånd hafva afslagit betänk., så skulle jag önska att detta skedde äfven här, och att man icke måtte återremittera detsamma.

Frih. Cederström: Betänk. är, enligt hvad Ridd.-Secret:n nyss uppläste, återremitteradt från PresteSt., bifallet af BondeSt., men afslaget i de 2 första punkterna och bifallet i de öfriga af BorgareSt. Frågan har således i detta sednare Stånd förfallit, och så önskar jag måtte ske äfven här; men då grundlagen icke medgifver att så förfara, som BorgareSt. gjort, och då det icke går an att afslå betänk., emedan det

innefattar afstyrkande af motioner, som derigenom skulle blifva bifallna, så är det genom återremiss som vi måste komma till detta resultat.

Efter som jag nu har ordet, anhåller jag att till besvärande få upptaga hvad Gr. von Platen yttrat. Såsom skal hvarför grundrätten å qvarnarna borde borttagas har Hr Grefven anført, att en sådan beskattning icke äger rum för de qvarnar, som äro anlagda på städernas jord. Men orsaken, hvarföre icke dessa skattläggas till grundranta, är den, att rätten af dessa qvarnar utgår till magistraternes aflöning och icke till Staten. Detta har således ingen gemenskap med qvarnars skattläggande å landet. Jag får derjemte upplysa Gr. von Platen, att ingen obillighet äger rum i det förfarande, som hittills alltid iakttagits vid frågor om anläggande af nya qvarnar. Ansökningar derom hafva alltid blifvit afslagna både hos Kammar-collim och hos K. M., så snart de icke varit föranledda af maldetrång; men då det är en naturlig följd af populationens stigande, att äfven ett större antal qvarnar behöfves för att förmåla spanmål till dess brödföda, så har äfven, sedan inför häradsrätt vederbörligen blifvit styrkt att de gamla qvarnarne icke medhunnit att uppfylla den kringliggande ortens behof, utan att maldetrång verklig inträffat, anläggning af nya qvarnar tillåtit.

Hr Palmerantz, Joh. Mauritz: På sätt Hr Ridd.-Secret:n upplyst, har ett Stånd återremitterat betänk., ett annat Stånd till en del afslagit det och ett tredje bifallit detsamma. Den af en värd ledamot vidhållna uppgift, att det vore af zine Stånd redan afslaget, är således alldeles oriktig. På grund af de i min tanke välgrundade skäl, betänk. innehåller, yrkar jag bifall på detsamma, men skulle detta icke beviljas, så lärer väl R. o. Ad. i allt fall icke vilja i likhet med BorgareSt. nu afslå betänk., utan förmodar jag att det då blifver återremitteradt, hvarom jag i sådant fall anhåller. Jag tror dock icke, i likhet med Frih. Cederström, att det resultat, hvartill Utskn kommit, är så skadligt, utan tror jag tvertom, att Utskn på godaskäl, dem de i betänk. åberopat, föreslagit borttagandet af grundranta å qvarnar. Utskn säga neml., "att qvarnar icke äro att anses annorlunda än fabriker och såsom sådana äro underkastade förändringar, hvilka hvarken på samma sätt eller i lika grad äga rum med den skattskyldiga jorden." Det är väl ovedersägligt att så förhåller sig. Nu inträffar ofta det orimliga förhållande, att en qvarnägare, som vill förändra eller alldeles nedrifva sin skattlagda qvarn och icke vidare begagna qvarnfallet för samma ändamål, utan vill göra något annat bruk deraf, i alla fall måste betala sin skatt, likasom om han hade qvarnen kvar. Exempel på flera sådana händelser skulle kunna citeras, och hvar och en måste väl medgifva att grunden för beskattningen å ifrågavar. förädlingsverk är ingenting mindre

än riktig. Jag för min del kan icke finna annat än att Utsk:n:s betänk. leder till ett godt resultat, dit man bör söka att komma.

Stats- samt Allm. Besvärs- o. Ekon.Utsk:n:s betänk. N:o 178 blef af R. o. Ad. återremitteradt.

Vidare föredrogs Stats- samt Allm. Besvärs- o. Ekon.-Utsk:n:s den 24 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda utlåt. N:o 179, i anledn. af K. M:s nåd. propos. ang:de åtgärder till behöfvandes undsättning i missvestår.

Frih. Cederström, Jacob: Då jag i allmänhet gillar grunderna för detta Utsk:n:s betänk., har jag egentligen endast en anmärkn. att härvid göra, och det är i afseende på beloppet af den summa som Utsk:n tillstyrkt att ställas till K. M:s disposition, för att, i händelse af inträffande behof, kunna förskottsvis och mot ersättning till Riksg.cont. af de först inflytande tullavgifterna för spanmål och till statsverket af orterna, på grund af åtagen gemensam betalningsskyldighet, vara för undsättning till behöfvande i missvestår att tillgå. Utsk:n hafva för ett sådant ändamål föreslagit en summa af 100,000 r:dr b:co. Jag skulle tro att i en tid sådan som denna, då landet hotas af missvest på råg, Utsk:n borde hafva varit betänkta på en större summa. Det skulle kunna hända, att innan detta års slut en så fullkomlig missvest på råg kan inträffa, att en mångfaldiga gånger större summa skulle behövas. Jag medgifver att genom inflytande tullmedel successivt en tillgång beredes, om dessa medel finnas till spanmålens införskrifning, som någorlunda kunde motsvara behofvet; men, mine herrar! dessa medel komma aldrig, då förlagscapitalen saknas till spanmålens införskrifning. Regeringen måste i förväg kunna disponera de nödiga medlen för införskrifning af spanmål; ty när nöden står för dörren, blir det möjligen för sent att införskrifva densamma, och skulle än tiden medgifva införskrifning, så kan den dock icke erhållas utan att betalas grufiligen dyrt. På det Regeringen i behofvets stund måtte äga nödiga medel till detta vigtiga ändamål, föreslår jag, att den summa af 100,000 r:dr b:co, som Utsk:n föreslagit, måtte jemte de af Utsk:n föreslagna tillgångar förhöjas till 400,000 r:dr. Helst skulle jag hafva velat få summan af 100,000 r:dr tillökt genom tillägg af en nolla.

Frih. Sprengtporten, Jacob Wilh., begärde upplysning om huru de öfriga Stånden i denna fråga beslutat.

Undert. Ridd.Secret. tillkännagaf, att betänk. blifvit återremitteradt af PresteSt. men bifallet af de 2:ne öfriga Stånden.

Frih. Sprengtporten: Då R. St. förut under denna
riks-

riksdag vidtagit helt andra åtgärder för att bereda tillgång på spanmål i landet än som hittills ägt rum, och som bestått uti att låta uppköpa spanmål och sedan låna ut den; d. v. s. då R. St. nu stadgat en fix spanmålstull, så tror jag för min del att R. St. derigenom påfunnit den lämpligaste utvägen till förekommande af spanmålsbrist i en framtid, och jag har derföre varit mycket böjd för den tanken, att alldeles icke något missvext-creditiv skulle äga rum, äfven under det förhållande, som nu hotar att inträffa. Det är sannolikt, sedan införseln af spanmål blifvit tillåten, att vid inträffande behöf en stor qvantitet spanmål genom enskilda personers föranstaltande inkommer i landet. Genom de tullumgälder, som för densamma inflyta, beredes äfven för K. M. tillgångar för att vidtaga de directa åtgärder, som i ett eller annat afseende kunna vara behöfliga. Om man dertill besinnar, hvilka betydliga anslagssummor R. St. vid denna riksdag beviljat för allmänna arbeten, hvarigenom tillfälle till arbetsförtjenst för den nödlidande numera uppstår, så skulle jag föreställa mig, att Styrelsen befinner sig efter denna riksdag i en långt fördelaktigare belägenhet än den förut har gjort. Jag kan således icke förena mig i den anmärkning, som Frih. Cederström har framställt, eller att den summa, som är föreslagen för missvext-creditivet, borde höjas från 100,000 till 400,000 rdr; men det är en annan anmärkn., som jag skulle vilja tillåta mig emot Utsk:n nu förevarande betänk. Utsk:n hafva neml. icke bestämdt uttryckt, huruvida de behållningar, som förefinnas på det äldre spanmålscreditivet, må af K. M. få användas under den kommande tiden. För mig synes det klart, att K. M. bör äga en sådan dispositionsrätt; men måhända hade ett bestämdare yttrande derom bort lemnas af Utsk:n. Jag tror icke att denna anmärkn. bör föranleda till återremiss; ty äfven om R. St. bifalla detta betänk., tror jag att K. M. skulle äga en så beskaffad dispositionsrätt, då motsatsen icke blifvit bestämdt uttryckt; men som jag inom Utsk:n icke haft tillfälle att göra den anmärkn., som jag nu framställt, så anhåller jag, att, i händelse återremiss i alla fall blifver beslutad, Utsk:n måtte taga densamma i bepröfvande.

Frih. Boye, Ludv.: Mig synes denna fråga vara af mycken och nära vikt. Jag anhåller derföre att få framställa några betänkligheter emot de skäl, som den siste värde talaren anført, åt hvars omdöme jag för öfrigt gifver mycken aktning. Det är sannt att den fixa spanmålstullen gifver säkerhet att spanmål skall inkomma i landet, då den behöfves, men hvartill tjenar denna utväg för de orter, som äro så belägna, att transport dit på vissa tider af året är rent af omöjlig eller åtminstone förenad med så stora kostnader, att det är otänkbart, att en enskild person, för sin egen

vinnings skull, kunde finna uträkning att difföra någon sad. Det är för sådana orter som Styrelsen behöfver tråda emellan med sin hjälp och på förband söka ställa så till, att i behöfvets stund sad derstädes måtte finnas, och jag frågar då: kan Regeringen vara belåten, om missvext i år inträffar, att den nästa år erhåller medel att använda till densammas afhjelpande, om den icke äger ett creditiv att taga sin tillflykt till, då missvexten påkommer? När jag å ena sidan ser detta och dervid finner att någon den ringaste fara icke är för handen att creditivet skulle blifva anlitadt, i händelse missvext icke inträffar, så kan jag å den andra sidan icke begripa huru R. St. skulle kunna tveka att anslå en summa, som i sådant afseende kunde vara tillräcklig; och hvad blifver följden deraf? jo, att Regeringen, om summan vid infallande missvext finnes otillräcklig, blifver nödsakad att sammankalla Ständerna, och jag frågar då: hvilkendera vill man lägga denna tunga till last, Regeringen eller närvar. R. St.? Jag tror icke att den summa af 100,000 r:dr, som Utsk:n för detta creditiv tillstyrkt, är nog stor, för att afhjelpa det behöf, som kan komma att uppstå; ty om också den fixa spanmåls-tullen försäkrar en tillgång, så står den likväl icke att få när den behöfves och creditiv är nödvändigt. Jag förenar mig derföre i Frih. Cederströms begäran om återremiss af betänk. och anhåller att Utsk:n, i likhet med hvad Frih. Cederström föreslagit, ville höja summan till 400,000 r:dr b:co.

Hr von Rosen, Georg: Det är isynnerhet i afseende på Frih. Sprengtportens yttrande som jag har begärt ordet. Frih. Sprengtporten tror, att när en fix tull på spanmål blifvit stadgad, så kunna derigenom alla Regeringens omsorger för spanmåls anskaffande blifva obehöfliga. Jag är också visserligen öfvertygad derom, att detta är ett medel, som i någon mån kan afhjelpa brist på spanmål i landet, men jag tror icke att det gör tillfyllest. Om än den fixa tullen på spanmål vore aldrig så låg, så tvislar jag likväl på att här finnas enskilde speculanter med så stora capitaler, att de våga införskrifva några betydligare quantiteter spanmål, för att sedan låta dem ligga kanske i åratat, innan de behöfva tillitas. Jag tror derföre att Regeringens mellankomst blifver nödvändig, och denna kan icke tillgå på annat sätt, än att Regeringen antingen sjelf omedelbart låter uppköpa spanmål, eller uppdrager åt enskilda speculanter, att mot något bestämdt pris tillhandahålla densamma åt de nödlidande, i hvilket sednare fall Regeringen måste förskjuta den enskilde speculanten de erforderliga capitalerna, antingen mot låg eller mot ingen ränta. I hvilketdera fallet som helst äro stora summor af nöden, och 100,000 r:dr äro alldeles otillräckliga. Den beräkning, att genom tullungälderna på den inkommande spanmålen Regeringen skall erhålla de tillgångar den i detta afseende kan behöfva, är felaktig i så

måtto, som dessa medel komma för sent; ty de inflyta icke förrän spanmålen redan borde vara uppköpt. På denna grund får jag, i likhet med Frih. Cederström, tillstyrka återremiss på betänk., med anhållan det Utsk:n måtte beslutta, att stora capitaler behöfvas för att göra spanmålsuppköp i vårt land.

Hr Lefrén, Joh. Pehr: Det nu ifrågakvar. creditivet är för knappt tilltaget. Jag instämmer derföre i Frih. Cederströms anmärkn. och anhåller om återremiss af betänk. Frih. Sprengtporten har nämnt en sak, hvarvid jag ber att få göra en anmärkning. Hr Frih:n har sagt, att då till Reger:ns disposition medel äro ställda att användas till utförande af allmänna arbeten, så äro också i och med detsamma medel gifna att under missvextår lindra den nödlidande menigheten genom att bereda den tillfälle till arbetsförtjenst. Denna grundsats är ganska riktig, och jag gillar den fullkomligt men ber Frih. Sprengtporten betänka, att R. St. i allmänhet fäst det villkor för dessa anslags utgående, att menigheterna skulle sjelfva till en viss del deltaga i kostnaderna för arbetets bedrivande. När så är, så kan man icke gerna förmoda att ett enskildt bolag skulle vilja underkasta sig alla de afbränningar, som äro en gifven följd, om man till arbetets utförande skall taga emot en utsulten och utarmad allmoge; ty detta är det säkraste sätt att förstöra alla arbetsberäkningar. Jag har i detta ämne någon erfarenhet; ty Ingeniörcorpsen har till utförande af allmänna arbeten tagit emot arbetare, som varit i sådan belägenhet, och när man evalverade deras arbeten i värde emot andras, så var det af den aldramästade beskaffenhet som var möjlig. Stora missräkningar i kostnadsförslagen blifva derföre en gifven följd, då sådana arbetare skola användas. Jag tror derföre att det vore väl, om till Reger:ns disposition lemnades fonder, hvilka voro ensamt beräknade på att användas under missvextår och till sådana arbeten, som icke så mycket afsåge vinsten eller nyttan af arbetsföretaget, som fast mera och hufvudsakligen arbetsförtjensten och de nödlidandes samsättande; ty jag fruktar, att som det nu är ställt med anslagen till allmänna arbeten, komma dessa anslag under missvextår att ligga obegagnade eller åtminstone att icke falla dem till godo som mest derutaf vore i behof. Jag befärar således att Regeringen derföre nu måste vara betänkt på andra åtgärder till lindrande af de fattiges nöd, då missvext inträffar, och för ett sådant ändamål tror jag att 100,000 r:dr äro alldeles otillräckliga. Jag förnyar min anhållan om återremiss och önskar att Utsk:n måtte höja summan till 400,000 r:dr.

Frih. Sprengtporten: Jag har icke riktigt fattat den anmärkn. som Frih. Boye framställt, eller att, när tull-

umgälder inflyta för den spannmål, som införes under missväxtår, Reger:n icke skulle blifva i tillfälle att använda dessa medel till de nödlidandes undsättning, förr än året derefter. Det är mig alldeles obekant, att våra handlande erhålla en så lång credit med erläggande af deras tullafgifter. Jag skulle tro att denna tillgång blifver för Reger:n att disponera samma år som införseln verkställes. För öfrigt, och då utsigterna för i år äro så bekymmersamma, vill jag visserligen icke till det yttersta bestrida, att ju icke några vidare medel, förutom de som i betänk. föreslagits, måtte för Reger:n, vid inträffande missvext, blifva tillgängliga att disponera; men detta tror jag skulle lämpligast ske derigenom, att man lemnade Reger:n rättighet att upptaga förskott på de för spannmålen inflytande tullinkomster. Detta är nägonting helt annat än att man utöfver dessa inkomster, hvilka innan nästa riksdag kunna komma att uppgå till ett långt högre belopp än man föreställer sig och till långt mera än, såsom jag hoppas, skall blifva för ändamålet nödigt, skulle anslå till samma ändamål ett creditiv på icke mindre än 400,000 r:dr. Hr Lefrén har anmärkt, att de allmänna arbeten, som vid innevarande riksdag af R. St. blifvit beslutade och hvar till anslag blifvit anvisade, samtligen vore af den egenskap, att man icke skulle kunna påräkna, det de komme att lemna någon arbetsförtjenst åt de utsultna arbetarne bland allmogen. Jag får likväl fästa den värde talarens uppmärksamhet derpå, att utom det, att jag finner det ganska troligt, att enskildta bolag skulle vara benägna att använda äfven så beskaffade personer till sina arbeten, så äro äfven en mängd andra arbetsföretag beslutade, hvilka icke komma att bedrivas af enskildta bolag: såsom väganläggningar, vattenastappningar och dylikt, hvilka äro att betrakta af den egenskap att kunna lemna en arbetsförtjenst, sådan jag äsyftat.

Frih. Cederström: Jag hoppas att jag icke blifvit så missförstådd af någon, att man tror att jag genom förökandet af ifrågavar. creditiv velat ånyo inleda Styrelsen uti åtgärder för en direct spannmålshandel. Derpå har hos mig aldrig funnits den aflägsnaste tanke. Det har varit arbete nog för att få Staten ifrån sådana affärer, och jag vill för ingen del tillstyrka att återgå dit. Men annat är, att Styrelsen befattar sig med direct spannmålshandel, och annat är att Reger:n förses med ett creditiv, hvarigenom den kan lemna de handlande, som för lägsta pris åtaga sig att anskaffa reqvirerad spannmål åt de behöfvande orterna, för handeln nödigt capitalförlag emot ställd säkerhet för återbetalning inom bestämd tid. För spannmålets betalning till leverantören ansvarar deremot den ort gemensamt, som spannmålen reqvirerat. Det är i sådant afseende som jag ansett den summa otillräcklig, som Utsk:n föreslagit; ty tull-in-

komsterna få, såsom jag förut har yttrat, icke tagas i beräkning, emedan de icke hinnat inflyta förr än spannmålen inkommit, hvartill i förväg fordras capital, så framt ej stegrade priser skola uppkomma. Man har sagt att anslaget till allmänna arbeten skulle fylla behofvet; men om också Reger:n derigenom får att disponera några hundratusen r:dr, så kan för dem ej uppköpas säd till arbetslönens betalning, utan att medföra stora förluster, så väl för samhället, som för de arbetande. Det är klart, att arbetet icke kan betalas förr än det blifvit förrättadt. Emedlertid kan det hända, att, innan arbetet ens hinner påbörjas, arbetare kunna svälta ihjäl, om de icke förut fått något till brödföda.

Det finnes två fall, då en undsättning i spanmål kan blifva behöflig. Det ena är för brödfödan och det andra för utsädet. Då det föregående årets gröda blifvit förstörd genom frost eller annan olycksbändelse, så faller det af sig sjelft, att, om man icke vill att en ny missvext skall inträffa, och såvida man vill att säd under det kommande året skall produceras inom landet, så måste man äfven, då man icke sjelf har duglig utsädesspanmål, söka förskaffa sig sådan från annan ort. Om nu för ett sådant ändamål inom en provins kunde behöfvas en summa af några hundratusen r:dr eller till och med en million, för hvars återbetalning hela provinsen gemensamt blifver ansvarig, så frågar jag, om det icke vore nyttigt för samhället, att Reger:n kunde disponera en summa, som försloge till att förlägga för en sådan provins. När man aldrig så litet calculerar öfver hvad utsädesbehofvet för en enda provins kan utgöra, så bör man äfven finna huru olämpligt det är, att anslå en sådan spottstyfver (om jag så får uttrycka mig), som den summa af 100,000 r:dr, hvilken Utsk:n tro kunna förslå för hela landets behof. Jag tror icke att vi kunna stå till svars för kommande tider, om vi nu genom en öfverdrifven sparsamhet ställa så till, att vi bereda möjlig nöd i landet, och det i en tid, då vi hafva kistorna fulla med penningar.

Gr. von Platen, Baltzar: Att tillfredsställa en värd Frih. här på andra sidan af Huset, tyckes vara mycket svårt, då han äskar en så stor summa som en million r:dr för det ifrågavar. creditivet. Deremot tror jag mig med glädje kunna gifva Hr Lefrén vid handen, att hvad han begär, är redan af Utsk:n afsedt. Hr Lefrén har föreslagit en summa af 400,000 r:dr. Vid genomläsningen af Utsk:ns betänk. skall man inse, att Utsk:n verkligen ställt en sådan summa till K. M:s disposition, då Utsk:n hafva tillstyrkt, att K. M. skulle få fortfarande använda behållningarna på 1830 års spanmåls-creditiv, hvilka, enligt hvad K. M:s nåd. propos. innehåller, uppgå till omkring 300,000 r:dr. Dessa 300,000 r:dr, tillsammans med de 100,000 r:dr, som blifvit anvisade för det nya creditivet,

utgöra just den summa af 400,000 r:dr, som Hr Lefrén fordrat: och då äro likväl alldeles icke tagna i beräkning de betydliga summor, som R. St. förut anslagit till allmänna arbeten, såsom väganläggningar, vattenaftappningar och dylika föremål, och hvilka medel Reger:n kan komma i tillfälle att äfven använda till afhjelpande af nöden under inträffande missvexter.

En annan talare har anmärkt, att det icke skulle vara nog tydligt uttryckt i Utsk:ns betänk., huruvida K. M. skulle åga rättighet att för de efterföljande åren använda öfverskotten på 1830 års spanmåls-creditiv. Jag skulle tro att detta är tillräckligen tydligt uttryckt, då Utsk:ns betänk. innehåller i afseende på denna behållning följande ordalag: "och hvilken behållning K. M. likaledes äskat för ifrågavar. ändamål; så anse Utsk:n sig böra, uppå de i K. M:s nåd. propos. uppgifna skäl tillstyrka R. St. att äfven härutinnan lemna bifall till hvad sålunda blifvit föreslaget och äskadt." Det är ju således gifvet att hela denna behållning står till tjenst under de följande åren.

Om inga andra åtgärder varit vidtagna till förekommande af spanmålsbrist, än beviljandet af det ifrågavar. creditivet på 100,000 r:dr, så tror jag, att man med skäl kunnat göra de anmärknar, som man här framställt; men då dessutom anslag för allmänna arbeten blifvit beviljade till belopp af flera hundra tusen r:dr, då till Reger:ns disposition ställts hela behållningen på det gamla creditivet, och då vid denna riksdag blifvit stadgad en fix spanmålstull, hvilken sistnämnda åtgärd jag skulle förmoda gillas af hela landet, åtminstone att dömma efter hvad under de sednast förflutna tio åren i detta ämne blifvit taladt och skrifvet, så är min öfvertygelse den, att alla dessa förenade åtgärder böra vara tillräckliga för det ändamål, som dermed äsyftas, och jag hoppas därför att R. o. Ad. måtte finna skäligt att bifalla betänkandet.

Frih. von Kræmer, Robert: Visserligen måste medgifvas, att ganska betydliga anslag blifvit beviljade till allmänna arbeten, men det fordras också betydliga omgångar, innan dessa arbeten kunna sättas i verk. Skulle nu därförinnan en allmännare missvext inträffa, och vi hotas dermed i år äfven i de mest südesproducerande provinser, så saknar Reger:n medel att komma de behöfvande till hjälp, ty den tillgång, som Gr. von Platen omnämnt, af 300,000 r:dr från 1830 års spanmålscreditiv-fond, tror jag icke i behovets stund skulle vara tillgänglig, emedan den nu är utlånad på andra håll. Jag yrkar därför att den till spanmålscreditivet föreslagna summan måtte höjas från 100,000 r:dr till 400,000 r:dr och anhåller därför om återremiss af Utsk:ns betänkande.

Frih. Boye: Jag ber en värd talare, Gr. von Platen, til-

låta mig att göra några anmärkn:r vid hans framställning. Han fordrar att vi af hvad han nu utur betänk. uppläst, skulle inhemta ett förhållande, som alldeles icke deraf upplyses. Betänk. underrättar oss derom, att Stats- och Ekon.-Utsk:n tillstyrkt, att det, som är qvar på 1830 års spannmåls-creditiv, må af K. M. få användas; men aldrig ett enda ord finnes der, som säger oss, att denna behållning utgör 300,000 r:dr. Det är således förlåtligt om man tviflar derpå. Äfven anhåller jag att få göra en anmärkn. vid den utväg, som man säger sig hafva gifvit Reger:n för att undsätta de nödlidande i landet, derigenom att man lemnat Reger:n medel till allmänna arbeten. Lika med Frih. Sprengtporten betviflar jag icke, att ju arbetena komma till verkställighet och att arbetsförtjenst derigenom beredes den nödställda allmog:n; men det är likväl någonting helt annat för arbetaren att få penningar, än att få tillgång på säd, och det kan hända, att om Reger:n icke fogat anstalt om att här finnes spannmål i landet, så kan arbetaren vara i lika stor nöd ändå, han må hafva huru mycket penningar som helst. Reger:n måste därför bereda tillgång på spannmål, icke genom att sjelf uppköpa, men genom att lemna förskott åt handlande, som vilja införskrifva säden; och det är för ett sådant ändamål som creditivet fordras. Jag kan icke begripa hvarföre man drager i betänkande att bevilja en större summa dertill, när man besinnar att, i händelse nöd icke inträffar, så brytes icke creditivet, men att, då missvext infaller, det är högst nödvändigt, att Reger:n icke saknar medel för att hispringa de nödlidande. Huruvida Reger:n erhåller sådana medel genom ett creditiv eller, såsom Frih. Sprengtporten föreslagit, genom förskott på de inflytande tullmedlen, kan vara likgilltigt, endast Reger:n har medel i händerna att undsätta en nödställd allmoge.

Hr af Schmidt, Georg Lars: Beklagligtvis har en lång erfarenhet visat huru väl spannmålscreditiver behöfvas för de norra orterna och synnerligen för de 4 nordligaste länen. Det har äfven visat huru otillräckliga de förra creditiven varit, och 100,000 r:dr till skulle icke mycket förslå att afhjelpa behöfvet, om olyckan af en missvext skulle inträffa. Jag får därför yrka, att, såsom åtskillige talare föreslagit, denna summa måtte förhöjas åtminstone till 400,000 r:dr. R. St. böra icke anse dessa medel illa använda, ty om ingen nöd inträffar, så tillitas de icke; men äfven om missvext infaller och medlen måste användas, så äro de icke därför förspilda, ty de utlemnas icke utan mot socknarnes gemensamma ansvarighet, och utlemnandet sker genom landshöfdingarnes försorg, som dervid efterse, att nödiga controller blifva iakttagna. Jag önskar att Gud måtte bevara oss från att upplefva lika olyckliga missvexter, som några af dem, hvilka vi hittills haft, ty då förslå icke heller dessa 400,000 r:dr.

Hr von Hohenhausen, Carl: Af de föregående talarne, som yrkat förhöjning uti det ifrågavar. anslaget, torde vara tillräckligen ådagalagdt, att stadgandet af en fix spanmålstull samt af tillfällen till förtjenst vid allmänna arbeten, ehuru visserligen af mycken nytta för de genom missvext lidande, likväl icke är nog för att förekomma spanmålsbrist i landet och deraf uppkommande hungersnöd, utan att Reger:n äfven måste äga medel i händerna för att directe kunna komma de nödlidande till hjälp, och då anser jag det rent af såsom ett åtlöje väckande förslag af en representation att för ett helt Rike anslå till understöd under missvexter en summa af 100,000 r:dr. För denna summa kan erhållas omkring 12,000 tunnor spanmål, beräknade för en befolkning af 3,000,000 menniskor. Om det vore för 3,000,000 canariefoglar till hampfrö, så skulle det möjligen kunna vara tillräckligt. Jag yrkar att summan måtte förhöjas åtminstone till 400,000 r:dr.

Hr von Hohenhausen, Michaël Silvius: Det förhåller sig visserligen så som Gr. von Platen har anfört, eller att omkring 300,000 r:dr skulle vara att påräkna från behållningarna på det äldre spanmålscreditivet; ty enligt hvad betänk. innehåller, uppgå dessa behållningar till 595,000 r:dr, hvilken summa dock af uppgifna orsaker ansetts komma att minskas till 300,000 r:dr. Om alltså denna summa lägges till de 100,000 r:dr, som nu blifvit föreslagna, så skulle Reger:n verkligen till användande såsom undsättningar under missvextår kunna disponera en summa af 400,000 r:dr. Men på grund af en beräkning öfver hvad som kan erfordras vid sådana fall, och med stöd af den erfarenhet vi äga af fordna missvexter, tror jag att äfven denna summa är alltför ringa, och jag får derföre anhålla att spanmålscreditivet måtte bestämmas till 400,000 r:dr, oberäknadt den behållning, som kan vara att påräkna från det gamla creditivet, och jag förenar mig derföre med dem, som begärt återremiss af betänkandet.

Hr Lagerhjelm, Pehr: Utsk:n hafva på 3:ne sätt eller medelst 3:ne utvägar velat sätta K. M. i tillfälle att förekomma förstörande följder af missvext. Deribland förekomma äfven, att de inflytande tullinkomsterna på spanmål skulle kunna begagnas för ett sådant ändamål. Men dessa tullintrader blifva icke bekanta förr än vid årets slut, och Reger:n måste derförinnan vidtaga åtgärder till förekommande af nöd i landet. Regeringen har således nödvändigt behof af särskildta medel att kunna använda under denna tid, och jag tror icke att den summa af 100,000 r:dr Utsk:n dertill föreslagit är tillräcklig, äfvensom att K. M:s åtgärder vanligen måste vidtagas förrän tullintraden inflyter, hvarföre jag förenar mig med dem, som begärt återremiss.

Gr.

Gr. von Platen: Med anledn. af hvad den siste talaren anført, anser jag mig skyldig fästa uppmärksamheten derpå, att det visserligen är ganska riktigt att tullintraderna icke inflyta, förrän vid årets slut; men att det också är ganska sannolikt att våra köpmän äga så mycken credit, att, om de för Statens räkning införskrifva spanmål, de icke kunna behöfva betala den förrän vid årets slut, och således kunna vara belåtna med att vid samma tid blifva godtgjorde af Staten. Den värde talaren har dessutom icke heller tagit i beräkning, att Reger:n äger att använda återstoden på 1830 års spanmålscreditiv, hvarigenom den verkligen har till sin disposition en summa af 400,000 r:dr.

R. o. Ad. beslöt att återremittera Stats- samt Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:ns utlåt. N:o 179.

Ånyo föredrogos och biföllos Stats- samt Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:ns den 24 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda betänk:n:

N:o 180, i anledn. af väckt fråga om inrättande af sockenmagaziner, m. m., och

N:o 181, i anledn. af väckta förslag ang:de åtgärder till afhjelpande af nöden i Dalarne.

Föredrogs ånyo Const.Utsk:s den 27 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda mem. N:o 86, med förslag till ändring af Reg.F:ns 56 § och Riksd.Ordn:s 49 §.

Frih. Cederström, Jacob: Jag anhåller att till prot. få förklara, att jag alldeles icke kan gilla det ifrågavar. förslaget till ändring af 56 §:n Reg.F:n och 49 §:n Riksd.-Ordn., emedan jag anser att det skulle komma att leda till en oändlig mängd svårigheter och till mycket stridiga beslut de olika Stånden emellan; men jag begär icke någon återremiss af betänk., för att i afseende derpå få ett uttryck af Ståndets gemensamma tanke, då förslaget i alla fall är af sådan beskaffenhet, att det icke vid nästa riksdag kan antagas.

På begäran af Gr. Mörner, Carl Göran, upplyste undert. Ridd.Secret., att samtliga de öfriga RiksSt:n godkämt Utsk:s förslag att hvilat till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag.

Gr. Mörner: Då således 3:ne Stånd redan antagit detta betänk. att blifva hvilande till nästa riksdag, tordet det icke vara skäl att försätta saken i större vidlyftighet; men något hvar torde inse hvartill antagandet af detta förslag skulle leda, då man på de 4 särskildta rummen kan fatta 4 särskildta beslut, utan att man äger någon den ringaste kändedom om hvarandras åsikter. Man hoppas att detta för-

slag skall leda till att förkorta riksdagsärendenas behandling; men jag fruktar att det endast kommer att förbistra dem. Af denna anledn. ber jag att till prot. så antecknadt mitt ogillande af det ifrågakvar. förslaget.

Hr Lefrén, Joh. Pehr: I anledn. af den siste talarrens anmärkn., får jag nämna att det finnes 2:ne omständigheter, som tala för antagandet af Const.Utsk:s förslag, neml.: 1:o att 2:ne Stånd redan praktiskt hafva gått ifrån grundlagens föreskrift, genom att godkänna vissa punkter och afslå andra första gången ett betänk. varit före; och vi hafva helt nyss haft ett mål, som på det sättet i ett Riks-Stånd blifvit behandladt; samt 2:o att återremisserna sällan eller aldrig leda till något förändradt resultat. Det har händt ständigt under denna och föreg:de riksdagar, att då Utsk:ns återremitterade förslag kommit tillbaka, så hafva Utsk:ns förnyade utlåt. ingenting annat innehållit, än att Utsk:n blifvit qvar vid sin tanke. Jag tror att det är ganska godt att om möjligt genast fatta beslut öfver ett Utsk:s betänk., och tillstyrker att förslaget må blifva hvilande intill nästa riksdag.

Frih. Sprengtporten, Jac. Wilh.: Jag anhåller blott att få förklara, det jag till alla delar instämmer uti det förslag, som Const.Utsk. afgifvit.

Utsk:s i mem. N:o 86 afgifna förslag blefvo af R. o. Ad. antagna att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag.

Ånjo föredrogs Const.Utsk:s den 27 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda mem. N:o 87, med förslag till ändring i riksrättens organisation.

På begäran af Gr. Frölich, David. upplyste undert. Ridd.Secret., att BondeSt. hade antagit Utsk:s förslag till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag; PresteSt. hade återremitterat mem. med förklarande såsom Ståndets gemensamma tanke, att det af Utsk. afgifna förslaget hvarken vore nyttigt eller för det närvar. möjligt att verkställa; hvar emot Ståndet antagit till grundlagsenlig behandling första alternativet af det förslag till ändring i riksrättens organisation, hvilket Gr. Spens framställt i den af honom emot Utsk:s förslag afgifna reservation, och BorgareSt. hade återremitterat mem. med förklarande af Ståndets gemensamma tanke, att omförmälda förslag, i följd af Ståndets öfver Const.Utsk:s mem. N:o 86 den 17 dennes fattade beslut, icke kan nu föranleda till någon åtgärd å Ståndets sida.

Gr. Frölich: Sedan det nu blifvit upplyst att PresteSt. har fäst sin uppmärksamhet vid Gr. Spens' reservation, så anhåller jag att densamma måtte blifva uppläst, och efter jag nu har ordet, ber jag äfven att få gifva tillkänna

det jag anser den enda riktiga utväg, hvilken numera återstår, efter det beslut, som blifvit fattadt i afseende på betänkningarna N:o 68 och 85, vara den, att förena sig i den åtgärd, som det Högst. Ståndet beslutat. Det egentliga felet i Utsk:s förslag ligger deruti, att Utsk. icke gjort detsamma oafhængigt från det i de nyssnämnda betänkningarna afgifna förslag, utan utgått från den förutsättning, att detsamma skulle blifva bifallet.

I anledn. här af blef det alternativet af Gr. Spens' förslag nu uppläst.

Hr Printzensköld, Carl: Då Utsk. i sitt utlåt. uttryckligen förklarar, att det framställde ifrågavar. förslag endast, under förutsättning att Utsk:s mem. N:o 85 skulle af R. St. blifva bifallet, att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, men 3:ne Stånd icke låtit denna Utsk:s förutsättning gå i verkställighet, utan förklarar betänk. N:o 85 för oantagligt, så synes det vara gifvet att det nu föredragna betänk. bör röna samma öde; hvarföre jag anhåller att R. o. Ad. ville fatta samma beslut som BorgareSt.

Frih. Cederström, Jacob: Att detta förslag icke är af beskaffenhet att kunna blifva antaget vid nästa riksdag, lär en hvar vid den flyktigaste genomläsning deraf finna. Det är neml. stridande emot all vanlig rättegångsordning att hafva en ordförande, som icke har rösträtt inom domstolen; och icke heller lär det vara en ledamot utan rösträtt, som bör pröfva jäf emot de öfriga ledamöterna. Men, oberäknadt detta, har jag några särskilda anmärknar att göra mot Utsk:s sätt att behandla detta ärende. Utsk. har tillåtit Gr. Spens att få låta sin reservation medfölja betänk. och således framkomma med ett förslag i bredd med Utsk:s eget, men derifrån betydligt skiljaktigt. Detta har gifvit PresteSt. anledn. att, med ogillande af Utsk:s förslag, antaga till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag det förslag som Gr. Spens författat. Reg.F:n innehåller uti 84 §:n: "Då Const.Utsk. icke funnit skäl att gilla och till R. St:s pröfning öfverlemnna något förslag till förändring eller förklaring af grundlagarna, som Utsk. af enskild riksdagsman emottagit, vare Utsk. skyldigt, om förslagens författare det yrkar, att meddela honom sitt yttrande deröfver med tillstånd att detsamma jemte förslaget genom tryck allmänt göra, då han för det sistnämndas innehåll själf i egenskap af författare må lagligen ansvara."

Af denna 84 § lär R. o. Ad. finna, att Gr. Spens' förslag, såsom icke af Utsk. antaget, icke heller kan blifva föremål för någon Ståndens pröfning.

I afseende på själfva frågans behandling, får jag vördsamt anhålla, att, oaktadt de stora brister, som finnas uti Const.Utsk:s förslag, och ehuru dess syftning är sådan, att det skulle återföra oss till de tider då R. St:s commissioner dömde öfver Statens embetsmäns lif, ära och gods, R. o. Ad.

dock ville låta det ligga hvilande till nästa riksdag; ty förr än vid nästa riksdag kan det icke lagligen afslås.

Hr Rosenblad, Bernh.: Med den tolkning, som Frih. Cederström alltid gjort af 56 §:n Reg.F:n, är det naturligt att han skulle komma till det resultat, att detta förslag måste hvila till nästa riksdag; men då R. o. Ad. förut icke godkänt denna tolkning, så lærer Ståndet vara oförhindradt att, såsom Hr Printzensköld föreslagit, instämma uti BorgareSt:s beslut, hvilket, om jag icke hörde orätt vid uppläsningen, innehöll, att BorgareSt. ansett Utsk:s förslag oantagligt eller, med andra ord, förkastat detsamma; och det är om propos. härå, som jag hos Hr Frih. o. Landtm. vågar anhålla.

Gr. Frölich: Man kan naturligtvis i denna fråga, såsom i alla andra, vara af olika tankar om sjelfva saken, neml. huruvida man vill hafva någon förändring eller icke i nu existerande stadganden, och jag har i detta fall redan yttrat en motsatt tanke mot Hrr Printzensköld och Rosenblad, hvilka icke ansett någon förändring behöfvas. Då jag alltså anser en förändring nyttig, så är nu egentligen fråga om de formella hinder, som, enligt hvad här blifvit framställt, skulle möta ett instämmande i PresteSt:s beslut. Frih. Cederström har anmärkt, att Utsk. genom en särskild gunst mot Gr. Spens låtit hans förslag medfölja Utsk:s eget till Stånden, men att sådant icke vore lagligt; till bestyrkande hvaraf Frih. Cederström åberopat och uppläst 84 §:n Reg.F:n. Jag kan alldeles icke finna att en sådan tillämpning, som han gjort af denna §, är förenlig med ordställningen uti densamma. Det är tydligt, att, om Utsk. icke ansett någon förändring uti nu gällande förhållanden böra äga rum, så hade aldrig Gr. Spens' förslag kommit till R. St., utan på sin höjd kunnat tryckas på Gr. Spens' eget förslag, om han sådant önskat; men när Utsk. gillat den åsigt, att en förändring borde ske, så måtte väl i detta, så väl som i något annat fall, en reservants mening få göra sig gällande, om den kan, i bredd med Utsk:s. Quæstio an, neml. förändring, har Utsk. redan medgifvit: quæstio quomodo tillkommer det Stånden att afgöra, och dervid måste de lika väl kunna fästa sig vid minoritetens tanke, som vid Utsk:s förslag.

Det är på denna grund, och då jag anser en sådan förändring, som den Gr. Spens föreslagit, vara lämplig, som jag fäster mig vid hans förslag, hvilket skiljer sig från Utsk:s, hufvudsakligen endast deruti, att Utsk. på ett besynnerligt sätt sammanknutit sitt förslag i detta fall med ett annat redan afslaget, hvilket är en formunderlighet, som gör att det icke kan antagas. Om R. o. Ad. deremot skulle anse Gr. Spens' förslag tjenligt, så tror jag icke att något hinder af form ligger i vägen för att förena sig med PresteSt. Det

är derföre jag anhåller, att R. o. Ad. måtte anse såsom sin gemensamma tanke hvad Gr. Spens uti sin reservation yttrat, och att till följd deraf detta betänk. måtte återremitteras.

Hr von Hohenhausen, Michaël Silvius: Ehuru olika tankarne kunna vara i afseende på sättet att afgöra förslag, som från Const.Utsk. inkomma till Stånden, så lär det likväl icke vara något tvifvel underkastadt, att, med undantag deraf att något förslag från K. M. ankommer, det endast är Const.Utsk., som äger att göra förslag till ändringar uti grundlagarna. Nu har Const.Utsk. inkommit med ett sådant, men under uttryckligt förbehåll att sådant sker endast i det fall, att det föregående betänk. N:o 85 blifver antaget. 3:ne Stånd hafva förklarat betänk. N:o 85 icke vara antagligt. Jag är och har alltid varit af den tanke, att det icke öfverensstämmer med grundlagens ordalydelse, att afslå ett Const.Utsk:s betänk. vid första riksdagen då det förekommer; men jag måste i det fallet underkasta mitt omdöme andras beslut. När nu Ståndet har förklarat såsom sin gemensamma tanke, att betänk. N:o 85, på grund af hvilket allena vi ägt att upptaga Utsk:s förslag till pröfning, blifvit förkastadt, så följer äfven deraf, att det nu ifrågavar. förslaget måste förfalla. Hade åter det förra förslaget blifvit antaget, då hade Ståndet ägt rätt att taga i öfvervägande icke allenast Utsk:s förslag, utan äfven reservationerna; men då för närvar. icke någon ändring kan ske på grund af Utsk:s förslag, så följer också deraf, att någon sådan icke kan ske på grund af en reservation, hvilken måste förfalla i och med betänk.; och jag ser intet annat nu mera att göra, än att R. o. Ad. yttrar samma tanke som öfver betänk. N:o 85, hvilket lär vara detsamma som BorgareSt., efter hvad jag tyckt mig höra, beslutat.

Hr Lefrén, Joh. Pehr: Jag tänker olika med Frih. Cederström om formen. Jag tror att vi äro oförhindrade att förklara såsom vår gemensamma tanke hvilken reservants åsigt som helst, om den öfverensstämmer med vår egen, Frih. Cederström har sagt, att PresteSt. förklarat Gr. Spens' reservation såsom hvilande. Detta måste vara ett misstag. PresteSt. har endast förklarat den såsom sin gemensamma tanke. Jag deremot är icke af samma tanke, som Gr. Spens. Hans förslag innehåller 2:ne stora oriktigheter i sjelfva dess grund, neml. 1:o att presidenten i domstolen icke har röst-rätt. Jag finner det både oskäligt och oriktigt, att den som äger ordförandeskapet icke skall dela ansvaret så väl som de andra; och 2:o att det frångått den princip, som vår nu gällande grundlag fastställt i afseende på sättet att utse Riksrättens ledamöter. Reg.F:n innehåller uti 102 §:n, att de äldste Statsråder, de äldste Justitieråder och de äldste råder inom colleg:na och Svea Hofrätt alltid äro sjelfskrifne ledamöter

i riks-rätten, — således icke beroende på val, utan förut bestämde genom deras ålder i tjensten. I detta fall äger vår närvar. grundlag ett stort företråde framför Gr. Spens' förslag; ty då ledamöterna icke skola utses förr, än då sjelfva målen de böra handlägga redan äro kända, så kan ofta hända, att deras utväljande komme att bero af ögonblickets intryck och af den beräkning, att de skola votera så eller så i den eller den frågan. — Jag kan således för min del alldeles icke tillstyrka att Gr. Spens' reservation blifver antagen såsom Ståndets gemensamma tanke. Jag tror att ett antagande af Gr. Spens' förslag skulle återföra de tider, då R. Sts commissioner dömde öfver medborgare efter ögonblickets partiåsigter, och anhåller, att Hr Frih. o. Landtm. ville gifva oss propos. på instämmande i BorgareSts beslut.

Gr. Spens, Carl Gustaf: Jag anser mig vid detta tillfälle böra redogöra för den åsigt, hvilken hos mig och åtskilliga andra af Const.Utsk:s ledamöter gjort sig gällande i afseende på naturen af de reservationer, som skulle kunna få medfölja Const.Utsk:s betänk. till RiksStånden. Vi hafva ansett, att 57 §:n Riksd.Ordn. icke gjorde något undantag för Const.Utsk. från den allmänna bestämmelsen angående enskild ledamots rätt att uttrycka sin särskilda tanke. Det heter neml. uti denna §: "Vill ledamot, som ej i Ståndets fattade beslut instämt, sin särskilda tanke hos de öfriga Stånden anmäla, stånde det honom fritt genom särskildt mem. eller dictamen till prot., hvilket må MedStånden tillställas, enär han de för communicationen och prot. nödiga exemplaren deraf till Secreteraren aflemnar. Lag samma vare, då någon remiss går från RiksStånd till Utsk. eller utlåt. från Utsk. till RiksStånd." På grund af denna § hafva vi ansett, att Utsk. icke haft rättighet vägra en reservant att låta sin tanke åtfölja, i de fall der Utsk. beslutat någon grundlagsförändring. Helt annat är naturligtvis förhållandet, såsom här blifvit anmärkt, i de fall, der Utsk. icke tillstyrkt någon sådan förändring. 84 §:n Reg.-F:n, som här blifvit citerad, för att bevisa det en enskild ledamots inom Utsk. tanke icke skulle kunna till pröfning af RiksSt:n upptagas, talar visserligen om förslag, som Utsk. af en enskild riksdagsman emottagit; men dermed kan icke menas en riksdagsman inom Utsk., just därför att man då skulle hafva upplåft ofvannämnda stadga i 57 §:n Riksd.-Ordn. Jag har anført detta såsom skäl, hvarföre min reservation äfvensom åtskilliga andra fått medfölja Utsk:s utlåt.; och det har inom Utsk. aldrig blifvit nekadt någon reservant, som sådant begärt, att få medsända sin särskilda tanke till Stånden.

Det särskildta förhållandet med denna sak var, att, då inom Utsk. väcktes fråga om en förändrad organisation af riks-rätten, det naturligtvis äfven väcktes fråga om huruvi-

da denna förändring borde ske i sammanhang med representationsförändringen eller icke. Innan något beslut i den delen fattades, stadgades hos oss den tanken, att frågan borde uti ett särskildt mem. behandlas, eftersom den angick ett särskildt ämne. Hvad sjelfva behandlingen af frågan vidkom, förfäktade jag ganska ifrigt den mening, att man icke ensamt borde binda sig vid det nya representationsförslaget, som uti betänk. No 85 var afgifvet, utan uppställa förslaget till andrade stadgar om riksrätten så, att det äfven kunde lämpas till det gamla representationssättet; ty då Utsk. så bestämdt brutit stafven öfver Riksrättens närvar. organisation, syntes mig Utsk. skyldigt att för alla händelser föreslå någon förändring deruti.

I afseende på formen var jag således af motsatt tanke med Utsk.; men äfven i afseende på sjelfva saken var jag i vissa fall af olika mening. Utsk. yttrar i sitt utlåt.: "Utsk. vill icke uppehålla sig dervid att en stor del af riksrättens ledamöter äro amovible embetsmän. Detta förhållande är i Utsk:s tanke till den grad olämpligt, att Utsk. icke tror sig behöfva använda någon tid och möda på beviset om nödvändigheten af dess afskaffande." Jag vill medgifva dessa theoretiska skäl för de amovibla embetsmännens uteslutande från riksrätten; men hvad de inamovibla angår, är med dem ett helt annat förhållande. Jag har i min reservation sökt visa, att de tillhöra ett helt annat hufvudstycke af regeringsorganisationen än de amovibla, emedan 35 §:n Reg.F:n gör en så betydlig skillnad dem emellan, och jag anser således alldeles icke skäl att utesluta dem från deltagande i riksrätten. De inamovibla embetsmännen uppfylla i vår Stats organisation en plats, som visar sig i andra länder hafva fått ersättas genom inamovibla pärskammare. I de länder, der riksrätter funnits, har man alltid insett vanskligheten af att låta representationen välja ledamöter till sådana domstolar. Jag anser derföre, att Utsk. icke borde hafva förbisett de elementer, som inom vårt land finnas, för att bilda en institution af någon motsvarighet med hvad i andra länder existerar. Mitt förslag går ut på att, med undantag af endast ett fall, bilda riksrätten af inamovibla embetsmän. Detta är en af de hufvudsakliga förändringar, som jag föreslagit uti nu gällande stadganden angående riksrättens sammansättning. Den andra grundar sig derpå, att den nuvar. riksrätten kan blifva helt och hållet öfverksam, derigenom att ett för stort antal af dess ledamöter äro jäfvisa. 102 §:n Reg.F:n innehåller: "Hafva en eller flere af riksrättens ledamöter laga förfall, eller finnas emot någon af dem laga jäf, vare ändock rätten domförf, om tolf deruti sitta." Derutaf följer ovillkorligen, att om så många äro jäfvisa, att de återstående icke utgöra tolf, och om jäfvet drabbat sådana personer, som enligt 35 §:n Reg.F:n K. M. icke kan skilja från sina syslor och tillsätta andra i deras ställe, kan riksrätten möjligtvis vara för-

hindrad att komma tillsammans förr än dödsfall inträffar. Detta är skenbarligen en alltför stor orimlighet, och på det icke riksrättens verksamhet måtte paralyseras genom sådana anledningar, har jag föreslagit att det icke skall vara de äldste ledamöter inom hvarje verk, som uteslutande böra deltaga i riksrätten, utan att dess ledamöter må genom val utaf de öfriga dertill utses.

Frih. Cederström: Jag har begärt ordet i anledn. af Gr. Spens' yttrande, rör:de orsaken hvarföre hans reservation, innefattande ett förslag till grundlagsförändring, inkommit till Stånden. Han har neml., med åberopande af 57 §:n Riksd.Ordn, förklarar, att såvida denna § skulle hållas i helgd, vore en ledamot af Const.Utsk. icke att anse lika med en riksdagsman i allmänhet, och att således en ledamot inom Utsk. ägde rätt att låta sin särskilda tanke åtfölja Utsk:s betänkande. Nu lyder denna § synbarligen och klarligen, för hvar och en som vill läsa den, så: "De allmänna beslut, som ett Stånd fattar." Allmänna beslut, d. v. s. beslut i sådana allmänna frågor, hvilka 49 §:n Riksd.Ordn. omnämner. För dessa frågor gäller hvad längre ned uti §:n föreskrifves; men det har deremot ingen tillämpning på grundlagsfrågor, ty dessa tillhöra visserligen också Ståndens pröfning, men de stå under helt och hållet särskilda cathogorier. För att öfvertyga Gr. Spens om otillbörligheten af att upptaga en enskild ledamots reservation vid ett Const.Utsk:s betänk., så låtom oss antaga det förhållande, att K. M. afgifver en propos. till R. St. om en grundlagsförändring. Denna propos. skall genast, jemlikt grundlagens föreskrift, utan föregången öfverläggning öfverlemnas till Const.Utsk. Tillstyrker Utsk. en sådan K. propos., så skall den efter 81 §:n Reg.F:n ovillkorligen hvila till antagande eller förkastande vid nästa riksdag; men det faller en värd ledamot inom Const.Utsk. in att komma med en reservation och afstyrka K. Ms propos. och inkomma med ett annat förslag. Frågas då Gr. Spens: Har icke den värde ledamoten tillåtit sig att öfverträda det tydliga stadgandet i 81 §:n Reg.-F:n, som förbjuder att frågor om grundlagsförändringar få i Stånden väckas af enskilda riksdagsmän? Det kan icke nekas, att en sådan fråga blifvit väckt och att den blifvit det genom medverkan af det Utsk., hvars pligt det är att tillse, det icke grundlagarne få öfverträdas. Det är ett misstag hvad Gr. Spens yttrat, att det alltid tillåtits ledamöter inom Const.Utsk. att få låta deras särskilda tankar medfölja till Stånden. Jag har 3:ne gånger varit ledamot af detta Utsk., och vid dessa tillfällen har ingen enda gång sådant skett, och detta har varit vid 1810, 1815 och 1834 årens riksdagar.

Gr. Spens: Jag har egentligen begärt ordet, för att rätta

rätta det, som jag finner hafva blifvit missförstådt af Frih. Cederström, då Hr Frih:n yttrade, att min mening varit att det alltid tillåtits ledamöter inom Const.Utsk. att bifoga betänk. deras reservationer. Om jag det har sagt, så ber jag att få corrigera det derhän, att så alltid skett under denna riksdag. Något annat har jag icke menat. För öfrigt vill jag nu icke upptaga R. o. Ad:s tid med att tvista om riktigheten af ett sådant förfarande. En hvar torde dock kunna inse att hvad Frih. Cederström citerat ur 57 §:n Riksd.-Ordn. eller "de allmänna beslut ett Stånd fattar, alldeles icke innebär någonting, hvaraf man kunde draga den tillämpning, att Utsk. skulle kunna hindra ledamöter att låta deras särskilda tankar åtfölja betänk. I afseende på sjelfva saken är min mening uttryckt uti reservationen, och jag har dertill intet vidare att tillägga, utan öfverlemnar åt R. o. Ad. att fatta det beslut, som Ståndet finner lämpligt.

Hr Printzensköld: Då jag förra gången hade ordet och tog mig friheten att tillstyrka instämmande i Borgare-St:s beslut rörde detta betänk., skedde det derföre, att jag ansåg Gr. Spens' förslag lika oantagligt som Const.Utsk:s, ehuru jag lyckligtvis finner att Gr. Spens, vid den förändring han tillstyrkt, icke utgått från samma anarkiska grundsatser, som olyckligtvis hos 1840 års Const.Utsk. gjort sig gällande. Jag vill med några få ord framställa de anmärknar, som jag finner detta förslag påkalla.

Den första anmärkn:n jag har att göra, är den, att Gr. Spens ansett ordföranden uti riks-rätten icke böra äga rösträtt. Jag bekänner, att jag icke vet eller någonsin hört omtalas en domstol i allmänhet och ännu mindre en domstol af sådan vikt som den ifrågavar., der ordföranden icke skulle hafva rätt att uttala sin mening med den laga verkan, som hans plats inom domstolen borde medföra, likasåväl som för hvarje annan ledamot.

För det andra anmärker jag, att Hr Grefven ansett det ledamöterna i Rikets embetsverk äfvensom i Hofrätterne icke borde inträda i riks-rätten till följe af sin tjensteålder, utan att de borde väljas af de embetsverk, hvarest de vore ledamöter. Sådant skulle otvifvelaktigt bereda rum för intriger, och valen skulle kunna komma att falla på sådana personer, som ett visst parti ansåge för sina afsigter vara de lämpligaste. Det är ett slikt förhållande, som man, vid den viktigaste domstol vi äga, med all sorgfällighet bör söka undvika, och derföre hafva också stiftarne af 1809 och 1810 årens grundlagar visligen stadgat att de 4 äldste Statsråd, de 2 äldste ledamöter i Svea Hofrätt och det äldste råd i hvarje af Rikets collegier skola vara sjelfskrifne ledamöter uti riks-rätten. Måhända innefattar detta stadgande i så måtto

en ofullständighet, att lagstiftarne icke afsett den omständighet, att de äldste ledamöterna kunna hafva laga förfall, då det måhända vore nödvändigt, att den i ålder näst der-
 efter och så vidare vore sjelfskrifne ledamöter i domstolen. Om denna rättelse i vår nu gällande grundlag vidtoges, så tror jag att denna lilla ändring vore tillfyllestgörande.

Vidare finner jag att Gr. Spens i sin reservation föreslagit, att i händelse Svea Hofrätts president vore jäfvig, så skulle ordet föras, med bibehållen rösträtt, af det i tjensten äldsta Statsråd eller Justitieråd, som vore ledamot i riksrätten. Således skulle det besynnerliga förhållande inträffa, att vid det ena tillfället vore riksrätten sammansatt endast af ledamöter som ägde rösträtt, men vid det andra af ledamöter både med och utan en sådan rätt.

För öfrigt har Gr. Spens utgått från den synpunkt, att man skulle utesluta alla amovibla embetsmän från deltagande uti riksrätten, och Hr Grefven har suppleerat dem med ett motsvarande antal råder från Rikets hofrätter och collegier. Det må vara den värde Grefven förbehållet, att anse de amovibla embetsmännen så svaga till sin karakter, att de icke skulle förmå dömma utan ingivelse och utan fruktan. Jag för min del hyser den öfvertygelse, att så beskaffade embetsmän mätte finnas här uti landet, som äga tillräcklig karaktärsstyrka för att icke låta sin ställning till Konungen afskräcka dem från att uppfylla de pligter, som en domstols ledamot tillhöra. Det bör dessutom icke förbises, att i en domstol, sådan som denna, der det ofta kan inträffa att föremålet för åtalet är af den beskaffenhet, att upplysningar uti det praktiska af en viss gren blifva af nöden, män måste finnas, som äga nog insigter uti en sådan gren, för att derom kunna afgifva factiska och på erfarenhet grundade upplysningar. Till dessa personer räknar jag högste befälhafvaren öfver de i hufvudstaden förlagda trupper och högste befälhafvaren för den i hufvudstaden förlagda escader af flottan. Desse embetsmän äro militärer, och då K. M. har uppdragit så höga befattningar åt dem, kan man äga skäl att af dem vänta tillräckliga insigter uti sitt yrke, för att kunna meddela de upplysningar derom, som otvifvelaktigt äro af nöden för tillvagabringandet af rättvisa beslut.

På de grunder jag haft äran anföra, anser jag Gr. Spens' förslag oantagligt; och jag förnyar min anhållan, att R. o. Ad. ville instämma i BorgareSt:s beslut rörande denna fråga.

Gr. Spens: Jag skall icke uppehålla denna discussion genom några vidlyftiga anmärkningar, i afseende på hvad Hr Printzensköld har sagt; det är blott angående hans yttrande rörande riksrättens ordförande, som jag vill bedja att få förklara mig. Hr Printzensköld anför, att jag tillstyrkt, "att om Svea Hofrätts president vore jäfvig, borde ordet föras med bibehållen rösträttighet af det i tjensten äldsta Stats-

råd eller Justiteråd, som i riksrätten är ledamot." Det är en sanning att jag föreslagit detta; men här står, komma — derefter följer, "till dess för den riksrätt" deruti Statsråd deltaga, Konungen, och för den, deruti Justitieråd sätte tagit, Högste domstolen förordnat den embetsman, som, i stället för ofvannämnde Hofrätts president, skall utan rösträttighet föra ordet." Det är således tydligt, att här blott är fråga om en tillfällig ordförande, hvilken icke kan komma att föra ordet längre än på sin höjd under en session, till dess den nya ordföranden hinner blifva utsedd. På samma sätt tillgår inom RiksSt:n, der äldste grefven eller vice talmannen, med bibehållande af sin rösträtt, föra ordet, då talmannen är derifrån förhindrad. Mitt förslag är för öfrigt uppgjort i närmaste parité med Utsk:s, der det heter: "Ordförande i riksrätt, dock utan rösträtt, vare presidenten i Svea Hofrätt; vid hans förfall, eller om laga jäf emot honom är, presidenten i Götha Hofrätt, eller om äfven denna af laga förfall eller jäf hindras, presidenten i Hofrätten öfver Skåne och Blekinge. Är också denne af laga förfall eller jäf hindrad, förordne, på kändens anmälan, Konungen den, hvilken i riksrätt i sådant mål, som nästföregående § säger, må ordet föra."

Jag kan icke inse, att det är någon oformlighet uti att hafva en ordförande utan rösträtt, helst ett dylikt förhållande äger och har från urgamla tider ägt rum inom RiksSt:n; men jag vill nu icke längre uppehålla mig med att försvara ett sådant stadgande, då jag i alla fall förutser detta förslags öde.

Hr Rosenblad: Till hvad Hr Printzensköld sednast anført anbåller jag att få lägga några ytterligare skäl. Utsk. och äfven Gr. Spens hafva ansett, att de amovibla embetsmännen, till följe af sin ställning till Konungen, icke skulle äga nog sjelfständighet och oberoende för att vara medlemmar af riksrätten. Vigten af denna förutsättning försvinner genast, då man betraktar den rättighet Konungen äger att skilja förtroende-embetsmän från sina platser, icke sådan den finnes på papperet utan såsom den i verkligheten blifvit utöfvad. Det är icke obekant, att en president i ett af Rikets collegier har, såsom ledamot af Const.Utsk., ställt hela K. M:s Statsråd under riksrätt och det oaktadt förblifvit innehafvare af sitt embete. Derjemte vill jag äfven tillägga, det man har alldeles förbisett, att det finnes en annan formation i riksrätten, hvilken, ehuru icke afsättlig genom Konungens makt, likväl är amovibel på ett annat håll. Högsta Domstolens medlemmar kunna neml. genom en för vårt land egen ostracism utaf representationen beröfvas sina platser; de innehafva således förtroende-embeten och äro följaktligen

fullt ut om icke mera beroende af impressioner utifrån än de andra. Jag vill visst icke bestrida, att icke riksrätten kunde önskas vara bättre sammansatt än den är, och i den händelse att ett förslag varit i fråga, som hade stått oafhængigt från andra förslag, så skulle jag hafva tillstyrkt Ståndet att såsom sin gemensamma tanke förklara, att den rättelse uti nuvar. stadganden angående riksrätt borde äga rum, att då den äldste ledamoten i ett coll:m eller i Svea Hofrätt har förfall, så skulle den närmaste i ordningen i hans ställe inträda i riksrätten; men då nu detta förslag är satt i sammanhang med andra förslag, och vi icke lära kunna här improvisera en ändamålsenlig organisation af riksrätten, så tror jag att det är bäst att låta de smärre förbättringarne, som kunna komma i fråga, hvila till en annan gång.

Efter upptagande af de olika förslag till gemensamma tankar och anmärkn:r emot Utsk:s framställning, som blifvit gjorda, hemställde Hr Frih. o. Landtm. nu, om R. o. Ad. behagade bifalla det först framställda, af Gr. Frölich gjorda förslaget, att R. o. Ad. skulle såsom sin gemensamma tanke antaga det af Gr. Spens framställda förslag.

Ropades starka nej, blandade med ja.

Hr Landtm. förklarade, det han trott sig finna att nej öfverröstat ja.

Uppå derefter framställd propos. förklarade R. o. Ad. såsom sin gemensamma tanke, att Utsk:s förslag, i följd af R. o. Ad:s öfver Utsk:s mem. N:o 85 fattade beslut, icke nu kunde föranleda till någon åtgärd å Ståndets sida.

Frih. Cederström: Jag anhåller att mot den första af Hr Frih. o. Landtm. framställda propos:n, i anledn. af den fråga Gr. Frölich väckt om antagande såsom Ståndets gemensamma tanke af Gr. Spens' förslag, få till prot. min reservation anmäla, emedan en sådan propos. enligt min öfvertygelse varit grundlagsvidrig.

Till pröfning företogs Const.Utsk:s den 24 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda mem. N:o 88, med förslag till ändring af Riksd.Ordn:s 15 § 1 mom.

Hr Rosenblad, Bernh.: Det är visserligen glädjande att vid denna riksdag förslag till ändring blifvit gjordt uti den vid förra riksdagen uppgjorda och vid början af den innevar. af alla fyra RiksSt:n godkända redaction af 15 §:n Riksd Ordn.; men äfven den af Utsk. föreslagna redactionen afhjelper icke denna §:s otydlighet. I början af §:n står ordet allmog. Detta ord är alltför obestämdt. Otvisfvelaktigt har det varit Utsk:s mening att derunder inbegripa äfven ståndspersoner, så att dessa hädanefter skulle få välja fullmäktige till BondeStåndet. I gamla tider var ordet all-

moge så fullkomligen synonymt med hvad man kallar bonde, att någon förklaring af detta ords betydelse icke behöfdes; men så är det icke nu, och då jag, i likhet med Utsk., önskar att ståndspersoner skulle kunna få deltaga i valen, så får jag tillstyrka R. o. Ad., att Ståndet ville såsom sin gemensamma tanke förklara, att det antog förslaget med det tillägg: "dock må icke någon i dessa val deltaga, som icke är valbar." Der är förklaringen gjord.

Frih. Cederström, Jacob: Detta betänk. N:o 88 innehåller en ytterligare bekräftelse på den inom Utsk. rådande anomali, att förakta 84 §:n Reg.F:ns bestämda föreskrift, att frågor om förändringar af grundlagen icke få i Ståndens plena väckas; ty Utsk. äger icke någon rätt att till Stånden insända förslag af enskild riksdagsman, som icke Utsk. godkänt. Utsk. har likväl här lemnat till Ståndens bedömande 2:ne särskildta förslag af riksdagsmannen Johannes Andersson, af hvilka förslag Utsk. antagit det ena med någon jemkning, men förkastat det andra. Utsk. har icke haft rätt att göra annat än förklara, att, med anledning af en af Johannes Andersson väckt fråga om ändring i 15 §:n Riksd.-Ordn., Utsk. finge föreslå följande förändring etc. Då hade Utsk. handlat grundlagsenligt, nu deremot grundlagsvidrigt. Må detta vara sagdt till upplysning af den föregående discussionen öfver betänk. N:o 87 med dess tillbehör. I afseende på det förslag, som nu är i fråga, så, med erkännande af en del utaf de anmärknr., som Hr Rosenblad framställt, tror jag likväl att det vore bättre, om man i stället för ordet "allmoge" ville införa orden: valbar medlem af Bonde-Ståndet. Jag anhåller alltså, att Ståndet, med förklarande att en sådan redaction utgjorde dess gemensamma tanke, ville återremittera betänkandet.

Gr. Spens, Carl Gustaf: I afseende på det af Frih. Cederström anmärkta förhållande, får jag blott påminna, att det var i sjelfva reciten af frågan som Utsk. meddelade, att Riksdagsmannen Johannes Andersson inkommit med ett förslag i detta ämne, hvilket förslag Utsk. ordagrant har intagit i stället för att beskrifva hurudant det var, men Utsk. har icke framställt denna ordalydelse såsom ett förslag; och att inskränka Utsk:s rätt att recitera, dertill tror jag icke att 84 §:n Reg.F:n gifver anledning.

Hvad beträffar Hr Rosenblads förslag, så skulle visserligen äfven jag önska, att en sådan förändring vore möjlig; men jag bekänner, att jag anser den höra till dem, som icke äro möjliga att verkställa; ty det är just olyckan i alla Ståndsrepresentationer, att när de hafva begynt att öfverleva sig sjelfva, finnes det vissa kinkiga frågor, som icke med något hopp om framgång kunna vidröras, och dertill måste ovillkorligen räknas hvarje ytterligare definition på hvad med ett Stånd rätteligen bör förstås. Vår ståndsför-

fattning hade ännu icke öfverlevvat sig sjelf, så länge en definition på hvad med allmoge menades icke behöfdes, utan sådant förstods af sig sjelft. Men just denna erfarenhet, att en sådan definition nu saknas i grundlag, är det, som efter min tanke skall för framtiden aldra säkrast påpeka nödvändigheten att frångå sjelfva ståndsförfattningen. Det är för öfrigt en alldeles särskild del af den 15 §:n, som Hr Rosenblads förslag vidrör. Jag vill icke på detta rum bestrida, att Hr Rosenblads tillägg må af R. o. Ad. upptagas; men jag förbehåller mig att, om så sker, få inom Const.Utsk. till mina medbröder hemställa, huruvida icke denna fråga snarare än alla andra, hvilka man så velat rubricera, kan anses såsom ett inom Stånden väckt förslag till ändring i grundlagarna.

Hr Lefrén, Joh. Pehr: Jag har den lyckan att i formfrågan denna gång fullkomligen dela åsigt med Frih. Cederström. Det synes mig, att grundlagens föreskrifter, huru enskilde riksdagsmäns motioner om ändring i grundlagsfrågor böra behandlas, äro så bestämda, att något misstag derom icke borde kunna äga rum. Gr. Spens har sagt, att man icke borde inskränka Utsk:s rätt att recitera de särskilda motioner, som inkommit; men Utsk. blottställer sig genom ett sådant förfarande för nödvändigheten att recitera alla de förslag, som af enskilda riksdagsmän kunna afgifvas till Utsk., såvida icke Utsk. skall synas partiskt derigenom att det åt några vissa ledamöter utdelar sina gracer och låter dem få sina motioner framställda till Stånden samt på sätt och vis underställas deras pröfning. Det skulle blifva ganska génant för ett Const.Utsk. vid en kommande riksdag att urskilja hvilka motioner som borde sålunda framställas till Stånden och hvilka som borde undertryckas. Jag anser derföre att det varit ett formfel af Utsk. att upptaga Johannes Anderssons motion i betänkandet.

Hvad sjelfva saken vidkommer, så instämmer jag i allo med Hr Rosenblad och tror icke, i likhet med Gr. Spens, att den af Hr Rosenblad åsyftade förändring kan anses såsom ett nytt inom RiksStånd väckt förslag. Icke heller kan jag inse någon den ringaste fara uppstå genom ett sådant tillägg, som Hr Rosenblad föreslagit; det innefattar blott ett förtydligande af ett ord i §:n, som är något obestämdt; och det lär icke kunna nekas, att ordet allmoge är mindre tydligt nu, än det var då grundlagen skrefs. Jag tillstyrker att R. o. Ad. ville antaga Hr Rosenblads förslag såsom sin gemensamma tanke.

Hr Rosenblad: I frågan om hvad som egentligen mindre hör till saken, eller om Utsk:s rätt att recitera, så får jag tillkännagifva, att jag anser, om icke på sätt och vis obehörigt, likväl mycket oskyldigt, att Utsk. har omtalat den anledning med alla dess blomständigheter, som bragt

Utsk. på den tanken att föreslå den nu ifrågavar. förändringen, och jag tror att Utsk. gjort det fullkomligen oöfverlagdt.

I afseende på hvad Gr. Spens sednast anført, så måste jag otvifvelaktigt hafva misshört mig eller orätt uppfattat hvad jag tyckte mig höra honom yttra, eller att man icke borde betrakta denna fråga i och för sig sjelf utan i sammanhang med andra §§, samt att Hr Grefven just önskade att bibehålla den ofullständighet i §:n som förefinnes, för att derigenom framtvinga de förändringar, som han önskade uti representationsformen. Så tyckte jag mig hört honom säga; men jag hoppas att jag irrat mig, emedan jag icke kan tro att Utsk. skulle vilja begagna så indirecta medel för att komma till sitt mål, som att med flit föreslå ett sådant beslut, som skulle kunna medföra de följder, hvilka jag tyckte mig höra att Gr. Spens önskade. I sådant fall är det både en rättighet och en pligt för oss inom detta Stånd, som icke önska samma resultat, att, om Utsk. tillvägabragt ett sådant ofullständigt beslut, återsända detsamma dit för att få otydligheterna afhjelpa, och jag vidblifver derföre mitt förslag. Frih. Cederström har äfven afgifvit ett förslag till R. o. Ad:s gemensamma tanke, hvilket i början föreföll mig vara alldeles detsamma som mitt eget; men när jag närmare tänker derpå, så tror jag att hans förslag är mindre lämpligt. Frih. Cederström yrkar, att ordet allmoge ur §:n borde borttagas, och i stället insättas orden valbar ledamot af BondeSt.; men ordet "allmoge" är så gammalt och respectabelt, att jag icke tror att man bör borttaga detsamma. Jag får derföre tillstyrka att R. o. Ad. ville såsom sin gemensamma tanke förklara, att näst efter orden "hemmanet innehafver," måtte tillsättas orden: "ej må den i sådant val deltaga, som icke sjelf är valbar."

Gr. Anckarsvärd, Carl Henr.: Frih. Cederström har yttrat att Const.Utsk. skulle olagligt tillvägagått i så måtto, att det i reciten af sitt mem. omnämnt, hvilka de motioner varit, som lemnat anledning till denna fråga (om jag icke misshört mig). Det skulle vara på grund af 84 §:n Reg.F:n som sådant icke vore tillåtet. Nu lyder denna § på följande sätt:

"Då Const.Utsk. icke funnit skäl att gilla och till R. St:s pröfning öfverlemna något förslag till förändring eller förklaring af grundlagarna, som Utsk. af en riksdagsman emottagit, vare Utsk. skyldigt, om förslagets författare det yrkar, att meddela honom sitt yttrande deröfver, med tillstånd att detsamma jemte förslaget genom tryck allmänt göra, då han för det sistnämndas innehåll sjelf i egenskap af författare må lagligen ansvara."

Jag kan omöjligen i denna § upptäcka något stadgande, som, när Const.Utsk. funnit skäl att gilla en riksdagsmans

aflemnade förslag till grunlagsförändring, skulle hindra Utsk. från att uppgifva källan, hvarifrån det hemtat anledningen till ett sådant förslag; och hvad dessutom ett förbud i detta afseende skulle tjena till, kan jag icke på minsta vis inse. Att något positivt förbud i grundlagen icke finnes är emedlertid klart, och derutaf torde äfven vara tydligt att Const.Utsk. icke har handlat emot grundlagen. Hvad det af Hr Rosenblad föreslagna tillägg till 15 §:n Riksd.Ordn. beträffar, får jag derom tillfälle att yttra mig inom Const.-Utsk., ifall det blifver R. o. Ad:s gemensamma tanke, att ett sådant tillägg är behöfligt, och Const.Utsk. kan finna sig befogadt att derom ingå i någon pröfning.

Gr. Spens: Om jag riktigt hörde Hr Rosenblads framställning, så har jag af honom blifvit missförstådd. Min mening var visserligen icke att yttra någonting om riktigheten af att söka framtvinga en representationsförändring genom att låta den närvarande representationens alla brister kvarstå, på det den så mycket förr måtte ramla. En sådan tanke är vida skiljd från mig. Jag yttrade tvertom, att om jag icke ansåg att en sådan förändring som den ifrågavar. skulle möta oöfverstigliga hinder genom omöjligheten att få den tillvägabragdt genom de fyra Ståndens sammanstämmande beslut — ja (jag vågar säga det) denna omöjlighet vore större än att åstadkomma en likstämmighet i afseende på sjelfva representationsförändringen — så skulle jag ingenting hafva emot att biträda ett sådant steg. I detta afseende kan jag hafva ganska orätt, det vet jag; men det utgör dock min fullkomliga öfvertygelse. Jag tog mig äfven friheten uttrycka den mening, att i den mån en institution, af sådan art som en representation, blifver för gammal, visa sig brister i definitioner på de ställen, der definitioner förut icke behöfts, derföre att hvar och en förstått hvad med de enkla uttrycken menades. Att afhjelpa sådana brister på alla ställen, der de i vår nu gällande grundlag förekomma, vore ett arbete, som efter min tanke öfverstiger mensklig förmåga och skulle vara vida svårare än att åstadkomma en total representationsförändring.

För öfrigt har jag ingenting emot, om Hr Rosenblad kan lyckas att få sitt eller Frih. Cederströms förslag antaget såsom R. o. Ad:s gemensamma tanke. Vi få då se, huruvida de öfriga Stånden ingå derpå, eller om mitt förutseende sannas, att detta blifver en orsak för BondeSt. att afslå hela frågan, och då skulle 15 §:n i mom. Riksd.Ordn. kvarstå i dess närvar. skick, hvars uppställning är sådan, att en ordagrann tolkning deraf skulle kunna medföra den orimligheten, att kronoskattebönderne blefvo uteslutne från BondeStåndet.

Hr Lagerhjelm, Pehr: Jag ser intet hinder för
Const.-

Const.Utsk. att i reciten upptaga den anledn. det haft att framkomma med ett förslag till förändring af grundlagen. Naturligtvis kan sådant icke vara anfördt för att lägga grund för sjelfva framställningen; ty den måste hvila på andra grunder. Jag tror för min del blott att en sådan recit är öfverflödig; men hvad sjelfva hufvudsaken beträffar, så ser jag icke något fel i Utsk:s förslag. Man har yttrat, att Utsk. bort gifva en definition på ordet allmoge, hvilket borde få en vidsträcktare betydelse än man hittills velat gifva der-åt, för att derigenom bereda tillfälle för ofrälse ståndspersoner på landet att vinna inträde uti BondeSt. Meningen kan väl vara ganska god; men jag tror likväl att ett sådant ändamål bör vinnas på annat sätt, än att genom en definition på ordet allmoge intvinga dessa personer i BondeSt. Jag tillstyrker derföre att R. o. Ad. ville antaga Utsk:s förslag såsom hvilande till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag.

Frih. Cederström: Jag är uppkallad att svara några ord i anledn. af Gr. Ånckarsvärd's yttrande. Det är långt ifrån att jag yrkat, det Const.Utsk., vid framställandet af sina förslag till ändringar i grundlagen, icke skulle få nämna hvilka motioner som gifvit anledn. till ett sådant förslag: visst icke; sådant skulle vara att tillägna sig annans egendom. Utsk. är pliktigt uppgifva, att med anledn. af förslag från den och den, får Utsk. tillstyrka följande förändring; men annat är denna Utsk:s skyldighet, och annat är att upptaga alternativa förslag af en enskild riksdagsman, af hvilka Utsk., såsom fallet är i det nu föredragna betänk. N:o 88, icke tillstyrker mera än det ena. Dessa förslag stå visserligen blott i sjelfva reciten; men det kan i alla fall hända, att Stånden fästa sig vid dem och att de antaga, icke det som Utsk. tillstyrkt, utan det andra alternativa förslaget, och då frågar jag, om icke en oformlighet derigenom skulle uppstå, och huruvida icke 81 §:n Reg.F:n, som föreskrifver att Utsk. må framkomma med de förslag till ändringar i grundlagarna, som det anser högst nödiga och nyttiga och möjliga att verkställa, vore trädd för nära. Utsk. har icke rätt att till Stånden framlemna något förslag till grundlagsförändring, som det icke sjelft gillar; ty 84 §:n Reg.F:n och 29 §:n Riksd.Ord. föreskrifva tydligen huru Utsk. med sådana förslag bör förfara. 84 §:n Reg.F:n och sednare delen af 29 §:n Riksd.Ord., hvilka äro af samma ordalydelse, innehålla neml.:

"Då Const.Utsk. icke funnit skäl att gilla och till R. St:s pröfning öfverlemna något förslag till förändring eller förklaring af grundlagarna, som Utsk. af en riksdagsman mottagit, vare Utsk. skyldigt, om förslagets författare det ykar, att meddela honom sitt yttrande deröfver, med till-

stånd att detsamma jemte förslaget genom tryck allmänt göra, då han för det sistnämndas innehåll själf i egenskap af författare må lagligen ansvara.”

Det är således klart att Johannes Anderssons förslag aldrig bort af Utsk. framgifvas, då Utsk. ogillade detsamma, och att det enda lagliga sättet att göra det bekant hade varit, om Johannes Andersson begärt att genom trycket få allmängöra detsamma.

I afseende åter på den gemensamma tanke, som R. o. Ad. här bör uttrycka, så finner jag mig, efter Hr Lagerhjells framställning, föranlåten att frångå mitt förslag och öfverlemnar till R. o. Ad:s eget bepröfvande, huruvida det vill antaga Hr Rosenblads förslag, eller låta Utsk:s betänk. hvila oförändradt till nästa riksdag.

Uppå derefter framställd propos. förklarade R. o. Ad. såsom sin gemensamma tanke, att å första raden i förslaget borde utgå orden inom sig, och att efter ordet innehåft, på 5:e raden, borde införas följande mening: Ej må någon i sådant val deltaga, som icke själf är valbar.

Vid förnyad föredragning af Const.Utsk:s den 27 sisl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda mem. N:o 89, med förslag om ändring i Rikd.Ordn:s 17 §, antog R. o. Ad. nämnda förslag att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag.

Då nu ånyo föredrogs Const.Utsk:s den 27 sisl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda mem. N:o 90 till Bondest., i anledn. af dess yttrande rör:de Const.Utsk:s mem. N:o 63, fann R. o. Ad. detsamma icke erfordra någon åtgärd af R. o. Ad., hvarföre det lades till handlingarna.

Ånyo föredrogs Const.Utsk:s den 27 sisl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda mem. N:o 91, i anledn. af återremiss på mem. N:o 73.

Frib. Gederström, Jacob: Jag bestrider lagligheten af den alternativa voter:s-propos, som Utsk. föreslagit till förkastande af Utsk:s förslag. Jag tror att endast en votering bör äga rum, neml. emellan den af R. o. Ad. samt BorgareSt. antagna redaction och Utsk:s förslag; och jag anholder om propos. derpå, att sådant måtte blifva Utsk. tillkännagifvet såsom Ståndets gemensamma tanke.

Den föreslagna voter:s-propos:n blef af R. o. Ad. godkänd.

Vidare föredrogs Const.Utsk:s den 27 sisl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda mem. N:o 92, i anledn. af tre Stånds återremisser på mem. N:o 75.

Voter:s-propos:n godkändes.

Frih. Cederström, Jacob: Jag får till prot. anmäla min protest emot ifrågavar. voter:s-propos.

Föredrogs ånyo Const.Utsk:s den 27 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda mem. N:o 93, i följd af återremisser på mem. N:o 78.

R. o. Ad. godkände den föreslagna voter:s-propos:n.

Frih. Cederström, Jacob: Jag ber att få anmäla min protest mot den i detta mem. föreslagna voter:s-propos. äfvensom mot den som förekommer i det nästföljande mem. N:o 94.

Ånyo föredrogs Const.Utsk:s den 27 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda mem. N:o 94, i anledn. af återremisser på mem. N:o 79.

Hr Frih. o. Landtm. hemställde, om R. o. Ad. behagade antaga den af Utsk. till R. o. Ad. gjorda inbjudning till frånträdande af sitt i ämnet fattade beslut.

Ropades starka nej, blandade med många ja:

Hr Landtm. förklarade, det han trott sig finna att nej öfverröstat ja.

Uppå derefter framställd propos. blef den föreslagna voter:s-propos:n af R. o. Ad. godkänd.

Föredrogs ånyo Const.Utsk:s den 27 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda mem. N:o 96, i anledn. af tre Stånds emot Const.Utsk:s mem. N:o 61 gjorda och till Utsk. hänvisade anmärkningar.

Den föreslagna voter:s-propos:n godkändes.

Frih. Cederström, Jacob: Jag anhåller att till prot. få anmäla min protest mot denna voter:s-proposition.

Föredrogs till pröfning Const.Utsk:s den 27 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda mem. N:o 97, med förslag till upphäfvande eller ändring af Tryckfrihetsförordningens 5 § 13 mom.

På begäran af Hr von Hohenhausen, Michaël Silvius, blefvo äfven reservationerne uppläste.

Hr von Hohenhausen: Jag instämmer fullkomligen i den tanke, som Prosten Hallström och Biskopen Nibelius i sina reservationer mot detta mem. anført, och anhåller att R. o. Ad. ville återremittera mem. med uttryck såsom Ståndets gemensamma tanke af hvad desse herrar anført.

På begäran af Hr Lefrén, Joh. Pehr, upplyste undert. Ridd.Secret., att BondeSt. antagit förslaget till

grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag; att PresteSt. ogillat att 5 §:n 13 mom. Tryckfr.förordn. må upphävas och med detsamma den föreslagna förändringen i nummerföljden på de 3 följande mom:n af samma §, samt återremitterat den för nyssnämnda fall uppgifna förändrade lydelsen af 5 §:n 13 mom., med förklarande, såsom Ståndets gemensamma tanke, att de deri föreslagna förändringar icke vore bland dem, som 81 §:n Reg.F:n benämner högst nödiga och nyttiga; och att BorgareSt. återremitterat mem. i hvad angår upphäfvandet af 5 §:n 13 mom., med förklarande af Ståndets gemensamma tanke, att Ståndet icke ansett sig kunna godkänna berörde förslag att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, och antagit till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag det alternativt framställda förslaget till förändrad lydelse af samma moment.

Hr Lefrén: Jag underställer vördsamt, att R. o. Ad. måtte såsom sin gemensamma tanke antaga PresteSt:s nyss upplästa beslut. Jag är bland dem som talat för indragningsmaktens upphäfvande; jag tror därför också, lika med reservanterne, att det icke är klokt, att vid denna riksdag föreslå borttagandet af hela det mom., hvarpå indragningsmaktens upphäfvande finnes i ett föregående mem. till en del motiveradt. Jag tror att man derigenom blottställer sig för att få se hela förslaget förfalla vid nästa riksdag.

Hr Hjerta, Lars: Jag anhåller om Hr Frih. o. Landtm:ns propos. till instämmande i BorgareSt:s beslut. Det lägger intet hinder i vägen för eller strider icke emot den framställning Hr Lefrén nyss gjort. Detta beslut medför åtminstone den fördel, att det medgifver ersättning åt författare eller boktryckare, hvars skrift blifvit åtalad, men genom domstol förklarad vara af obrottslig egenskap. Då ersättningsfrågan kommer att af K. M. i Statsrådet afgöras, så synes verkligen detta nya stadgande vara af så menlös beskaffenhet, att jag icke tror att R. o. Ad. skulle äfventyra något genom att låta det förslag, som BorgareSt. antagit, hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag. Hvarken skulle statscassan genom detta stadgande blifva särdeles betungad, eller skulle någon alltför stor utsträckning af tryckfriheten derigenom befrämjas.

Hr Rosenblad, Bernh.: Då 81 §:n Reg.F:n stadgar som villkor för grundlagsförändringar att de böra vara högst nödiga och nyttiga, så anser jag mig böra instämma med H. PresteSt. i fråga om den nu ifrågavarande. I vår speculationsrika tid skulle det kunna hända, att det blefve en art speculation, att föranstalta en tillverkning af skrifter utaf den beskaffenhet, att man kunde förutse att de skulle blifva åtalade, men förklarade obrottsliga, för att derigenom komma i åtnjutande af den ersättning, som det af BorgareSt. antagna mom. i sådant fall medgifver. För att förekom-

ma dylika försök, och då man icke hört öfverklagas några missbruk af den förra författningen, får jag tillstyrka att R. o. Ad. ville förklara såsom sin gemensamma tanke hvad PresteSt. i denna del beslutat.

Hr Munck af Rosenschöld, Nils Rudolph: Jag förenar mig med Hr Hjerta och anhåller att R. o. Ad. ville instämma i BorgareSt:s beslut.

Då Hr Frih. o. Landtm., efter upptagande af de olika anmärkn:r och förslag till gemensamma tankar, som emot Utsk:s förslag blifvit gjorda, började framställa propos. om antagande af samma beslut, som PresteSt. fattat till R. o. Ad:s gemensamma tanke, anmälte sig

Hr Hjerta och yttrade:

Måbända Hr Frih. o. Landtm. tackes framställa propos. på hvaritdera af Utsk:s förslag särskildt, eller på det första alternativet först och på det andra sedan. Det förra är af både Preste- och BorgareSt:n underkändt, och förmodligen kommer R. o. Ad. att derom fatta enahanda beslut. Det är egentligen angide det sednare alternativet, som olikhet i åsikter äger rum.

Hr Lefrén: Den ena åsikten är för instämmande i allo uti PresteSt:s tanke, och den andra synes mig innebära ett fullkomligt instämmande uti BorgareSt:s mening. Det synes mig således vara rättast att propos:ne blefve till instämmande med det ena eller andra af dessa Stånd.

Hr Hjerta: Jag gissar att Hr Frih. o. Landtm. ämnade förekomma mig deruti, att det vanliga bruket är det att framställa propos:na i den ordning, hvartill Utsk:s eget mem. gifver anledning.

Hr Lefrén: Hos R. o. Ad. har under de 14 år, som jag haft äran att bevista deras öfverläggningar, Landtm. alltid behandlat grundlagsfrågor så, att aldrig någon propos. blifvit lemnad till bifall eller afslag å Const.Utsk:s förslag, utan på de särskildta förslag till gemensam tanke, som dervid blifvit framställda, och så torde äfven nu böra tillgå.

Hr Lagerhjelm, Pehr: Då under discussionen anmärkn:r blifvit gjorda, och påståenden blifvit framställda, att R. o. Ad. måtte såsom sin gemensamma tanke förklara, å ena sidan att instämma i PresteSt:s beslut, och å den andra sidan i BorgareSt:s, så torde väl det naturligaste vara att dela propos:n i tvänne delar och icke i flera.

Gr. Spens, Carl Gust.: Det synes mig som om en onödig tvist nu hade uppkommit om huruvida propos. skall framställas särskildt på instämmande i PresteSt:s beslut, som underkänner begge de af Const.Utsk. inlemnade alternativet, och särskildt på BorgareSt:s, hvilket underkänner endast det ena af dem, eller om propos. skall göras särskildt på hvart-

dera af de alternativa förslagen. Begge metoderna leda till enahanda resultat. Jag erkänner föröfrigt, att jag delar Hr Hjertas mening, att man, i fråga om sådana propos:r som denna, bör distingera dem efter sakerna och icke efter de Stånds benämningar, hvilka beslutat i frågan, d. v. s. att man icke i propos:n säger att man instämmer i PresteSt:s eller BorgareSt:s tanke, utan att man utsätter hvad man beslutar.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, det R. o. Ad. torde finna, att det blifvit begärdt att propos. först borde framställas i afseende på det första förslaget, som Utsk. i sitt mem. afgifvit; under discussionen hade blifvit yrkadt, att R. o. Ad. rö:de denna del skulle fatta enahanda beslut, som Preste- och BorgareSt:n fattat, att neml. ogilla detta förslag; hemställande nu alltså Hr Landtm., om R. o. Ad. behagade antaga såsom dess gemensamma tanke, att det i Const.Utsk:s nu föredragna mem. först afgifna förslag ogillas.

Ropades ja.

Hr Landtm. hemställde derefter, om, på sätt under discussionen äfven blifvit yrkadt, R. o. Ad. behagade förklara såsom sin gemensamma tanke, att de i den framställda förändrade lydelsen af 5 §:n 13 mom. Tryckfr.förordn. föreslagna förändringar icke äro bland dem, som 81 §:n Reg-F:n benämner högst nödiga och nyttiga.

Ropades starka ja, blandade med nej.

Hr Landtm. förklarade, det han trott sig finna att ja öfverröstat nej.

Hr Munck af Rosenschöld: Jag hade visserligen helst önskat, att R. o. Ad. kunnat bifalla det första alternativet; men då ingen här talade för detsamma, så förenade jag mig med Hr Hjerta i begäran om bifall till det sednare. Då nu emedlertid Ståndet instämt i PresteSt:s beslut och således derigenom afslagit båda alternativen, återstår för mig ej annat än att deremot reservera mig.

Ånjo föredrogs Const.Utsk:s den 27 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda mem. N:o 98, med förslag till ändring af Riksd.Ordn:s § 59 och Tryckfr.förordn:s § 2 mom. 4.

På begäran af Hr Lefrén, Joh. Pehr, upplyste undert. Ridd.Secret., att Preste- och BondeSt:n godkänt förslagen till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag; BorgareSt. hade återremitterat förslagen pag. 14 och 15 till tillägg eller blifvande 1 mom. af 59 §:n Riksd.Ordn. och till ändring af 2 §:n 4 mom. Tryckfr.förordn., med förklarande af Ståndets gemensamma tanke, att berörde förslag, såsom hvarken nödiga eller nyttiga, ej kunna af Ståndet godkännas att hvila till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag, men hade antagit att hvila till nästa riksdag

förslaget pag 15 och 16 om tillägg i de tvänne sista perioderna af Riksd.Ordn:s 59 § förvandlade till ett 2 moment.

Utsk:s båda i det nu föredragna mem. framställda förslag blefvo af R. o. Ad. godkända till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag.

Då nu ånyo föredrogs Const.Utsk:s den 27 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda mem. N:o 99, med utlåt. öfver K. M:s nåd. propos. om ändring i 87 §:n Reg.F:n, förklarade Hr Frih. o. Landtm., att frågan, till följe af föreskriften i 81 §:n Reg.F:n, komme att hvila till nästa riksdag.

Föredrogs ånyo BancoUtsk:s den 27 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda utlåt. N:o 159, i fråga om belåning af actier och publika papper.

Hr Rosenblad, Bernh.: Vid ifrågavar. utlåt. får jag göra följande anmärkningar:

1:o Bland hypothek, som få belånas efter 90 proc. af capitalbeloppet, uppräknas bruksägares samt Skånska hypoteksföreningens obligationer med $4\frac{1}{2}$ proc. ränta och der-
öfver.

Då Utsk. uti förutgående betänk. N:o 158 tillstyrkt uppköp för bankens räkning af så väl dessa föreningars på längre tid ställda obligationer, som af dylika "af sådana Svenska hypoteksföreningar, hvilka hädanefter på likartade grunder med de begge förstnämnda kunna bildas och som blifva af K. M. i nåder stadfästade, samt af bancofullmäktige finnas innebära nödig säkerhet," så måste man antaga att det endast varit en tillfällig inadvertens, som vållat att Utsk. ej tillstyrkt belåningsrätt för samma papper, som ansetts nog säkra för att kunna inköpas af banken.

2:o Derjemte och då otvifvelaktigt i annat fall fonden för publika papper, särdeles vid vissa tillfällen likasom nu, skulle blifva föga begagnad till mehn för den beräknade rörelsen, torde lånerätten böra utsträckas till flera papper. Riktigast vore måhända att lemna pröfningen åt bancostyrelsen. Men om man ej vill detta, föreslår jag att följande fullkomligt goda papper måtte belånas efter 90 eller åtminstone 80 procent:

a) Stockholms stads Drätselcommissions obligationer, i afseende å hvilka jag återopar Hr Stuarts reservation.

b) Götha canalbolags med 5 proc:s ränta och bestämd amortering försedda obligationer.

Sedan detta bolag numera efter försäljningen af Motala verkstad liqviderat all annan skuld, äro dessa papper, hvarå års-räntan betalas på dagen, och som efter hand i stadgad ordning och som till säkerhet utom fast egendom, afkastande

halfva räntebeloppet, äger hela Götha canal, otvifvelaktigt ganska goda papper.

BancoUtsk:s utlåt. N:o 159 blef derefter af R. o. Ad. återremitteradt.

Lades på bordet nedannämnda från Utsk:n inkomna mem:r och utlåt.n, neml. från

StatsUtskottet:

N:o 489, i anledn. af återremiss å utlåt. N:o 427;

N:o 496, i anledn. af Krigscommissarien E. G. Lallerstedts ansökning om förlängdt arrende å Starby kungsgård;

Stats- samt Allm. Besvärs- och Ekon.Utskotten:

N:o 189, i anledn. af erhållna återremisser utaf betänk. N:o 105;

N:o 190, med förslag till sammanjemkning af RiksSt:ns skiljaktiga beslut, rör:de allmänna stadganden och anslag till folkundervisningens befrämjande;

BancoUtskottet:

N:o 165, i anledn. af H. PresteSt:s återremiss å Utsk:s mem. N:o 149;

N:o 166, till svar å gjorda anmärkn:r vid Utsk:s under N:o 132 afgifna utlåt., med förslag till ändring af § 229 uti nu gällande bancoreglemente.

H. R. o. Ad. åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ till 11 om aftonen.

In fidem protocolli,
F. O. Silfverstolpe.

Onsdagen den 28 April 1841.

Plenum kl. 9 f. m.

Justerades 11 prot.utdr. för den 24 dennes e. m.

Justerades pleni-prot. för den 18 sistl. Mars.

Hr Brummer, Carl Magnus: Först i går fram på dagen kom till min kännedom, att min motion, ang:de Barthelemyfondens utredning, i stället för att blifva remitterad till StatsUtsk., har blifvit remitterad till Ekon.Utsk. Den borde

borde i min tanke lika litet tillhöra det ena, som det andra af dessa begge Utsk. Af Ridd.Secret:n erhöi jag i går den upplysning, att motionen ej blifvit remitterad till StatsUtsk. på den grund att förvaltningen af denna fond, jemte dess disposition år 1812, blifvit till K. M. öfverlemnad, och att således inga räkenskaper vidare kunde infordras. Min mening, då jag nyttjade uttrycket revision, var egentligen att anmoda StatsUtsk. att nagelfarande genomläsa de hvarje år ingående und. berättelserna och att i anledn. deraf yttra sig, huruvida de af 1812 års StatsUtsk. föreslagna och af R. St. antagna villkor blifvit uppfyllda. Ekon.Utsk. skulle endast kunna yttra sig öfver huruvida medlen blifvit användade till öns bästa. Detta torde blifva en sednare åtgärd; men det första vore att af StatsUtsk. få ett yttrande, huruvida det villkor, som af R. St. blifvit föreskrifvet, blifvit uppfyllt. Jag kan naturligtvis icke bestrida remiss till Ekon.Utsk., men får ödmjukast anhålla att Hr Frih. o. Landtm. ville framställa propos. på, att denna motion äfven måtte remitteras till StatsUtsk. och att min reservation af den 13 Febr. måtte få såsom bilaga åtfölja remissen. Jag får således vördsammt anhålla om propos. på denna remiss till StatsUtskottet.

Frih. Hamilton, Hugo: Med anledn. af den siste värde ledamotens yttrande, får jag upplysa, att betänk. rör:de den ifrågakvar. motionen föredrogs i förrgår inom Ekon.Utsk., samt att Ekon.Utsk., som ej kunde tillstyrka någon åtgärd i anledn. af densamma, då hvarken målet eller motionens ordalag voro sådana, att någon åtgärd af Ekon.Utsk. deraf kunde föränledas, har, på grund af detta förhållande, i vanlig ordning återskickat motionen till Ståndet.

Hr Brummer: Jag förnyar min anhållan, att Hr Frih. o. Landtm. täcktes göra propos, synnerligast med anledn. af hvad Frih. Hamilton nu anfört, att motionen måtte remitteras till StatsUtsk. Jag vill utesluta ordet revision och endast anhålla att Utsk. ville nagelfarande genomläsa handlingarna och efterse om det villkor blifvit fullgjordt, som R. St. föreskrifvit. Jag vet visserligen, att det är ovanligt att remittera reservationer, men anhåller dock att den af mig i denna fråga afgifna reservation måtte såsom en bilaga få åtfölja motionen, emedan motionen ingenting säger utan denna bilaga.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, att R. o. Ad., vid föredragningen af Hr Brummers motion, remitterat den till Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk.; R. o. Ad. hade förmodligen vid det tillfället funnit att ärendet icke vore något bland dem, som enligt 30 §:n Riksd.Ordn. hörde till StatsUtsk:s handläggning, utan hade R. o. Ad. begagnat den rättighet, som 34 §:n Riksd.Ordn. gifver hvarje Stånd, att remittera

till Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk. sådana mål, som icke höra till något visst bestämdt annat Utsk. R. o. Ad. behagade finna, att då, i öfverensstämmelse med Frih. Hamiltons anmälan, Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk. inkommer till R. o. Ad. med ett utlåt., som utvecklar de skäl, hvarpå Utsk. ansett sig icke böra upptaga detta mål, Ståndet då torde komma i tillfälle att besluta, om, på de skäl Utsk. framställt, motionen bör remitteras till ett annat Utsk., eller Ståndet anser den böra till Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk. återlemnas; att nu framställa propos. om motionens remitterande till ett annat Utsk., än det till hvilket R. o. Ad. förut remitterat den, vore att upprifva ett redan fattadt beslut, hvilket icke kunde ske, hvarföre Ståndet behagade finna att Hr Brummers nu gjorda anhållan borde blifva föremål för öfverläggning i sammanhang med det mem., som från Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk. vore att förvänta.

Bifölles.

Till pröfning företogs Banco- och LagUtsk:ns den 27 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda mem. N:o 8, med förslag till sammanjemkning af de inom RiksSt:n fattade skiljaktiga beslut, vid förehaftande af Utsk:ns i utlåt. N:o 5 afgifna förnyade förslag till lag för enskilda banker.

R. o. Ad. ansåg detta mål böra punktvis föredragas.

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 och 13 §§:ne.

Utsk:ns yttranden godkändes.

14 §:n.

R. o. Ad. antog inbjudningen och godkände yttrandet i öfrigt.

15 §:n, 1 mom.

Hr Aminoff, Joh. Fredr.: Jag anhåller vördsamt att få veta hvad beslut de tre öfriga Stånden fattat i denna §, i händelse något af dessa Stånd skulle hafva frånträtt sitt förra beslut.

Undert. Ridd.Secret. tillkännagaf, att PresteSt. vidblifvit sitt beslut i afseende på detta mom., och således afslagit inbjudningen; Borgare- och BondeSt:n hade ansett Utsk:ns yttrande i denna punkt icke erfordra någon åtgärd.

Hr Aminoff: Här har den casus inträffat, att 2:ne Stånd, neml. Bonde- och BorgareSt:n, stannat i ett och samma beslut, samt R. o. Ad. och PresteSt. i ett motsatt. Efter de grundsatser, hvarom vi nyligen voterat, hafva de 2:ne sistnämnda Stånden blifvit ense om 14 dagars respit, då deremot de förstnämnda 2:ne Stånden icke antagit denna tid. — Jag hemställer vördsamt, om icke R. o. Ad. skulle finna skäl vidblifva sitt beslut i detta afseende, och inbjuda de öfriga Stånden att ingå på dessa 14 dagars respit, emedan detta är i min tanke den aldravigtigaste åtgärd i hela privatbankla-

gen. Kommer denna § att stå kvar oförändrad, enligt förslaget, så torde ingen privatbank vidare uppstå. Jag anser mig skyldig böra reservera dessa 14 dagar åt privatbankernes directioner, emedan denna tid af 14 dagar är alldeles nödvändig, i händelse man vill att några privatbanker skola finnas med dugliga och oberoende directeurer.

Hr Lefrén, Joh. Pehr: Äfven jag anser att R. o. Ad:s beslut icke saknar god grund; men då R. o. Ad. ensamt har stannat i detta beslut, så torde det kanske vara skäl att ingå på inbjudningen, hvilket jag under dessa förhållanden vågar tillstyrka, helst denna lag synes vara behäftad med så många svårigheter.

Gr. Frölich, David: Med den sista värda talaren instämmer jag, att det är föga värdt att försöka genom en sådan inbjudning, som Hr Aminoff föreslagit, åstadkomma en i sig sjelf obetydlig förändring, då författningen i öfrigt har så många brister, synnerligen som en sådan åtgärd äfven skulle föranleda en liten tidsutdrägt i målets afgörande, då detsamma likväl bör före riksdagens slut öfverlemnas till K. M., sedan det förut varit hos Högsta Domstolen, som deröfver äger att yttra sig. Jag får derföre afstyrka det af Hr Aminoff gjorda förslag.

Hr Aminoff: Om R. o. Ad:s majoritet skulle finna att ingen inbjudning bör äga rum, så anholder jag, att R. o. Ad. åtminstone vidhåller sitt förra beslut.

Uppå derefter framställd propos. antog R. o. Ad. den af Utsk:n rör:de 15 §:n 1 mom. gjorda inbjudning.

Hr Aminoff: Jag försummade min rätt att begära votering, och får nu derföre till prot. nedlägga min reservation emot det beslut, som nu blifvit fattadt.

15 §:n, 2 mom.

Inbjudningen antogs.

16 §:n.

Hr Lefrén: Den inbjudning, som nu är i fråga, står i bestämd öfverensstämmelse med den, som R. o. Ad. nyss i 15 §:n vidtagit, och således torde R. o. Ad. finna att äfven denna inbjudning bör till följe deraf antagas.

Uppå derefter framställd propos. blef inbjudningen af R. o. Ad. antagen.

17, 18, 19 och 20 §§:ne, samt yttrandet om penningebeloppens utförande i r:dr kurant, i händelse denna valör blifver af K. M. såsom myntenhet antagen.

Utsk:ns yttranden godkändes.

Utsk:ns hemställan rör:de sättet för kungö-

randet af förklaringen rör:de 1824 års kungörelse.

Utsk:ns förslag bifölls.

Ånjo föredrogs Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:s den 29 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda betänk. N:o 138, i anledn. af väckta motioner om presterskapets aflöning.

Frih. Hamilton, Hugo, begärde underrättelse om de öfriga RiksSt:ns beslut i denna fråga.

Undert. Ridd.Secret. tillkännagaf, att Preste.St. ogillat betänk. såsom öfverflödigt, helst K. kungörelsen den 3 April 1816 ang:de öfverenskommelser om presträttigheter, K. förklaringen öfver vissa delar deraf den 12 Nov. 1819 och K. M:s cirkulär till Dess Bef:h:de och Consistorierna af den 28 Maj 1830, ithy fall innehålla för ändamålet nödiga föreskrifter; Borgare- och BondeSt:n hade bifallit betänkandet.

I sammanhang härmed föredrogs äfven BondeSt:s inbjudning till instämmande i Ståndets genom bifall till betänk. fattade beslut.

Frib. Hamilton: Jag kan icke annat än beklaga, att PresteSt. ansett detta betänk. vara så alldeles öfverflödigt. Utsk. har sjelft upplyst, att de af Preste.St. citerade författningar finnas, och att de äfven på åtskilliga ställen varit satta i verksamhet, men att de icke ännu gjort tillfyllest, synnerligen derföre, att de icke i någon allmännare grad kunnat träda i verksamhet, ty de föranleda dagligen obehag emellan själasörjaren och hans församling. Detta kunde undvikas, om man en gång för alla stadgade en regel, hufvudsakligen i de tvänne punkter, som betänk. vidrör, hvarigenom presterskapet skulle blifva befriadt ifrån att uppbära sina löner på ett så förhatligt sätt, som de nu måste göra. Jag tror således, att PresteSt. hade utan något slags förnäraträdande af deras privilegier och rättigheter kunnat bifalla detta betänkande. Det innehåller först och främst att comministers- och klockarelönerne, utan någon rubbning af deras nuvar. belopp, må efter fördelning på alla hemmanen inom församlingen af dem utgöras efter förmedladt hemmantal. Då missförstånd hafva uppstått genom den gamla författningen och dessa kunna afhjelpas genom en så enkel föreskrift som denna, hvilken jag för min del anser vara riktig, så hoppas jag att densamma måtte af R. o. Ad. gillas. Den sista punkten åter handlar om förändring af sättet för likstols utgörande, så att, der ej annorlunda finnes stadgadt eller särskild öfverenskommelse är träffad, denna afgift bör till vederbörande pastor utgöras med $\frac{1}{4}$ dels proc. af den aflidnes behållna qvarlåtenskap, enligt

bouppteckning; dock att en dylik afgift aldrig må öfverstiga ett belopp af 50 r:dr b:co. Jag tillstyrker att denna punkt äfven måtte bifallas, såsom den föregående, och att man derigenom går BondeSt:s inbjudning till mötes.

Frih. Cederström, Jacob: I händelse icke 2:ne Stånd redan hade bifallit och ett Stånd afslagit detta betänk., så hade jag begärt återremiss på detsamma i anledn. af de tvänne tillstyrkanden, som deruti finnas, neml. det första, ang:de comministers- och klockarelönernas bestämmande för framtiden, att fördelas på församlingarnes medlemmar efter förmedladt hemmantal, och sålunda utgå till det belopp, som de hittills utgjort. Det måste vara känt och borde äfven varit Utsk. bekant, att genom nya fabriksanläggningar en stor massa af menniskor samlas på vissa punkter, hvarigenom göromålen för ifrågavar. tjenstemän, på sådana punkter, blifva förökade, och då måste det väl vara billigt, att äfven lönerna för dem höjas, hvilket är händelsen, så länge 1681 års förordning tillämpas, men hvilket ej skulle komma att ske, i händelse detta förslag antoges och K. M. dertill gäfvade sitt samtycke. Hvad åter beträffar den sista punkten, så hade jag önskat, att Utsk. tillstyrkt upphörande af likstol, hvilken eljest ganska väl kunnat åtfölja de öfriga jura stolæ och försvuanit, i händelse en convention rör:de dessas förvandling till bestämda afgifter blefve fastställd. Likstol har utgjort i Sverige, ifrån 32 sk. i Westerbotten ända t. o. m. värdet af en ko i vissa provinser, dock så att denna afgift äfven inom samma provins varit mycket olika. I sednare åren hafva conventioner blifvit fastställda i de orter, der de blifvit begärda, och dervid har likstoln vanligen blifvit beräknad att utgå efter en half proc. på värdet af hvarje ko. Om nu icke 3:ne Stånd redan hade afgjort detta betänk., så hade jag, på sätt jag förut nämnt, begärt återremiss deraf, för att på en gång i den skrifvelse, som ifrån R. St. kommer att till K. M. afgå, få bort allt hvad som rör jura stolæ och således blifva af med alla dessa olämpliga afgifter till presterskapet samt i dess ställe få en bestämd afgift af hvarje hemman. Det finnes t. o. m. orter, der dessa aflöningar till presterskapet utgöras genom offer, som i sjelfva kyrkan under gudstjensten frambaras. Allt sådant är rent af ett oskick — om jag så får uttrycka mig, — som skadar religion, andakt, lärare och åhörarne; men i det skick, hvaruti saken sig nu befinner, har jag ej någonting att tillägga, utan öfverlemnar åt R. o. Ad. att besluta om det kan vara skäl att bifalla eller afslå detta betänkande.

Hr Lefrén, Joh. Pehr: Jag önskar visserligen, att dessa öfverenskommelser, hvarom nu är fråga, måtte kunna tillväbringas inom församlingarna, men frågan är ömtålig, emedan individens rätt och presterskapets aflöning i allmän-

het derpå beror, och mig synes att i en tid, då syftningen ganska tydligt visar sig vara, att hafva alla bemödanden o-sparda att i möjligaste måtto frånrycka presterskapet deras lagligen tillkommande löneförmåner, så synes mig vara klo-kast att småningom gå till väga med denna reform, som re-dan börjat och som på grund af den K. förordningen dag-ligen fortgår, om också icke så hastigt, som önskvärdt vore. Erfarenheten visar, att öfverenskommelser beständigt göras, och mig synes således billigheten fordra, att man icke på-skyndar denna reform till inskränkning i presterskapets aflöning, och då nu PresteSt. afslagit betänk., så anser jag, att R. o. Ad. borde i detta fall förena sig med berörde Stånds beslut, och ej bitruda det alltför starka mouvement, som nu för tiden söker göra sig luft och som äfven i denna fråga visat sig. Jag anhåller derföre vördsamt, att R. o. Ad. ville lika med PresteSt. afslå detta betänkande.

Frih. Hamilton: Den siste talaren har i detta betänk. velat se spår af ett alltför starkt mouvement i frågan om presterskapets lönevillkor. Jag anhåller att den värde talaren ville visa hvar något spår dertill finnes. Motionärer hafva väckt frågor af sådan beskaffenhet, men dessa hafva af Utsk. blifvit afslagna. Det har blifvit yttradt, att billigheten skulle fordra att man icke påskyndar denna reform till inskränk-ning i presterskapets lönevillkor, utan att man borde öfver-lemnna till PresteSt. att derom besluta, samt förena sig i dess beslut; men jag tror att man kunde med all billighet, och utan att förnärma PresteSt., antaga detta betänkande. Det måtte icke vara något mouvement, att söka borttaga sådana uppbörder, hvilka åstadkomma hat emellan classer af med-borgare, synnerligen då det är fråga om religionslärare och deras åhörare. Är detta ett mouvement, så är det ett mouve-ment, till hvilket jag gerna räknar mig, och anhåller att R. o. Ad. ville bifalla Utsk:s betänkande.

Hr Lefrén: Hvad beträffar den sista punkten, rör:de likstol, så är förhållandet, så vidt jag vet, sådant, att det blott är de förmögnare och rike, som få gagn af den för-ändring, hvilken här blifvit föreslagen, och alldeles icke de fattige; ty då maximum här blifvit bestämdt till 50 r:dr b:co, så inträffar, att om också en person finnes inom för-samlingen, som äger några millioner, så betalar han icke högre likstol än den, för hvilken 50 r:dr utgör $\frac{1}{4}$:dels proc. af hans behållna qvarlätenskap. Att detta ej är rätt-vist torde en hvar finna. Den moraliska syftningen lägger jag mig för öfrigt icke uti, men följden af detta betänk. blefve tydligen den, att presterskapets villkor i allmänhet nedsattes och detta till de rikares vinst; ty de fattige få i alla fall betala ungefärligen detsamma, som de nu betala.

Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:s betänk. N:o 138 blef af R. o. Ad. bifallet.

Likaledes biföll R. o. Ad. Allm. Besvärs- och Ekon.-Utsk:s den 29 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda utlåt. N:o 139, i anledn. af väckta motioner om förändring af lönevillkoren för presteadjuncter i allmänhet, samt om inrättande af sacellanier i Lunds stift.

Företogs till pröfning Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:s den 29 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda betänk. N:o 140, ang:de stångjernssmidet och den gröfre jernhandteringen, samt kolhandeln i Riket.

Hr af Uhr Carl David, uppläste följande:

Då Ekon.Utsk:s betänk. rör:de stångjernssmidet och den gröfre jern tillverkningen samt kolhandeln i Riket på grund af dervid gjorda anmärkn:r af R. o. Ad. återremitterades, tog jag mig friheten framställa några betänkligheter vid det då uppgjorda förslag, att utvidga stångjernssmidet inom de egentliga bergslagera. Jag yrkade då och yrkar ännu, att jernhandteringen hos oss icke bör betraktas eller behandlas såsom en alldeles ny och främmande handtering, i hvilket sednare fall den helt och hållet borde öfverlemnas till den enskildes egen omtanka att efter godtfinnande tillverka tackjern eller stångjern, samt afsätta dessa producter inom eller utom landet, der han för sig funne förmånligast; men att under närvarande omständigheter, då jern tillverkningen hos oss är flera sekler gammal, således rotfastad, och bedrifven efter våra locala- och naturförhållanden, måste de föreskrifter och förändringar, som vidtagas till dess ytterligare utveckling, noga öfvervägas och utföras med den yttersta försigtighet, på det sätt att tredje mans rätt derigenom icke förfördelas, och så, att de åtgärder, som vidtagas, icke må åstadkomma skada i stället för gagn. Af denna anledn., och då Utsk. icke behagat fästa afseende på mina anmärkn:r, och, med de åsigter i ämnet som nu äro rådande, jag nogsamt föreser, att Utsk:s förslag hos R. St. skall göra sig gällande, anhåller jag att uti R. o. Ad:s prot. få nedlägga skälen, hvilka föranleda mig att rösta emot detta förslag, som enligt min öfvertygelse kommer att motarbeta det ändamål man söker, som är och måste vara Svenska jernhandteringsens fria utveckling, framgång och förkofran, men icke motsatsen deraf.

Vid sjelfva frågans behandling synes mig Utsk. hafva förbisett tvänne väsendtliga omständigheter, som dermed stå i oskiljaktigt sammanhang, nemligen:

1:o den fria kolkandeln, såsom utgörande sjelfva grundvalen för hela rörelsen och derföre i min tanke bort vara afgjord, innan några reglementariska föreskrifter i öfrigt meddelas; och

2:o säkerheten för alla de på köpetackjern privilegierade äldre bruk, att efter den i bergslagsorterna nu till-

styrkta utvidgade smidesrättighet derifrån hädanefter som hittills kunna påräkna och vara förvissade om tackjernsbehovet, hvilket de sjelfve, i saknad af malmer, ej kunna åstadkomma, en tillgång, som likväl hittills utgjort deras lagliga rätt, hvilken svårligen kan dem fränkännas, emedan ett stort antal medborgares existens och välfärd derpå bero, och thy förutan stångjernstillverkningen i dessa vidsträckta delar af landet fortfarande icke kan bedrivas, helst känt är, att tackjernstillverkningen inom bergslagerna bedrivs under tvänne sins emellan ganska skiljaktiga cathogorier, neml. dels till förbrukning vid egna redan tillåtna verkstäder, och dels till afsalu emot vissa af Staten deremot lemnade förmåner till vinnande af en säker tillgång för alla derå i andra orter privilegierade smiden.

Utsk. yttrar väl, att denna rättighet till tackjernsfång från bergslagerna för de aflägsna bruken genom 1803 års K. författning nu mera, sedan smidet i allmänhet blifvit så betydligt utvidgadt, endast finnes till namnet, samt att den genom 1835 års K. författning medgifna fria tackjernshandeln, som lemnar hvar och en rättighet att, äfven der malmer finnas, sjelf tillverka eller köpa tackjern, befriat bergslagerna från skyldigheten att dermed förse andra bruk och således äfven dem, hvilkas smiden af ålder varit privilegierade på dessa tillgångar. Men emot denna tolkning får jag anmärka, dels att den genom 1803 års författning beviljade smidestillökning inom vissa provinser, der blåsning i saknad af malm icke kan åstadkommas, till stor del grundat dessa nya smiden på tackjerns-tillgång från bergslagerna, dels ock att fördelen af den fria tackjernshandeln egentligen tillkommer de bruksägare, hvilka äro i tillfälle att efter omständigheterna sjelfve tillverka eller köpa tackjernsbehovet; men att deremot, genom den sålunda uppkomna större concurrensen, tillgången inskränkes och försvåras för dem, hvilka äga smiden, men ej kunna blåsa, samt att denna svårighet ännu mera skall tilltaga, om stångjernssmidet utvidgas i de tackjernsblåsande bergslagerna, der den redan hårdt medtagna skogen, som hittills hufvudsakligen användts för tackjernsproduction, måste blifva otillräcklig för både blåsning och smide, och att således ändamålet med 1803 års K. författning, som var att uppmuntra tackjernstillverkningen inom bergslagerna, samt denna varas förädling i de skogrika orterna till vinnande af en för hela landet ökad och nyttig export, och som intill denna dag på hela handteringen visat så välgörande verkningar, för framtiden helt och hållet kommer att förfelas.

Följden af Utsk:s förslag, ifall det bringas till verkställighet, synes mig blifva, att Svenska jerntillverkningen, som hittills efter naturens egen anvisning varit spridd och fördelad öfver hela landet, lämpad efter malm- och skogstillgån-

gångarna, skall sålunda concentrerad inom bergslagerna, i afseende på tillverkningen i det hela, betydligt komma att inskränkas mot hvad den nu är och under andra förhållanden kan blifva, om den utan någon våldsam rubbning i nu varande förhållanden får fortgå, då man vet, att vid en väl skött blåsning med våra medelhaltiga malmer och med samma kolåtgång, ett tredubbelt större quantum tackjern erhålles, än då samma quantum kol användes för stångjern, tackjernet inberäknadt, det vill säga att med samma kolåtgång kan bergsmannen producera minst tre gånger så stort quantum tackjern, som om samma kol skola fördelas på både blåsning och smide, hvaraf lätt inses, att den hittills påräknade tackjernstillgång från de malmrika bergslagerna nödvändigt skall minskas i vida större mån, än smidet der kan utvidgas, till förfång för alla de i andra orter af ålder privilegierade smiden, som varit grundade på tackjern från dessa bergslager, — ett förhållande, som synnerligast inträffar inom de orter, som innehafva de betydligaste malmlagren och derför med största fördel kunna tillverka tackjern.

Antagom t. ex. att inom de egentliga bergslagerna bergsmannens sammanräknade koltillgång medgifver en tillverkning af 100,000 S \ddot{w} stångjern, tackjernet dertill inberäknadt, och att de med samma kolquantum kunna producera 300,000 S \ddot{w} tackjern, så får väl antagas, att behållningen eller vinsten för dem blir större på tackjernet än på stångjernet, samt att de således förlora men icke vinna på förändringen. Men förlusten stannar icke härvid, emedan om dessa 300,000 S \ddot{w} tackjern förflyttas och förädlas vid bruk utom bergslag, der blåsning i saknad af malm icke kan åstadkommas, så erhållas minst 300,000 S \ddot{w} stångjern eller 200,000 S \ddot{w} större export än om utsmidningen skett inom bergslagen, med en förlust i värde svarande emot dessa 200,000 S \ddot{w} :s mindre export genom smidets concentrering inom bergslagerna, hvilken torde få anses såsom en nationalförlust och blifver det sakra resultat man har att förvänta af Utsk:s förslag samt den obegränsade smidesrätten inom bergslagerna, — ett förhållande, som icke kan inträffa, om jernhandteringen utan rubbning får fortgå enligt nu gällande föreskrifter. Det faller sig klart, att i samma mån, som det nya smidet understiger förenämnda quantum, blir förlusten mindre med afsende på rörelsen i det hela, men den blir i alla fall ganska kännbar och kommer att föranleda mycken oröda i flera orter.

För mig vill det för öfrigt synas, såsom en följd af Utsk:s förslag, att Dahlsland, större delen af Wernland samt största delen af de norr om Gessle belägna bruk, hvilka icke hafva tillräckliga tackjerns- eller malmtillgångar, och hvilka äga 119,804 S \ddot{w} :s gammalt stångjernssmide, äfvensom ganska många bruk i Dalarne och flera andra pro-

vinser, hvilka befinna sig i samma belüghet samt af ålder varit grundade på köpetackjern, icke skola bestå vid den täflan man nu så oförsigtigt vill framkalla, och hvarigenom 1000:de tal medborgares lidanden komma att föränledas, under det man kränker deras lagliga rättigheter.

Den sats jag hört yttras, att förevarande fråga icke rör individen, som endast har att afse sin enskilda fördel och på grund deraf äger ostridig rätt att efter eget godfinnande tillgodogöra sina tillgångar och således äfven att tillverka tackjern eller stångjern, hvilketdera han för sig kan finna förmånligast, äger till en viss grad sin riktighet och kunde åberopas, om frågan nu rörde införandet af en ny och förut okänd näringsgren; men under närvarande omständigheter, och då jernhandteringen hos oss redan är sekler gammal, fördelad öfver hela landet, hvaraf så många 1000:de medborgare både directe och indirecte erhålla sin utkomst och bergning, och densamma tillika förser oss med vår förnämsta exportartikel, hvilken icke kan ersättas genom andra i värde deremot svarande producter, torde ämnet böra betraktas utur en mera vidsträckt och statsekonomisk synpunkt, hvarvid individens fördel, den må vara verklig eller inbillad, måste stå tillbaka för det allmännas, såsom bidragande till allas gemensamma belåtenhet och utgörande enda föremålet för lagstiftande maktens beslut, utan inverkan dervid af några enskildes intressen, hvarföre icke heller en blott theoretisk princip, som står i strid med förenämnda viktiga ändamål, nu torde böra understödjas och befordras.

Åtskillige bergsmäns äfven vid denna riksdag förnyade petition om rättighet till tackjernsexport samt utvidgade smiden inom bergslagerna, som föranledt Utskis förslag och den nu pågående öfverläggningen, grundar sig på en hos dem rådande föreställning om ett förment lidande samt hinder i deras rörelse, men icke på skäl, som vid närmare pröfning äga bestånd. De påstå att tackjernnet saknar afsättning, att priset derå beror på bruksägaren, som köper detsamma, samt att derföre både billighet och rättvisa berättiga dem, antingen till export eller productens tillgodogörande inom tillverkningsorten, samt att, om tackjernsexporten vore tillåten, skulle production deraf kunna uppdrifvas till dubbelt belopp emot hvad nu sker till betydlig vinst för Staten och det allmänna.

Oriktigheten af den satsen, att det skulle blifva en fördel för landet att exportera tackjern till förädling af utländningen, torde här icke behöfva bevisas; emedan tackjernsproductionen inom bergslagerna, såsom beroende på skogstillgången, icke kan uppdrifvas öfver en viss gräns i värde, ingalunda motsvarande stångjernets, så länge begge dessa productioner, såsom nu, bedrifvas i olika orter och sålunda understödja hvarandra, helst då i betraktande tages, att skogen, som till betydlig del ingår i tillverknings-

kostnaden, nu tillgodogöres i stället för att utan all nytta förstöras, hvilket i annat fall på många ställen blefve händelsen; och under denna förutsättning frågar jag: — hvilket inbringar ett högre capital, antingen man exporterar 300,000 S $\overline{\text{z}}$ tackjern eller ett lika stort quantum stångjern, och i hvilketdera fallet en större arbetspersonal sysselsättes vid malmens brytning, halning och transport, om såsom nu blåsningen och smidet fördelas efter malm- och skogstillgång, eller hela rörelsen enligt Utsk:s förslag inskränkes och koncentreras inom bergslagerna? eller till hvad annat skall skogen användas på trakter, der en steril och stenbunden mark hindrar all odling, och folket ej äger annat näringsfång än kolning och transporter?

Uppgiften om saknad afsättning å tackjernets vitsordas icke af uppgifterna från vågarne, som utvisa ganska knappa behållningar deraf från det ena året till det andra. Blåsningarnes större eller mindre belopp rättar sig vanligen efter stångjernets större eller mindre begärlighet och afsättning, såsom exempel hvarå må anföras, att enligt Bergs-collegii und. berättelse för år 1839 uppgick tackjernsproduction öfver hela Riket samma år till 591,965 S $\overline{\text{z}}$ och stångjernstillverkningen till 583,144 S $\overline{\text{z}}$, beroende dessa mindre skilljaktigheter från de vid bruken qvarliggande tackjernsbehållningar från ett till ett annat år. Hvad åter priset angår emellan tackjern och stångjern, med hvarannan jämförde, står det förra nu i betydligt högre värde till det sednare, än i äldre tider. Under loppet af 1700:talet utgjorde tackjernspriset vanligen $\frac{2}{3}$ mot stångjernets; nu deremot utgör detsamma $\frac{3}{4}$ mot stångjernspriset, med en ökning således till fördel för tackjernets af omkring $\frac{1}{3}$ emot förut, härledande sig detta från tackjernets starka efterfrågan, i följd af den betydliga tillökning i stångjernssmidet, som blifvit tillåten under de sista decennierna, ett förhållande, som äfven hädanefter kommer att fortfara, såvida icke några okloka beslut emot jernhandteringens fortfarande bestånd deremot lägga hinder i vägen, hvadan någon nedsättning i priset, under tackjernets verkliga värde emot stångjernets, icke är att befara. Deremot synes uppgiften, att i händelse af medgifven export kunna fördubbla tackjernsproductionen, sakna all grund för den, som äger någon kännedom om tillståndet med skogarna i bergslagerna, hvilka, genom landets odling samt en tilltagande population, inskränkte till mindre areal än fordom, likväl nu för tiden vid flera andra då okända näringsgrenar vida mera anlitas, och borde snarare påkalla vederbörandes omtanke, att för framtiden kunna bibehålla blåsningarna vid deras närvar. höjd och hvilket hittills ej kunnat ske, förutan de under sednare åren vid tackjernets beredning införda förbättringar, bestående uti malmens fullkomligare rostning, starkare bläster samt bruket af upphetsad luft, hvilka gemensamt bidraga till mindre kolåtgång än tillföre.

Under en tidpunkt, då Svenska jernets afsättning hufvudsakligen beror, dels på dess förbättrade kvalitet, dels ock på nedsättning i tillverkningskostnaden, för att kunna tafla med utländningens mångdubbelt större tillverkningar, hvilket ock nu utgör föremålet för bruksägarnes bemödanden i allmänhet, hvarvid fordras både teknisk kunskap och sträng tillsyn vid hvarje särskild manipulation under öfvergången från tackjern till stångjern, villkor som äro mera att önska än förvänta inom bergsmansståndet, och då erfarenheten tillika visar, huru svårt det är, att inom redan befintliga hamnarlag, hvaruti många intressenter deltaga, införa ordning och förbättrade arbetsmetoder, inses lätt de hinder, som äfven i förenämnda afseende skola möta stångjernets afsättning, och som, utom en minskad export i det hela, en gifven följd af smidets utvidgning i bergslagerna utöfver hvad redan är bergsmännen medgifven, kommer att sträcka sig öfver hela landet och menligt inverka på alla dem, hvilka uti denna näringsgren på ett eller annat sätt äro intresserade.

Det förefaller utan tvifvel oväntadt, att, i ett land med snart sagdt outtömliga malm tillgångar och ganska betydliga ännu odisponerade skogar, farhåga ändock kan uppstå om möjlig brist på tackjern för stångjernets beredning till dess nuvar. belopp. Men orsaken är lätt förklarad derigenom, att i de malmrika orterna, der blåsning utgjort hufvudföremålet för folkets sysselsättning, är skogen mera medtagen. I de skogrika orterna åter saknas malmer, hvilka missförhållanden, i brist af nödiga communicationsmedel, ej kunna afhjelpas och göra malmens transport så dyr, att blåsningar i dessa orter icke med fördel kunna anställas. Det gifves likväl en utväg att hädanefter som hittills försäkra jernhandteringens framtida bestånd och förkofran, den neml. att fullfölja den af våra förfäder från äldre tider utstakade plan, att hufvudsakligen använda skogarne kring grufvefälten till tackjernets beredning och de aflägsna skogarna till detsamma förädling. I denna syftning hafva alla hittills utfärdade författningar rörde jernhandteringen utgått, behäftade, det är sannt, med ganska många restrictioner, som hindrat dess utveckling och hämmat industrien; men, sedan dessa band under de sednare åren blifvit lossade, och större frihet lemnad för den enskildes omtanke och verksamhet, bedrifves rörelsen nu med större kraft och har med stöd af förenämnda grundsats uppnått dess närvar. ståndpunkt, hvarföre klokheten synes bjuda, att icke utan behof frånträda densamma och blottställa denna vigtigaste gren af vår hushållning för menligare följder, än de tillförene öfverklagade restrictionerna.

Utsk. lägger 2500 S \ddot{a} :s tillverkning per medium för 10 år vid bergsmanshyttorna till grund för rättigheten att få anlägga en härd, utan att förklara hvarföre just denna sum-

ma blifvit tagen till stöd för beräkningen. Jag känner ganska väl svårigheten att, i saknad af fullständiga journaler och anteckningar, med säkerhet kunna beräkna årliga productionn vid bergsmanshyttorna, hvilken ofta måste uppgöras efter en approximativ uppskattning efter malmernes halt samt tiden, hvarunder blåsningen fortgått. Jag vet också, att vid åtskilliga hyttor hinna man icke dertill; men vid ganska många öfverstiger årliga tillverkningen betydligt 2500 S \overline{w} .

Anses emedlertid förenämnda quantum såsom medelproduction under nämnde tid, både vid bergsmanshyttorna och vid de hyttor, som tillhöra bergsmän och ståndspersoner gemensamt, från hvilka försäljning årligen sker till de på köpetackjern privilegierade bruksägare, så kan denna tillgång på ett ungefär beräknas, då man vet, att i de egentliga bergslagerna finnas 91 hyttor ensamt tillhörande bergsmän, samt 22 hyttor, hvaruti bergsmän och ståndspersoner gemensamt deltaga, eller tillsammans 113 hyttor. Om derföre denna summa multipliceras med förstnämnda 2500 S \overline{w} , så synes det quantum tackjern de derå privilegierade bruken årligen hafva att påräkna, då afdrag icke göres af något smide inom bergslagerna eller andra för deras hushållning erforderliga behof, hvar till äfven böra läggas gjuterierna, som årligen använda omkring 40.000 S \overline{w} , samt exporten till Finland, utgörande 9 à 10,000 S \overline{w} tackjern årligen.

Jag kan icke eller inse något giltigt skäl, hvarföre enligt Utsk:s förslag ett hyttelag med större tackjernstillverkning skall tillerkännas smidesrätt framför ett annat med lägre tillverkning, då något visst quantum för året icke kan föreskrifvas, och det alltid beror på inbrukarne sjelfve, att efter eget godtfinnande utvidga eller inskränka sina blåsningar. Anser man nyttigt och utan andras förnärmande att bergsmanssmidet bör utvidgas inom bergslagerna, så måste väl alla hyttelag i mån af skogstillgång dertill vara lika berättigade; men som denna tillåtelse icke står tillsammans eler kan förenas med hela landets väl, vågar jag bestrida verkställigheten deraf.

Då man vidare känner, att hammarskatten öfver hela Riket vid 1840 års slut uppgick till 616,713 S \overline{w} , hvaraf det på köpetackjern beroende gamla och nya smidet utgör omkring hälften, så finnes, att de på köpetackjern privilegierade smiden ej kunna bestå utan denna tillgång, samt att om nya bergsmanssmiden, utöfver hvad som redan finnes, införas i bergslagerna på tackjernstillverkningens bekostnad och till förfång för de derå privilegierade bruk, så måste desse till större eller mindre del inskränka deras rörelse, hvaraf de äfventyrliga följderna för framtiden lätt kunna förutses.

Härvid torde också böra anmärkas den högst betydliga tillökning i smidet, beräknad öfver hela landet, som ägt rum under loppet af de sednare 30 åren, och särdeles under de fyra sistförflutna 1837—1840, till ett belopp af 157,966 S \overline{w} .

Hela hammarskatten utgjorde neml. vid 1812 års slut 396,819 S \ddot{w} . Ökningen från förenämnde år till närvar. tid utgör således icke mindre än 219,894 S \ddot{w} , till vinst för hela Riket och utan rubbning i någons lagliga rätt, emedan denna tillökning skett i öfverensstämmelse med den från ålder gällande princip, att tackjernsblåsning egentligen bör bedrifvas i bergslagerna och dess förädling verkställas i de skogrika orterna, som sakna tillgång af malmer.

Granskas deremot de sannolika följderna af Utsk:s nu afgifna förslag, så lär ej kunna bestridas, att, på sätt som skett, utan allt afseende på kolfång samt deraf beroende smidesrättighet, genast och på en gång tillerkänna alla bruk utom bergslag obegränsad smides- och vågföringsrätt; äfvensom rättighet till härds anläggning inom bergslag vid hyttelag, der blåsning per medium uppgått till 2500 S \ddot{w} , innebär en omstörtning af enskildes oförverkade rättigheter, stridande emot ett annat af K. Bergs-collim år 1837 uppgjort förslag till en successivt skeende, samt i tillämpningen möjlig öfvergång till ett friare smidessystem.

De rättigheter, som blifvit näringsidkare genom privilegier försäkrade, kunna och böra väl, der det allmännas väl så fordrar, modifieras och jemkas efter olika tidsförhållanden; men den nu föreslagna utväg synes mig verka derhän, att göra handteringens drifvande i följd af omåttligt stegrade kol- och tackjernspriser för en stor del bruksägare nästan omöjlig. Så mycket som någon, önskar jag all möjlig frihet i denna likasom i öfriga näringsgrenar, men grundad på gällande rättsförhållanden. De förändringar, som beslutas, böra dock vara af behofvet påkallade och med försigtighet utföras. Dessa billiga fordringar saknas likväl i Utsk:s förslag, hvilket, enligt min öfvertygelse, kommer att motarbета det åsyftade ändamålet samt att försvåra och inskränka i stället för att underlätta och utvidga Svenska jernhandteringen. Första följden blifver efter all anledning ett oerhördt fördyrande på många ställen af både kol och tackjern samt en i följd deraf betydligt högre tillverkningskostnad, hvilken synnerligast skall drabba sådana localer, hvaräst tackjern i brist af malm icke kan tillverkas, och slutligen göra all stångjernstillverkning omöjlig för alla de på köpetackjern privilegierade bruk; ty hvarifrån skall tackjern köpas, då ingen säljare mera finnes, emedan bergsmannen, efter erhållnen smidesrättighet, likasom hvarje annan klok bruksägare torde komma att inskränka sin blåsning endast till det belopp, som fordras för detta smides framtida underhåll.

Häremot erinras väl, att de för nya smidens införande i bergslagerna fastade villkor äro af beskaffenhet att de svårligen kunna antagas, samt att de af mig befarade följderna således icke skola inträffa. Jag skulle instämma i denna åsigt, om bergsmännen i detta afseende insågo deras egen fördel samt rättade sig derefter; ty jag är fullt öfvertygad,

att tackjernsproductionen i deras hand är och förblifver lika lönande, som stångjernstillverkningen för dem skall medföra förlust eller åtminstone mindre fördel. Men deras gång efter annan förnyade petitioner härom bevisa tillsfyllst, att de icke beräknat följderna deraf hvarken för sig sjelfva eller andra, och anser jag derföre vådligt att inleda bergsmansståndet på en för det så osäker bana, hvarigenom första grunden lägges till dess obestånd, och som förr eller sednare skall bringa det derhän, att icke längre kunna räknas bland sjelfständiga näringsidkare. Äfven ur detta skäl bestrider jag derföre smidets concentrering inom bergslagererna, der skogarne redan äro betydligt medtagne, således otillräckliga för både tackjerns- och stångjernstillverkning i större scala samt för tillgodogörandet af der befintliga stora malmtillgångar, som, enligt hvad ofvan är anmärkt, ej kunna förflyttas och användas på andra orter, och hvilka orter, ehuru försedda med betydliga skogar, hittills begagnade till tackjernets förädling, men nu, i brist af denna rudimateria, alldeles onyttiga blefne, öfverlemnas åt förgängelsen till kännbar förlust för hela landet samt alla dem, hvilka på ett eller annat sätt varit intresserade i denna rörelse, — ett förhållande, som vid detta tillfälle äfven torde böra tagas i beräkning. Möjligen skall häremot anmärkas, att hvad jag nu yttrat om bergsmännens framtida ställning, ifall förslaget bifalles, såsom främmande för ämnet, är alldeles öfverflödigt; men om resultatet verkligen blir sådant, som jag befarar, torde det icke vara orätt att i tid fästa vederbörandes uppmärksamhet derpå, hvilket ock skett på grund af den kännedom jag genom en mångårig tjenstebefattning tror mig äga om jernhandteringens tillstånd i Sverige, och detta utan fruktan för klander att härtill uppmanas af några enskilda motiver.

Af ofvan anförda skäl, och då Utsk:s förslag att införa nya bergsmansssmidan i bergslagererna, utom den kränkning i deras lagliga rätt, som likväl drabbar alla de på tackjernsfång från dessa orter af ålder privilegierade smiden och den härigenom uppkommande oreda i vår allmänna hushållning, nödvändigt och i saknad af tackjern skall bidraga till en betydlig minskning i stångjernstillverkningen i det hela, som likväl är vår förnämsta exportartikel, hvilken icke af någon annan i värde deremot svarande production kan ersättas, men hvilken, om handteringen i öfverensstämmelse med våra nu gällande författningar får utvecklas och fortgå, än vidare kan höjas utöfver dess närvar. belopp; då förslaget, säger jag, således i min tanke rakt motverkar det ändamål man söker uppnå, kan jag ej annat än tillstyrka afslag å Ekon.-Utsk:s nu förevarande betänkande.

Men skulle denna min begäran icke vinna R. o. Ad:s bifall, anhåller jag i sådan händelse, att det tillägg vid betänk. måtte göras, att i den und. skrifvelsen, som till K. M.

kommer att afgå, uttryckligen tillägges, att icke någon verkställighet i anledn. af R. Sts begäran må äga rum, förrän efter det slutliga afgörandet af den väckta frågan om en fri kolhandel; ty först i sammanhang med denna viktiga fråga kan, utan fara af misstag, Utsk:s förslag tagas till slutligt ompröfvande.

Fast öfvertygad om den af mig nu begärda försigtighetsåtgärd, anhåller jag om Hr Frih. o. Landtm:s propos. härå, i händelse mot mitt bestridande Utsk:s betänk. skulle godkännas.

Hr af Uhr tillade muntligen:

I det skick denna sak för närvar. befinner sig, anser R. o. Ad. måhända den af mig nu gjorda framställning alltför vidlyftig, men ämnet är af den vikt och så djupt ingripande i vår allmänna hushållning, att jag ansett för min skyldighet att framlägga skälen hvarföre jag ej kunnat tillstyrka bifall å Utsk:s förslag, och skall icke upptaga tiden med något ytterligare anförande under denna discussion eller ingå i någon pröfning af de uti betänk. uppgifna villkor för smidesrättens utvidgande inom bergslagerna, emedan jag anser hela frågan vara för tidig och aldrig bort komma under R. Sts pröfning, förrän frågan om den fria kolhandeln, hvilken nu är under utarbetning, blifvit definitivt afgjord, såsom utgörande själfva grunden, hvarpå möjliga förändringar i denna gren af vår hushållning kunna och böra uppgöras, utan öfverlemnar jag denna viktiga angelägenhet till R. o. Ad:s pröfning och behjertande, i den säkra förhoppning, att det beslut, R. o. Ad. nu går att fatta, måtte afse så väl Svenska jernhandteringens framtida bestånd och förkofran, som fäderneslandets derpå beroende väl; och ehuru jag nogsamnt inser, att R. o. Ad:s blifvande beslut är likgiltigt, sedan de tre andra Stånden redan bifallit betänk. och sålunda afgjort frågan, önskad jag att R. o. Ad. för sin del behagade ogilla förslaget, på det att, vid frågans slutliga behandling å högre ort, K. M. må äga något stöd att vägra sin sanction å denna R. Sts begäran, samt förnyar min anhållan om Hr Frih. o. Landtm:s propos. å det tillägg i den und. skrifvelsen, att denna sak må förklaras hvilande, intill dess frågan om den fria kolhandeln blifvit definitivt afgjord.

Upplästes ett från BondeSt. ankommet prot.utdr. af den 6 dennes, af innehåll att Ståndet bifallit Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:s utlåt. N:o 140, med de förändringar, att, uti 1 punkten, litt. b) skulle erhålla följande lydelse: "Vid tackjernshytta inom bergslagen, der blåsningen under åren från och med 1831 till och med 1840 uppgått till minst 2500 S \overline{a} årligen, må begagnas en härd med oinskränkt smidesrätt. Tackjernshyttor åter, vid hvilka tackjernsblåsningen under förenämnde år icke uppgått till nu fastställda belopp, 2500 S \overline{a} ,

S \overline{S} , må äga att sig förena om anläggning af en härd med oinskränkt smidesrätt; dock med villkor att sammanräknade tillverkningsbeloppet af tackjern vid ifrågavar. hyttor icke, efter meddeltal beräknadt, understigit 3000 S \overline{S} årligen;" samt att, uti 2 punkten, litt. b), 3 raden, ordet "ofvannämnde" skulle borttagas; och hade BondeSt. inbjudit MedStånden att uti detta beslut med BondeSt. sig förena.

Frih. Hamilton, Hugo: Jag anhåller vördsamt hos Hr Frih. o. Landtm., att detta betänk. måtte få punktvis föredragas, samt att Ridd.Secret:n behagade vid hvarje punkt upplysa, huru de öfriga Stånden beslutat.

Hr Lagerhjelm, Pehr: I händelse R. o. Ad. punktvis föredrager detta betänk., så anhåller jag att få uppskjutna yttrandet öfver det hela, på det att discussionen måtte få en enklare form. Jag skall således afvakta R. o. Ad:s beslut härom, och anhåller att återfå ordet, sedan R. o. Ad. bestämt, huruvida betänk. skall i sin helhet föredragas eller punktvis discuteras.

R. o. Ad. beslöt att detta mål borde punktvis för R. o. Ad. till beslut föredragas.

i punkten, mom. litt. a).

Hr Lagerhjelm: Ifall R. o. Ad. skulle antaga i punktens i mom., så skulle deraf blifva en följd, att bergsmanshamrarne inom Österbergslagen, inom Osvansjö och Thorsåkers bergslager genast blefve fullkomligt fria, hvarigenom åter en ganska betydlig tillökning i stångjernstillverkningen kunde komma att äga rum. I afseende på ett menligt inflytande deraf, förenar jag mig med den första talaren, min värde vän Hr af Uhr. Jag tror ej att den nuvar. tidpunkten är tjenlig för en sådan förändring. Detta är det första inkast, som jag har att göra emot första punktens mom. litt. a). Det andra inkastet är, att detta mom. medgifver fullkomlig frihet till obegränsad vågföringsrätt för sådana bruk inom der uppräknade bergslager, hvilka äro grundade på egna ifrån ortens bergsmannarörelse afskiljda skogstillgångar, men deremot ingen tillökning för de bergsmanshamrar inom dessa orter, hvilka icke äro grundade på sådana egna skogstillgångar. Deraf skulle således komma att följa, att detta första mom., hvilket medför en fullkomlig frihet för vissa bruk till oinskränkt vågföringsrätt, deremot icke medför någon tillökning för bergsmanshamrarne inom dessa orter, då likväl de bergsmanshamrar, hvilka äro belägna utom dessa orter, skola blifva fullkomligt emanciperade. Dessa anmärkn:r hafva föranlett mig att uppgöra det vördsamma förslag, som jag utber mig att få för R. o. Ad. uppläsa. Det lyder sålunda:

Oinskränkt vågföringsrätt beviljas för stång- eller manu-

facturjern från härdar inom tackjersbergslag, derest de, utan beräkning af den tillökning K. kungörelsen af den 26 Oct. 1838 medgifver, äro privilegierade till minst 450 S \ddot{t} . Härdar utom tackjersbergslag, sålunda privilegierade till minst 400 S \ddot{t} , åtnjuta samma rätt. Vid öfriga härdar skall smidesrätten beräknas efter 15 t. r kol per S \ddot{t} .

Detta är mitt vördsamma förslag; det öfverensstämmer med Utsk:s eget i 1:a och 2:a punkterna, men skiljer sig i 3:e punkten. Skälen dertill har jag redan haft äran anföra. Jag tillstyrker således vördsamt, att R. o. Ad. tackes antaga denna redaction i utbyte emot Utsk:s förslag i första punkten litt. a).

Undert. Ridd. Secret. upplyste, i anledn. af den begäran som derom blifvit gjord, att PresteSt. beslutat, det mom. a) i 1 punkten skulle erhålla följande förändrade lydelse: "Smidesrättigheten vid alla nu befintliga härdar, så inom som utom bergslag, ökas med 75 proc. af det ursprungligen privilegierade smidet, deruti inberäknad den tillökning, som erhålles genom K. kungörelsen den 26 Oct. 1838." BorgareSt. hade godkänt mom. med följande förändrade tidsbestämmelse i första punkten: *Under de första 5 åren, beräknade ifrån den 1 Nov. 1841 till och med den 1 Nov. 1846.* BondeSt:s beslut hade förut blifvit uppläst.

Hr Rosenblad, Bernh.: Jag erkänner att jag i detta ämne icke äger förmåga att yttra mig med full sakkännedom. Jag har endast tillfälle att bedömma de ekonomiska resultat, som kunnat visa sig i andra länder, och att kunna framlägga de efterdömen, som vi deraf kunna välja för vårt eget land; men jag bekänner, att då jag hört en man med den sakkännedom i detta ämne, som Hr af Uhr otvifvelaktigt äger, här yttra sig, och då de resultat, hvilka han befarat skola blifva en följd af detta betänks antagande, äfven visa sig varnande ifrån andra länder, der man gjort sådana försök i afseende på inre handelsfrihet, så skulle jag vilja tillstyrka afslag på detta betänk.; men då de tre öfriga Stånden till större eller mindre del antagit detsamma, så lär det således för oss, för tillvägabringandet af ett R. St:s beslut efter vår önskan, endast återstå att följa med det Stånd, som varit minst oinskränkt i sina bestämmelser, och detta lär vara PresteSt. Jag tillåter mig nu att anföra något af andra länders erfarenhet i detta afseende. I Norrige fanns under den Danska tiden före kriget med England i allmänhet icke någon bruksrörelse motsvarande hvad den då var i Sverige; men den var likväl vida betydligare då, än den nu är. Der existerade icke då någon tillverkning, som icke stod under uppsigt och controller för bedömande af tillgången på nödiga materialier. Denna uppsigt och dessa controller existera icke nu; men hvad är följden deraf? Jo, mine herrar! att $\frac{3}{4}$ delar af

Norriges jernverk, som funnos på 1770-talet, finnas icke mer i följd af kolbrist, och på ställen, der Norriges rikaste tillgångar på materialier för denna rörelse finnas, såsom t. ex. i Rörås, saknas allt tillfälle att äfven för framtiden kunna få någon nytta deraf, derföre att skogarna der utan vård och kontroll blifvit borthuggna, och alla försök att återställa skogarne i Öster- och VesterDalarne, hvarest de fordom varit så betydande, äro likaledes fruktlösa. Man ser deruti följderna af att lemna åt det enskildta omdömet, att i detta fall bestämma hvad som bör eller kan ske. Måne icke samma grundsats, som bjuder att förekomma grufveras derigenom att man på riktigt bergsmannavis går till väga vid grufvors schackning, måne icke samma om-tänka afven i detta fall bjuder att åtminstone i de nordliga delarne af Sverige med försigtighet spara skogarna. Detta är den ena punkten, hvaruti vi måste vara varsamme. Den andra är exporten. Här finnas, mine herrar! tvänne sätt för export, som mycket starkt hota jernhandteringen. De i norra Amerikas förenade Stater inträffade händelser hafva hotat den betydligt, och de sednaste underrättelser derifrån äro icke lugnande. Det officiella embete jag bekläder har gifvit mig tillfälle att emottaga underrättelser för några dagar sedan ifrån vår agent i Amerika. Han var, då han för några år sedan lemnade Sverige, af alldeles motsatt tanke med mig rörde detta ämne, men i den uppgift, som han nu har lemnat mig, har han nödgats erkänna, att vådan var större än han då trodde. Två stora concurren-ter för Svenska jernhandteringen hafva uppstått. Den ena är den ofantliga förbättring, som Amerikas egen jernhandtering undergått, sedan arbetslönerna blifvit mera nedsatta i sednare tider emot hvad de förr voro. Den andra är den stora concurrensen af det Engelska jernet, sedan det privilegium, som hamrarne förut hade, nu måst upplöra. Om man för framtiden vill hafva Sveriges jernexport någorlunda jemförlig med hvad den förut varit, så måste man betjena sig af följande tvänne medel. Det ena är att nedsätta tillverkningspriset så, att vi kunna sälja vårt jern till ungefärligen lika pris med Englands, och det andra består deruti, att man förbättrar tillverkningen. Det förstnämnda medlet kan likväl hos oss föga begagnas, emedan vår jernstillverkning af brist på stenkol måste till största delen drifvas med trädkol, under hvilket förhållande det ej är möjligt att så hoga denna tillverkning på ett ställe, såsom händelsen är i England. Det andra medlet deremot är ganska möjligt att här begagna, och jag tror att om Svenska jernstillverkarne med klokhed begagna denna utväg, så skola de mindre se på att kunna temporärt utvidga sin tillverkning, än att föröka varans godhet; ty så snart de ej kunna täfsla genom varans beskaffenhet, så måste de förr eller sednare nödvändigt gå under. Genom en sådan förändrad riktniing af vår

jernhandtering, skulle skogarna kunna mera sparas och igenom det naturliga företräde, som vårt jern äger genom de goda malmerna, skulle vår tillverkning troligen snart kunna jämföras med den Engelska. Jag hemställer derföre, om det ej hade varit vida mera ändamålsenligt, än att nu öppna portarne för det större eller mindre möjliga missbruket af enskild äganderätt till fördel för det enskildta intresset, men till skada för det allmänna, som icke kunde på långliga tider ersättas, att snarare vidtaga inskränkande åtgärder för att förekomma något dylikt, som ägt rum i Österdalarne, hvarom jag nämnt i början af detta yttrande; men då intet Stånd har beslutat något sådant, och då jag tyckt mig finna att PresteSt:s beslut i denna punkt varit mera inskränkande än de öfriga Ståndens, så anhåller jag vördsamt om propos. derpå.

Frib. Hamilton: Jag väntade, att anmärkn. skulle göras emot Utsk:s betänk. i denna del; ty det är naturligt, när ett Utsk. har trott sig af omständigheterna föranledt och nära nog tvunget att öfvergå till ett betydligt friare systeme, att vännerna af det gamla systemet skola befara följderna af den föreslagna förändringen och söka att motsätta sig densamma. Men för att först tala i allmänhet, anhåller jag att, så vidt jag kan, få utreda den synpunkt, hvarutur Utsk. trott sig böra se frågan, och framställa denna synpunkt till Ståndens bedömande. Det har redan för flera riksdagar sedan, eller åtminstone vid förra riksdagen, varit under R. St:s öfverläggning att bereda en utvidgad smidesfrihet, och i följd deraf har äfven inom jernbergslagerne tillverkarna allt mer och mer sökt sträfva till samma mål, allt mer och mer höjt sina fordringar och allt högljuddare framställt de allmänna grunderna för sitt påstående, att de böra hafva samma rättighet att efter bästa förmåga använda sin tillverkning och skaffa sig en vinst, som redan åtnjutes af bruksägarne, under hvilka bergslagsboerne hafva varit satte i ett slags underordnad förhållande, hvars upphörande i min tanke nu bör tillvägabringas. Dessa fordringar gåfvo sig slutligen luft kort före denna riksdag och isynnerhet vid riksdagens början under den skarpt framställda fordran på fri tackjernsexport. När nu Utsk. fann sakens ställning vara sådan, och trodde att opinionerna voro nog allmänna och starka, för att åtminstone efter en öfvergångsperiod drifva igenom dessa fordringar, så trodde Utsk. sig för det första böra afgifva det förslag, som Utsk. i detta ämne framställt; men under det att man å ena sidan funnit att Utsk. gått för långt, så har Utsk. å andra sidan fått uppbära stränga beskyllningar att hafva varit aristokratiskt sinnadt i denna fråga, att endast hafva sett på bruksintresset, och alldeles icke på bergsmansintresset. För det andra åter, med syfte att sätta oss i stånd att kunna fortsätta täflan

med jernverken i England, ansåg Utsk., lika med den sista värda talaren, det första villkoret vara, att man beredde en möjlighet för Svenska jernstillverkare att sälja sin vara till bättre pris, och Utsk. har ansett, att om man medgäfvade bruksägarnes rättighet att så mycket som möjligt utvidga sin rörelse, så skulle de derigenom blifva försatte i tillfalle att nedsätta den kostnad, som nu mest nedtynger tillverkningen, neml. administrationskostnaden, hvilken nödvändigt måste bidraga till ett högre pris, då man nu t. ex. för en tillverkning af 3000 S \mathscr{L} måste hafva samma administrationspersonal, som skulle vara tillräcklig för en tillverkning af 20 à 30 tusen S \mathscr{L} . Det kan ej vara på annat sätt, innan det öfverlemnas åt den enskildes omtanka, dels att vid det ena bruket utvidga tillverkningen så långt tillgångarne medgifva, dels att kunna sammanslå flera bruk, der sådant befinnes förmånligt. Endast på detta sätt kan, efter mitt, så väl som Utsk:s förmenande, detta af Hr Rosenblad för oundgängligt ansedda ändamål vinnas. Det andra villkoret, neml. tillverkningens förbättring, torde äfven endast kunna vinnas derigenom att tillverkningen kan blifva större, då åtskilliga inrättningar, som kunna behövas för ett sådant ändamåls vinnande, väl löna sig att tillvägabringa för en större tillverkning, men ej utan stor förlust kunna användas för en mindre. En sådan frihet i stångjernstillverkningen vore äfven ett sätt att minska ropet på tackjernsexport; ty det är klart, att i samma mån, som den inhemska stångjernstillverkningen stiger, i samma mån måste äfven behovet af materialier dertill blifva större. Ett annat medel att undvika tackjernsexport har Utsk. trott sig finna deruti, att medgifva bergsmännen någon motsvarande frihet inom landet, hvarföre Utsk. för dem tillstyrkt den smidesrätt, som i mom:na b) och c) finnes upptagen. På detta sätt har Utsk. äfven trott sig förekomma de menliga följder, som Hr af Uhr befarat af en för hastig öfvergång. Utsk. har ansett gifvet, att om smidet genom dessa åtgärder skulle utveckla sig till en högre grad, så skulle äfven tackjernets afsättning derigenom stiga, samt bergsmännen få en lifligare rörelse, hvarigenom de skulle vinna tillgångar att så till sägande concentrera alla sina krafter på tillvägabringandet af en bättre tillverkning. Genom de af Utsk. sålunda i 1 punktens 3 mom. tillstyrkta åtgärder har Utsk. vågat hoppas, att den större frihet, som Utsk. för de följande 5 åren ifrån och med år 1846 tillstyrkt, ej skall åstadkomma någon så vådlig brytning, som om denna frihet utan någon öfvergångsperiod skulle beviljas, då bergsmännen, lockade af frihetens behag och utan att förut hafva blifvit införda på en klokare bana genom en säkrare tillverkning, utan tvifvel hade kastat sig in på stångjernstillverkning. Nu tror jag deremot ej att detta i allmänhet kommer att blifva fallet under de 5 påföljande åren. Jag har dertill en ökad anledn. derutinnan, att det

skulle fordra ett betydligt ökad förlag att drifva tvänne rörelser hvarvid hvarandra. Jag tror således att man hvarken behöfver befara, att bergsmännen alltför mycket slå sig på stångjernssmidet och icke heller att exporten af tackjern blir betydligt, ehuru den således medgifves rättighet att få exportera sin vara, såsom alla andra fabrikanter, en rättighet, som ej ifrån rättsgrunder kan bestridas dem, ehuru den på grund af allmän nytta hittills bort och kunnat bestridas. Dessa hafva varit skälen, hvarför Utsk. gått så långt, som det gjorde den första gången; men då Utsk:s betänk. återkom ifrån Stånden, så var det med den anmärkningen att Utsk. stannat på halfva vägen. Från R. o. Ad. var likväl ett yttrande af den i dessa ämnen mycket erfarne ledamoten Hr Lagerhjelm, hvilket var af alldeles motsatt riktning. Detta yttrande sammanstämde till sitt innehåll, neml. att tillåta smidesfrihet inom bergslagerna, med yttranden afgifna inom de öfriga Stånden. Jag för min enskilda del ansåg, att man endast genom oinskränkt smidesfrihets beviljande utom bergslagen borde öka afsättningen på tackjern, så att ingen frestelse för bergsmännen måtte uppstå att till förlust för sig drifva en smideshandtering bredvid tackjernsblåsningen; men Utsk. fann icke detta skäl giltigt och har därför uppgjort ett förslag i tvänne punkter i likhet med Hr Lagerhjelm's yttrande. Jag har blott velat anföra detta i allmänhet, för att antyda hvarför Utsk. har handlat så som det gjort.

För att nu öfvergå till första punkten, så har af Hr Lagerhjelm först blifvit anmärkt, att bergsmanshamrarne inom Ofsansjö och Thorsåkers bergslager, till följe af stadgandet i denna punkt, genast skulle blifva fullkomligt fria. Detta hafva vi icke ansett oss kunna förneka dem, då de icke ens äro inbegripna bland dem, hvilka i Bergscollegii förslag såsom riktiga jernbergslager blifvit upptagna. Hr Lagerhjelm har dernäst tillstyrkt, att en mera allmän frihet måtte inträda nu genast på grund af det af honom nu afgifna förslag, att härdfrihet endast måtte beviljas för de härdar, som äro inom tackjernsbergslag privilegierade till 450 S \ddot{w} smide, samt utom bergslag till 400 S \ddot{w} , och att vid öfriga härdar smidesrätten skulle beräknas efter 15 t: r kol per S \ddot{w} . Jag bekänner att jag här måste vara mera restrictiv än Hr Lagerhjelm, och skälen dertill har jag redan utvecklat. Viskulle derigenom locka in hytteägarne att slå sig på smideshandteringen, troligen till deras egen förlust. En annan fråga är, om detta stadgande kunde anses böra vidtagas af rättvisa eller billighet emot bergsmännen; men detta bör man väl ej förmoda, enär intet af de öfriga Stånden antagit ett sådant stadgande. Jag anser därför lämpligast, att det får stanna vid Utsk:s betänk. i första punkten, hvilken blifvit af de öfriga Stånden bifallen. Jag anhåller att Hr Rosenblad må ursägta mig, att jag ej tror PresteSt:s beslut vara

mera restrictivt i denna punkt; det innehåller i min tanke en utsträckning utöfver allt hvad som är möjligt. Dessutom skulle det, efter min uppfattning af detta förslag, genast komma att medföra full frihet inom bergslag för alla bergsmanshamrar, hvilket jag, på de skäl jag redan anfört, icke kan tillstyrka.

Tvänne af de hufvudsakligaste anmärkningarna af Hr af Uhr anhåller jag att, så vidt jag förmår, bemöta. Hr af Uhr har neml. ansett, att Utsk. förbisett tvänne punkter, neml. att beslut i fråga om kolhandeln borde förutgå den nya smidesstadgans utfärdande, samt att man borde hafva afsett, att genom Utsk:s förslag skulle tackjernstillgången inskränkas för de på köpetackjern grundade stångjernsbruken. Hvad det första beträffar, så kan författningen ej under de första åren verka på de ställen, der kolhandeln är bunden; men på de ställen, der den är fri, kan den icke åstadkomma någon olägenhet. På de ställen, der kolhandeln är bunden, äger detta förhållande rum, antingen på grund af contract, och en sådan förbindelses lösande måste bero af en långvarig utredning, men troligen kunna likväl sådana contracter icke rubbas, eller också på grund af en slags lös öfverenskommelse emellan bruksägaren och allmogen, utan inför lagen gilltig kraft. Dessa åtgärder har allmogen visserligen hittills ansett bindande; men då detta är ett bestämdt missförhållande, så bör och kommer det naturligtvis att afhjelpas. I afseende åter derpå att, för de på köpetackjern grundade bruken, tackjernstillgången genom Utsk:s förslag skulle komma att inskränkas, så torde jag få göra den värde ledamoten uppmärksam derpå, att sedan år 1836 tackjernshandeln förklarades fri, så kan detta privilegium icke numera anses såsom excluderande, då det icke vidare åligger någon hytta att leverera en viss quantitet till något bestämdt bruk; men då det nu är tillåtet för Norbergs bergslag t. ex. att skicka största delen, ja t. o. m. hela sin tillverkning till Wernlands bergslager, så kan man icke säga, att det stadgande, som nu är i fråga, skulle medföra något mehn för de på köpetackjern grundade bruken.

Dessutom hafva tvänne värde talare särdeles stödt sig på att man behöfde afse koltillgången och den möjliga misshushållning med skogarna, som skulle uppstå genom dessa åtgärder. Jag skulle gå in på deras mening, om de kunde föreslå något sätt, hvarigenom en riktigt god hushållning med skogen komme att äga rum, så att icke större förbrukning deraf sker, än behörig myndighet anser vara med brukets bestånd förenlig. Att icke de gamla författningarne leda derhän, synes mig vara gifvet, ty under det att bruksägaren varit inskränkt i sina rättigheter, så har ingen inskränkning ägt rum i skogshushållningen, utan man har haft rättighet att minska bruksskogarna genom afsalu af bräder, spiror, masteträd och annat dylikt. Derföre har ock hit-

tills i jernhandteringen icke funnits någon sådan säkerhet, som författningarne åsyftat, ehuru inskränkningar funnits. Detta har gjort det omöjligt för den Svenska jern tillverkaren att täfla med utländningen i pris och tillverkningens godhet, och just derigenom uppkom den Engelska jernfabrikationens företräde, att den fritt och oförhindrad af dylika tvångslagar kunde utveckla sig. Jag anhåller om bifall till betänkandet.

Frih. Tersmeden, Wilh. Fredr.: Innan jag ingår i granskning af den här föredragna punkten, torde det tillåtas mig att yttra några ord emot betänk. i sin helhet. Ekon. Utsk. har i detta betänk. föreslagit, att om 10 år anläggandet af jernbruk skulle blifva fullkomligt fritt, så fritt, att jag knappast tror, att någon näring, med undantag af boktryckerierna, för närvarande är det i lika grad. Det torde först böra tillses, huruvida icke detta går för långt och om icke denna handtering går under, ifall den blir så fullkomligt fri. Svenska jernhandteringen har under sekler varit bunden med många band, som visserligen varit skadliga, men dock med några, hvilka jag tror att Sverige har att tacka för att dess jernhandtering står på dess närvar. punkt. Ibland dessa band räknar jag alla de författningar, som gått derpå ut, att så mycket som möjligt spara de skogar, hvilka ligga omkring våra rikaste malmberg, till bedrifvande af tackjernsblåsningen. Jag hemställer till herrarne, huru det skulle hafva sett ut i dessa trakter, om det varit tillåtet för 100 år sedan att med oinskränkt frihet begagna dessa skogar, — troligen så, att der numera icke hade funnits någon skog och att malmerna derföre måst föras långa vägar för att kunna förädlas, att vår, således nog dryga tillverkningskostnad hade blifvit betydligt högre, och att sålunda i de trakter, der tillverkningen framförallt borde uppmuntras, densamma ej hade kunnat drifvas. Jag fruktar, att antagandet af Utsk:s betänk. skulle leda till detta resultat för framtiden, och tror derföre att det är vådligt att i närvar. ögonblick på en gång lossa de band, som hittills skyddat denna näring. Jag anser det vara en oestergiflig pligt att tillse det våra efterkommande draga nytta af våra malm lager, som för närvar. utgöra vår förnämsta export-artikel. På de grunder jag nu anført, kan jag icke gilla Utsk:s betänk. i dess helhet. Tre Ständ hafva visserligen redan bifallit betänk., och kan således synas vara temmeligen likgiltigt hvad beslut R. o. Ad. fattar; men jag skulle dock för min del önska, att R. o. Ad. vidtog en åtgärd, hvarigenom man åtminstone i möjligaste måtto förekomme, att friheten blefve till den grad utvidgad, som Utsk. föreslagit. Hvad beträffar mom. litt. a), så visar Utsk. deruti, att det utgått ifrån en alldeles motsatt princip emot den, hvarifrån R. St. vid förra riksdagen utgingo.

utgingo. I den underd. skrifvelsen till K. M. uttryckte R. St. då, att de ansågo i allmänhet att hårdantalet var för stort i förhållande till jernstillverkningen och att således deras sammanbyggande borde uppmuntras. Här har Utsk. deremot tvertom medgifvit ända t. o. m. det minsta smidesbelopp full frihet för alla de härdar, hvilka äro belägna utom de egentliga tackjernsbergslagera, samt för de härdar inom dessa bergslager, som äro grundade på egna skogar. Jag anser detta vara en orättvisa, då det hittills endast är efter tillverkningen, som bruksägaren får vågföra sitt jern. Det finnes t. ex. bruk, med sex härdar, som hafva rättighet att tillverka 1800 Sk \ddot{w} , och andra med endast tre härdar, som äga rätt att tillverka ett lika quantum. Om nu detta förslag antoges, så skulle naturligtvis det bruk, som för närvar. har 6 härdar med 1800 Sk \ddot{w} , kunna komma att tillverka dubbelt så mycket som det bruk, hvilket blott har 3 härdar med samma Sk \ddot{w} :tal. Skulle man behandla denna fråga, såsom Utsk. föreslår, så tror jag att man åtminstone måste antaga smidet till grund. Detta har visserligen PresteSt. gjort, men jag anser att det Högvörd. Ståndet derutinnan gått alldeles för långt. K. M. har redan genom den författning, som år 1838 utgafs, medgifvit en tillökning af $33\frac{1}{2}$ proc. på allt existerande smide. Följden af denna författning på alla nya smidesanläggningar har hufvudsakligen varit den, att sedan år 1838 Sveriges smide blifvit ökad med nära 200,000 Sk \ddot{w} . Jag tror att det för oss alltid måste blifva svårt att med England täflla i afseende på tillverkningsprisen, ty våra smiden här kunna endast drifvas med trädkol, och det är klart, att der stenkol finnas att tillgå, kan man drifva en mycket större tillverkning på ett ställe, hvarigenom man äfven kan bespara åtskilliga kostnader och såmedelst få ett mindre tillverkningspris.

Här är sagdt, att de undersökningar, som göras, icke medföra någon verklig kontroll, och att man ej derföre kan svara för, att bruksägaren får kolen ifrån de skogar, hvarifrån de borde tagas; men detta innebär åtminstone den kontroll, att inga nya bruk med ökade smiden kunna anläggas på de ställen, der verkligen ingen skogstillgång finnes. Jag anser således ej att det behöfves någon annan kontroll; men ett sådant förmynderskap tror jag åtminstone för närvar., vara alldeles nödvändigt för denna näring. Så vidt icke Ståndet vill helt och hållet afslå denna punkt i Utsk:s betänk., och anse tillräckligt i denna del vara gjordt genom 1838 års författning, så skulle jag tro, att R. St. böra ungefärligen begära detsamma, som sist församlade Ständers und. skrifvelse i detta ämne innehöll, och får derföre föreslå följande redaction af detta mom.:

"Oinskränkt vågföringsrätt beviljas för stång- eller man-

nufactur-jern från härdar inom och utom bergslag, derest de, utan beräkning af den tillökning, som K. kungörelsen af den 26 Oct. 1838 medgifver, äro privilegierade till minst 450 Sk ℓ .

Oinskränkt vågföringsrätt beviljas äfven så väl bruksägare som bergsmän, hvilka medgifva härdantalets inskränkning i den mån, att gamla smidesrätten på härdarne motsvarar minst 350 Sk ℓ på hvarje qvarvarande härd."

Frih. von Schulzenheim, David: Då det torde komma att åligga mig att deltaga i afgifvandet af det embets-utlåt., som K. M. förmodligen ifrån Dess Bergs-coll:m kommer att infordra, med anledn. af den underd. skrifvelsen i detta ämne, så behagade R. o. Ad. måhända i detta förhållande finna en anledn. och ursäkt derför, att jag nu i ämnets detaljer icke tror mig böra på förhand uttala någon bestämd mening. Utan en alltför långt sträckt anticipation, torde jag dock såsom en allmän grundsats få uttrycka den öfvertygelsen, att det mål, hvartill man bör sträffa, måste vara denna viktiga närings lösgörande ifrån en mängd af de konstgjorda band, som nu — åtminstone i min tanke — hämma dess både kvantitativa och kvalitativa utveckling, hvilken utveckling åter jag anser högst nödvändig för denna närings framtida bestånd. Men denna emancipation måste dock successivt verkställas; ty man kan icke, såsom jag tror, på en gång utbyta ett systéme, som under flera sekler varit rådande, emot ett annat, byggt på alldeles olika grunder. Ett framgående steg för steg tror jag vara så mycket mera nödvändigt, som under öfvergångs-perioden corporationers och enskildes intressen måste värdas och hufvudsakligt afseende fästas på möjligheten att jemka förhållandena till allmän och enskild trefnad, äfven under denna epok. Huru stadierna för de nödiga öfvergångsåtgärderna böra fördelas, tillhör de detaljer, hvaröfver jag icke tror mig nu böra afgifva något yttrande.

I afseende på det formella af sättet att bringa det nya systémet i verkställighet, anser jag mig dock nu vid 1:sta punkten böra vördsamt underställa R. o. Ad. följande anmärkning emot Utsk:s förslag. Den innehåller en tidsbestämmelse af från och med år 1841 till och med år 1846; men man kan icke af betänk. se om här menas det calendariska året 1841 eller bruksåret 1841. Jag skulle dock tro det första vara eller åtminstone böra vara meningen; ty eljest skulle det besynnerliga förhållande inträffa, att under samma bruksår privilegii-systémet komme att tillämpas 2:ne månader och härdfrihets-systémet under de återstående 10 månaderna. Derjemte tror jag, att det vore alldeles omöjligt att sätta en förändring, hvilken som helst, i verket under år 1841. R. St:s underd. skrifvelse måste först inkom-

ma, K. M. deröfver infordra vederbörandes utlåt., detta utlåt. beredas och afgifvas, och dertill fordras sannerligen tid i ett så viktigt samt i allmänna och enskilda förhållanden så ingripande ämne som detta, och som står i sammanhang med så många andra närbeslägtade författningar. Då ärendet en gång blifvit fullkomligen beredt, fordras äfven någon tid för K. M. att detsamma afgöra. Allt detta kan omöjligen medhinnas hvarken inom slutet af bruksåret 1841 eller af det 2 månader längre kalender-året. Jag skulle således för min del tro, att någon beräkning omöjligen kan göras på verkställigheten af någon blifvande förändring, förr än ifrån och med slutet af bruksåret 1842, kanske t. o. m. ej förr än 1843. Mitt värdsamma tillstyrkande skulle således vara, att R. o. Ad. åtminstone i denna del förenade sig med BorgareSt. Jag vill icke längre sträcka mitt yrkande, ehuru jag tror, att författningen ej borde kunna komma att gälla förr än den första Nov. år 1842.

Då i Utsk:s första betänk. frågan om den fria kolhandeln varit vidrörd, och derjemte en värd ledamot här i sitt skriftliga anförande yrkat, att frågan om en ny smidesstadga ej borde behandlas förr, än frågan om den fria kolhandeln vore afgjord; torde det måhända ej vara öfverflödigt att värdsamt upplysa R. o. Ad. om i hvad skick denna fråga sig för det närvar. befinner. Den har af K. M. — jag minnes icke under hvilket datum — blifvit remitterad till Bergscollegii underd. utlåt., efter vederbörandes hörande. Bergscol:m har ifrån landshöfdingarne infordrat yttranden, efter anställda undersökningar i ämnet, men det återstår 3:ne län, från hvilka coll:m ännu icke fått emottaga dessa yttranden, till följe hvaraf coll:m icke heller kunnat företaga denna fråga till slutlig behandling. Påminnelser äro dock redan afgifna, och svar är snart att förvänta, så att jag bör förmoda att coll:m inom kort tid kan företaga frågan, och således troligen ej alltför länge kommer att fördröja sitt underd. utlåt. i detta afseende till K. M.

Hr Frih. o. Landtm. tillkännagaf, att plenum komme att fortsättas på e. m. kl. 6.

Hr Rosenblad: Då jag värdsamt föreslog i afseende på 1:sta punkten mom. a) instämmande med PresteSt., så var det af det skäl, att 75 proc:s tillökning i smidet syntes mig vara mindre än full och obegränsad rätt att smida. Då hade jag icke hört Hr Lagerhjelm:s förslag, ehuru det redan förut var afgifvet. Sedan jag nu fått höra det, så väl som det af Frih. Tersmeden sedermera framställda, anhåller jag att få återkalla min begäran om instämmande med PresteSt. Om något af desse herrars förslag antoges, så blefve 2:dra och 3:dje punkterna öfverflödiga, hvilkas tillämpning jag för öfrigt skulle tro ej kan komma i fråga, förrän efter nästa

riksdag. Jag anhåller således vördsamt, att propos. först måtte göras på, att tiden må beräknas till år 1846 såsom ett allmänt stadgande, och sedan på den ifrågavar. punkten mom. litt. a) med den lydelse, som Hr Lagerhjelm och Frih. Tersmeden framställt.

Frih. Hamilton: Jag begärde ordet, för att anhålla att få förena mig med Frih. von Schulzenheim i afseende på tiden, så att början sker med bruksåret 1842 från och med den 1 Nov. innevar. år. Jag gör detta så mycket hellre, som detta betänk. skrefs i början af detta år och det föregående betänk. i slutet af förra året, då man icke kunde förutse, huru länge riksdagen skulle komma att räcka.

Hvad åter beträffar Hr Rosenblads tillstyrkande att Hr Lagerhjelm och Frih. Tersmedens förslag skulle af R. o. Ad. antagas, så vill jag visserligen icke bestrida desamma; men jag vill blott taga mig friheten upplysa, att, så vidt jag fattat dessa förslag, så äger dem emellan den väsendtliga skillnaden rum, att Hr Lagerhjelm bestämmer, att för privilegierade härdar skall smidesrätten beräknas efter 15 t:rkol på Sk ℓ . Hvad för öfrigt beträffar den värde talarens yrkande, att hela N:o 2 och N:o 3 måtte borttagas, såsom beroende på R. St:s afgörande vid en kommande riksdag, så får jag erinra, att vi ännu icke kommit till dessa punkter; men jag bekänner likväl öppet, att förslaget derpå föga skulle förlora, då det alltid kommer att stå öppet för kommande Ständer att antaga dessa punkter.

Hr Lagerhjelm, Pehr: Vid början af denna discussion beslöts att betänk. skulle punktvis behandlas; men då alla de talare, som yttrat sig härom, ingått i frågans helhet och jag ensam undvikit det, anser jag mig nödsakad hos Hr Frih. o. Landtm. utbedja mig att få vidröra frågan i dess helhet. Innan dess bör jag vid litt. a) göra en anmärkn. I detta mom. har en oinskränkt frihet blifvit medgifven för alla de härdar, som befinnas utom de der uppräknade tackjernsbergslag, och Utsk:s ordförande Frih. Hamilton, som delar Utsk:s mening i detta mom., har sagt sig vara mera restrictiv än jag härutinnan. Jag hoppas kunna bevisa motsatsen och fäster mig vid bergsmanshårdarne. Det vid dem privilegierade smidet utgör emellan 17 och 18,000 Sk ℓ , hvaraf åtminstone hälften inom Ofvansjö-, Thorsåkers- och Öster-bergslagen, hvilka äro belägna utom de i mom. a) uppräknade orter och följaktligen genom mom:s antagande skulle förklaras fria. Om detta är en sanning, hvilket ingen lär söka att bestrida, så har Utsk., som medgifvit full frihet åt dessa härdar, varit mindre restrictivt än jag, som genom det tillägg till mom. a), hvilket jag ansett rättvisan kräfva, icke föreslagit större tillökning än förhållandet emellan 18 och 15 innebär, neml. $\frac{1}{3}$;

ty om alla bergsmanssmiden i Riket ökas med $\frac{1}{3}$, så tillkommer mindre belopp, än om hal/parten af alla dessa härdar erhålla en smidestillökning af mer än 100 proc. Jag är fullt ense med Frih. Hamilton rörande behovet af en större frihet i jernhandteringen, äfvensom med Frih. Tersmeden och Hr Rosenblad, men tror likväl, att om man skulle föranleda en så stor tillökning i vårt smide som Frih. Hamilton och flere talare här yrkat, så skulle derigenom uppstå en betydligt ökad svårighet att afsätta vårt jern. Från statsekonomiens sida visar sig alltså redan en betänklighet. Man kan ej heller alldeles förbise de medborgares kapitaler, hvilka blifvit nedlagda i förtroende till stabiliteten af ett författningssysteme, som räknar århundraden från sin uppkomst. Det är detta systeme, hvarpå Hr af Uhr bygger sitt afstyrkande att antaga Utsk:s förslag, äfvensom i allmänhet all förändring af det närvarande. Onekligt äro de styrelse-åtgärder prohibitiva, hvarpå den Svenska jernhandteringen grundar sin uppkomst. Men under de 2:ne århundraden, som sedermera förlutit, hafva så betydliga förändringar inträffat uti så väl sjelfva handteringen som dess idkares förmögenhet, att de visst icke undgå den tänkande forskarens uppmärksamhet. Icke kan man säga, att den som nu för tiden anlägger hyttor och stångjernsbruk blir fattig; tvertom hafva många derpå samlat sig en betydlig förmögenhet. Men huru var det under den tid, då stångjernsmidet infördes, jag menar under loppet af 17:de seklet? Jag vill derpå anföra ett enda exempel. Jernverken på Tiveden i Örebro och Mariestads län äro grundlagde af Anders Henriksson Boij. Hans son Anton von Boij fortsatte och utvidgade dessa anläggningar till 6 masugnar, 9 stångjernshamrar och 18 härdar. Inköpet af grunden, som för det mesta troligen uppläts af Kronan, var icke betungande, skogarne upplätos till begagnande och roteringen eftergafs; men bruksägaren dog i fattigdom. Så är icke händelsen nu för tiden med ägarne till 7,000 Sk \ddot{u} :s smide på egen blåsning. Äfven bergsmannens ställning är nu helt annorlunda än fordom. Vid införandet af det prohibitiva författningssystemet voro skogarne Kronans, från hvilka man fick sina kol, och Kronan ägde makt att föreskrifva villkoren, som voro att bergsmannen skulle förblifva bergsman, icke få smida stångjern. Nu deremot är skogen hans egendom under ojäfvad besittningsrätt, och hvem kan neka hans rätt att använda sin skog äfven till smide? Hvilken princip man än må hylla för näringens förkofran, så kan den enskildes rätt deraf icke förminskas. Det är denna aktning för den enskilda äganderätten, som föranledde mig, då Utsk:s betänk. första gången här förevar, att föreslå det stadgande, som nu innehålles uti litt. b); och Utsk. har godkänt mitt förslag. Äfven deremot har Hr af Uhr sökt frambringa några skäl, hvilka jag vill upptaga. Likväl vill

jag först förklara, att jag hyser hufvudsakligen samma tanke som han rörde Sveriges jernhandtering, och att det blott är af aktning för den enskildes klara, ostridiga rätt, som jag framställt mitt förslag. Hr af Uhr säger, att handteringen bör blifva friare, men att förändringen skall utföras så, att innehafvaren af smidesrätt på köpetackjern ej blir lidande. Alltså söker Hr af Uhr att ställa en enskild rätt emot den enskilda rätt, som jag framkallat. Men dervid förekommer att Kronan ingalunda försäkrat dem som erhållit smidesprivilegier att alltid äga tillgång på köpetackjern, utan har tillsynen i detta hänseende varit af administrativ art och nästan af sig sjelf upphört, sedan erfarenheten kommit i tillfälle att ådagalägga att tackjerns-tillverkningen stiger i bredd med efterfrågan. Kronans hufvudsakliga åtgärd har bestått uti att tillse det skogarne närmast grufvufälten måtte bevaras, och att sålunda malmtransporten skulle ske på korta vägar till vinnande af ett lindrigt pris och handteringens bestånd. Icke ligger deruti någon säkerhet för bruksägaren, att tackjernstillverkare alltid skola finnas för hans räkning, hvilka icke någonsin må äga att sjelfve förädla sin vara. Den rätt åter, som jag åberopat och betraktat, anser jag vara af verklig juridisk art, så att den nästan borde kunna göras gällande inför domstolen. Man medgifver mig helt säkert att alla äro lika inför lagen; men jag frågar om man kan säga, att den som ej får exportera sin vara har lika rätt med den, som äger en sådan förmån? Låt vara att tackjernnet ej bör få exporteras; bruksägaren får ej heller exportera sitt tackjern; men han får förädla det, och det är denna förädlingsrätt, som här utgör hufvudfrågan. De anspråk tackjernstillverkaren i detta afseende äger äro dessutom af en ganska allvarsam art, emedan de otvifvelaktigt leda till frihet för honom att exportera tackjern, hvilket efter mina, Hr af Uhrs och måhända de fleste talares inom detta hus åsichter, skulle störta stångjerns-handteringen. Jag kommer således till ett alldeles olika resultat emot Hr af Uhrs, då jag säger att Utsk:s förslag i mom. b) försäkrar stångjernssmidets framtida bestånd! — Jag öfvergår nu till en annan detalj uti Hr af Uhrs yttrande. För hvarje Sk ℓ stångjernsmide, säger han, som tillåtes inom hyttelagen, minskas tackjernstillverkningen med 2 Sk ℓ . Jag bestrider först det arithmetiska och sedan tillämpligheten. Hvad det förra angår, och om man antager de bästa anstalter, så smider man 1 Sk ℓ stångjern med $1\frac{1}{2}$ gång det quantum kol, som åtgår till tackjernnet. Men hela denna sats äger ingen tillämpning! ty den obegränsade smidesrätt, som innehålles i mom. a), medför långt större kunning på tackjernsvägarne, än den minskning i tackjerns-productionen, som vid några hyttor kunde komma att äga rum; och med tackjernnet förhåller sig så, att tillverkningen stiger med efterfrågan. — Det finnes trak-

ter i Riket, yttrar talaren vidare, t. ex. den öfre delen af Wermland, hvarest jernhandteringen icke skulle komma att bestå, om detta förslag (litt. b) antages. I afseende på jernhandteringen inom sådana orter, har jag redan haft tillfälle att inom Ståndet yttra mina åsikter, att neml. näringsars framtida bestånd ovillkorligen påkallar communicationernes lättande. I denna punkt, hvilken den värde talaren äfven vidrört, äro vi hufvudsakligen ense, ehuru jag icke anser antagandet af mom. b i Utsk:s förslag dervid äga något inflytande af betydighet att förtjena afseende; men detta ämne hör icke hit, och jag äger icke rätt att nu derom utlåta mig, endast åberopa hvad jag vid ett föregående tillfälle yttrat. Hr af Uhr säger äfven, att man bör göra afseende på rättvisan. Nå väl! det är just min sak, och jag tillägger, att om man också ägde i sin förmåga att förklara att blott något visst intresse här ägde tillfälle att göra sig gällande, så tror jag likväl att rättvisan kommer fram och att vi kommit derhän att hon talar själf. Man undrar på att jag föreslagit 2,500 Sk^{tz} tackjernstillverkning såsom den gräns hvarvid man borde stanna vid tillåtelsen af smide inom hyttelagen. Orsaken ligger helt enkelt deruti, att då hela årstillverkningen inom tackjerns-bergslagerna, hvilka orter nu äro i fråga, divideras med hyttornas antal, så får man något mindre än 2,500 Sk^{tz} per hytta. Halsparten af hyttor inom bergslagerna kommer således icke i fråga, och då blåsande hyttor i fråga utgjort 122 å 124, följer deraf att endast c. 60 kunna hafva tillverkat minimi-beloppet. Men många hyttor tillverka betydligt mera än 2,500 Sk^{tz}; en omständighet, som häntyder att så många färre komma upp till detta belopp. De hyttor åter, hvilka tillverka 3 å 4,000 Sk^{tz}, erfordra en motsvarande vattenmängd. Likväl äro hyttorna i allmänhet anlagda vid mindre vattendrag. På stället åter, der vattendriften är svag, kan hammare och härd icke anläggas. Jag känner icke lägenheterna inom Philipstads bergslager; men om jag icke alltför mycket misstager mig, så skulle inom hela Riket endast 30 härdar möjligen kunna uppkomma genom antagandet af Utsk:s förslag; hvartill dessutom kommer den motverkande omständigheten, att der, hvarest kolen äro mycket dyra och malmerna goda, tackjernstillverkningen lönar sig bättre än stångjernssmidet. Jag har sökt utfinna en skarp begränsning, för att förekomma svårigheter vid tillämpningen och velat göra förändringen så mild som möjligt. Från samma synpunkt har jag utgått vid det tillägg jag föreslagit till litt. a), och den hindrar mig äfven att antaga PresteSt:s beslut, hvilket jag anser eludera möjligheten af begränsning.

Det förslag till beslut af R. o. Ad. rörande mom. a), som jag vördsamt afgifvit, innefattar egentligen 3:ne punkter. Den första medför oinskränkt frihet för härdar, belägna

inom bergslag, hvilka äro privilegierade till minst 450 Sk \ddot{a} ; den andra sträcker denna frihet till alla utom bergslag belägna härdar, som äro privilegierade till minst 400 Sk \ddot{a} ; den tredje satsen innehåller, att öfriga härdar, hvilka ej tillhöra någon af förenämnda cathogorier, skola få beräkna smidesrätten efter 15 t \ddot{r} kol per Sk \ddot{a} . Mom. litt. b) åter medför icke mer än 25 å 30 härdar. Jag tror mig hafva ådagalagt, att något måste göras för bergsmännen inom bergslag, så väl vid hyttor som hamrar, äfvensom för de bruk, hvilka möjligen skulle finnas vara utom den cathogori, som Utsk:s mom. a) uttrycker. På dessa skäl vågar jag tillstyrka H. R. o. Ad. att antaga mitt förslag.

Frih. Tersmeden: Jag vill endast taga mig friheten yttra några ord om den propos., som Hr Lagerhjelm begärt, i hvilken jag till någon del instämmer. Hvad först beträffar smidesrätten, så skulle jag tro, att, när man här kan undvika all skilnad emellan landslag och bergslag, man bör, på sätt jag förra gången yrkade, medgifva fullkomlig smidesfrihet för de härdar, vare sig inom eller utom bergslag, som äro privilegierade till minst 450 Sk \ddot{a} ; men derjemte tror jag äfven, att man bör uppmuntra härdars nedläggande på samma sätt, som R. St. förra gången beslöto, neml.: "att inom och utom bergslag oinskränkt smidesrätt måtte beviljas så väl bruksägare som bergsmän, hvilka antingen medgifva härdantalets inskränkning i den mån, att gamla smidesrätten på härdarna motsvarar minst 400 Sk \ddot{a} på hvarje qvarvarande härd." Här skulle jag t. o. m. tro, att 400 Sk \ddot{a} kunde nedsättas till 350, emedan jag anser af mycken vikt att uppmuntra till härdars sammansläende, hvilket ändamål lättare torde vinnas, om man gör en sådan nedsättning.

Hvad beträffar sista punkten i Hr Lagerhjelm's förslag, så kan jag ej deruti förena mig, då han deruti föreslår, att vid alla öfriga härdar smidesrätten borde beräknas efter 15 t \ddot{r} kol per Sk \ddot{a} . I 1838 års smidesstadga är detta belopp redan nedsatt till 18 t \ddot{r} , och jag tror ej att man kan gå lägre; ty det är åtminstone min erfarenhet, att man icke kan smida ett Sk \ddot{a} stångjern med mindre än 18 t \ddot{r} kol. Jag får därför anhålla om särskild propos. på denna del af Hr Lagerhjelm's förslag, hvilken i min tanke bör utgå, och särskild propos. på det öfriga, eller också på det förslag, som jag framställt.

Hr Lagerhjelm: Jag har ingenting emot de förändringar i mitt förslag, som Frih. Tersmeden yrkat, och icke heller invänder jag något emot hvad Hr af Uhr framställt i detta afseende, men anhåller att, med anledn. deraf, få uppläsa följande korta strofer ur Bergs-commissionens till K. Commerce-coll:n afgifna berättelse. Den ena strofen lyder sålunda:

"Bergs-

"Bergsmännen i alla Rikets tackjernblåsande bergslager hafva inför Bergs-commissionen yrkat på billigheten att medgifva samma rätt åt den ena, som åt den andra classen af en och samma näringsidkare, och förklarat sig utur stånd att under närvar. priser och afsättnings-tillfällen bestå i deras rörelse, en klagan, som, efter hvad comiterade funnit, i flera orter är grundad och således i allmänhet icke med skäl kan lemnas utan allt afseende."

Straxt nedanför på samma sida står följande:

"Tackjernets ökade förbrukning inom landet utgör deremot, enligt comiterades tanke, ett medel att mildra bergsmannens belägenhet."

Jag anser detta såsom ett ytterligare bevis på tillvaron af detta anspråk, som i min tanke har en både billig och laglig grund.

Frih. Hamilton: Jag beklagar, att jag ännu en gång nödgas uppträda i denna fråga; men då här är ett förslag inlemnadt, hvilket jag ej kan biträda, så nödgas jag deremot yttra några ord. Frih. Tersmeden har neml. förenat sig med Hr Lagerhjelm och Hr Rosenblad deruti, att såsom contrapropos. emot Utsk:s förslag måtte antagas hvad 1835 års Ständer yrkat, neml. att oinskränkt smidesrätt måtte beviljas, så väl bruksägare, som bergsmän, hvilka medgifva hädantalets inskränkning i den mån, att gamla smidesrätten på härdarna motsvarar 400 eller 350 Sk^l. Detta förslag är, såsom här blifvit nämndt, redan 6 år gammalt. Det har i följd deraf af K. M. blifvit uppdraget åt Bergs-coll:m att utarbete ett nytt förslag, hvilket blifvit meddeladt bruks-societeten och der mycket noga öfvervägadt. Hvad resultat deraf blifvit torde vara kändt; ty saken har, efter lång discussion, så utfallit, att majoriteten bestämde sig vid voteringen för detta förslag, då deremot nästan alla mindre bruksägare förenade sig emot detsamma i en reservation, på den grund, att derigenom endast bereddes en fördel åt de större bruksägare, utan att någon motsvarande förmån tillades de mindre, annorlunda än med villkor att nedlägga sina härdar, och derpå kunde de icke ingå. Detta förslag har K. M. icke heller ansett sig kunna sanctionera, utan i nåder yttrat sig, såsom jag tror, ganska välvist öfver orättvisan af detsamma. K. M. utgaf i stället sin nåd. förordning af år 1838 i denna fråga. Då nu det nämnda förslaget blifvit af mer än en tredjedel ibland bruksägare samt af K. M. ansett såsom orättvist, så tror jag att man måste föreslå något annat som är mera rättvist och följaktligen jemnare fördelar rättigheterna emellan alla näringsidkare, så att de mindre komma i åtnjutande af samma förmåner, som de större idkarne af samma näring. Att en öfvergång nu måste behövas kan hvar och en inse, då det är fråga om att utbyta

ett alldeles restrictivt system emot ett fullkomligen fritt; men Utsk. trodde ändå ej, att det vid sådant förhållande kunde vara lämpligt att antaga hvad $\frac{1}{3}$ del af bruksägarne samt K. M. tillförene förkastat.

Hr Lagerhjelm har sagt, att jag misstagit mig då jag yttrat, att jag vore mera restrictiv än han; men hvad denna fråga särskildt beträffar, så torde skillnaden emellan oss ligga deruti, att då jag yrkar att smidesrättigheten, äfven för de oprivilegierade hårdarna, må blifva oinskränkt, så anser deremot Hr Lagerhjelm, att deras smidesrättighet bör bestmmas efter koltillgången enligt beräkning af 15 tr kol för hvarje Sk \ddot{u} smide, hvilket torde leda till ungefärligen samma resultat, då troligen icke någon bruksägare kan tillverka ett Sk \ddot{u} stångjern med mindre än 15 tr kol. Dessutom har Hr Lagerhjelm äfven yrkat, att denna frihet genast skulle vidtaga vid alla inom tackjerns-bergslagen belägna hamrar. Jag erkänner gerna, att detta är liberalare, men det är i min tanke alltför liberalt, och jag kan icke frånträda min mening.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, att först förekomme frågan huruvida R. o. Ad. antoge Utsk:s yttrande i första punkten angående tidsbestämmelsen; Utsk:s förslag vore: "under de första 5 åren, beräknade från och med 1841 till och med 1846", då neml. de följande stadgandena skulle blifva gällande. Dervid hade den anmärkn. ägt rum, att R. o. Ad. i denna del borde fatta samma beslut, som BorgareSt., och nämnda Stånd hade sagt: "under de första 5 åren, beräknade ifrån den 1 Nov. 1841 till och med den 1 Nov. 1846;" en annan anmärkn. innehöll äfven att föreskrifterna skulle börja att vara gällande den 1 Nov. 1842 eller 1843 och så fortfara i 5 påföljande år. Hr Landtm. ville nu först framställa propos. å Utsk:s förslag i denna del.

Frih. Tersmeden: Jag tror att Hr Rosenblad yrkar, att tidsbestämmelserna skulle helt och hållet borttagas, och att det förslag, som R. o. Ad. nu antager, måtte blifva beständande, och deruti instämmer jag äfven.

Hr Lagerhjelm: Jag tror äfven i likhet med Frih. Tersmeden och Hr Rosenblad, att tidsbestämmelserna här borde borttagas; men den förste värde talaren Hr af Uhr hade i sitt anförande intagit ett förslag rörande dem. Jag skulle tro, att det vore bäst att uppskjuta med tidsbestämmelserna intilldess man beslutat om frågan rörande kolhandeln i öfrigt, och i sådant fall har jag intet emot att tidsbestämmelsen på detta ställe utgår.

Hr Frih. o. Landtm. hemställde, om R. o. Ad. behagade bifalla Utsk:s förslag till tidsbestämmelse i denna punkt, neml. följande: "under de första 5 åren, beräknade från och med 1841 till och med 1846."

Ropades ja och nej.

Frih. Hamilton: Jag anhåller blott vördsamt, i händelse Hr Frih. o. Landtm. icke ansett svaret redan vara gifvet, att propos. måtte få blifva sådan, Frih. von Schulzenheim och jag yrkat.

Hr Rosenblad: Jag får också vördsamt anhålla, att, i händelse icke Utsk:s förslag i detta afseende redan anses vara bifallet, mitt förslag, hvaruti jag tror att Frih. Tersmeden instämt, äfven måtte blifva till R. o. Ad. framtäldt.

Hr Lagerhjelm: I fall någon tidsbestämmelse skall äga rum, så får jag hemställa till den värde talaren, som i detta ämne yrkat något likartadt med Frih. von Schulzenheim, om icke tidsbestämmelsen af den 1 Nov. 1842 vore den lämpligaste.

Frih. von Schulzenheim: I anledn. af den siste värde talarens yttrande, får jag gifva tillkänna, att jag, med afseende på den nödvändiga tiden för ärendets behandling, visserligen anser tidsbestämmelsen af den 1 Nov. 1842 vara lämpligare än den föreslagna. Jag har likväl icke yrkat propos. derå, utan inskränkt mig, såsom Frih. Hamilton äfven uppfattat min mening, till att föreslå den 1 Nov. 1841 såsom den första utgångspunkten för tidsbestämmelserna; men jag anser det så svårt att till dess medhinna ärendets slutliga behandling, att jag, så framt någon af R. o. Ad:s ledamöter sig derom med mig förenar, gerna skulle föreslå den 1 Nov. 1842, såsom den i min tanke lämpligaste perioden.

Frih. Hamilton: Jag vågar ej yttra mig, huruvida någon förändring, sedan discussionen nu är slutad, må kunna göras i de propos., hvilka begärdes då discussionen pågick. Då begärdes att propos. skulle göras på tidens bestämmande till den 1 Nov. år 1841; och det är derom jag nu ytterligare äfven får anhålla.

Frih. Ridderstolpe, Fredr.: Jag får erinra den sista värde talaren derom, att Hr af Uhr, Carl David, i sitt utlåt. har önskat, att denna reglering icke måtte taga sin början förr, än frågan om kolhandeln blifvit afgjord, och då Bergscollegii nuvar. President yttrat, att denna fråga ej kan vara afgjord före den 1 Nov. 1841, så följer deraf tydligt, att denna termin för den nya smidesstadgans utfärdande är den allra tidigaste, som kan antagas.

Frih. von Schulzenheim: Det är blott i anledn. af den siste värde talarens yttrande, som jag tagit mig friheten att åter för några ögonblick begära R. o. Ad:s uppmärksamhet. Jag måste hafva ganska ofullständigt uttryckt mig, om min mening så kunnat uppfattas, att kolhandelsfrågan icke skulle kunna vara inne förrän den 1 Nov. år 1842, att af Bergscollegii slutligen handläggas. När Bergs-

coll:m sedan kan afgifva sitt betänk. tilltror jag mig deremot icke att kunna bestämma, men jag förmodar att coll:m möjligen kan med denna fråga vara någorlunda snart färdigt. Således skulle jag ej ensamt i detta förhållande finna något skäl, att icke en ny smidesstadga skulle kunna nästa år beslutas; men då jag alltid blir af den meningen, att en sådan förändring bör inträda i början af ett smidesår, och då isynnerhet, om denna marsch skall följas, det blir nästan omöjligt att medhinna arbetet till den 1 Nov. detta år, så torde någon ny smidesstadga ej kunna komma att upprättas förrän under loppet af smidesåret 1842. Detta är skälet, hvarföre jag för min del helst skulle hafva önskat, att utgångspunkten för tidsbestämmelserna hade blifvit år 1842; men jag finner likasom Frih. Hamilton, att då jag icke under discussionen yrkade propos. på denna tidsbestämmelse, så kan jag icke heller nu begära att få densamma framställd.

Frih. Ridderstolpe: För att få veta, om jag misstagit mig eller ej i afseende å Frih. von Schulzenheims anförande, får jag äran erinra, att jag trott honom hafva yttrat, att frågan om kolhandeln icke kunde vara afgjord förrän den 1 Nov. innevar. år 1841; och då jag anser att smidesstadgan med ett nytt smidesår bör taga sin början, så torde det vara gifvet, att icke det förrän den 1 Nov. år 1842 denna nya stadga kan vinna tillämpning, i händelse, såsom Hr af Uhr önskat, detta ej kommer att ske förrän frågan om kolhandeln hos K. M. blifver afgjord.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, att då här blifvit omnämndt det förslag Hr af Uhr framställt, finge Hr Landtm. nu uppläsa det; det lydde som följer: "Att uti den und. skrifvelsen till K. M., om sanction af R. St:s nu rör:de stångjernstillverkningen fattade beslut, må det tillägg göras, att den förklaras hvilande intilldess frågan om den fria kolhandeln blifvit definitivt afgjord, samt först derefter i ett sammanhang pröfvas och afgöras." R. o. Ad. behagade deraf finna, att antagande af detta förslag visserligen icke skulle hindra de tidsbestämmelser, som Utsk. föreslår, utan att detta vore ett tillägg, som blott uppsköte verkställigheten af beslutet.

Hr Rosenblad: Frågan om tidsbestämmelsen, antingen den bör blifva den 1 Nov. 1841, eller samma dag 1842, kan vara mycket likgiltig, då i alla fall det säger sig sjelft, att det ej kan ske förrän saken blifvit pröfvad och afgjord; men då detta icke lärer blifva möjligt före den 1 Nov. innevar. år, så vore det icke rent spel att stadga en sådan tidsbestämmelse. Frågan om tidsbestämmelsens borttagande, som jag önskat, är i min tanke så vigtig, att jag ej kan släppa densamma utan votering.

Frih. Tersmeden: Jag vill endast fästa uppmärksam-

heten derpå, att om man icke vill till år 1850 gifva den frihet åt näringen, som Utsk. föreslagit, så är ifrågavar. tidsbestämmelse öfverflödig; och som jag i sistnämnda afseende hyser lika öfvertygelse med Hr Rosenblad, så förenar jag mig med honom om tidsbestämmelsens borttagande. Detta hindrar icke, att de tillägg, som Hr af Uhr föreslagit, kunna antagas. Jag tror således, att pluraliteten bör få afgöra om någon tidsbestämmelse skall äga rum eller ej.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, det R. o. Ad. nu behagade finna, att, såsom Hr Landtm. uppgifvit, det vore 2:ne meningar angående tidsbestämmelsen, den ena att densamma borde äga rum och att tiden borde bestämmas från den 1 Nov. 1841 till den 1 Nov. 1846, den andra att ingen tidsbestämmelse borde äga rum. Då den första af dessa meningar närmast öfverensstämde med Utsk:s förslag, torde R. o. Ad. finna att propos. derå först borde framställas. Hr Landtm. hemställde alltså, om R. o. Ad. behagade antaga en, i öfverensstämmelse med BorgareSt:s beslut så lydande redaction: "Under de första 5 åren, beräknade ifrån den 1 Nov. 1841 till och med den 1 Nov. 1846."

Ropades ja och nej.

Hr Landtm. förklarade, det han trott sig finna att nej öfverröstat ja.

Hr Landtm. yttrade, det R. o. Ad. således måhända funne, att den meningen, att ingen tidsbestämmelse här må införas, vore den, som öfverensstämde med R. o. Ad:s beslut i frågan.

Ropades ja.

Hr Landtm. yttrade, att i afseende på sjelfva mom. litt. a) vore dels yrkadt bifall till Utsk:s förslag, dels af Hr Lagerhjelm att mom. skulle erhålla följande lydelse: "Oinskränkt vägföringsrätt beviljas för stång- eller manufacturerna från härdar inom tackjernsbergslag, derest de, utan beräkning af den tillökning, som K. kungörelsen af den 26 Oct. 1838 medgifver, äro privilegierade till minst 450 Sk ℓ . Härdar utom tackjernsbergslag, sålunda privilegierade till minst 400 Sk ℓ , åtnjuta samma rätt. Vid öfriga härdar skall smidesrätten beräknas efter 15 t \ddot{u} r kol per Sk ℓ ."

Hr Lagerhjelm: Frih. Tersmeden har framställt en nära likartad begäran med min, och jag anser icke af någon särdeles vigt att göra den distinction af inom bergslag och utom bergslag, som finnes i mitt förslag. Jag anhaller således vördsamt, att Hr Frih. o. Landtm. täcktes låta ändra min framställning till likhet med hvad Frih. Tersmeden föreslagit.

Hr Landtm. lät nu uppläsa det förslag Frih. Tersmeden afgifvit, så lydande: "Oinskränkt vägföringsrätt beviljas

för stång- eller manufacturjern från härdar inom och utom bergslag, derest de, utan beräkning af den tillökning, som K. kungörelsen af den 26 Oct. 1838 medgifver, äro privilegierade till minst 450 Sk ℓ . — Oinskränkt vägföringsrätt beviljas äfven så väl bruksägare, som bergsmän, hvilka medgifva härdantalets inskränkning i den mån, att gamla smidesrätten på härdarna motsvarar minst 350 Sk ℓ på hvarje qvarvarande härd.”

Hr Landtm. yttrade, det äfven propös. blifvit begärd å PresteSt:s beslut i denna punkt, hvilket beslut nu blef ånyo uppläst.

Hr Landtm. hemställde nu, om R. o. Ad. behagade bifalla mom. litt. a) i 1 punkten af Utsk:s förslag.

Ropades starka nej, blandade med ja.

Då Hr Landtm. förklarade, det nej öfverröstat ja, begärde

Frih. Hamilton votering.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, att nu uppstode fråga om contra-propos:n innehåll. Det första förslag, som blifvit framställt, vore af Hr Lagerhjelm. Frih. Tersmeden hade yrkat att det skulle delas i tvänne delar, så att särskildt propos. komme att framställas på den del som anginge smidesrättens beräkande vid vissa härdar efter en koltillgång af 15 tuunor per Sk ℓ . R. o. Ad. behagade måhända finna, att om Hr Lagerhjelm:s förslag i öfrigt antoges till contra-propos., vore intet hinder att ju nämnda fråga kunde derifrån skiljas och sedan särskildt pröfvas, och hemställde Hr Landtm. alltså till Hr Lagerhjelm, om han tilläte att hans förslag finge sålunda delas.

Hr Lagerhjelm: I anledn. af Hr Frih. o. Landtm:s hemställan till mig får jag äran nämna, att jag äfven är ense med Frih. Tersmeden rör:de den sednare delen af den propos., han föreslagit, så att om Hr Frih. o. Landtm. tackes föredraga Frih. Tersmedens förslag före mitt, så torde R. o. Ad. slippa med en enda votering om contra-propos:n, och då kan den sats, som jag i mitt förslag yrkat, sedermera tilläggas. Nu skulle således nästa propos., enligt min önskan, blifva följande: antager R. o. Ad. till contra-propos. vid blifvande votering Frih. Tersmedens förslag.

Hr Frih. o. Landtm. hemställde derefter, om R. o. Ad. behagade till contra-propos. antaga Frih. Tersmedens förslag, under bibehållande af öppen rätt till pröfning af sista delen utaf Hr Lagerhjelm:s förslag.

Ropades ja.

Upplästes till justering och godkändes följande voter:s-proposition:

Den, som bifaller mom. litt. a) i 1 punkten af Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:s betänk. N:o 140, voterar

ja;

den det ej vill, voterar

nej;

Vinner nej, kommer ofvannämnda mom. litt. a) att erhålla följande lydelse: "Oinskränkt vågföringsrätt beviljas för stång- eller manufacturjern från härdar inom och utom bergslag, derest de, utan beräkning af den tillökning, som K. kungörelsen af den 26 October 1838 medgifver, äro privilegierade till minst 450 Sk ℓ . Oinskränkt vågföringsrätt beviljas äfven så väl bruksägare som bergsmän, hvilka medgifva härdantalets inskränkning i den mån, att gamla smidesrätten på härdarna motsvarar minst 350 Sk ℓ på hvarje kvarvarande härd."

Efter voteringsens slut, befunnos rösterna hafva utfallit, som följer:

Ja — 10.

Nej — 41.

Frih. Hamilton: Jag anhåller att få reservera mig emot detta beslut, och kan blott beklaga att den skråanda, som eljest så värtaligt anfaller inom detta Stånd, skall hafva så många anhängare, då det gäller ett skrå, som inom oss räknar ganska många medlemmar.

Gr. Mörner, Joh. Aug.: Jag anhåller att få instämma i den nyss afgifna reservationen, och reserverar mig derjemte äfven emot det föregående beslutet, ang:de årtalet.

Hr Aminoff, Joh. Fredr., samt Hr Munck af Rosenschöld, Nils Rudolph, förenade sig i Frih. Hamiltons reservation.

Hr Frih. o. Landtm. hemställde nu, om R. o. Ad. behagade antaga det förslag Hr Lagerhjelm gjort, att vid slutet af det nu fattade beslutet skulle tilläggas följande: "Vid öfriga härdar skall smidesrätten beräknas efter 15 tunnor kol per Sk ℓ ."

Ropades starka nej, blandade med ja.

Hr Landtm. förklarade, det han trott sig finna att nej öfverröstat ja.

i punkten, mom. litt. b).

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, det han icke vore rätt säker om han riktigt fattat Hr Lagerhjelm's mening. Hr Landtm. hade fattat den så, att han ansett mom. litt. b) böra utgå.

Hr Lagerhjelm: Jag måste hafva uttryckt mig mycket otydligt. Jag vidhåller i afseende på propos. endast litt. a), ehuru jag äfven yttrat mig rör:de litt. b). I afseende på den andra punkten har jag tillstyrkt Utsk:s för-

slag; ty det förorsakar, såsom jag förmodar, blott besvär, utan att medföra något verkligt gagn; men detta hemställer jag till de värde talarne sjelfve att bedömma och rättar mig efter deras omdöme.

Hr Frih. o. Landtm. hemställde, om R. o. Ad. behagade bifalla mom. litt. b).

Ropades ja och nej.

Hr Landtm. hemställde om Ståndet ansåg, att Utsk:s förslag till mom. litt. b) borde utgå.

Ropades ja och nej.

Hr Lagerhjelm begärde votering.

Hr Rosenblad: Jag hemställer till den värda ledamoten, som begärt votering, om han ej kunde låta denna sin begäran förfalla, då i alla fall hans tanke blir den rådande, eftersom tre Stånd bifallit denna punkt. Vi kunde då slippa en votering så här dags.

Hr Lagerhjelm: Jag har den öfvertygelsen, att R. o. Ad. i denna punkt tänker lika med Utsk., och det är således på Utsk:s förslag, som jag anhåller att få propos., i händelse en votering behöfves.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, att då han icke tilltrött sig att, i anledn. af svaren på den sist framställda propos:n, kunna bestämma hvilken mening varit den öfvervägande, ansåg han sig ånyo böra framställa propos. å] Utsk:s förslag; hemställande alltså, om R. o. Ad. behagade bifalla Utsk:s förslag till mom. litt. b) i 1 punkten.

Ropades starka nej, blandade med ja.

Då Hr Landtm. förklarade det han trött sig finna att nej öfverröstat ja, begärde

Hr Lagerhjelm votering.

Hr Landtm. hemställde, om R. o. Ad. ansåg det contra-propos:n borde innehålla, att det ifrågavar. mom. skall utgå.

Ropades ja.

Efter någon stunds förlopp och innan voter:s-propos:n hunnit blifva uppsatt, anmälte sig åter

Hr Lagerhjelm och yttrade:

Sedan flere äfven ibland Utsk:s ledamöter förklarar sig icke rösta för Utsk:s förslag i denna punkt, så får jag afstå ifrån min begäran om votering.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, att, sedan Hr Lagerhjelm frångått sin begäran om votering, och Hr Landtm. förklarar den sista propos:n vara med nej besvarad, R. o. Ad. torde finna att mom. litt. b förfallit.

Ropades ja.

i punkten, mom. litt. c).

Frih. Tersmeden: Sedan Ståndet icke har ingått på den frihet för alla härdar, som i litt. a) är föreslagen, så hemställer jag vördsamt, om det icke vore skäl att helt och hållet afslå detta mom. och hvad nya anläggningar beträffar låta det stadgande qvarstå, som nu är gällande. Det nuvar. stadgandet innehåller, att rättighet till jernverks anläggande öfver hela Riket utom bergslag förklaras fri, då, efter skedd undersökning, skogstillgången befinnes tillräcklig. Utsk. föreslår att nya stångjernshärdar så med oinskränkt smidesrätt anläggas utom ofvannämnda tackjernsbergslag, men icke inom ett afstånd af 2 mil från förut privilegieradt stångjernsbruk. Det var förmodligen Utsk:s mening, att detta skulle galla under öfvergångsperioden; men sedan R. o. Ad. nu för öfrigt afslagit hela öfvergången, så skulle jag tro, att äfven detta stadgande är olämpligt.

Hr Rosenblad instämde med Frih. Tersmeden.

Frih. Hamilton: Jag borde ej yttra mig nu; ty sedan första punkten blifvit afslagen, som jag naturligtvis röstade för, så är allt det öfriga af intet värde. Men jag vill blott hemställa till den sista värda talaren, om han icke skulle vilja antaga Bergs-collegii förslag, som innehåller, att ny stångjernshärd må ej hädanefter anläggas, derest icke vid behörig undersökning kunnat inom orten uppgifvas en förut opåräknad eller för andra verk icke behöfelig kolfångst af 900 läster årligen. Jag hemställer till Frih. Tersmeden, om icke man nu för consequensens skull borde antaga detta stadgande.

Frih. Tersmeden: Det går visserligen ännu an att införa en sådan punkt, som stadgar, att nya härdar icke få anläggas med mindre än att de äga tillräcklig koltillgång i enlighet med Bergs-collegii förslag; men detta finnes ej i nuvar. författning, och det faller också af sig sjelft, att en nu anlagd härd med det af coll:m föreslagna quantum kol blir fri, och någon mindre kan icke anläggas.

Hr Frih. o. Landtm. hemställde, om R. o. Ad. behagade bifalla Utsk:s förslag i mom. litt. c) af 1 punkten.

Ropades nej.

Hr Landtm. hemställde, om R. o. Ad. ansåg mom. litt. c) böra förfalla.

Ropades ja.

Hr Lagerhjelms: Jag hemställer vördsamt, om icke Bondest:s inbjudning äfven borde förekomma till afgörande. Jag måste för min del afstyrka dess antagande. Inbjudningen rör litt. b), och det är en naturlig följd af R. o. Ad:s beslut, att densamma ej kan antagas.

Hr Rosenblad: Jag får vördsamt hemställa, om icke det nu fattade beslutet i litt. b) innebär ett afslag på Bonde-St:s inbjudning. Så skulle jag åtminstone vilja förstå saken.

Uppå derefter framställd propos. fann R. o. Ad., att, i öfverensstämmelse med det beslut Ståndet fattat i afseende på mom. b), ingen annan åtgärd var att vidtaga i anledn. af BondeSt:s prot.utdr. och inbjudning, än att lägga detta prot.-utdr. till handlingarna.

Hr Rosenblad: Till vinnande af öfverensstämmelse med det beslut, som R. o. Ad. redan fattat, att neml. taga bort uttrycket — under de första fem åren, i punkten N:o 1, torde deraf böra följa, att punkterna N:is 2 och 3 afslås, hvarom jag vördsamt anhåller, att Hr Frih. o. Landtm. ville framställa propos. till R. o. Ad.

Hr Lagerhjelm förenade sig med Hr Rosenblad.

Hr Frih. o. Landtm. hemställde, om R. o. Ad. ansåg att propos. borde framställas å 2 och 3 punkterna på en gång. Ropades ja.

Hr Landtm. hemställde derefter, om R. o. Ad. behagade bifalla 2 och 3 punkterna af Utsk:s förslag.

Ropades nej.

Uppå derefter framställd propos. beslöt R. o. Ad. att 2 och 3 punkterna skulle förfalla.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, att nu förekomme till pröfning Hr af Uhrs förslag, att uti den und. skrifvelsen till K. M. om sanction af R. St:s nu rörande stångjernstillverkningen fattade beslut det tillägg må göras, att den förklaras hvilande intill dess frågan om den fria kolhandeln blifvit definitivt afgjord, samt först derefter i ett sammanhang pröfvas och afgöras. Hr af Uhr torde väl finna, att, efter det beslut R. o. Ad. nu fattat öfver första punkten, saken icke kunde ses alldeles från samma synpunkt, som då Hr af Uhr framställde sitt förslag, men då detta i alla fall ej vore i någon bestämd strid med det fattade beslutet, fick Hr Landtm. nu hemställa, om R. o. Ad. behagade bifalla Hr af Uhrs förslag.

Ropades ja och nej.

Hr Palmerantz, Joh. Mauritz: Jag tager mig friheten hemställa till Ståndet, om det ej skulle vara lämpligt att aflåta en inbjudning till de öfriga Stånden att instämma i det beslut, som R. o. Ad. nu fattat.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, att det först torde vara nödvändigt att fatta beslut i den del, som nu vore föredragen.

Hr Lagerhjelm: Jag förmodar, att i det skick, som R. o. Ad:s beslut nu befinnes, Hr af Uhr icke insisterar på att något uppskof må äga rum eller denna fråga med frågan om kolhandeln sammanbindas, så att denna författning

icke skulle få träda i verkställighet förrän frågan om kolhandeln förut blifvit afgjord. Jag ser intet skäl för ett sådant tillägg.

Hr af Uhr: Det tillägg, jag tagit mig friheten begära uti den und. skrifvelsen, anhåller jag måtte komma att intagas af det skäl, att sjelfva hufvudsaken redan är afgjord af tre Stånd, hvarföre jag anser nödvändigt, att detta villkor får ett rum i den und. skrifvelsen. Jag skulle ej hafva begärt ifrågavar. tillägg, om de andra Stånden varit afsamma tanke, som R. o. Ad.; men saken är redan af pluraliteten afgjord, och derföre anhåller jag, att Hr Frih. o. Landtm. ville framställa propos. till bifall på det af mig föreslagna tillägget.

Hr Frih. o. Landtm. förnyade sin nyss framställda propos. till bifall å Hr af Uhrs förslag.

Ropades ja och nej.

Hr Landtm. förklarade, det han trott sig finna att nej öfverröstat ja.

Utsk:s yttrande i frågan om rättighet att utföra tackjern till utrikes ort.

R. o. Ad. fann ingen annan åtgärd härvid erfordras, än att lägga yttrandet till handlingarna.

I anledn. af den framställning, som nyss blifvit gjord af Hr Palmerantz, uppropade Hr Frih. o. Landtm. nu

Hr Palmerantz, hvilken yttrade:

Jag anhöll visserligen, att inbjudning skulle aflåtas till de öfriga Stånden att förena sig i det beslut, som R. o. Ad. fattat i denna fråga, men då R. o. Ad. redan afslagit det förslag, som Hr af Uhr framställt, så förfaller derigenom min begäran om inbjudningen.

Utsk:s yttrande och förslag i afseende på kolhandeln.

Hvad Utsk. föreslagit blef af R. o. Ad. bifallet.

Utsk:s förslag om und. framställning till K. M. om ändring af författningarna rör:de mutsedlar och jordäganderätten till grufvor.

R. o. Ad. biföll hvad Utsk. i denna del föreslagit.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, det R. o. Ad. torde finna, att nu i detta ämne ingenting af Utsk:s förslag vore att vidare föredraga.

Ropades ja.

H. R. o. Ad. åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ till 3 e. m.

In fidem protocolli,
F. O. Silfverstolpe.

Onsdagen den 28 April 1841.

Plenum kl. 6 e. m.

Justerades 3 prot.utdr. för denna dag f. m.

Ånys föredrogs Allm. Besvärs- och Ekon. Utsk:s den 29 sistl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda utlåt. N:o 141, i anledn. af återremiss på betänk. N:o 116.

Hr Rosenblad, Bernh., begärde att PresteSt:s beslut i detta ämne måtte uppläsas.

Upplästes PresteSt:s prot.utdr. af den 14 dennes, af innehåll, att Ståndet, som ogillat hvad Allm. Besvärs- och Ekon. Utsk. så väl i betänk. N:o 116, som utlåt. N:o 141 föreslagit ang:de fastställandet af olika tjänstårsberäkning för samma tjänst vid ansökning till olika slags presterliga lägenheter, för sin del beslutat att endast förnya den und. anhållan, som i R. St:s und. skrifvelse af den 29 Sept. 1834 innehålles, "att dubbel eller förhöjd tjänstårsberäkning må i allmänhet upphöra, men lärare vid Rikets lärdomsskolor, nya skolor undantagna, få tillsvidare för ett tjänstår räkna $1\frac{1}{2}$, nuvar. innehafvares rätt oförkränt;" hvarvid dock Ståndet, med godkännande af hvad Utsk. i första punkten af betänk. N:o 141 föreslagit, beslutat följande tillägg:

1:o att hos K. M. i und. anhålles, att för de ecclesiastika befattningar utom läroverket, der den presterliga tjänstgöringen, enligt vederbör. stiftstyrelsens uppgift, fordrar sådan ansträngning, att, ehvad löneförmåner som dermed förenas, de icke kunna under en längre tidsföljd af en och samma person behörigen bestridas, samma förhöjda årsberäkning, som åt elementarläroverkens tjänstemän beviljas, måtte såsom undantag bibehållas, så framt icke dessa tjänsters innehafvare i dess ställe erhålla nödig försäkran om befordran efter viss tids tjänstgöring;

2:o att den i und. föreslagna beräkningen af $1\frac{1}{2}$ tjänstår för ett års tjänstgöring måtte sträckas till samtliga lärarne icke blott vid Rikets äldre lärdomsskolor, utan ock vid de äldre så väl högre som lägre apologistskolorna, samt till de gymnasiilärare, som njuta presterlig befordringsrätt och icke äro lectorer.

Hr Rosenblad: R. o. Ad. finner, att det beslut, som PresteSt. antagit, i det hela hvilar på samma princip som Utsk:s betänk. Den största skilnaden deremellan är utsträckningen till förmån för de lägre skollärarne. Då detta ämne hufvudsakligen rör PresteSt., som i detta ämne säkerligen har den största kännedomen om hvad som kan vara billigt och rättvist, så hemställer jag om ej R. o. Ad., med afslag å Utsk:s utlåt., behagade instämma i PresteSt:s beslut.

Frib. Hamilton, Hugo, Hr Lagerhjelm, Pehr, och Frib. Ridderstolpe, Fredr., förenade sig med Hr Rosenblad.

Hr Frib. o. Landtm. hemställde, om R. o. Ad. behagade bifalla Utsk:s utlåt. N:o 141.

Ropades starka nej, blandade med ett eller annat ja.

Hr Landtm. förklarade, det han trott sig finna att nej öfverröstat ja.

Uppå derefter framställd propos. beslöt R. o. Ad. att, på sätt Hr Rosenblad föreslagit, instämma i PresteSt:s här ofvan intagna beslut.

Föredrogs ånyo Bevilln.- och LagUtsk:ns den 31 sisl. Mars och den 3 dennes på bordet lagda betänk. N:o 13, i anledn. af dels Hr Stuarts, F., motion, om controller mot missbruk vid fribrefsrättighetens utöfvande, dels Lars Rasmussens motion om fribrefsrätt för länsmän.

På begäran af Frib. Hamilton, Hugo, upplyste undert. Ridd.Secret., att detta betänk. blifvit bifallet af Preste- och BorgareSt:n, men återremitteradt af BondeStåndet.

Frib. Ridderstolpe, Fredr. Christopher: Såsom ledamot af sammansatta Bevilln.- och LagUtsk:n kunde jag ej ingå på den mening, som inom Utsk:n blef den rådande och som finnes framställd i detta betänkande. Jag anser neml. missbruk af fribrefsrättigheten vara lika stor stöld ifrån Staten, som alla andra underslef. Då tull-lagstiftningen förvar, beslutades att en tulltjensteman skall för andra resan begånget luredrejeribrott mista tjensten; hvarföre skall man i detta fall vara mera mild? Inom Utsk:n föreslog jag att ansvaret för första och andra resan fribrefsmissbruk skulle blifva detsamma som Utsk:n hafva föreslagit, men att den, som dermed beträddes för tredje gången, skulle mista sin innehafvande tjenst. Under fortsättande af detta yrkande önskar jag återremiss af detta betänkande.

Frib. Hamilton: I motsats till den siste talaren yrkar jag bifall till betänk. och tror att om vederbör. postförvaltare göra sin skyldighet, skall ej större missbruk kunna inträffa, än som fullt ersättes genom de nu föreslagna böterna.

Bevilln.- och LagUtsk:ns betänk. N:o 13 blef af R. o. Ad. bifallet.

Då nu ånyo föredrogs StatsUtsk:s den 3 dennes på bordet lagda mem. N:o 481, ang:de det emellan K. M. och Kronan, å ena, samt nya Trollhätte-canalbolag, å andra sidan, afslutade contract i och för Trollhätte canal- och slussverks ombyggnad, blef samma mem. ånyo begärdt på bordet af

Frih. Tersmeden, Wilh. Fredr., Frih. Hamilton, Hugo, och Frih. Fleming, Herman Reinhold.

Till pröfning företogs StatsUtsk:s den 3 dennes på bordet lagda utlåt. N:o 482, i anledn. af Hr Edenhjelm, G., motion om anslag för kronohospitalet i Götheborg till ersättning för förlorad inkomst af centonalen utaf Götheborgs stads embets- och tjenstemän.

Hr Edenhjelm, Gillis, anhöll att få veta huru detta mål hos de öfriga Stånden blifvit afgjort.

Undert. Ridd. Secret. tillkännagaf, att utlåt. N:o 482 blifvit bifallet af samtliga de öfriga tre RiksStånden.

Hr Edenhjelm: Sedan 3:ne Stånd bifallit Utsk:s betänk., så skulle jag anse mig handla orätt, om jag ytterligare sökte bevisa riktigheten af hvad jag begärt. Jag inskränker mig således till att beklaga det Utsk. med lika mycken ligkiltighet behandlat allmänna inrättningar, som det gjort i afseende å hvad som behöfves för försvarsverket.

StatsUtsk:s utlåt. N:o 482 blef bifallet af R. o. Ad.

Änjo föredrogos och biföllos BancoUtsk:s den 3 dennes på bordet lagda utlåt:n:

N:o 162, i anledn. af väckt fråga om belåning i banken af bergsfrälseegendom;

N:o 163, ang:de eftergift af upplupen öfverränta å ett till Inspektoren G. A. Alsing från R. St:s lånecontor i Götheborg utgifvet discontlån;

N:o 164, i anledn. af gjord ansökning om eftergift af upplupna öfverräntan å allidne Spanmålshandlanden G. Lindborgs liqviderade skuld till bancodiscontverket.

Företogs till pröfning Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekon.Usk:ns den 3 dennes på bordet lagda betänk. N:o 56, i anledn. af väckta motioner om ändringar af författningarna rör:de laga försvar och lösdrifveriet, samt om inrättande af frivilliga arbetshus och tvångsarbetshus, m. m.

På anmodan af en ledamot upplyste undert. Ridd. Secret., att detta betänk. blifvit bifallet af de tre öfriga RiksStånden.

Hr Rosenblad, Bernh.: Efter den upplysning, som nu lemnats, vill jag ej söka framställa något förslag till ändring häruti, utan får blott förklara, att jag i allo instämmer i Hr von Rosens reservation, under det att jag beklagar att vid en riksdag, då man i så betydlig mån sökt att göra den stora classen af landets innevånare, som befinna sig i ett mindre sjelfständighetstillstånd, till redskap för vissa ändamåls vinnande, så har man deremot nu så litet egnat sina

omsorger för att gifva denna class det skydd, som billigheten kräfver att den borde åtnjuta; detta frågar man mindre efter. Att göra denna class till politiska redskap, dertill anser man den vara god nog; men när det är fråga om att gifva den rättigheter för sitt ekonomiska bestånd; då blir det en annan sak. Detta förslag innehåller visserligen förbättringar emot hittills gällande stadganden och emot det utrotningskrig, som hittills förts emot denna class, men är ingalunda fullständigt eller sådant det borde vara.

Frih. Cederström, Jacob: Någon rättelse i hvad tre Stånd beslutat kan icke vinnas och jag beklagar att Utsk:n vid denna riksdag icke gifvit den minsta uppmärksamhet åt hvad vår grundlag i främsta rummet bestämmer såsom värande medborgerliga rättigheter, i hvilket fall Utsk:n ej kunnat komma till det resultat, som detta betänk. förete, ehuru det visserligen innehåller föreskrifter, som i någon mån mildra 1833 års författning om försvarslöse personer, men på långt när icke en fullständig och ändamålsenlig lagstiftning, som kan, om ej förbättra de oförbätterlige af denna människoclass, dock förekomma att ej den uppväxande generationen må bidraga att öka de nyssnämndas antal; och häruti ligger det stora fel, som Utsk:n begått. Jag reserverar mig emot de följer en författning, sådan som denna, kan medföra.

Gr. Taube, Gustaf Joh., instämde med Frih. Cederström.

Vid förnyad föredragning af Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:ns den 3 dennes på bordet lagda betänk. N:o 57, i anledn. af väckta motioner rörande ändringar i nu gällande legostadga af den 23 Nov. 1833 samt begagnande af s. k. uppehållskort, m. m., blef samma betänk. af R. o. Ad. bifallet.

Ånys föredrogs Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekon.-Utsk:ns den 3 dennes på bordet lagda betänk. N:o 58, i anledn. af väckta motioner om förändring i författningarna, angående mått, mål och vikt.

På begäran af Hr Aminoff, Joh. Fredr., upplyste undert. Ridd.Secret., att detta betänk. blifvit återmitteradt af Preste- och BondeSt:n, men bifallet af Borgare-Ståndet.

Hr Aminoff uppläste följande:

De sammansatta Lag- och Ekon.Utsk:ns majoritet hafva ansett svårigheter inträffa, i den händelse nya författningen om Rikets mått, mål och vikt blefve utfardad till allmänt antagande uti landet innan förberedande undervisning i skolorna om decimalräkningen m. m. för sig gått. — Utsk:n

hafva härvid glömt, att ingen undervisning föregick införandet af silfverräkningen i förhållande till banco och riksgälds. — Måne det ej är lika svårt att utrakna hvad silfvermyntets alla afdelningar göra i banco- och riksg:s-sedlar, som att efter förslaget om Rikets mått, mål och vikt bestämma de inre förhållandena inom hvarje särskild del? — Jag tror det exempel kunna uppgifvas inom myntberäkningen, der ganska invecklade bråk förekomma.

Di jag för min del ej kan erkänna de svårigheter, som anses uppstå vid författningens efterlefnad, utan förberedande undervisning, hemtar jag stöd för min öfvertygelse äfven deraf, att förslaget upptager såsom enhet den nu brukliga halfalnen eller foten, kannan och marken victualieviigt, hvarföre jag och anser onödigt att med författningens utgifvande än vidare fördröjes.

Foten, längdemåttets enhet, är, i stället för att nu innehålla 12 tum, uti förslaget indelad i 10 tum, och hvarje tum fördelad i 10 linier. — Denna indelning af foten i decimaltum och linier utgör fotens närmaste underafdelningar. När denna indelning är känd, är den hufvudsakliga kunskapen i detta afseende för allmänheten också känd.

Decimalräkningen är redan för längre tider tillbaka införd i landets viktigaste förrättning, neml. vid agoskiften, och jag har deröfver hört ej annat än belåtenhet. Någon klagan bör således ej uppstå mot den högst obetydliga skillnaden emellan en verktum och en decimaltum, såsom verkande orsak till uppskof med antagande af de fördelar decimalräkningen erbjuder det stora hela.

Kannan, eller enheten för rymdemåttet, innehåller jemnt 100 cubiktum. Kannans fördelning efter decimalen i dess underafdelning är således i förslaget oförändrad, det gamla gifna. All undervisning i detta afseende måste följaktligen vara öfverflödig såsom förut inhemtat.

Jemför man längdmåttet, foten, med rymdmåttet, kannan, så inträffar den sällsamhet, att cuben af en fot efter decimalräkningen innehåller 1,000 cubiktum, och att 10 kannor också göra efter samma beräkning 1,000 cubiktum.

Enheten och sambandet emellan längdmåttet och rymdmåttet är således bibehållen i den gamla foten och i den gamla kannan, och det synes såsom våra lagstiftare uti äldre tider redan på förhand infört denna likstämmighet, men glömt tillämpningen deraf efter decimalräkningen.

Marken: Victualie-marken är i förslaget tagen för vigtens enhet. Decimalräkningen träffar dess underafdelning, ort, — som det uti förslaget kallas — deraf 3:ne orter utgöra i det närmaste ett lod.

Den nuvar. lod- och qvintirräkningen har föga eller ingen inverkan på verldsmarknaden och på den allmänna rörelsen

relsen inom vårt land, för att lägga hinder i vägen vid införande af victualievigten såsom enhet med dess närmaste underafdelning ort, — hvaraf 100 orter utgöra en mark. — Någon undervisning om räkning och indelning efter decimalen anser jag således ej behöflig; den lär sig sjelf under tillämpningen.

Då vi således äga den lycka — jag säger med flit lycka — att i vår gamla författning om Rikets mått, mål och vikt, hafva enheten till den nya indelningen gifven, blott vi vilja begagna och tillämpa densamma, måste det förefalla hvarje medlems af R. o. Ad upplysta bedömande oförväntadt, att man ej skall få sig tillgodonjuta denna enhets fördelar innan 10 år vidare passerat, d. v. s. nära 30 år från den tid förslaget blef af R. St. enhälligt antaget.

Hade den nya författningen om Rikets mått, mål och vikt utkommit straxt efter 1823 års riksdag, att under vissa då bestämda villkor gälla från och med år 1827; så hade 1828 års Ständer säkerligen insett nyttan och fördelen af decimalräkningen och troligen infört densamma i Rikets myntberäkning, hvarigenom vi nu haft en fullkomlig enhet emellan mått, mål, vikt och mynt. Men då nu denna författning om Rikets mått, mål och vikt icke till dato utkommit, och då hvarken K. M. i nåder afgifvit någon propos. till R. St. i ämnet eller R. St. hos K. M. i underd. anhållit, att med denna författnings utfärdande än vidare borde fördröjas, anser jag frågans afgörande i dess nuvarande förhållande icke bero på R. St., utan på K. M. ensam; emedan K. M. från och med år 1840 kunnat och kan, när K. M. så för godt finner, utfärda ofstannade författning till allmän efterlemnad öfver hela Riket.

Då detta nu föredragna betänk. förevar i sammansatta Utsk:n, yrkade jag, det R. St. hos K. M. i underd. måtte anhålla:

att nya författningen om Rikets mått, mål och vikt skulle inom årets lopp utfärdas;

att denna författning från och med år 1842 måtte i skolorna föreläsas och läras; samt

att densamma sednast från och med år 1845 blefve allmänt gällande till efterlemnad.

Men då detta mitt yrkande uti Utsk:n underkändes genom en ganska obetydlig majoritet vid anställd votering, får jag, som icke finner skäl att frånträda mitt yrkande, vördsamst anhålla om återremiss af betänk., då hvad jag nu haft äran anföra torde få åtfölja detsamma.

Hr von Hohenhausen, Michaël Silvius: Jag vill visserligen icke emotsätta mig den föregående talarens begäran om återremiss medelst yrkande på bifall till detta betänk., sedan detsamma redan blifvit af zine Ständ återremitt-

teradt, men jag vill blott anmärka att det enda vigtiga i denna sak är införandet af decimalräkning i myntet och låg myntenhet. Det finnes ingen tänkande man, som i 3:ne veckor vistats i ett land der decimalräkningen gäller, som ej inser densammas stora företräde och icke känner leda, ja nästan vänjes vid att återtaga det andra räkningssättet eller det hos oss brukliga.

Hvad åter angår mått, mål och vigt, så förhåller det sig dermed annorledes i den dagliga rörelsen; för geometriskta calculer och dylikt är det föreslagna nya beräkningssättet ganska bra och vigt, men är deremot till den grad besvärligt för den dagliga rörelsen, som fordrar lätthet vid itu-delning af mindre quantiteter utaf torra och våta varor samt alngods, att der det prisade nya decimalsystemet i afseende å mått, mål och vigt blifvit infördt för lång tid tillbaka, behåller folket likväl, i sin rörelse, den gamla alnen, de gamla målen och den gamla vigten. — Jag ville blott nämna detta, för att anmärka, att likasom den Svenska alnen är indelad både i verktum och decimaltum och vi således äga ett verkmått och ett decimalmått, är det godt och nyttigt att våra mål och vigter på samma sätt indelas, sedan icke mera flera slag, utan en enda enhet för hvardera blifvit bestämd. Jag anhåller att detta mitt anförande må återremissen åtfölja.

Hr Rosenblad, Bernh.: Jemte det jag helt och hållet instämmer med Hr von Hohenhausen, får jag blott anföra det talande exemplet, att i Frankrike, der man samtidigt med en revolution, som skakade alla samhällsförhållanden, införde ett nytt system af mått, mål och vigt, och der detta införande vid sidan af så mycket annat nytt var underlåttadt, har detta likväl icke hindrat att allmänheten ännu dagligen i rörelsen brukar dess gamla mått, mål och vigt.

Hr Lefrén, Joh. Pehr: Äfven jag yrkar återremiss, ehuru jag nogsamnt förutser att denna fråga kommer att borttrasslas, som vanligt. Det finnes personer med verkliga kunskaper, verklig skicklighet, sådana som de tvänne siste talarne, men hvilka alldeles icke gjort sig reda för sjelfva saken. Jag utber mig att först få bemöta Hrr von Hohenhausens och Rosenblads inkast och att sedan uppläsa några ord, dem jag uppsatt i afsigt att få dem åtföljda till Utsk:n. Hr von Hohenhausen har sagt, att man utomlands med särdeles nöje begagnar decimalräkningen i mynt, men deremot bibehåller de gamla förhållandena i fråga om mått, mål och vigt. Talaren lär dermed mena Frankrike och de länder som antagit Franska systemet. Mig veterligen hafva inga andra länder ändrat det gamla systemet i fråga om mått, mål och vigt, men väl i fråga om pennningar. Hr Rosenblad åter, som talat om Franska revolutionen och de förändringar, som till följd af densamma i alla förhållanden voro så lätta att införa, säger att Franska na-

tionen bibehåller det gamla räknings- och mätningssättet, och drager deraf den slutsats, att det är den införda 10-delningen, som härtill utgör orsaken. Häruti ligger irringen. De värde talarne måste påminna sig att det icke blott var indelningen i 10, — hvilket hos oss är det enda i fråga att införas, — som i Frankrike infördes, utan der ändrade man, samtidigt med indelningssättet, sjelfva den kvantitet som skulle indelas. Om man derföre i Frankrike i dagligt bruk bibehållit den gamla Franska alnen, såsom man nu föreslår att hos oss bibehålla vårt kända fotmått; om man i Frankrike bibehållit gamla livern — gamla Franska marken — likasom vi bibehållit den gamla Svenska victualie-marken; om man i Frankrike bibehållit det gamla Franska våtvarumåttet, likasom vi behållit den gamla Svenska kannan: så hade man ej i Frankrike rönt så mycket motstånd som man rönt; men då man der började att taga en viss del af jordens omkrets till enhet för längdmåttet och derpå grundade alla öfriga mått och vigter, samt på dessa alldeles nya enheter sedan införde 10-delningen, så väcktes motvilja mot det nya systemet; ty härigenom inträffade det försvärande förhållande, att 2:ne nyheter på samma gång infördes. Häruti och icke i 10-delningen ensamt låg orsaken till den svårighet, som i Frankrike uppstått vid begagnandet af det nya systemet, och som nogsam bevisas deraf att 10-delningen i myntet af alla med lätthet och villigt begagnats, emedan den gamla Franska livern bibehölls såsom myntenhet med en så obetydlig minskning, att nuvar. franc är 80 gamla sous och livern deremot 81 sådana. Så är icke förhållandet i Sverige, ty här är frågan om att, i stället för att dela den kända Svenska foten i 12, så delar man den i 10, i stället för att dela victualie-marken i 32 lod, så delas den i 10:del och 100:del marker; och i stället för att dela kannan i stop, halfstop och kvarter, m. m., så indelar man kannan i 10:del och 100:del kannor. Är detta väl ett nytt, okänt begrepp att säga $\frac{4}{10}$, $\frac{6}{10}$, $\frac{6}{10}$, $\frac{7}{10}$ kannor. När måttet är bekant, så äro delarne deraf också bekante. Jag ber nu att få uppläsa hvad jag skriftligen i ämnet uppsatt.

Hr Lefrén uppläste derefter följande:

Jag yrkar återremiss af Utskans utlåt., emedan jag är förvissad om att ett ärende af så stor vikt som detta, och hvars bringande till verkställighet utgör en verklig och lätt vunnen förbättring i våra samhällsförhållanden, skall röna många svårigheter, ehuru man nu 4:de riksdagen å räd erkänner förändringens värde och det gagn, som af densamma säkerligen vore att förvänta. Tiden är besynnerlig; den förstår sig icke sjelf. Den famlar efter och ifrar in abstracto för reformer och tyckes liksom drucken af detta magiska ord. Men så fort fråga framställes om en reform i verklig-

heten, som är af erkänt gagn och dertill utan särdeles möda kan genomföras, då inträder låglösheten och trögheten. Förevarande ärende är af denna sistnämnda beskaffenhet och skulle få år efter dess genomförande visa de mest välgörande verkningar i allt som inom samhällslifvet beror af räknekonstens förenkling, och i sanning beror vida mera härpå än man vanligen vill inse. — Ingen nekar i våra dagar de mathematiska vetenskapernas mäktiga inverkan på så väl samhällets ekonomiska som intellectuella utveckling; och likväl sätta nästan alla sig på tvären, när fråga är att genom en förnuftig förenkling af landets mått, mål, vikt och myntsysteme undanröjda det väsendtligaste, ja det enda hindret, som finnes emot möjligheten att göra de delar af matematiken, som ingå i dagliga behofvet, så enkla och lättfattliga att de utan ringaste möda kunna fattas och begagnas af alla utan undantag och utan behof af annan undervisning, än den som genom dagliga erfarenheten lätteligen kan vinnas. Att detta vinnes genom ifrågavarande förslag är klart för hvar man, som deråt vill egna ringaste uppmärksamhet; ty genom detsammias antagande skulle den, som i Stockholm lärt sig de 4 räknesätten med hela tal, hvilka måhända utgöra det maximum af kunskap i räknekonst, som inom folkskolan allmänneligen kan påräknas såsom läroämne, i detta fall sättas i stånd att medelst denna ringa kunskap lösa uppgifter och göra uträkningar, som med nuvar. mått, mål, vikt och myntsysteme knappast de kunna utföra, som i högre skolor användt mycken tid till inlärandet af vår nuvarande på orimliga och oförnuftiga indelningar grundade såkallade sorträkning. Den tid skall komma, då man lär sig inse huru vida nyttigare denna och likartade reformer äro jemförelsevis mot de oafslåtligen förordade, lofordade och lofbesjungna ändringarna af samhällsformerna i allmänhet. Den tid skall komma, då man lär sig värdera och verkställa det sannt nyttiga och användbara, men deremot upphör att prata om onyttiga och utförbara hugskott.

Hr Rosenblad: Jag utber mig blott att få tillägga några ord till hvad jag förut yttrat i anledn. af Hr Lefréns anmärkning. Oberäknadt att det är sannt att en del af utgångspunkten i det nya systemet finner sin motsvarighet i det gamla, är likväl icke detta förhållandet i allmänhet, och oberäknadt att det nya måttet af foting och tumming är obekant, så corresponderar det icke med det gamla systemet, ty en foting lär, om jag ej mins orätt, skola blifva 63 kannor, i stället för att den Svenska tunnan utgör 64 kannor, och i alla fall är det icke vanligt, i fråga om spanmål, att den mätes efter kanna.

Hr von Rosen, Georg: Jag var en ibland dem inom Utsk:n, som ej var tillfredsställd med Utsk:ns beslut och isyn-

nerhet ansåg jag de skäl, hvarpå Utsk:n stödde sig, vara oriktiga, och deribland synnerligast det att det nya beräknings-sättet skulle först hinna läras i folkskolorna. Behofvet är här den bästa läromästaren, och den som har sina 10 fingrar i behåll, han kan räkna på dem och skall taga sig godt ut dermed. Att uppskjuta med införandet af en så vigtig och nyttig sak, som denna, till dess man hunnit meddela lärdom i folksskolorna, vore att alldeles onödigtvis fördröja en god sak.

Hr Lefrén: Jag måste besvara Hr Rosenblad. Han säger att foting är ett mått, som vore obekant och att detsamma innehölle 63 kannor, då det, såsom motsvarande det nuvarande måttet tunna, borde innehålla 64 kannor, efter tunnan inrymmer sistnämnda kannetal. Förhållandet är emedlertid det att fotingen innehåller jemnt 10 kannor, samt är ett cubiskt mått af en fot i hvarje sida, och att vår Svenska tunna innehåller jemnt 63 kannor och icke 64, hvadan Hr Rosenblad här begått ett misstag.

Jag glömde, då jag förra gången bade ordet, att förklara det jag i allo instämde i Hr Aminoffs reservation, och hvad inlärandet i skolor beträffar innan det nya systemet skall vidtaga, förenar jag mig med Hr von Rosen.

Hr Aminoff: Sedan Hr Lefrén upplyst om det misstag Hr Rosenblad gjorde i afseende på det kannetal, som går på tunnan, och då ingen bestridt återremiss af betänk., har jag ingenting att anföra, utan förnyar endast min begäran derom.

Frib. Boye, Ludv.: Jag är förekommen af den sista talaren och anser oändligen öfverflödigt att yttra mig i hufvudsaken. Jag vill blott erinra samtliga talarne, att ingen enda röst höjt sig, som nekat återremiss, och hvarföre i Guds namn skall tiden då onödigtvis förspillas med långa tal?

Hr Rosenblad: Erkännande att mitt minne irrat sig vid jemförelsen emellan gamla och nya måttet, får jag endast fästa uppmärksamhet derå, att då efter Hr Lefréns egen utredning det nya måttet foting komme att motsvara $5\frac{1}{2}$ af de gamla kapparne och en nuvarande tunna af 36 kappar komme att motsvara $3\frac{1}{2}$ foting, kan jag ej finna att något jemnt förhållande emellan gamla och nya måttet komme att äga rum.

Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:ns betänk. N:o 58 blef af R. o. Ad. återremitteradt.

På begäran af Hrr Lefrén, Joh. Pehr, och Rosenblad, Bernh., lades ånyo på bordet Stats- samt Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:ns den 5 dennes på bordet lagda utlåt. N:o 184, i anledn. af återremiss å Utsk:ns betänk. N:o 87.

Ånyo föredrogs och biföllos Stats- samt Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:ns den 5 sistl. April på bordet lagda utlåtanden:

N:o 185, i anledn. af väckt motion om upplåtande af kronobetena samt allmänningsarna i Skåne till kronotorp, m. m.;

N:o 186, i anledn. af väckt motion om förändring uti K. brefven den 2 Maj 1826 och den 18 Juli 1827, såvidt de röra stockfångst för sågverken i Wester- och Norrbottens län;

N:o 187, i anledn. af väckta motioner om förändring i sättet för hemmans förmedling.

Föredrogs ånyo Stats- samt Allm. Besvärs- och Ekon.-Utsk:ns den 5 sistl. April på bordet lagda utlåt. N:o 188, i anledn. af väckt motion om rättighet för vissa häraders inom Skaraborgs län innevånare att till knekttestugors uppförande taga timmer å kronoparkerna Råda åsar och Led-sjömo, m. fl.

På begäran af en ledamot upplyste undert. Ridd.-Secret., att detta utlåt. blifvit af alla tre de öfriga RiksSt:n bifallet.

Uppå derefter framställd propos. biföll äfven R. o. Ad. Stats- samt Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:ns utlåt. N:o 188.

Då nu ånyo föredrogs Const.Utsk:s den 6 dennes på bordet lagda mem. N:o 101 till BorgareSt., i anledn. af Ståndets yttrande rör:de Const.Utsk:s mem. N:is 83 och 84, fann R. o. Ad. det icke erfordra annan åtgärd än att läggas till handlingarna.

Föredrogs ånyo Const.Utsk:s den 6 dennes på bordet lagda mem. N:o 102, med förslag till voter:s-propos:r i förstärkt Const.Utsk. för sammanjemkning af RiksSt:ns skiljaktiga meningar, rör:de de uti Const.Utsk:s mem. N:is 59 och 82 föreslagna grundlagsändringar.

De föreslagna voter:s-propos:na blefvo af R. o. Ad. godkända.

Vid förnyad föredragning af Const.Utsk:s den 14 dennes på bordet lagda mem. N:o 103, med utlåt. rör:de K. M:s nåd. propos. om ändring i Riksactens 7 §, fann R. o. Ad. för godt att för dess del antaga den ifrågavar. af Const.-Utsk. tillstyrkta nåd. propositionen.

Ånyo föredrogs och lades till handlingarna Const.Utsk:s den 14 dennes på bordet lagda mem. N:o 104, ang:de förloppet af voteringar inom förstärkta Const.Utskottet.

På begäran af Hrr Rosenblad, Bernh., Lefrén,

Joh. Pehr, och Nordensköld, Otto Gustaf, lades ånyo på bordet StatsUtsk:s den 14 dennes på bordet lagda mem. N:o 483, med förslag till sammanjemkning och voterpropos:r, i anledn. af RiksSt:ns skiljaktiga beslut öfver utlåt:na N:is 337 och 416.

Frih Sprengtporten, Jacob Wilh.: Då afgörandet af detta betänk. är ett ibland de ärenden, som mest lägger hinder i vägen för statsregleringens afslutande, så anhåller jag att det må uppföras på listan till föredragning näst efter StatsUtsk:s betänk. N:o 489.

Hr Rosenblad: Jag ber att få instämma med Frih. Sprengtporten.

Hr Frih. o. Landtm. hemställde, om R. o. Ad., på sätt Frih. Sprengtporten föreslagit, ansåg att StatsUtsk:s mem. N:o 483, hvilket nu blifvit begärdt på bordet, borde till nästa plenum sättas näst efter StatsUtsk:s utlåt. N:o 489, såvida detta icke under denna dags plenum blefve afgjort.

Ropades ja.

Ånyo föredrogs och biföllos StatsUtsk:s den 14 dennes på bordet lagda utlåtanden:

N:o 484, ang:de ytterligare föreskrifter i afseende på den till säkerhet för Hjelmare canal och slussverks framtida underhållande afsatta fond;

N:o 485, ang:de ett årligt understöd för förre Secreteraren hos fullmäktige i Riksg. cont. C. Sylvans enka.

Lades till handlingarna, vid förnyad föredragning, StatsUtsk:s den 14 dennes på bordet lagda mem. N:o 486, i anledn. af PresteSt:ns återremiss å Utsk:s, ang:de ifrågakämd tryckning af RiksSt:ns förhandlingar i representationsfrågan, under N:o 415 afgifna mem.

Då nu ånyo föredrogs StatsUtsk:s den 14 dennes på bordet lagda utlåt. N:o 487, i anledn. af återremiss å mem. N:o 428, blef nämnda utlåt. begärdt ånyo på bordet af Hr Lefrén, Joh. Pehr, och Rosenblad, Bernhard.

Frih. Sprengtporten, Jac. Wilh.: Jag anhåller att detta betänk. måtte uppföras näst efter det betänk., som nyss beslöts skulle föredragas efter StatsUtsk:s betänk. N:o 489.

R. o. Ad. beslöt att utlåt. N:o 487 skulle sättas på listan till nästa plenum näst efter StatsUtsk:s utlåt. N:o 483.

Vid förnyad föredragning af StatsUtsk:s den 14 dennes på bordet lagda mem. N:o 488, i anledn. af erhållen åter-

remiss å utlåt. N:o 347, fann R. o. Ad. mem. N:o 488 icke erfordra annan åtgärd, än att läggas till handlingarna.

Till pröfning företogs Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:ns betänk. N:o 59, i anledn. af väckt motion om eftergift i vissa fall af Kronans rätt till skatt å sockenallmänningar.

Hr Palmerantz, Joh. Mauritz: Då de 3:ne öfriga Stånden redan bifallit detta betänk., vill jag ej upptaga tiden med några anmärkn:r emot det sätt, hvarpå saken blifvit behandlad, emedan det vore ändamålslost; likväl och då denna fråga framdeles torde komma att afhandlas, derest icke de ifrågavar. skatterna kunna blifva minskade eller försvinna, så anhåller jag att få göra några anmärkn:r emot Utsk:ns raisonnement. Till en början får jag förklara min förundran öfver att Utsk:n till pröfning upptagit denna motion; ty jag kan ej göra för mig begripligt huru Utsk:n kunnat upptaga en motion, som går ut på att lindra skattebördorna och lika litet begriper jag huru denna motion kunnat till dessa Utsk. remitteras. Hvad sjelfva frågan angår, så torde det icke vara ur vägen att fästa R. o. Ads uppmärksamhet derpå, att sockenallmänningar alltid varit betraktade på annat sätt än Kronans skogar; de hafva neml. ansetts tillhöra de socknar, inom hvars gränser de varit belägne, hvilket bekräftas om man forskar i våra gamla författningar. Redan 1731 upplätos till vederbörande hemmansägares begagnande skogsallmänningarna i Skaraborgs län, och 1743 resolverade Konungen på allmogens besvär, att allmogen utan särskild och ny ränta skulle bibehållas vid alla ägor och tillägor, som under deras hemman lydt, och häraf synes klart att någon ytterligare skatt å dessa ägor och tillägor icke bort komma i fråga. Jag anser att icke någon makt bort kunna ålägga en sådan skatt, och när sådant skett, bordo Ständerne densamma eftergifva. Utsk:n säga: "och då sockenallmänningarne ända till utfärdandet af skogsordningen den 1 Augusti 1805 stodo i fullkomligen lika förhållande med lands- och häradsallmänningarna;" men att icke så är förhållandet upplyses af 1731 års författning, och Utsk:ns uppgift är alldeles oriktig. Sedermera säga Utsk:n: "En lägenhets skattläggande har dessutom icke sin grund i en Kronans jordägenderätt, ty i sådant fall skulle afgärda by icke kunnat särskildt i mantal sättas." Jag ber att få erinra att förhållandet är icke adæqvrat emellan afgärda by och ifrågavar. intäkter, emedan afgärda byn vanligen bidrager till utgörande af den sednares onera. Då emedlertid, som jag redan nämnt, 3:ne Stånd beslutat i frågan, är det ej värddt att vidare orera derom, utan anhåller jag blott att R. o. Ad. ville afslå betänkandet.

Frih.

Frih. Cederström, Jacob: De tvänne resolutioner, hvilka den siste talaren citerat, såsom bevis för byars rättighet att utan särskild skatt bibehållas vid de ägor, som till samma hemman lydt och lyda, angå så mycket mindre sockenallmänningar, som dessa samfällighetsmarker, innan de öfverlemnades till socknarna såsom dessens enskilda egendom, icke lydt eller då lydde under socknarna eller socknarnes hemmantal, utan voro i afseende å dispositionsrätten till desamma af enahanda beskaffenhet med härads-, läns- och krono-allmänningarna till nyttjande upplåtne åt de hemman, som hade skogsutsyning af nöden. Den värde ledamoten har citerat författningar på 1700-talet; men man bör verkligen gå litet längre tillbaka för att komma till källorna. Man kan finna af Konung Gustaf den I:stes mandat så väl till Nordlanden som Wermland, att Konungen deruti förklarar att landtmätare skulle afvittra skogarna och tillse att byarne ickeingo behålla mera än som till deras nödtorft fordras och genom stadgade råmärken kunde försvara; men att allt det öfriga tillhörde Kronan och ingen annan. Frågas nu billigt, om dessa skogar voro socknarnes eller vissa hemman tillhörande! Grunden för skattläggning i Sverige är, att utöfver hvad ett hemman i skatt ingått vid skattläggningens verkställande kan ingen nyskattläggning göras, men hvad icke i skatten ingått, derå skall ny ränta sättas. Jag tillstyrker bifall å betänkandet.

Frih. Boye, Ludv.: Visserligen kan det vara alltför berömvärdt handladt af den siste talaren att han vill gifva oss upplysningar, och visserligen kunna de vid en annan riksdag blifva af ganska stor nytta, ifall de icke redan intill dess blifvit glömda; men jag vill fästa mig vid Hr Palmcrantz's egen uppgift, som sannerligen är så gilltig och så riklig som den någonsin kan vara, att neml. allt ordande är ändamålslost. Den värde talaren Hr Palmcrantz har själf sagt oss det två gånger, både när han började och när han slutade sin oration, och jag begär med anledn. deraf att Hr Frih. o. Landtm. ville gifva oss propos. på betänkandet.

Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:ns betänk. N:o 59 blef af R. o. Ad. bifallet.

Vid förnyad föredragning af Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:ns den 14 dennes på bordet lagda betänk. N:o 60, i anledn. af väckt motion om rättighet att under vissa villkor hos andra än målsmän insätta barn till uppfostran, blef samma betänk. af R. o. Ad. gilladt.

Ånjo föredrogos och biföllos Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:ns den 14 dennes på bordet lagda betänkanden:

N:o 61, i anledn. af väckta motioner rör:de förändringar i expeditionstaxan;

N:o 62, i anledn. af väckta motioner, ang:de conventioner om presterskapets löneinkomster, m. m.;

N:o 63, i anledn. af väckt motion, ang:de prestgårdsbyggnaderna på Gottland.

Föredrogs ånyo Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekon.-Utsk:ns den 14 dennes på bordet lagda utlåt. N:o 66, i anledn. af åtskilliga inom de respective RiksSt:n väckta motioner, rör:de en förbättrad fångvård samt disciplinen inom fängelser och corrections-inrättningar, m. m.

Undert. Ridd. Secret. upplyste, på begäran, att detta utlåt. vore af de öfriga 3 RiksSt:n bifallet.

Utlåt. N:o 66 blef af R. o. Ad. bifallet.

Likaledes biföllos Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekon.-Utsk:ns den 15 dennes på bordet lagda

utlåt. N:o 64, i anledn. af erhållen återremiss å Utsk:ns betänk. N:o 6, ang:de väckta frågor om disposition af häradsallmänningarna, deras förvaltning, samt jägeristatens upphörande; och

betänk. N:o 65, i anledn. af väckt motion om häradsallmänningarnes förvaltande enligt samma grunder som kronoparkerna, samt om utsyningen derå.

Vid förnyad föredragning af Bevilln. Utsk:ns den 21 dennes på bordet lagda mem.:

N:o 45, med förslag till förändrade formulärer, hörande till den blifvande nya bevillningsstadgan; och

N:o 46, i anledn. af RiksSt:ns fattade olika beslut, ang:de stämmoböters upphörande eller förminskning,

blefvo dessa båda mem:r ånyo lagda på bordet, det för:ra af Hrr von Rosen och Lefrén, Joh. Pehr, det sed:nare af Hr von Rosen, Georg, och Frih. Ridderstolpe, Fredrik.

Lades till handlingarna vid förnyad föredragning Bevilln.-Utsk:ns den 21 dennes på bordet lagda mem. N:o 47, till BorgareSt., ang:de eventuella tullafgifter å förbudna varor.

Ånyo föredrogs StatsUtsk:ns den 24 dennes på bordet lagda utlåt. N:o 489, i anledn. af återremiss å utlåt. N:o 427.

Begärdes ånyo på bordet af Hrr Rosenblad, Bernh., samt Lefrén, Joh. Pehr.

Hr Frih. o. Landtm. tillkännagaf, att Talmännen i sista talmansöfverläggningen öfverenskommit att föreslå Riks-

St:n att företaga det nu bordlagda målet till pröfning nästa Fredag den 30 dennes; hemställande alltså Hr Landtm., om R. o. Ad. ansåg att StatsUtsk:s utlåt. N:o 489 borde sättas främst på föredragningslistan till det plenum, som inträffar instundande Fredag.

Ropades ja.

Hr Liljenstolpe, Axel Fredr., uppläste följande:

Jag har vid ett föregående tillfälle ifrån detta rum — och således ej utan mening, — men med fullkomligaste öfvertygelse och på Svensk riddersmannatro förklarat mig villig att göra hvilken uppoffring som helst, med förutsättande att mitt fosterlands väl sådant kräfvär. Då anade jag icke, att jag så snart skulle gifva prof härpå; ty hvad jag nu går att företaga, tillhör sanneligen cathegorien af en sjelfuppoffring, enär denna min handling af mången, ja troligen af de flesta, skall missförstås och klandras, samt påföljden blifva tadel; men äfven detta skyr jag ej att underkasta mig, om blott det verkliga goda ändamålet dermed vinnes.

StatsUtsk:s utlåt. N:o 489, i anledn. af återremiss å dess förut afgifna betänk., rör:de ett extra-anslag för cabinetscassan, är ämnadt till föredragning inom samtliga RiksSt:n nästa plenum. I det skick denna fråga beklagligen sig befinner, och då utgången deraf synes så tvifvelaktig, vågar jag, med föranledande så väl häraf som af den mängd skäl, hvilka jag ej ens behöfver antyda, och med den lifligaste önskan att möjligen kunna förekomma vidlyftiga, för landet kostsamma och dess ära kränkande discussioner i ämnet, — samt slutligen af den innerligaste öfvertygelse, att äfven för dem, hvilka ej anse sig kunna annat än högligen motsätta sig beviljandet af detta anslag, skall den utgång de tro sig skyldige framtinga blifva svår och påkostande; — af alla dessa anledn:r, säger jag, finner jag mig föranlåten att till ej allenast det Stånd, hvartill jag hör, utan äfven till deresspective MedStånden våga en vördsam hemställan, hvarigenom denna fråga skulle helt och hållet komma att förfalla och allt obehag undanröjas.

Jag får alltså, i anledn. af under' riksdagen inträffade händelser och med stöd af 56 §:n Riksd.Ordn., väcka motion, med begäran om remiss till Höglofl. StatsUtsk., att R. Höglofl. St. anslå en summa af 100,000 r:dr att årligen utgå intill nästa riksdag, för att af K. M. i nåder disponeras till utgifter, hvilka äro af den natur, att de icke anses kunna medgifva offentlig granskning. Detta anslag skulle törhända möjligen kunna till någon del ned sättas, i den händelse R. St. bevilja medel till fyllande af den uti cabinetscassan sig nu företeende brist. Beroende det af R. St:s eget bepröfvande, huruvida det möjligen kan

anses erforderligt att vid beviljandet häraf fästa något villkor, eller icke.

Till undvikande af vidlyftighet och utan afseende på de flera skäl jag visserligen vore i tillfälle att för motionen anföra, inskränker jag mig till att endast värdsammast hemta exempel ifrån uti andra länder, äfven nyligen, för hemliga fonder till ett högst betydligt belopp anslagna summor.

Medan jag ännu har ordet anser jag mig dock böra öppet förklara, det jag villigt underkastar mig ensam det tadel, som kan drabba denna min motion. — Motionen är helt och hållet min egen. För att förekomma miss tydningar, har jag icke velat rådföra mig med någon, om icke med en man, hvilken med sitt tillstyrkande icke kunnat hysa några egennyttiga afsigter, enär han icke är något, icke önskar något, icke kan vinna något.

Hr Westfelt, Nils: Jag har visserligen ingenting emot Hr Liljenstolpes motion; den rör mig föga; men jag ber att den må blifva hvilande på bordet, till dess StatsUtsk:s betänk. N:o 489 förekommer.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, att sedan Hr Liljenstolpes motion blifvit begärd på bordet, komme den att der förblifva, tills den i vanlig ordning åter föredrages.

På begäran af Hr Lefrén, Joh. Pehr, och Frih. Sprengtporten, Jacob Wilh., lades ånyo på bordet StatsUtsk:s den 24 dennes på bordet lagda utlåt. N:o 496, i anledn. af Krigscommissarien E. G. Lallerstedts ansökning om förlängdt arrende å Starby kungsladugård.

Likaledes lades ånyo på bordet, på begäran af Hr Lefren, Joh. Pehr, samt Hr Rosenblad, Bernh., Stats- samt Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:ns den 24 dennes på bordet lagda utlåtanden:

N:o 189, i anledn. af erhållna återremisser af utlåt. N:o 105;

N:o 190, med förslag till sammanjemkning af RiksSt:ns skiljaktiga beslut rör:de allmänna stadganden och anslag till folkundervisningens befrämjande.

Frih. Hamilton, Hugo: Jemte det jag förenar mig i den gjorda framställningen att detta mål må blifva hvilande, vågar jag anhålla att detsamma må sättas på listan näst efter N:o 487. Skälet dertill är att betänk. innehåller voters-proposr, hvilka, om de antagas, och de öfriga Stånden ej frånträda sina beslut, föranleda till val af förstärkt Utsk., hvilket åter tager sin tid.

R. o. Ad. beslöt att Stats- samt Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:ns utlåt. N:o 190 skulle ställas på föredragnings-

listan till nästa plenum näst efter StatsUtsk:s utlåt. N:o 487.

Ånyo föredrogs och lades till handlingarna BancoUtsk:s den 24 dennes på bordet lagda mem. N:o 165, i anledn. af PresteSt:s återremiss å Utsk:s mem. N:o 149.

Vid förnyad föredragning af BancoUtsk:s den 24 dennes på bordet lagda mem. N:o 166, till svar å gjorda anmärknr vid Utsk:s under N:o 132 afgifna utlåt. med förslag till ändring af § 229 uti nu gällande bancoreglemente, blef nämnda mem. N:o 166 af R. o. Ad. bifallet.

Företogs till pröfning Ridd.Utsk:s sedan den 3 sistl. Mars på bordet hvilande mem. ang:de fördelningen af göromålen första och andra Riddarhuscancellisterna emellan.

Hr Rosenblad, Bernh.: Jag anhåller att det tillägg må göras i 63 §:n, att förste Riddarhuscancellisten, jemte sina göromål i Ridd.Utsk., skall, då de så medgifva, deltaga i Ridd.cancelliets öfriga göromål.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade det R. o. Ad. torde finna af det upplästa förslaget, att 63 §:n innehåller endast att förste Cancellisten är tillika Secreterare i Ridd.Utsk. och att detta icke innefattade det han icke borde deltaga i andra göromål; Hr Landtm. hemställde derefter, om R. o. Ad. behagade bifalla Utsk:s nu föredragna memorial.

Ropades ja.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, att då R. o. Ad., vid valen till fullmäktige i Banken och Riksg.cont., icke valt några suppleanter för dessa fullmäktige, torde Ståndet finna tiden vara inne till företagande af nämnde suppleantval. Hittills hade varit vanligt att välja 3 suppleanter för fullmäktige i Banken och 3 suppleanter till fullmäktige i Riksg.cont., och hemställde Hr Landtm. om R. o. Ad. nu äfven behagade välja samma antal suppleanter och ville till valets företagande bestämma Måndagen den 3 instundande Maj.

Bifölls.

Hr Liljenstolpe, Axel Fredr., uppläste följande: Förhindrad att vara tillstädes, då Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:ns betänk. N:o 56, ang:de författningarne rör:de laga försvar och lösdrifveriet, hos R. o. Ad. förevar och bifölls, anhåller jag att såsom reservation emot samma beslut få uppläsa hvad jag i ämnet skriftligen uppsatt. Det nära samband denna fråga äger med fattig- och fängelsevården, och den sorgfällighet, hvarmed man är skyldig att behandla detta högst viktiga ämne, nödgar mig, —

jag får på förband vördsamt tillkännagifva det, — att taga H. Ståndets tålmod i stort anspråk.

Min brist på erfarenhet och den ännu större på förmåga torde få ersättas af min varma känsla och nitälskan för detta ämne, samt allt hvad som bidrager till vilseförda, lidande och olyckliga medmenniskors förbättring och deras försättande uti en lyckligare ställning; — ja i allmänhet för allt, som kan medföra förbättring, ej endast förändring uti våra nuvar. samhällsförhållanden och institutioner.

Under förhoppning att den goda viljan må öfverskyla bristerna, har jag, understödd af Ståndets benägna öfverseende, tillförene uppstått att deltaga uti discussionen öfver åtskilliga ämnen, särdeles hvad angår frågan om fattigvården; — jag gör det äfven denna gång.

Fullkomligt instämmande uti hvad de sammansatta Utsk:n godtsunnit förklara i afseende på de uti detta ämne särskildt ingifna motioner, anser jag mig icke böra upptaga tiden med att rörande desamma någonting vidare yttra, ehuru jag nogsamt inser det goda och välmenande motionärerne dermed åsyftat. Det är egentligen till hvad Utsk:n föreslagit ang:de lösdrifveri och försvarslöshet samt dermed omedelbar gemenskap ägande ämnen, hvartill öfverläggningen bör inskränka sig. Äfven härutinnan öfverensstämma visserligen hufvudsakligen mina åsikter med hvad Utsk:n till Riksst:ns antagande framställt och föreslagit; och att dessa stadganden böra vara välgrundade och helsosamma inses nogsamt, då de till större delen äro hemtade, dels ifrån den nu gällande K. förordningen af den 29 Juni 1833, huru med försvarslösa personer förhållas bör, dels utur den af K. M. i nåder tillsatta comités, för utarbetande af ett förslag rörande fattigvårdsanstalterna i Riket, i underd. afgifna betänk., hvilket mödosamma och förtjenstfulla betänk. med föga ändringar blifvit följdt och på åtskilliga ställen ordagrant afskrifvet. Det oaktadt kan jag icke underlåta att vördsamt tillkännagifva, det jag uti vissa delar är med Utsk:ns pluralitet af olika tanke och i allmänhet instämmer uti den af Hr von Rosen afgifna, Utsk:s betänk. åtföljande reservation.

Det är likväl hufvudsakligen i en punkt, deruti Hr von Rosen ej heller synes vara af skiljaktig tanke, den neml. ang:de Utsk:ns på sidan 15 föreslagna hemställan: "Att R. St. hos K. M. i underd. måtte anhålla, det K. M. tacktes förståndiga Dess Bef:h:de att söka tillvägabringa föreningar af inom länen boende personer, hvilka, vid en fånges lössläppande, skulle taga vård om honom" o. s. v. — Det är, säger jag, hufvudsakligen uti denna punkt jag är i högsta måtto skiljaktig med så väl Utsk:n, som fattigvårdscomitéen, ifrån hvilken comités förut åberopade betänk. Utsk:n synas hafva hemtat förslaget till ifrågavar. underd. hemställan.

Väl inseende att K. M., vid utfärdandet af nådig författning i detta ämne, skall, med fästadt afseende på R. St:s

underd. framställningar och önsknings i hvad denna vigtiga del af lagstiftningen angår, noga tillse, att hvad i öfrigt för land och folk kan nyttigt vara blifver iakttaget, äfven utan till följd af R. St:s å deras sida derutinnan i underd. gjorda framställningar; och oaktadt jag derom är fullkomligt förvissad, hade jag dock önskat, det R. St., hvilka i öfrigt så noggrannt och sorgfälligt behandlat ifrågavar. ämne, skulle i detta fall bestämdare hafva uttryckt deras underd. önskan samt, i stället för tillvägabringandet af dylika, snart sagdt omöjliga att åstadkomma, på enskild välgörenhet och människokärlek grundade föreningar, föreslagit inrättandet af verkliga, ej sådana, som de redan befintliga correctionsanstalterna, utan t. ex. i enlighet med dem, hvilka för närvar. finnas inrättade för missvårdade och vanartiga barn, såsom dels den här i hufvudstaden under namn af Prins Carls inrättning, och dels den af Öfverstekammarejunkaren Frih. Gyllenkrook, så allmänt erkända och förtjenstfulla, på enskild bekostnad anlagda vid Stora Råby i Skåne.

Dessa inrättningar äro visserligen endast för barn; men jag anser att dylika borde finnas äfven för äldre, och att, med så beskaffade s. k. räddnings- eller förbättringsarbetsanstalter — Fattigvårdscommittéen synes äfven hafva haft något dylikt i sigte med förslaget om inrättandet af s. k. tvångsarbetshus — (se sidan 163 och 164 uti dess underd. betänk. angående fattigvården för Riket utom Stockholms stad) — med dylika inrättningar skulle, säger jag, afses lösgifna fångars och andra förbrytares möjliga förbättring, hvilken ej ens är tänkbar, sedan de icke sällan i flera år varit ifrån samhället utestängde, inneslutne uti fängelserna, helst med den trängsel som råder inom de uti vårt land befintliga och deribland förnämligast inom länsbäktena, genom nödvändigheten att långt utöfver utrymmet intaga och tillsammans inspärta, dels verkliga förbrytare, dels endast försvarslösa personer, hvilka sistnämndes öde på sätt och vis är långt mera beklagensvärdt än sjelfva brottslingens, enär, då den sednare efter utståndet straff är fri, den förre, eller den, hvilken i sjelfva verket emot samhället ingenting brutit, af brist på erhållande af tjänst eller annat laga försvar understundom kan komma att qvarhållas, sin frihet beröfvad, under hela lifstiden. Nödvändigheten af att afhjelpa detta är alltför mycket erkänd, att jag skulle ens tillåta mig vidare än att härmedelst endast antyda densamma.

Dylika inrättningar skulle, enligt min tanke, kunna förenas med länsbäktena, till hvilkas iståndsättande och bättre organisation så betydliga summor blifvit af R. St. vid denna riksdag anslagna, eller ock, hvilket kanske ännu bättre afsåge ändamålet, borde anläggas uti vissa district — såsom arbetsanstalter svårare eller lindrigare, — till hvilka, i mån af förbättringen, förbrytaren skulle försändas; så att sam-

bället slutligen kunde återfå honom fullkomligen förbättrad, ja möjligen med väckta, om icke mera utvecklade anlag för det goda och nyttiga, efter undergåendet af dessa grader af correction, än den förut missvårdade uppfostran kunnat gifva honom.

Att särdeles i hufvudstaden en dylik inrättning borde finnas anser jag högst nödigt, — i hvilket afseende den förut omnämnda Prins Carls inrättning skulle kunna tjena till mönster, om densamma ej skall genom utvidgning dertill äfven kunna användas. Detta skulle dock kanske ej vara fullt lämpligt, enär denna inrättning endast afser vanartiga barns förbättring, och platsen för den mängd, som deraf beklagligen finnes, icke bör borttagas af äldre personer. En förändring af nuvar. corrections-inrättning å Långholmen skulle i detta hänseende kanske vara möjlig, utan alltför stor kostnad, särdeles som derstädes redan finnes en mängd verkstäder och undervisningsanstalter i och för inhemtande och förrättande af åtskilliga handtverk, hvarigenom ständig och för fånge eller annan vanartad och lättjefull person så nödvändig sysselsättning är att påräkna.

Det stora behovet af någon dylik anstalt för hufvudstaden hemtar jag isynnerhet ifrån det stora tillopp utaf människor ifrån alla landsändar, hvilket beklagligen med hvarje år ökas. Hufvudstaden är att likna vid hjertat i djurkroppen: — dit strömmar allt blod; så till hufvudstaden människor ifrån alla delar af Riket.

Vi torde härvid erinra oss hvad R. St., för deras del, nyligen beslutat, medelst godkännandet af den uti 25 §:n af Lag- och Ekon.Utsk:ns betänk. N:o 31, angående lagstiftningen om fattigvården i Riket, sidan 19, stadgade princip: "att ingen må för äfventyret af framtida fattigvårdstunga inskränkas i rättigheten att välja vistelseort." Denna princip, såsom riktig till sin idé, — och då tidens lynne numera tyckes icke vilja godkänna snart sagdt något band på människans frihet, — bestridde jag ingalunda, då öfverläggningen rörande nyssnämnda betänk. förevar inom detta Hus, ehuru jag alltför väl insåg de olägenheter, hvilka, särdeles för hufvudstaden, deraf skola följa. Dessa olägenheter kunna väl, genom polisförfattningar och särskildta stadganden för Stockholm, i någon mån afhjelpas; de göra det likväl aldrig tillfyllest; och följden af denna licence skall otvifvelaktigt blifva elände samt ett öfverbandtagande tiggeri, hvilket sednare ej genom några förbud skall kunna förekommas. Öfverståthållare-emb:s den 15 Juli sistl. år i den bästa afsigt utfärdade kungörelse i och för tiggeriets hämmande härstädes kan härupå vara ett talande exempel. Undantags-författningar och dylika stadganden blifva dessutom alltid med missnöje och ofta med ovilja emottagna, såsom varande inskränkningar uti den stablerade frihets-principen. Sådana

dana glömmar man sällan, likasom aldrig sina rättigheter. Med de deremot svarande skyldigheterna är gemmenligen förhållandet helt annorlunda.

Med afseende på hvad jag sålunda haft äran anföra, bör det icke anses vara så oriktigt, såsom det visserligen vid första påseendet synes, att för hufvudstaden, särdeles hvad angår dylika inrättningar, utaf Staten fordra bidrag; ty man torde besinna, att, likasom skador i hjertat, för att bibehålla denna liknelse, så vådligt inverka på människokroppen, lika menliga följder medförer ock för hela landet det felaktiga uti hufvudstaden, vare sig i lefnadssätt och seder, eller i afseende på de derstädes befintliga anstalter till förekommande och hämmande af laster och brott, o. s. v.

Jag har med denna alltför vidlyftiga framställning velat vördsammast hänvisa till det ofullständiga uti den af Utsk:n föreslagna ofvanåberopade underd. hemställan; och jag hade innerligen önskat, det R. o. Ad. för sin del beslutat att, i stället för densamma, i underd. fästa K. M:s höga uppmärksamhet på behovet af dylika inrättningar till ej allenast vanartiga barns, utan äfven äldre genom en vanvårdad uppfostran förderfvade personers och särdeles lösgifne fångars samt andra förbrytares förbättrande; beroende det på K. M:s nåd. pröfning och afgörande, huruvida dylika räddnings- och förbättrings-arbetsinrättningar borde anläggas, antingen districtvis, eller ock i förening med ombyggandet af länsfängelserna; hvarföre på denna grund, äfven utan hänseende till de anmärkn:r, hvilka jag anser mig befogad framställa emot de särskilda afdelningarna utaf ifrågavar. betänk., jag hade trott, att betänk. bort återremitteras, och, ifall Ståndet behagat å dessa anmärkn:r fästa afseende samt återremiss blifvit beslutad, inbjudning till de 3:ne öfriga respective RiksSt:n för sådant afseende jemväl deraf bort blifva en följd.

Jag måste erkänna, att detta skulle hafva varit min lifliga önskan, så väl hvad detta betänk. beträffar, som ock hvad angår det nästefterföljande, af sammansatta Utsk:n afgifna under N:o 57, i anledn. af väckta motioner rörde ändringar i nu gällande lego-stadga af den 23 Nov. 1835, m. m., emot hvilket betänk. jag äfvenledes ämnar taga mig friheten göra en anmärkn. Jag har så mycket mindre kunnat undgå att härvid antyda detta, som beslutet uti betänk. N:o 57 står i bestämd strid med ett likaledes fattadt beslut, rörande samma sak, uti ifrågavar. betänk. N:o 56, eller i afseende på iakttagelserna för lösgifven fånge, som vill söka antingen återkomma till den församling, dit han rätteligen hör, eller ock vinna inträde uti främmande församling.

Inbjudningar till andra Stånd, med begäran att frågå redan fattade beslut, synas mig i allmänhet snart sagdt olämpliga, åtminstone mindre grannliga; men, då ett förbiseende är påtagligt i afseende på olikstämmigheten emellan de ifrå-

gaställda stadgandena, och detta förbiseende synes mig just hafva ägt rum uti det fall, som nu utgör egentliga föremålet för denna min framställning, samt betänk. i öfrigt blifvit med yttersta sorgfällighet behandladt och Utsk:n förhända ansett att något vidare härutinnan ej å R. St:s sida erfordrades, utan att åt K. M:s nåd. pröfning och afgörande vore bäst och helsosammast öfverlemna att besluta och förordna hvad i detta afseende kan finnas af nöden; så nödgas jag öppet tillkännagifva, att jag icke för någon del kan instämma i denna åsigt, utan anser klart och obestriddigt, att, så snart R. St. ingått uti pröfningen af detta ibland de viktigaste ämnen för representantens begrundande, R. St. ock böra, efter noggrannaste undersökning, till K. M. öppet och fullständigt framsöra sina tankar och önsknings; hvarförutan, såsom jag förut tagit mig friheten vördsamt gifva tillkänna, jag icke kan tillbakahålla att uttala den önskan, att R. o. Ad. skulle beslutat ej mindre att återremittera ifrågavar. betänk., än ock medelst inbjudning sökt förmå de respective MedStånden att deruti instämma.

Enär jag nu så vidlyftigt sysselsatt mig med denna del af betänk., hvilken jag ock anser vara en af de viktigaste, ja nära nog den viktigaste delen deraf, skall jag bjuda till att vara kort i afseende på hvad i öfrigt synts mig icke kunnat undgå anmärkas; och vill jag, vid framställningen af dessa anmärkn:r, följa den ordning, som uti betänk. blifvit iakttagen, neml.:

a) Ang:de tjenstlösa personer.

Lika med Hr von Rosen synes mig stadgandet uti 1:sta mom. utaf denna afdelning, eller i afseende på anskaffandet af borgen utaf 50 r:dr b:co, vara alltför hårdt. Detta stadgande igenfinnes dock uti så väl K. förordn. den 29 Juni 1833, som uti det af Fattigvårdscomitéen afgifna, ofta åberopade underd. betänk. Jag borde alltså kanske afstå ifrån denna anmärkning, fruktande likväl, att denna borgen skall för mången blifva svår, om icke omöjlig att anskaffa, samt att antalet af tjenst- och försvarslösa personer genom detta stadgande betydligt skall ökas.

Äfvenledes instämmer jag fullkomligt uti Hr von Rosens anmärkn. vid den omständighet att Utsk:n förändrat det af Fattigvårdscomitéen begagnade uttryck soknenämnd till fattigvårdsstyrelse. Mina motiver äro helt och hållet desamma som de af Hr von Rosen uti reservationen framtällda, hvarföre jag ej anser mig böra dem härstädes upprepa. Jag förbigår äfven de flera skäl härtill, med hvilka jag tror mig kunna öka antalet af de redan anförda.

Med Hr von Rosen finner jag ock, att tvert emot hvad Utsk:n föreslagit borde förhållas i afseende på tjenstlös persons användande till arbete för enskild eller allmän räkning. Saknas arbete för allmän räkning, då först bör, enligt min förmening, i andra rummet arbete hos enskild tillåtas. Det-

ta af Utsk:n föreslagna stadgande finnes icke uti Fattigvårdscomitéens betänk. Jag anser likväl tillägget vara godt, men tror att den deruti gifna föreskriften bort vara, såsom jag tagit mig friheten förklara, helt och hållet omvänd.

Uti stadgandet sidan 10, 1:sta mom., anser jag ordet magistrat böra tilläggas, såsom det ock finnes uti Fattigvårdscomitéens betänk., hvarigenom detta mom. skulle få följande lydelse: "Nu finner magistrat eller socknenämnd etc.," i stället för "fattigvårdsstyrelsen etc." Äfven i afseende på detta stadgande finner jag oriktigheten af att i allmänhet begagna ordet fattigvårdsstyrelse i stället för socknenämnd; att man med dessa begge benämningar icke afsett en och samma styrelse synes bäst häraf; ty bibehålles benämningen fattigvårdsstyrelse på detta ställe, så anses med detsamma magistraten ingalunda behöfva med slika angelägenheter sig befatta, enär fattigvårdsstyrelse skall finnas så väl i stad, som på landet.

b) Ang:de försvarslösa personer.

Med Hr von Rosen instämmer jag deruti, att jag anser 1:sta mom. böra utgå. Detta mom. finnes väl uti Fattigvårdscomitéens betänk., men jag anser det icke destomindre öfverflödigt, ja nära nog obehörigt.

c) Ang:de lösdrifvare.

Det undantag, som här finnes stadgadt uti 1:sta mom. i afseende på skyldigheten att vara försedd med pass, neml.: "för arbetsföre personer af allmogen, då de, i ändamål att söka arbete på kortare tid, vandra ut ifrån sin hemort" etc., är alldeles tvert emot hvad Fattigvårdscomitéen härutinnan föreslagit. Anledningen dertill torde sökas uti den, uti det förut återopade betänk. N:o 31 rör:de fattigvården af Utsk:n uti 26 §:n antagna föreskriften i afseende på s. k. fräjdebetyg. Meningen med dessa fräjdebetyg antydde jag vid öfverläggningen om berörde betänk.; och jag tager mig friheten att uti R. o. Ad:s minne återkalla discussionen ang:de denna §. Jag fann då med särdeles tillfredsställelse, att afseende fästades vid min anmärkn. af det obehöriga utaf denna §, hvilken Ståndet ock för dess del ansåg böra utgå utur betänk.; och om äfven, i likhet med detta R. o. Ad:s beslut, med §:ns uteslutande, de s. k. fräjdebetygen komma att anses såsom obehöfliga, skulle jag likväl tro, att detta stadgande bör få kvarstå, enär den föreskrifna påteckningen af vederbörande presterskap och kronobetjening torde kunna anses tillfyllestgörande.

d) ang:de lösgifne fångar och andra förbrytare.

Jag får, hvad denna afdelning beträffar, äran hänvisa till början af detta mitt anförande, deruti jag tror mig hafva visat otillräckligheten af Utsk:ns slutliga hemställan i denna del.

Vidkommande hvad Utsk:n i fråga om tvångsarbetshus o. s. v. slutligen framställt och föreslagit, så torde möjligen

kunna framkastas hvad jag, i afseende på inrättande af s. k. räddnings- och förbättringsarbetsanstalter, tagit mig friheten särskildt anföra, hvarigenom blifvit, för så vidt det på R. St. ankomme, tillfyllt behandladt och stadgadt. Jag kan likväl icke fullt inse detta. Dessa tvångsarbetshus äro straffanstalter; hvaremot de jag tagit mig friheten antyda afse förbättring hos dels redan straffade personer, dels sådana, hvilka genom en särdeles vanvårdad uppfostran skola hemfalla till laster och brott, derest man icke på något sätt söker förekomma deras fall. De af mig föreslagna äro inrättningar etablerade för att i någon mån minska behovet af det annars nödvändiga utvidgandet utaf dylika tvångsarbetshus, och skola, enligt min förmening, tjena till att småningom förekomma de nu befintliga correctionsinrättningarnes öfverfyllande, såsom för närvar. är förhållandet.

Slutligen och innan jag lemnar detta ämne, kan jag icke underlåta att tillkännagifva, det jag, sedan jag redan uppsatt dessa anmärknr emot ifrågavar. betänk., blifvit i tillfälle att taga kännedom af hvad Ordföranden uti K. Styrelsen öfver fängelser och arbetsinrättningar i Riket Hr Generaldirecteuren m. m. Livijn, rörde detta ämne, till K. M. i und. utlåt. andragit. Af berörde utlåt. (hvilket jag för tillfället medhafver) finner jag ytterligare stöd för åtskilligt af hvad jag tagit mig friheten reservationsvis framställa, särdeles i afseende uppå den stora nödvändigheten af att vidtaga åtgärder till förekommande af försvarslöse, men icke brottslige personers qvarhållande uti fängelserna, hvilket sträckts till och med till hela lifstiden, samt dessa fängelsers förvandling, ifrån att vara en plantskola för laster och brott, till det med dem afsedda ändamål, att, jemte det de utgöra straffanstalter för brottslingen, de tillika skola bereda honom möjlighet att under tiden corrigeras och förbättras; äfvensom beträffande, företrädesvis, lösgifna fångars användande till allmänt Kronans arbete och större nationella företag.

Då jag redan alltför länge tagit Ståndets tid och tålamod i anspråk, anser jag mig icke våga ingå uti någon speciellare framställning af detta förtjenstfulla och på intressanta upplysningar, calculer och andra uppgifter i hvad detta ämne rör så innehållsrika, förut åberopade und. utlåt., särdeles som dermed för närvar. ingenting kan vinnas, enär frågan, så vidt den af R. St. är beroende, redan blifvit afgjord. Hvad vidare är att tillgöra i afseende på denna så högst vigtiga del af den ekonomiska lagstiftningen, tillkommer lyckligtvis K. M:s nåd. pröfning och afgörande.

Hr Liljenstolpe tillade muntligen:

Äfvenledes reserverar jag mig emot Ståndets beslut i afseende på samma Utsk:s betänk. N:o 57 och åberopar Gr. Mörnerns reservation. Genom det stadgande, som nu är antaget, blir det för en fänge svårare att återkomma till den

församling han egentligen tillhör, än att blifva antagen i en frammande.

Lades på bordet nedannämnda från Utsk:n inkomna utlåt:n och mem:r, neml. från

StatsUtskottet:

N:o 491, i anledn. af Hr Bagges motion om ett extra anslag af 400,000 r:dr b:co att ställas till K. M:s disposition till lättade communicationers befrämjande;

N:o 492, i anledn. af Hr Hegardts motion om ett extra anslag för lotsväsendet;

N:o 493, med förslag till ny instruction för R. St:s revisorer öfver riksg.verket;

N:o 494, med förslag till reglementariska föreskrifter, motsvarande i afdeln:n af det vid sista riksdag för Riksg.-cont. utfärdade reglemente;

N:o 495, med förslag till reglementariska föreskrifter, motsvarande 7 afdeln:n af 1835 års reglemente för Riksg.-contoret;

Bevilln-, Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekon.-Utskotten:

N:o 15, i anledn. af gjorda anmärkn:r vid förenade Utsk:us betänk. N:o 7, angide reglementariska föreskrifter för brännvinsbränningens utöfning, samt om hvad vid försäljning af brännvin och beskattningen derå iakttagas bör.

H. R. o. Ad. åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ till 10 om aftonen.

In fidem protocolli,
F. O. Silfverstolpe.

Fredagen den 30 April 1841.

Plenum kl. 9 f. m.

Justerades 15 prot.utdr. för den 28 dennes e. m.

Justerades pleni-prot:n för den 20 sistl. Mars f. och e. m. samt för den 22 sistl. Mars f. m.

Företogs till pröfning StatsUtsk:s den 24 och 28 dennes på bordet lagda utlåt. N:o 489, i anledn. af återremiss å utlåt. N:o 427.

Frih. Boye, Ludv.: Jag anhåller att den reservation,

som finnes bifogad betänk. af Gr. Horn och de öfriga ledamöter, som med honom instämt, måtte blifva uppläst och att jag derefter måtte få ordet.

Hr af Dalström, Gustaf Jac., förenade sig med Frih. Boye.

Den af Frih. Boye begärda uppläsningen verkställdes.

Frih. Boye: Då Utsk:s första betänk. i detta ämne här förevar, i hvilket betänk. Utsk. strängt vidblifvit den juridiska synpunkten, begärde jag återremiss och framställde de skäl, på hvilka jag hoppades att Utsk. skulle komma till ett annat tillstyrkande. Dessa skäl, hvilka jag framställt och hvilka jag i denna fråga ansett vara dem, hvilka nu borde komma i betraktande, voro egentligen moraliskt-politiska. I det betänk., hvarmed Utsk. nu inkommit, har Utsk. fortsatt sitt sätt att behandla ämnet, att neml. endast hålla sig till den juridiska synpunkten. Jag påstår att Utsk., att Svenska representationen, icke utan ansvar inför sina committerter, inför Europa och inför historien kan åsidosätta allt afseende på den moraliska delen af frågan, på Sveriges anseende hos andra folk, på faran af att compromettera Konungen och folket och af att förspilla Svenska folkets credit för all framtid. Då Utsk. icke upptagit dessa anmärkn:r till besvarande, har jag intet att vederlägga, utan kan förbigå det, och inskränka mig till att hos Hr Frih. o. Landtm. anhålla om propos. till afslag å Utsk:s utlåt. och derefter propos. å det förslag reservanterne framställt.

Hr Lefrén, Joh. Pehr, och Hr af Dalström förenade sig med Frih. Boye.

Hr Edenhjelm, Gillis: Ehuru jag är öfvertygad om, att de fleste af R. o. Ad:s ledamöter, som tagit en nogare kännedom af Gr. Horns och Hrr Hedréns, Agrells, Stenhammars, Helsingii, Carlbergs, Mobergs och Strindlunds på sakkännedom och fosterlandskänsla grundade reservationer, gerna medgifva, att cassabristen må af Staten öfvertagas, anhåller jag likväl, då jag anser målet vara af stor vikt, emedan det har sammanhang med nationens begrepp om rätt och sannt, att R. o. Ad. icke illa upptager, att jag en kort stund uppehåller Ståndet.

Hr Edenhjelm uppläste derefter följande:

Att StatsUtsk., oaktadt flere ledamöter från alla Rikssten på välgrundade skäl, i förhoppning om ändring i betänk. N:o 427, yrkade på dess återremitterande, icke skulle frångå sitt en gång fattade beslut, var lätt att inse, helst man har skälig anledning förmoda, att Utsk., som redan då statsregleringen uppgjordes nogsamt kände cabinetsscassans ofördelaktiga ställning, önskade visa att Utsk. också ville medverka till Styrelsens förlägenhet i detta hänsende och göra den kraftlös.

Att StatsUtsk., i likhet med flere representanter inom alla RiksSt:n, genom åtskilliga förslag på ett påtagligt sätt skulle sökt förlama regeringsmaktens utöfning med hänseende till bibehållandet af Rikets lagbundna frihet, i uppsåt att försätta det älskade fäderneslandet i anarki och upplösningstillstånd, för att så mycket lättare blifva åtkomligt af Rikets mäktige granne, vare långt ifrån mig att misstänka, som inom Utsk. känner så många aktningvärda personer, hvilka uppriktigt önska fäderneslandets välgång, fastän de hysa olika åsikter med mig om vinnandet af detta stora ändamål, hvilket dock lätt kan misstänkas af dem, som icke så noga känner utsk.ledamöternes meningar.

Utsk. har på ett knapphändigt sätt afstyrkt cabinetscassabristens liqviderande af de skäl, att skuldsättningen skett utan iakttagande af de former grundlagen föreskrifver. För min del vill jag hvarken medgifva eller bestrida att förhållandet så varit, innan riksrettens dom fallit i denna fråga, men hemställer dock till hvarje opartisk vän af fäderneslandet, om icke Regeringen har handlat vida klokare och med mera faderlig omvårdnad för Rikets bästa, att den brustit i dessa former och medelst anskaffande af obetydliga penningesummor till bekostande af beskickningar till mäktiga Riken, för att bibehålla vänskap och förtroende makterna emellan och uppgöra fördelaktiga handelsförbindelser, än att följa den principen, som synes vara rådande bland dem, hvilkas afsigter jag icke förstår, neml. att med hot och pock göra Rikets fordringar gällande, hvilket omöjligen kunnat åstadkommas på annat sätt, än genom uppsättande af betydliga arméecorpsar och utrustande af större flottor, hvilkas underhållskostnader äro lika oberäkneliga som de följder, hvaruti en så falsk politik kunnat indraga landet och dess innevånare.

Under riksdagen har jag till min stora ledsnad flera gånger hört sårande yttranden om Regeringen, om dess kraftlöshet, svaghet och obeslutsamhet m. m., och det, om jag icke missminner, till och med af StatsUtsk:s ledamöter, hvilka troligen endast i följd af sådan öfvertygelse kunnat framkomma med den opolitiska begäran att Regeringen för Utsk. och Ständerna skulle framlägga redovisning för de utgifna penningarna.

Jag hemställer af sådan anledning till hvar och en, som icke sätter mera värde på den ögonblickliga fördelen att äga en lumpen penningesumma, än på nationens rykte om ägande af hederskänsla och ett redbart handlingssätt, om han icke skulle blygas öfver att äga en Regering, så svag och så medgörlig, att i denna del gå Utsk:s önskingar närmare till mötes än den redan gjort. Åtminstone får jag för min del förklara, att ehuru innehafvare af en icke obetydlig förtroendeplats bland Statens embetsmän, så hade jag, om Regeringen uppfyllt denna Utsk:s orimliga fordran, varit den, som på detta rum högtidligen gifvit mitt ogillande tillkänna

Utsk. bör nog samt känna, att om den oförmodade händelsen till och med skulle inträffa, att någon af Statsrådets nu eller f. d. varande ledamöter skulle af riksrätten blifva ansedd skyldig att af egna medel liqvidera cabinetscassabristen, så blir den dock i brist af tillgångar ogulden, och Staten slutligen tvungen att godtgöra denna hedersskuld. Har icke Utsk. i sådan händelse, i stället för att tillstyrka hushållning med Statens medel, på ett oförsvarligt sätt tillstyrkt den största misshushållning, emedan summan stiger alldagligen genom oguldna räntor?

Ogera vill jag tro, att hvarken Utsk., eller någon annan, som delar lika tanke med detsamma, skulle vilja att H. M. Konungen, som förut gjort detta land så mycket godt och som uppoffrat så betydliga penningesummor så väl för Riket som för enskilde personers räddning i nödens stund, äfven vid detta tillfälle af egna medel skulle besörja liqviderandet af cassabristen. Men då Utsk. vet att skulden ovillkorligen skall betalas och icke uppgifvit något förslag dertill, så få de af dess ledamöter, hvilka fattat beslutet, benäget ursägt, att, oaktadt all den aktning jag hyser för flera bland dem, jag dock anser dem att med uppsåt hafva velat nedsätta Svenska folkets anseende i utländningens begrepp om dess redbarhet och urskilningsförmåga.

Afkomling af urgammal Svensk ätt, men som dock mig veterligen aldrig förvärfvat sig något historiskt namn, vet jag dock åtminstone det, att son efter son af denna ätt bevistat från och med Carl XII:s blodiga krig och till och med det krig, som Carl XIV Johan med utmärkelse slutade så väl för sig personligen som för Riket, och har dervid lika med förfäder hört, att, då faran varit störst och utgången af striden obestäm, Svenska soldatens önskan varit, att se sin Konung eller Thronföljare i spetsen för de stridande, hvilket ock flere här på stället varande personer lika med mig sett varit förhållandet, då Carl Johan satte sig i spetsen för de förenade arméerna och slutade den uppkomna striden, hvars uppgift var om Sveriges i likhet med största delen af Europas folk skulle återfå sin frihet eller föblifva den Franske Kejsarens slafvar. Men omöjligen kunde jag under detta fälttåg föreställa mig, att efter 27 års fred, för hvilken Sverige endast har den store mannen att tacka, en sådan tanke hos Svenska män skulle uppstå, att, på det de idoge och omständsamme näringsidkarne i fred skulle sköta sina yrken, och handelsflottan fritt och obehindradt segla på alla haf och alla verldsdelar emellan, och hvad mera är, att bankrutörer och lättjefulle dagdrifvare skulle på krogar och källare ostörde få bedömma och lasta så väl vår som främmande Regeringars styrelseåtgärder, Konungen för sådant ändamål skulle uppoffra de medel, som äro anslagna för det efter Dess höga kall passande lefnadssätt.

Se-

Sedan förstärkta StatsUtsk. funnit för godt att afslå hvad som fordrats för att sätta Riket i ett möjligt försvarstillstånd och freda Stockholm och Rikets Bank från en med tiden sannolikt inträffande plundring, och Ständerne således hafva flera millioner rdr att disponera, som nu ligga oförräntade i dess cassahvalf, så hade jag väl önskat, att för besparing af onödiga räntors utgifvande R. o. Ad. beslutat, att cabinetscassabristen genast helt och hållet blefve liqviderad; men som anledning är att förmoda, att en sådan hushållning icke aktas nödig, så yrkar jag på bifall till hvad Gr. Horn i sin reservation föreslagit och som flere biträdt, neml. att R. St. anvisa å Riksg.cont. ett årligt anslag af 100,000 rdr att intill nästa riksdag utgå mot de af nämnde Grefve föreslagna villkor.

Hr Munck af Rosenschöld, Nils Rudolph: Då Frih. Boye begärde reservationernas uppläsande, hade jag förmodat att icke undantag skulle göras för den af Riksdagsmannen Heurlin afgifna reservation, då den måste vara en reservation lika väl som den, hvaruti Riksdagsmannen Strindlund instämt, och jag har begärt ordet, för att anhålla om den reservationens uppläsande.

Riksdagsfullmäktigen Heurlins reservation upplästes.

Hr Munck af Rosenschöld uppläste följande:

Det torde numera vara afgjort och erkänt, att Staten ingen juridisk skyldighet har, att gälda den under cabinetscassans namn gjorda skuld; att R. St. tvertom genom Rikets grundlagar äro förpligtade att icke erkänna denna skuld såsom Statens; ty första §:n af den grundlag, hvilken utstakar, bestämmer och begränsar den makt, som Svenska folket öfverlemnadt åt de män, hvilka hafva förtroendet af att vara dess representanter, och hvarigenom ordningen föreskrifves för dessa dess ombuds eller de s. k. R. St:s verksamhet, i §:n af Riksd.Ordn., säger: R. St. äro Svenska folkets representanter, och kunna, i utöfningen af deras riksdagsmannabefattning, icke bindas af andra föreskrifter, än Rikets grundlagar. En § af dessa grundlagar, 76 §:n Reg.F:n, säger: Utan R. St:s samtycke kan Konungen icke lån in- eller utrikes göra eller Riket med ny gäld belasta. Mine herrar! Härvid äro vi bundne och kunna icke gå vidare. Dessa §§ besvara frågan: är Staten förpligtad att betala denna skuld, och måste R. St. anslå medel till betäckandet af densamma? Detta är den juridiska delen af saken.

Men nu gå vi till den andra delen af saken, som är den moraliska. Här kan uppstå den andra frågan, som är: om icke de skulder, hvilka under cabinetscassans namn blifvit gjorda, uppkommit genom omkostnaders bestridande, hvilka

varit i högsta måtto nödiga och för ändamåls vinnande, hvilka varit i högsta måtto nyttiga för Staten; eller för afsigters ernående så öfverensstämmande med nationens önsningar och sympathier, eller utgifter för så trängande och ögonblickliga behof i alla dessa afseenden, att detta bör beveka folkombuden, att, ehuru skulden juridiskt är för Staten alldeles främmande, de dock böra nu åtaga sig den och för dess afbetalande bevilja anslag, likasom de bevilja anslag till något annat för landet nyttigt och för folket kært ändamål, utan att någon nödvändighet derför finnes, öfvertygade, att folket skall godkänna och billiga deras åtgärd och med tålmod bära de redan svåra eller ökade skatternas tyngd, då det ser den stora nytta, som genom denna uppoffring tillskyndas det allmänna, eller är tillfredsstäldt af att hafva vunnit en af sina käraste önskningar. För att kunna bedömma detta, hade det visserligen ej varit ur vägen, om R. St. erhållit mera speciella upplysningar om förhållandet, än dem, hvilka de snart sagdt i enskild väg fått; dessa torde dock kunna vara nog för representanten, för att veta hur han bör handla, för att kunna vara öfvertygad, att han handlat så, att han uppfyllt sin pligt, det vill säga iakttagit fäderneslandets väl och tillfredsställt nationens önskningar, hvars fullmäktig han är, antingen hans fullmakt är inskränkt till viss person och tid eller den sträcker sig till hela familjer, man efter man, så länge dessa existera. Ty båda dessa slags rättigheter, att handla i egenskap och med makt af folkets fullmäktige, grunda sig på folkets erkännande af detta fullmäktigskap; och, vore deras makt icke att anse såsom en delegation af folket, af den det äger, vore väl då deras makt större än intet? Men nu till skuldsättningen och undersökningen; huruledes vi uppfylla vår pligt; om vi se landets väl och folkets sympathier till godo; om vi anslå något för skuldens afbetalning; om vi offra frukten af folkets mödor till igenfyllandet af detta cerberigap. Låtom oss se till att vi icke så använda folkets penningar till afledande af detta stagnum infernale eller underjordiska träsk, att en Acheron derifrån flödar öfver det och oss.

Af de fragmenter af detta skuldregister, som någorlunda offentligent kommit till Ständernes kunskap, dock utan auctoritet, blott uti enskilde utskjedamöters utlåt. vidfogade reservationer, se vi, att en del af dessa skulder blifvit gjorda för att kunna åstadkomma diplomatiska beskickningar och hedersbevisningar, som varit nödvändiga för Rikets, det vill säga nationens värdighet. Nå väl! om dessa kostsamma sätt att utmärka sig icke så fullkomligt öfverensstämma med landets och folkets tillgångar, kunna de dock åtminstone öfverensstämma med dess sympathier och i det ringaste måtte de väl icke strida deremot. Låtom oss se till, huru dermed förhåller sig, så godt den lilla kännedom vi hafva om närvar. tids tilldragelser i den vägen i Europa medgifver oss.

Jag minnes att man reste ett monument på det ställe, der Sveriges störste Konung föll för fäderneslandet och religionen, der, hvarest förut stod der Schwedenstein, en lika enkel minnesvård som det folk, hvilket rest den, ett stycke, att jag så må säga, af Sveriges hjerta, graniten. Flere af Europas Stater och Regenter lemnade genom sina hedersbeskickningar vid denna minnesvårds aftäckande sin gärd af aktning åt minnet af Sveriges störste hjelte och åt dess fordna ära; här var visst tillfälle att göra en liten uppoffring, icke blott öfverensstämmande med nationens sympathier, utan nödvändig för dess heders skull, omöjlig att underlåta med bibehållande af dess värdighet. Det är skäl, att vi erkänna vår skyldighet att betala hvad det kostat; vi kunna vara öfvertygade, att folket ej skall obilliga vårt förfarande i detta afseende. Till huru stor summa äro utgifterna för den hedersuppvaktning, som Svenska Regeringen skickade att öfvervara invigningen eller aftäckningen af Svenska Konungen Gustaf II Adolphi monument i Tyskland, upptagna uti cabinetscassans räkenskaper öfver utgifter för diplomatiska beskickningar? Låtom oss se efter! Vi måste pålägga Staten denna skuld; den skall betalas åt Gustaf Adolphi minne! På detta Riddarhus måste ännu hans namn och minne vara kärt; det är ett barn af honom. Låtom oss se! — — — Det finnes icke antecknadt någon utgift härför! Det är sant, jag erinrar mig, någon sådan heder blef ej visad Gustaf II Adolphi minne — det smärta mig att säga det —; nationens sympathier hafva således inga förbindelser i detta afseendet; jag måste säga: nationens värdighet har då ej alltför stora anspråk! Vid en af de skönaste fester för Sverige och dess krigare var blott — en Svensk närvarande, en lieutenant såsom enskild resande, kanske sonen af den Ehrenheim, hvilken var den ende af rådgifvarepersonalen, som efter revolutionen icke bibehölls i Statens tjenst, och likväl den ende, som var värd att bibehållas. — Men, hvilka hedersuppvaktningar och beskickningar kan det då hafva varit? Måhända man velat hedra stoftet af en besegrad fiende, vår Regents forntida vapenbroder och Kejsare? Alexander kunde hedra stoftet af en Darius — måhända en hedersbeskickning vid Napoleons jordfästning i Frankrike, sedan han, störst af alla, efter sin död öfvervunnit sina fiender genom sitt triumftåg efter döden? Nej! Svenska Statens och arméens värdighet och anseende i Europa fordrade vid detta tillfälle också ingen annan representant än, jag tror, en lieutenant med några hofstitlar. Det bevisar att den måste hafva ett stort anseende i Europa — neml. denna grad inom Svenska arméen.

Hvilka ambassader hafva då varit de, som åstadkommit dessa stora, men, som det säges, för nationens värdighet nödvändiga utgifter? Om jag ser rätt, står der främst bland alla ambassaden till kröningen i Moskau, för hvilken är uppförd

en utgift af 143,469 r:dr 32 sk. eller såsom en annan reservant uppgifvit 164,427 r:dr 10 sk. b:co. Här fordrades mycket för att uppträda rätt värdigt! Rikets värdighet måste fordra något annat än nationens, eller — hvarken jag eller den sjelf måste förstå hvad denna kräfver? — Huru möttes derigenom nationens sympathier? Derpå kan den svara, som vet, att han är Svensk! Uti förstnämnda reservation står vidare upptaget för en ambassad vid monumentets aftäckande 1,407 r:dr. Det var då säkerligen Gustaf Adolfs monument? — Jag älskar att tro det, måhända jag uti min förra uppgift misstagit mig? — Man har då icke glömt den gård, man var skyldig landets stora och heliga minnen och nationens sympathier? Nej! det var dock icke detta monument? Kanske det var Guttensbergs monument i Strassburg? Säkerligen icke! Man skulle vilja bannlysa hans konst ur landet. Nej, mine herrar! ambassaden var till Petersburg, att öfvervara aftäckandet af monumentet öfver Alexander, Finlands eröfrare. Vänden eder till fäderneslandet, till nationen och frågen: "Huru? Öfverensstämmer det med eder vilja och edra sympathier, att man skickat en ambassad till Petersburg, att öfvervara aftäckandet af monumentet öfver Alexander, Finlands eröfrare? Svaret skall ljuda såsom ett enda echo, om icke här, dock från nationens hjerta, från våra skogar och berg: "Finlands eröfrare!" Fråga Europa, huru vi iakttagit vår värdighet, och — det skall le åt oss. Vi kunna sjelfve fälla en tår vid tanken på Narva och på Svenskund, på Leipzig och — upphöra att begråta Pultava.

I den sistnämnda reservationen — Hr Foenanders — står det upptaget ännu tvänne dylika poster: 1:o condoléancen i Petersburg 8,300 r:dr, 2:o resan till Ryska höggvarteret 7,733 r:dr 16 sk. Dessa fyra göra tillhopa, efter den beräkning, hvartill ambassaden till Moscau i nyssnämnda reservation upptogs, 181,867 r:dr 36 sk. b:co. Nationen, underrättad härom, skall anse sig hafva erhållit verkliga Jobsposter; ty hvad kan liknas vid Romerska kejsaredömnas Tokaybeskickningar om icke de ofvannämnde?

Till hvad grad dessa utgifter kunna anses gjorda för sådant, som kan påräkna nationens sympathier, känner en hvar, som känner, att han är Svensk, och till hvad grad man derigenom upprätthållit nationens värdighet, kan man finna, när man ser på följderna. Hvilka blefvo följderna af dessa aktningebetygelser? Att vi fingo ett besök af en, att jag må så säga, hög skyddsherre, ifall Sverige nu har kommit till det stadium, att det liksom Moldau och Wallachiet med sina Hospodarer nödgas påräkna en sådan; och att man fick se uti utländska tidningar, att detta besök hade för ändamål att garantera Svenska thronföljden, det vill säga såsom en öfverautoritet sanctionera den af Sveriges Konung och folk besvurna successionsordningen. Att de fordras Ryska

Zarerne plägade göra ett besök hos Mongoliske Chanerne af Kapschak för att få bekräftelse på sin värdighet, det vittnar historien; men att den skall komma att vittna, att det oreclameradt stått i en af våra grannstaters offentliga tidningar, att Sveriges thronföljd blifvit vid ett besök garanterad af Ryssarnes sjelfherrskare, det gifver intet högt begrepp om Svenska nationens värdighet. Huruvida det öfverensstämmer med nationens sympathier, derom vore mycket att säga. — Men, mine herrar! öfverlemn det åt Harpokratis, åt tystnadens vältalighet, — dock det är mycket nog känt. — — Jag tror emedlertid, att nationen ej särdeles skulle finna sig tillfredsställd, om vi ansågo de ofvanuppräknade skulderna gjorda för dess värdighets upprätthållande eller i öfverensstämmelse med dess sympathier; och att vi skulle inför samtid och efterverld hafva sjelfva både anklagat och dömt oss, om vi togo oss någon anledn. att använda folkets skatter till guldandet af dessa genom dylika utgifter tillkomna skulder. Dessa skulle väl ändock räknas bland de utgifter, hvilka ansetts nödiga för upprätthållandet af nationens värdighet.

Bland de nu cabinettscassan till last såsom skulder förda utgifter, som tvingande omständigheter och landets väl gjort oundvikliga, skola väl räknas löneförhöjning åt Statsministern för utrikes ärendena först med 12,000 r:dr b:co årligen, från 1831 med 10,000 r:dr b:co årligen, från 1833 med 8,000 r:dr b:co årligen; till Hofcancelleren först med 3,000, från 1833 med 2,000, som räckte till och med 1838; till Cabinettssecreteraren först med 1,200, från 1825 med 2,000 och från 1835 med 1,600 r:dr b:co allt årligen. — Desse män, hvilka haft sig uppdragen cassans förvaltning, hafva således icke förlorat på dess skuldsättning. — Det lär vara känt för en hvar, att desse embetsmän hafva då såsom nu haft lön på stat. Mine herrar! hvartill då denna extra förplägning? vore löneförhöjningen nödvändig, hvarföre ingen framställning derom till R. St.? Det är känt, att det hushållades på dessa tider icke så noga vid frågan om att bevilja anslag af folkets skatter; och i alla händelser, hvarföre icke åtminstone ett försök? Då detta behof, om det varit något, fortfarit i 18 år, kan man väl ej säga, att det kommit så hastigt på, att utgiften var så oförutsedd och att omständigheterna voro så tvingande, att man varit urståndsatt att förr ingå med någon framställning i detta afseende till R. St. Skulle vi kunna rättfärdiga oss inför nationen, om vi beviljade anslag för betäckandet af en skuld, som för sådana ändamål blifvit gjord; som uppkommit genom hemliga skänkers utdelande åt Statens högsta embetsmän, dess Konungs inför folket ansvarige rådgifvare? Skall nationen vara tillfredsställd, om vi anse tilldelandet af en sådan smyglön eller hemlig löneförhöjning hafva varit så nödvändigt för dess väl, ett sådant förfarande så öfverensstäm-

mande med dess önskan, att vi skola taga af dess skatter för att betäcka den derigenom uppkomna balancen? Nej, mine herrar! Jag tror folket snarare skulle tillåta, att dessa skulder betaltes med dess skatter, om det visste, att de blifvit gjorda för att med de derigenom erhållna penningarna kunna köpa mördare, än nu, då det vet, att de blifvit gjorda för att med de derigenom erhållna penningarna kunna i hemlighet besolda de inför detsamma för dess väl ansvarige rådgifvare utöfver den lön eller sold desse haft rätt att af statscassan uppbära; det skall tro, att man med dem, med dessa penningar, velat lönnmörda våra lagar. Hvad skulle folket och dess ombud säga, om de vid en påföljande riksdag fingo sig till betalande af Statens medel förelagda skulder för s. k. extra-riksdagsomkostnader, hvilka liksom dessa, för att ej stöta ögat, kunde fördelas på år ända från 1815 års riksdag till och med den innevarande? Skulle de icke säga: statscassan har redan godtgjort alla omkostnader vid riksdagarna, vi känna icke till några andra? Skulle icke folket säga: vi hafva betalt våra comiterade, vi veta icke af någon förhöjning i riksdagsmannaarfvodena?

Det måste väl ändock finnas några utgifter för ändamål i det ringaste något nyttiga för Staten och af så ögonblicklig och varierande beskaffenhet, att den derföre icke anslagit några medel? Måhända man såsom under Gustaf den tredjes tid velat befordra nationens anseende och upprätthålla dess värdighet genom den hyllning man skänkte konster och vettenskaper? Har det varit för vettenskapsmäns och konstidkares understöd i främmande länder eller genom utgifter för beskickningar och resor i vettenskapliga ändamål till andra verldsdelar som vårt cabinett råkat i denna skuld? Har man måhända såsom i Carl den elftes tid, för att under en långvarig fred bilda krigsvana officerare till Statens tjänst, underhållit sådana vid främmande arméer? — så bildades Stenbock, Lewenhaupt och Rehnsköld under Marlborough m. fl.; — Nej! uti den förra vägen ser man icke annat, än att vårt under kriget förlorade missionsarchiv i Haag blifvit inköpt; i den sednare intet. Har man måhända utgifvit något, om än icke för något för Staten omedelbart nyttigt, men dock üdelt ändamål? Kanske till skydd för flyktingarna från det Polen, som förblödde under ögonen af det Frankrike, som mot Fransmännens vilja blef trolöst; det Polen, som uppoffrades af det om sitt eget öde liknöjda Europa? I detta fall känna vi, att allt hvad åtminstone inom Sverige vår Regering gjorde för de Polska flyktingarna var, att den tillät, att man först sökte chicanera och sedan förviste den enda, som tagit sin tillflykt till detta, såsom han trodde, frihetens hemvist.

Men vi skola göra en återgång till de ofvanföre uppräknade utgifterna. Om man nu ville uppgöra räkning på samma sätt, som det, hvarpå den räkning är uppgjord, hvilken den å sidan 9 och vidare intagna, utlåt. N:o 489 först

vidfogade reservation upptagit — hvilket sätt att göra räskenskap må vara värdigt uppfinnaren och den uppfattning han gjort af sitt kall att vara Svenska folkets representant, om han verkligen varit någon sådan, hvarpå jag anser mig hafva rätt att tvifla; ty om så varit, anser jag icke troligt, att han funnit på den missledande utvägen, att fördela en nuvarande skuld af 775,966 r:dr 32 sk. b:co, hvilken, enligt uppgift i samma reservation, år 1836 uppgick till nära en million, på 18 år, såsom uppkommen genom ett årligt deficit till och med de år, då, enligt autentika uppgifter, genom besparingar ett öfverskott af 56,000 r:dr b:co årligen användes till skuldens amorterande — ville man på det sättet gå till väga, säger jag, så torde vi af de angifna utgifterna för nu uppräknade ändamål, neml. de Ryska ambassaderna och Utrikes Statsministerns m. fl:s löneförhöjningar, få den summa, som, sedan 18 års ränta på ränta blifvit lagd dertill, fullt ut motsvarade kanske öfversteg den summa, hvilken nuvarande skuld utgör. — Så beskaffad är den i första reservationen intagna redovisning — och på grund deraf kunde vi säga, att det fanns ej något skäl, att nationen skulle åtaga sig att betala denna skuld, då den blifvit gjord endast för dessa ändamål. Men utan att följa dessa fyndiga redovisares bana, kunna R. St. ändock med skäl frisäga sig och nationen från all moralisk skyldighet att betala denna under cabinettscassans namn gjorda skuld, öfvertygade, att den hvarken för nationens nytta, väl eller ära blifvit gjord; ty när de ändamål för skuldsättning, hvilka man låtit komma till vår kunskap, varit sådana som de anförda, har man skäl att förmoda, att de förtegade åtminstone ej varit bättre, mera nyttiga eller mera nationella. Det är väl sannt att uti den upplysning de åtta redovisande reservanterne lemnat förmäles äfven om några ingångna handelstractater; men manne icke tillgångarna och anslaget för cabinettscassan varit så stora, att med någorlunda hushållnings iakttagande i andra fall den ej genom de utgifter, som kunde blifva en följd af dessa, behöft komma eller kommit i gäld? Derom vittna de sista årens besparingar.

Sedan man lemnat åt den redovisning, de förste reservanterne gjort, den uppmärksamhet, den kan förtjena, en redovisning, hvilken kan liknas vid en skenhelig speares bokföring, deri hvar dag af året får sin andel i de förluster han gjort på några aftnar, och om hvars behöflighet man fullkomligt upplyses af Hr Foenanders contraredovisning, så kunde man möjligtvis af de mystiska uttryck, det snart sagdt sibyllinska orakelspråk, som Hr tillsförordnade Statsministern för utrikes ärendena begagnar i sitt svar till ordföranden i R. St:s H. StatsUtsk., komma på den tron, att dessa cabinettscassans skulder blifvit gjorda för vinnandet af viktiga politiska ändamål. Några sådana i nationel syftning vet jag icke vi vunnit. Måhända låg hela det hem-

lighetsfulla uti det inköpta missionsarchivet i Haag? Det för-ljudes: det har måhända varit i dynastiskt intresse. Har då denna dynastien icke samma intresse som nationen? Har då icke den och nationen ett enda gemensamt? Eller hvar-på grundar den sina anspråk på Svenska thronen, om icke på nationens förtroende och fria val? Måhända på den s. k. legitimiteten? Hvarifrån leder den då sina anor? I kän-nen det, mine herrar! Från egna förtjenster, Svenska folkets förtroende och fria val. I kännen också, att sedan hvad mången glömsk kallar pöbelhvälfningarne i Frankrike, men hvad jag kallar Franska revolutionen, omskapat Europa, är legitimiteten en död bokstaf. Hvad vill den säga, den gam-la, människoförgudande gudaförhädande och människovärde-kränkande läran, som gör de födda regenterna till högre än menskliga väsen och folken till deras slafvar? Hvad vill den säga nu? nu, säger jag, sedan Ludvig Philip, sonen af l'Égalité, sitter på Frankrikes thron, Leopold på Belgiens och Otto på Greklands; nu sedan Portugal och Spanien fått constitution, sedan Espartero är regent i Spanien och Ame-rika företer snart sagdt en hel verldsdel af republiker. Jag är öfvertygad, att nationernas förtroende är thronernas enda stöd, och att intet är dynastiskt, utom det som på sam-ma gång är nationellt. Hade Regeringen haft samma för-troende till folket, som den nu fordrar det skall hafva för sin Regering och delat dess sympathier — det lär väl icke begäras, att med en nation, som tagit en främling till Ko-nung, förhållandet i detta sednare afseendet bör vara tvert-om, — så hade måhända till en del de utgifter, som åstad-kommit denna skuldsättning, aldrig kommit i fråga, långt mindre någon skuld derigenom orsakats och funnits, men de utgifter och skulder, som funnits, hade ej blifvit fördolda under 18 år; allt detta, säger jag, hade aldrig kommit i frå-ga, om Regeringen haft samma förtroende och sympathi för nationen, som den nu fordrar oförskyldt af nationen, då den vill att den utan betänklighet blindt skall bifalla hvad den begär; den måtte veta, att R. St. icke äro en suverän, periodisk oligarki i Staten med ett eget intresse; deras handlingar kunna endast äga kraft då de äro ett ut-tryck af folkets allmänna tänkesätt och billigas af detsamma; deras och folkets intresse är ett.

Men slutligen, för att äfven framställa ett bevis på den liknöjdhet om att spara Statens tillgångar och på den min-dre månhet om hushållning man vid denna cassas förvalt-ning iakttagit, vill jag blott exempelvis nämna ambassaden vid kröningen i England. Vid denna ansåg man ej fören-ligt med Statens värdighet, att en af Sveriges mest ansedda och rikaste män, som fanns villig dertill, utan någon upp-offring å Statens sida på egen bekostnad skulle representa-ra, utan med kostnad utrustades dertill män, hvilka, med
hvad

hvad talanger de än der representerade, åtminstone icke hade den talangen att representera nationens tänkesätt. Detta var under den tid då cassans obestånd var som störst, och deraf kan det slutas huru man handlat förut.

Af alla dessa skäl, af hvilka ett kunde vara nog, och jemväl vid betraktande af de skadliga följderna af det initiativ, som R. St. skulle gifva genom bifall till det begärda anslaget till afbetalning af ifrågavar. skuld, vill jag icke, kan jag icke med min röst votera för någotsådant. Vi famla numera icke i blindhet; en hvar har kommit i tillfalle att se, hvarigenom cabinettcassans skulder till en stor del uppkommit, och att cassans utgifter, om man vill iakttaga hushållning, icke behöfva vara så stora, som de anslag, hvilka ända till dess den nya riksstaten fastställes blifvit beviljade; de sista årens afbetalningar på skulden hafva visat det. Cabinettcassan skall härefter, om R. St. ej nu, genom att betala, liksom sanctionera rättigheten att skuldsätta denna cassa och gifva ett lagligt sken deråt, upphöra att vara den blodsugande harpy för nationen, som den hittills varit. Någon skuld har denna cassa icke och kan ej heller få, såsom ett Statens verk, utan Ständernes samtycke. Man har velat göra den till en persona physica, i stället för en persona moralis, och säger: den har ingen skuld, men den har fått låna på god tro. Ett dött ting, ett embetsverk lär icke kunna få låna på god tro eller kunna sättas i skuld utan efter lagliga former; den som fått låna på god tro måste vara förvaltaren, och när han åsidosatt lagliga former, lär skyldigheten att betala också drabba honom, och det här med så mycket mera rättvisa, som cabinettcassans skuldsättning till en del skett till förmån för dessa förvaltare, i det en del af de s. k. på god tro lemnade summorna i all tro tillgodokommit dem under namn af löneförhöjning. Jag tror, att icke blott R. St:s värdighet och deras skyldighet att icke missbruka nationens förtroende, utan också deras och landets väl så nu som i framtiden fordra, att icke bevilja något anslag i detta afseende. Då denna skuldsättning kunnat ökas och fördöljas i 18 år, veta vi icke hvad som sedan vi betalt denna kan uppdragas och fordras till betalning. Ho bland människor kan se det fördolda? Det förljudes, att fråga blifvit väckt om inlösning af vissa Riksgconts obligationer, hvilka R. St. redan en gång trodde sig hafva inlöst och erhållit annullerade. När elden kommit lös, vet ingen hur långt branden kan sträcka sig. Skulle denna skuld vara så tryckande för Regeringen, må denna på det sätt gå folkets önsknningar till mötes, att det kan vara öfvertygadt om, att den är allvarligen betänkt på ett annat systeme än det, som följts under dessa skuldsättnings- och löneförhöjningstider. Då kunna nationens ombud bevilja af tacksamhet hvad de icke nu kunna bevilja af skyldighet, långt mindre af flathet, och de

kunna påräkna nationens så tillfredsställelse, som godkännande af hvad de gjort och öfverseende med de ökade bördor de kunde komma att pålägga. Öfvertygelsen att en börda ej är orättvist för onyttiga ändamål pålagd ger tålmod, och välviljan gör bördan lätt. Såsom jag yttrat: i närvarande förhållande kan jag icke enligt min öfvertygelse stå rättfärdig inför nationen, såsom den der velat dess väl och afsett dess önsknings, om jag i det ringa, som på mig beror, skulle göra mig skyldig till att hafva svikit densamma, om jag bifölle det minsta anslag till gäldande af den i cabinetsscassans namn gjorda skuld; jag skulle anse det för en vanära om jag gjorde det. Utgången skall visa hvad J tänken derom, mine herrar! Och nationen, hvars ombud vi äro, får dömma huru den anser att vi uppfyllt vår pligt. Jag önskar, att Ståndets beslut antingen måtte blifva bifall till utlåt., eller helst affattadt uti de ordalag Riksdagsmannen Heurlins reservation innehåller. Nationen kan aldrig bevilja anslag till denna skuld såsom skyldighet. För att göra det såsom skänk fordrar den åter såsom villkor: oesterrättlighetstillståndets upphörande för det närvarande och garantier för det kommande.

Hr Liljenstolpe, Axel Fredr., anförde skriftligen:

Jag hade icke ämnat yttra mig i denna fråga, om icke den bitterhet och de särdeles uti offentligt tryck utkastade insinuationer och förklenliga tillmälen rörande cabinetsscassabristens tillkomst, hvarigenom de, hvilka ifrå emot betäckandet af denna brist, hos mig och utan tvifvel hos mången annan, — tvert emot hvad dermed åsyftades — ytterligare stärkt beslutet att rösta för beviljandet af det erforderliga extra anslaget; — om icke detta våra motståndares förfarande, säger jag, nära nog gjort det till en pligt för en och hvar, som genom representantkallet är berättigad att häröfver sig yttra, uti ej allenast sitt eget, utan äfven uti dens eller deras namn, hvilkas talan han för — att tillkännagifva sin tanke härutinnan. Äfven jag vågar att, i detta hänseende, taga Ståndets tid och uppmärksamhet uti anspråk. Min framställning skall dock blifva kort.

Öfverläggningen rörde den ifrågavar. cabinetsscassabristens beklagliga tillvaro och uppkomst har blifvit förd med så mycken skicklighet och utförlighet, — fastän StatsUtsk., särdeles genom sitt sednare förfarande, lagt hinder för frågans slutliga, och fullständiga utredande; — äfvensom frågan i afseende å så väl betäckande af denna brist, som ock Statens förpligtelse att honera de förbindelser, hvilka i och för dess väl och behof blifvit ingångna, befinnes så utredd att föga torde vara att tillägga.

Man har klandrat det oparlementariska derutinnan, att

Konungens höga personlighet uti dessa öfverläggningar blifvit inblandad. Jag bestrider icke detta fullkomligt; likväl har det i så måtto icke kunnat undvikas, som Dess höga namn finnes å någon af förbindelserna undertecknad.

Jag nödgas upptaga detta, emedan det är en ibland de hufvudsakligaste grunder, hvarpå Statens betalningsskyldighet blifvit bestridd. För mig synes detta verka till ett alldeles motsatt förhållande.

Att bristen uppkommit medelst i och för Statens räkning verkställda utgifter, är ett obestriddigt factum. Något anslag till såsom uti andra länder befintliga hemliga fonder, finnes icke uti vårt land. — Svensken bär afsky för allt hvad som hemligt och lönlige göres och låtes; deraf kunna vi hemta dess obenägenhet för s. k. hemliga utgifter. Sådana finnas likväl och kunna icke abstraheras ifrån begreppet af statsförhållanden. Att så är fallet kan icke, samvetsenligt, förnekas. — Men till frågan.

De utgifter, hvilka orsakat bristen, hafva af vår Regering befunnits för Statens sannskyldiga nytta erforderliga; de äro gjorda och måste betäckas.

Ömme om landets ära, dess värdighet och sjelfständighet, hafva de höga löftesmännen icke tvekat att ikläda sig borgen för dessa Statens utgifter, för hvilka vi stå i skuld hos utländningen. Skola väl folkets representanter icke erkänna detta; — vara mindre ömtålige om fosterlandets heder, dess anseende och credit?? — och det särdeles uti en tidpunkt, då landet är uti den lyckliga ekonomiska ställning, att utgiften af det begärda extra anslaget icke är så kännbar. Nationen tillskyndas neml. ej derigenom någon, så att säga, positiv förlust, ehuru den går miste om den negativa vinst, som skulle beredas genom denna summas användande till andra för landet gäneliga ändamål. — Jag befarar således för ingen del, att några olyckliga följder för landets innebyggare skola inträffa genom beviljandet af detta extra anslag under nuvarande förhållanden. Jag skulle icke en gång tveka att gifva min röst därför, äfven om derigenom vore nödvändig en positiv förlust, medelst tillskapandet af nu redan befintliga tillgångar; och jag bedyrar det jag afser i detta fall äfven de olägenheter, hvilka derigenom skulle drabba den jordbrukande delen af landets befolkning, enär till denna class hör snart sagdt en och hvar utaf den ätt jag representerar. — Jag skyr ändock icke denna statsutgift.

Afallt hvad jag sålunda haft den äran framställa, samt i öfrigt af de många för denna åsigt af föregående talare så snillrikt och värdigt derjemte anförda gilltiga skäl och anledor, vågar jag vördsammast anhålla om afslag å StatsUtsk:s förenämnda utlåt., samt bifall till den af Utsk:s ordförande,

Gr. Horn, särskildt afgifna reservation, uti hvilken ledamöter utaf Preste- och BorgareSt:n äfven instämt.

Hr Frih. o. Landtm. hemställde, om R. o. Ad. behagade bifalla StatsUtsk:s utlåt. N:o 489.

Ropades starka nej, blandade med ja.

Då Hr Landtm. förklarade, det han trott sig finna att nej öfverröstat ja, begärde

Gr. Anckarsvärd, Carl Henr., Hr Munck af Rosenschöld, m. fl. ledamöter votering.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, att sedan votering blifvit begärd, förekomme nu frågan om contra-propos:n. Den från Utsk. skiljaktiga mening, hvarå propos. af Frih. Boye blifvit begärd, vore det förslag, som Gr. Horn i sin reservation framställt, och hvilket Hr Landtm. nu lät uppläsa.

Hr Munck af Rosenschöld: Då votering är begärd och fråga nu uppstår om contra-propos., anhåller jag att det förslag till beslut, som innefattas i Riksdagsmannen Heurlins reservation, måtte blifva contra-proposition.

Hr Rosenblad, Bernh.: Då Riksdagsmannen Heurlins reservation utgår i sak till samma påföljd som StatsUtsk:s förslag, så vill jag till tidens vinnande hemställa till de värda ledamöter, som vilja afslå anslaget, huruvida icke de skulle vilja nöja sig med att få sin mening i ja-propos:n och medgifva oss att dictera contra-propositionen. Skulle de icke det vilja, så måste vi först votera om contra-propos:n, emedan jag icke kan förmoda det stå tillsammans med deras begrepp om liberalitet att vilja dictera både ja- och nej-propositionerna.

Hr Lagerhjelm, Pehr: Jag har icke kunnat fatta, att den propos., som Hr Munck af Rosenschöld begärt, blifvit under discussionen yrkad, hvarföre jag förmodar att den icke kan komma i fråga.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, det Hr Munck af Rosenschöld i sitt anförande hade begärt framställning af propos. å den mening som Riksdagsmannen Heurlin i sin reservation yttrat, hvarföre intet hinder vore för R. o. Ad. att antaga nämnda mening till contra-propos., så att, ifall R. o. Ad. icke till contra-propos. antog den mening Frih. Boye framställt, fråga blefve att antaga den som Hr Munck af Rosenschöld yrkat. Hr Landtm. hemställde nu, om R. o. Ad. behagade till contra-propos. antaga det förslag, som Frih. Boye yrkat att R. o. Ad. måtte bifalla.

Ropades starka ja, blandade med nej.

Då Hr Landtm. förklarade, det han trott sig finna att ja öfverröstat nej, begärde

Hr Munck af Rosenschöld votering.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, att sedan Hr Munck af Rosenschöld begärt votering, förmodade Hr Landtm., att det vore Riksdagsmannen Heurlins förslag till beslut, som Hr Munck af Rosenschöld ville hafva till contra-propos., hvarföre Hr Landtm. nu lät uppläsa nämnda beslut.

Hr Lefrén: Jag anhåller att Hr Landtm. täcktes förklara hvilken skilnad det är emellan den ja-propos., Hr Landtm. först framställt och öfver hvilken votering blifvit begärd, och den contra-propos., som blifvit begärd af Hr Munck af Rosenschöld; ty om det skulle hända att dessa propos:r äro af precist samma beskaffenhet, hemställer jag om icke Hr Landtm:s tjenstepligt såsom Landtm. förhindrade Hr Landtm. att gifva propos. till votering öfver en contra-propos., som kunde hafva till följd att vi komme att votera om samma sak i både ja- och nej-propos:n, och hvarigenom endast en opinion finge tillfälle att göra sig gällande.

Hr Frih. o. Landtm. tillkännagaf, i anledn. af Hr Lefréns nu gjorda framställning, sin mening vara den, att intet annat än öfvertygelsen kunde hindra R. o. Ad. från att antaga den contra-propos., som Hr Munck af Rosenschöld föreslagit, emedan ordalydelsen vore skiljaktig från Utsk:s, och Hr Lefrén torde finna, vid närmare granskning, att äfven meningen i vissa hänseenden är olika. Utsk:s förslag innehölle, att Utsk. icke kunde tillstyrka R. St. att vidtaga någon åtgärd i afseende på medlens anvisande till det i K. M:s nu ifrågakvar. nåd. skrifvelse antydda ändamål; denna ordalydelse skiljde sig betydligt från ordalydelsen i det förslag, som Riksdagsmannen Heurlin i sin reservation föreslagit och som Hr Munck af Rosenschöld ansett böra af R. o. Ad. antagas.

Frih. Boye: Ehuru rätt Hr Lefrén visserligen har deruti att innehållet af den contra-propos. Hr Munck af Rosenschöld begär i hufvudsaken är detsamma, som Utsk:s förslag, är jag likväl af den tanke, att om också ingen annan skilnad skulle vara än uti redactionen, är likväl den del af R. o. Ad:s ledamöter, som skulle vilja antaga Riksdagsmannen Heurlins reservation till beslut, berättigad att få den till föremål för beslut och Hr Landtm. genom sitt embete förhindrad att vägra propos. å densamma. Jag känner hela obehaget af en votering, men det är mindre än farhågan för att träda någons rätt för nära.

Hr Lefrén: Ifall Hr Munck af Rosenschölds förslag till contra-propos. skulle vinna, kommer voter:s-propos:n i hufvudsaken att innehålla i ja-propos:n, att inga medel för ändamålet skola anvisas, och i nej-propos:n, att icke heller något skall för ändamålet anvisas. Jag afstår från allt vidare ordande derom, men frågar om man på sådant sätt går fullt ärligt tillväga.

Hr Munck af Rosenschöld: Jag har begärt ordet för att ärligen relevera oriktigheten af hvad Hr Lefrén sagt; ty det torde icke vara honom obekant, att i ordalagen ligger en betydlig skilnad i afseende på principen af skuldens erkännande; och det är synnerligen vid ordalydelsen, som jag fäst afseende.

Hr Frih. o. Landtm. hemställde, om R. o. Ad. vid voteringen om contra-propos:n ville till contra-propos. antaga det förslag Hr Munck af Rosenschöld yrkat skola der till antagas.

Ropades ja.

Upplästes till justering och godkändes följande voter:s-proposition:

Den som till contra-propos. antager, att R. St:s beslut i fråga om liqid af cabinettcassans skuld skall erhålla följande lydelse:

"R. St. anvisa å Riksg.cont. ett årligt anslag af 100,000 rdr att intill nästa riksdag utgå, till reglerande af cabinettcassans skuld, med föreskrift för fullmäktige i Riksg.cont. att till amortissement och räntebetalning öfvertaga det lån, stort 50,000 pund sterl., som för Colonial-departementets räkning år 1836 blifvit hos W. Smith, Paine & Smiths i London upptaget, men till cabinettcassans disposition öfverlemnadt, och hvaraf för närvar. återstå 30,000 pund sterling. De medel, som öfverskjuta hvad till berörde liqidation årligen erfordras, öfverlemnas till Utrikes-departementets disposition för bestridande af cabinettcassans ränte- och skuldaßbetalningar. Med hänseende härtill anhålla R. St. hos K. M. i underd., att det contract, som blifvit upprättadt mellan Colonial-departementet och handelshuset i London, äfvensom de infriade obligations- och ränte-coupons å nämnde lån måtte till fullmäktige i Riksg.cont. öfverlemnas. Derjemte och på det att R. St. måtte förvissas, att de sålunda vidtagna åtgärder ledt till det åsyftade ändamålet, må R. St. i und. anhålla, att K. M. tackes till R. St. vid nästkommande riksdag låta öfverlemnna uppgift å cabinettcassans ställning;" voterar

ja;

den det ej vill, voterar

nej;

Vinner nej, kommer contra-propos:n att innehålla, det R. St:s beslut i ofvaunnämnda fråga skall erhålla följande lydelse:

"R. St. anse de i denna sak ådagalagda förhållanden icke medgifva beviljandet af den ifrågavar. utgiften."

Medan denna voter:s-propos. utskrefs, anmälde sig och yttrade

Hr Rosenblad: Jag anhåller att voter:s-propos:n en gång till måtte blifva uppläst, emedan möjligen någon kun-

de taga miste och icke tro att följden af en votering emellan Utsk:s förslag och Riksdagsmannen Heurlins mening i båda fallen skulle blifva afslag å allt anslag till cabinettcassan.

Frih. Boye: Jag förenar mig alldeles med Hr Rosenblad i den begäran han framställde.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, att sedan voter:s-propos:n blifvit uppläst och justerad, kunde ingen ändring deruti äga rum ej heller någon discussion derom vidare fortgå, och då propos:n komme att enligt grundlagens föreskrift blifva på vanligt sätt anslagen, komme hvarje ledamot så mycket mera i tillfälle att taga kännedom om de olika förslagen, som de äro i sin helhet uti voter:s-propos:n intagne.

Hr Munck af Rosenschöld: 53 §:n Riksd.Ordn. säger, att votering skall för sig gå genast efter sedan den blifvit begärd. Då nu propos. är justerad, anhåller jag att voteringen genast måtte få företagas.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, att ordet "genast" här icke kunde betyda annat än så fort ske kan, och någon tid fordrades för att utskrifva det exemplar af voter:s-propos:n, som enligt grundlagens föreskrift skall anslås innan voteringen får företagas.

Efter den nu företagna voteringens slut, befunnos rösterne hafva utfallit, som följer:

Ja — 189.

Nej — 62.

I anledn. här af upplästes till justering och godkändes följande voter:s-proposition:

Den som bifaller StatsUtsk:s utlåt. N:o 489, voterar

ja;

den det ej vill, voterar

nej;

Vinner nej, anser R. o. Ad. att R. St:s beslut i frågan om liquid af cabinettcassans skuld skall erhålla följande lydelse:

"R. St. anvisa å Riksg.cont. ett årligt anslag af 100,000 r:dr att intill nästa riksdag utgå till reglerande af cabinettcassans skuld, med föreskrift för fullmäktige i Riksg.cont., att till amortissement och räntebetalning öfvertaga det lån, stort 50,000 pund sterl., som för Colonial-departementets räkning år 1836 blifvit hos W. Smith, Paine & Smiths i London upptaget, men till cabinettcassans disposition öfverlemnadt, och hvaraf för närvar. återstå 30,000 pund sterling. De medel, som öfverskjuta hvad till berörde liquidation årligen erfordras, öfverlemnas till Utrikes-departementets disposition för bestridande af cabinettcassans ränte- och skuldfbetalningar. Med hänseende härtill anhålla R. St. hos K. M. i underd., att det contract, som blifvit upprättadt mellan Colonial-departementet och handelshuset i London, af-

vensom de infriade obligations- och ränte-coupons å nämnda lån måtte till fullmäktige i Riksg. cont. öfverlemnas. Derjemte och på det att R. St. måtte förvissas, att de sålunda vidtagna åtgärder ledt till det åsyftade ändamålet, må R. St. i und. anhålla, att K. M. tackes till R. St. vid nästkommande riksdag låta öfverlemla uppgift å cabinetsscassans ställning."

Efter voteringens slut, befunnos rösterna hafva utfallit, som följer:

Ja — 82.

Nej — 177.

Hr Munck af Rosenschöld: Jag reserverar mig så väl emot sista beslutet i afseende på contra-propos:n, som emot beslutet i hufvudsaken.

Hr Dalman, Wilh. Fredr.: Jag får anmäla min reservation emot R. o. Ad:s fattade beslut, och för att icke nu upptaga R. o. Ad:s tid, förbehåller jag mig att framdeles skriftligen få framlägga skälen därför.

Hr Löwenström, Joh. Jac.: Jag har väl ej yttrat mig under discussionen i denna fråga; men då jag är af alldeles skiljaktig mening med det af Ståndet nu genom votering fattade beslut, och jag är öfvertygad att det är stridande mot Reg.F:ns 76 §, anhåller jag att få i prot. min reservation förvarad.

Hr Brummer, Carl Magnus, uppläste följande:

Jag reserverar mig emot det af R. o. Ad. nu fattade beslut i den del, som detsamma rör Svenska statsverkets belastande med utgift för Barthelemyförvaltningen, då, såsom jag i min reservation af den 13 Febr. sistlidne andragit, det af R. St. på StatsUtsk:s tillstyrkan år 1812 vid öfverlåtnad till Konungen af den friare dispositionen af behållna intraderna från St. Barthelemy fästade villkor uttryckligen innehåller: "att administrationen af ön St. Barthelemy hädanefters icke kan komma att belasta Svenska statsverket, ehvad inkomsterna blifva högre eller lägre, utan sådana anstalter vidtagas, att af öfverskotten, enär de inträffa, alltid hålles tillhanda hvad till fyllande af bristerna, derest sådana skulle uppkomma, erfordras."

Hr af Uhr, Gustaf: Då jag inskränker mig till att anmäla min reservation emot beslutet, ehuru jag varit beredd att yttra mig i ämnet, är det af den orsak, att jag här anser mig kunna tillämpa samma ord som jag för 20 år sedan hörde Benjamin Constant yttra i Fransyska deputerade kammaren: *la parole a perdu son pouvoir dans cette chambre.*

Frih. Stael von Holstein, Fabian Wilh.: Emot det

det beslut, som R. o. Ad. nu fattat, får jag anmäla min reservation och får för densamma åberopa de skäl, som Frih. Cederström i sin reservation anför, att neml. grundlagen icke medgifver betalandet af den ifrågavar. cassabristen.

Hr Stuart, Carl Gustaf: Icke för det närvarande, utan för framtiden, anhåller jag att få till prot. anmaldt, att jag voterat ja vid den nu fulländade voteringen.

Hr Hallenborg, Carl Joh., reserverade sig emot det fattade beslutet.

H. R. o. Ad. åtskiljdes kl. $\frac{1}{4}$ till 3 e. m.

In fidem protocolli,
F. O. Silfverstolpe.

Fredagen den 30 April 1841.

Plenum kl. 6 e. m.

Justerades i prot.utdr. för denna dag f. m.

Justerades pleni-prot:n för den 22 sistl. Mars e. m. och den 24 Mars f. m.

Upplästes ett från Exped.Utsk. ankommet mem. N:o 44, i anledn. af erhållen återremiss af Exped.Utsk:s skrifvelse-förslag N:o 146.

Då derefter och i sammanhang härmed upplästes Exped.-Utsk:s förslag N:o 317, ang:de förlängning af de med rusthållarne vid åtskilliga afsuttna regementen och corpser afslutade contract om hästvacance-afgifts utgörande, m. m., blef samma förslag af R. o. Ad. godkändt.

Likaledes upplästes till justering och godkändes Exped.-Utsk:s nedannämnda förslag till R. St:s und. skrivelser till K. M., neml.:

N:o 318, ang:de södra bataljonens af Bohusläns regemente förändring till ständigt infanteri;

N:o 319, i fråga om föreskrifter rör:de Judarnes rättigheter och skyldigheter.

Hr Westfelt, Nils: Det öde, som StatsUtsk:s betänk. N:o 489 i förmiddags rönt, föranleder mig att begära Stån-

dets uppmärksamhet för några ögonblick. Jag har inom Utsk. deltagit uti behandlingen af detta betänk.; men icke uti discussionen, när Utsk:s betänk. här förra gången förevar och blef återremitteradt. Jag anser således för min pligt såsom representant — förklarande att jag icke är representant af den ätt, hvilken jag representerar, utan att jag kallar mig representant af Svenska folket — jag anser, säger jag, för min pligt såsom Svenska folkets representant, att inom detta Stånd och för Svenska folket redogöra för det votum till bifall till Utsk:s betänk., som jag afgifvit. Jag får då börja med att öppet förklara, att jag med mycken ledsnad såg K. M:s ifrågavar. skrifvelse ankomma. Jag hade önskat att den aldrig framkommit, och jag får tillika förklara, att denna fråga icke blifvit så behandlad, som jag hade trott att den hade bort behandlas. Men då detta nu inträffat, så tillstyrkte jag, när frågan första gången inom Utsk. förevar, det svar, som Utsk. gaf till R. St. Jag gjorde det i den goda mening, att dermed skulle blifva slut. Jag ville lemna rådruum för Statsministern att besinna sig; det var min hjertliga mening, då jag deltog i detta Utsk:s betänk.; men beklagligen såg jag under discussionen här, att det ej var andras mening, utan att de ville drifva det längre. Då frågan återkom till Utsk., så gjorde Utsk. sin pligt i öfverensstämmelse med de discussioner, hvilka både inom detta och inom de andra Stånden ägt rum, hvarunder yrkades, att frågan borde närmare utredas. Utsk. har sökt att tillvägbringa en sådan utredning. Detta har likväl icke lyckats. Första gången, då Utsk. fick handlingarna, protesterade jag emot deras utlemnande, då de ansetts böra hemliga hållas; jag ansåg neml. StatsUtsk. icke äga rätt att meddela sådana handlingar, hvilka blifvit till Utsk. med grannlagenhet öfverlemnade. Genom denna min nedlagda protest ägde jag således rättighet att icke hålla ifrågavar. handlingar hemliga, ehuru jag af grannlagenhet ansett mig böra göra det och ej befordrat dem till offentlighet, hvilket jag eljest ansett böra ske. Det var med tillfredsställelse jag fann att Utsk:s betänk. i dag, utan någon särdeles discussion, afgjordes, och jag var äfven dertföre tyst; men jag kan icke längre vara tyst, sedan utgången visat sig blifva sådan, som den blifvit, och nu måste jag inför R. o. Ad. och Svenska folket nedlägga min reservation emot detta beslut. Jag förklarar, att 76 §:n Reg.F:n är den jag besvurit sedan jag var 14 år gammal. Jag gick då ed på att hålla den helig, och besvor den på samma gång, som jag aflade min tjenstemannaed, och jag skall alltid hålla den helig. 76 §:n tillåter mig icke att bevilja anslag till ifrågavar. cassabrist, och det är med anledn. af denna § i grundlagen, som jag anhåller att till prot. få nedlägga min reservation.

Till pröfning företogs StatsUtsk:s den 14 och 28 denes på bordet lagda mem. N:o 483, med förslag till sammanjämkning och voter:s-propositr, i anledn. af RiksSt:ns skiljaktiga beslut öfver utlåt:na N:is 337 och 416.

Hr Frih. o. Landtm. hemställde, om R. o. Ad. ansåg detta mål böra punktvis föredragas.

Ropades ja.

Hr Rosenblad, Bernh.: Jag får då till Hr Frih. o. Landtm. hemställa den frågan, huruvida Hr Landtm. skulle anse Ståndet vara oförbindradt, att, i händelse i afseende på vissa punkter närmare upplysningar vore nödiga, kunna särskildt återremittera dem, oaktadt någon föregående punkt vore bifallen. I annan händelse nödgas jag anhålla att få yttra mig öfver betänk. i sin helhet.

Hr Frih. o. Landtm. förklarade sin tanke vara den, att R. o. Ad. visserligen kunde bifalla en del af detta mem., återremittera en annan, och afslå en tredje, allt efter som Ståndet sjelft behagade, enär detta ämne nu vore för tredje gången inne från Utsk. för att af Ståndet behandlas; Ståndet hade vid föregående tillfällen så behandlat dylika frågor.

1:sta punkten.

Hr Rosenblad: Hvad som nu blifvit uppläst omfattar tvänne frågor, neml. först hvad Utsk. kallar den "första frågan, eller huru det bör tillgå med de förvaltningsbestyr, som nu tillhöra Convoj-commissariatet, med undantag af sjelfva uppbörden," hvarefter följer Utsk:s utredning, hvilken jag för min del ej har någonting emot; och sedan förekommer Utsk:s förslag, "hvad beträffar frågan om vidsträcktheten af K. Ms dispositionsrätt öfver handels- och sjöfartsfondens medel." När denna fråga förekommer, så anhåller jag att få yttra mig med den rätt, som Hr Landtm. lemnat, att särskildt kunna föreslå återremiss af särskilda punkter.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, det R. o. Ad. torde finna, att den nu föredragna första punkten innefattade tvänne frågor; hvad den första anginge, eller huru tillgå bör med de förvaltningsbestyr, som nu tillhöra Convoj-commissariatet med undantag af sjelfva uppbörden, hemställde Hr Landtm., om Ståndet behagade finna att Utsk:s yttrande derom icke erfordrade annan åtgärd än att läggas till handlingarna.

Ropades ja.

Hr Landtm. yttrade, att den andra fråga, som i denna 1 punkt innefattades, vore den, om vidsträcktheten af K. Ms dispositionsrätt öfver handels- och sjöfartsfonden; Utsk:s yttrande derom börjades på sid. 3 med orden: Hvad beträffar etc.

Hr Rosenblad: I afseende på nu ifrågavar. del af 1 punkten, anser jag mig först böra fästa uppmärksamhet på

Utsk:s underlåtenhet att omnämna att, genom 2:ne Stånds antagande af en inbjudning från BorgareSt., R. St. på handels- och sjöfartsfonden anvisat de behof, som i och för nya fyrar kunde uppkomma utöfver det beviljade anslaget på extra-statsregler:n, en underlåtenhet så mycket märkbarare, som härigenom de anvisade bestämda utgifterna på handels- och sjöfartsfonden komma att vida öfverstiga den tillgång, hvartill årsinkomsterna efter en nedsättning till $6\frac{2}{3}$ proc. af tullbeloppet kunde beräknas.

Beträffande sjelfva omfånget af dispositionsrätten, så har Utsk. alldeles förbisett, att, enligt den utredning af nuvar. handels- och sjöfartsfondens tillkomst och förhållanden från dess första början till närvar. tid, som Utsk. i dess betänk. N:o 416 sjelf lemnat, denna fond visserligen afsett ett allmänne föremål, neml. handels och sjöfartens befrämjande, men att den aldrig betraktats såsom ett vanligt statsanslag, utan såsom en dess särskildta föremål tillhörig egen tillgång. Derföre hafva vanligen, ofta på R. St:s egen begäran, handels-societeterne och skeppsrederierne i Rikets förnämsta städer blifvit hörda öfver de utgifter som anvisats å denna fond, och sedan 1809 års Reg.F. antogs, hafva aldrig R. St. bestämt anslagen härå, hvilket dock ovillkorligen skulle hafva ägt rum, derest denna fond ägt egenskap af statsanslag. Såsom bekant är, var det först vid 1823 års riksdag som fråga väcktes om denna fonds, jemte flera andras, underkastande R. St:s revisorers granskning. Uti K. M:s nåd. skrifvelse af den 22 Jan. 1829 med förslag till instruction för R. St:s revisorer, uti hvars 3 § stadgas, att räkenskaperna för de cassor och fonder, som dittills ej blifvit af R. St:s revisorer granskade, skulle ingå uti rikshufvudboken från och med år 1829, yttrar K. M. den föreslagna instructionen vara grundad på förbehåll af den dispositionsrätt, K. M. hittills utöfvat öfver de fonder och cassor, som icke tillförene blifvit af R. St:s StatsUtsk. och revisorer granskade. Uti R. St:s und. svar härå den 5 Febr. 1830 säga de sig hafva pröfvat högstbemälda nåd. skrifvelse, utan att någon anmärkning blifvit af denna föranledd. Dess innehåll var sålunda af R. St. godkändt.

Ända dittills hade K. M. ensam, utan all slags mellankomst af R. St., bestämt afgifterna till den dåvar. convojcassan, ett förhållande, hvars lämplighet, med afseende på det nära sambandet med tullavgifterna, jag ingalunda vill yrka; men uti skrifvelse af den 23 Febr. 1835 "anhålla" R. St. på anförda skäl hos K. M. i underd., "att convojavgiften för alla utgående artiklar måtte helt och hållet upphöra, äfvensom att i stället för den hittills erlagda convojavgift å inkommande varor, som utgått olika för olika varor, eller dels med 5, dels med 10, dels med 18 proc. å tullbeloppet, denna avgift hädanefter under ofvannämnda benämning" (avgift till handels- och sjöfartsfonden) "måtte, till en-

hets och enkelhets närmande, blifva beräknad med 10 proc. å alla importartiklar."

Häraf torde finnas, att likaså litet efter, som före vårt närvar. statskicks, denna fond betraktats såsom ett vanligt statsanslag, hvilket också för den vigtiga gren af Rikets näringar, den äranslagen, skulle blifva en högst vådlig innovation, då derigenom de för handeln vigtigaste utgifters bibehållande vid hvarje riksdag skulle underkastas vådan af ändrade beslut, måhända bestämda af en rösts öfvervigt i ett förstärkt StatsUtskott.

På grund af hvad jag nu anfört, anhåller jag om återremiss af denna del af betänkandet.

Frih. Sprengtporten, Jac. Wilh.: Jag vill visserligen icke bestrida den återremiss, som Hr Rosenblad begärt, men utber mig att få fästa hans uppmärksamhet på det förhållande, som han sjelf nämnt, att R. St. vid föregående riksdagar öfverlemnadt åt K. M. dispositionsrätten öfver denna fond. För min del skulle jag tro, att deruti ligger ett bevis, att R. St. kunna vid denna riksdag vidtaga föreskrifter i afseende på dispositionsrätten. Att fonden i äldre tider icke varit underkastad revision känner jag visserligen äfven; men just i den omständigheten, att K. M. ansett sig böra medgifva R. St. rättighet att revidera denna cassa, ligger åtminstone i min tanke ett erkännande deraf, att denna fond ej kan betraktas annorlunda än såsom varande af enahanda beskaffenhet med andra statsmedels-cassor. På alla dessa skal tror jag, att, när R. St:s sarskildta beslut i dessa frågor ej varit så klara och bestämda, att StatsUtsk. deraf kunnat hemta någon gifven och säker öfvertygelse om hvad de respective RiksSt:n önskat, Utsk. har förfarit rätt, då det begärt en förklaring öfver RiksSt:ns beslut i detta afseende. Deraf har äfven uppstått den påföljden i afseende på BorgareSt:s beslut, att, om jag ej misstager mig, (hvilket torde upplysas, i handelse BorgareSt:s prot.utdr. öfver denna fråga finnes tillgängligt och blifver för R. o. Ad. uppläst,) BorgareSt. lärt hafva meddelat ett förtydligande öfver sitt förut fattade beslut, i följd hvaraf saken blifvit mycket klarare. Jag har blott velat meddela dessa upplysningar i anledn. af den siste värde talarens framställning, men vill för öfrigt ej bestrida återremiss, isynnerhet som jag anser, att redan det beslut, som BorgareSt. fattat, gifver anledn. till en förnyad handläggning af frågan.

Hr Nordensköld, Otto Gustaf: Jag förenar mig i Hr Rosenblads begäran om återremiss, och ehuru det är möjligt att R. St. kunna försöka att betaga K. M. rättigheten att disponera denna fond, så är detta likväl annu icke afgjort, och det är denna fråga, som R. St. slutligen böra afgöra. Hvad för öfrigt angår den saken, huruvida votering skall ske i förstärkt StatsUtsk. eller ej, så anser jag det tillhöra

nästa punkt, hvaröfver jag då torde få yttra mig. Jag begär återremiss på ifrågavar. punkt.

Hr Rosenblad: Jag vill endast tillägga i anledn. af Friherre Sprengtportens anförande, att i den händelse handels- och sjöfartsfonden i afseende på dispositionsrätten vore att anse såsom ett statsanslag, så hade R. St. bort vid hvarje riksdag, allt ifrån år 1809, hafva särskildt beviljat detta likasom alla andra statsanslag. Nu är likväl förhållandet det, att vid ingen riksdag, ända till 1829, hafva R. St. satt sådant i fråga, och vid de begge sista riksdagarna hafva de ej yttrat sig deröfver annorlunda, än att de godkänt K. M:s dispositionsrätt. Jag anholder, att detta mitt yttrande måtte få åtfölja återremissen.

R. o. Ad. fann för godt att återremittera den nu föredragna sednare delen af 1:sta punkten.

2 punkten.

Hr Nordensköld: När R. o. Ad. hade under afgörande Const.Utsk:s representationsförslag, så yttrade jag att Const.Utsk:s constitutionsvidriga förfarande troligen snart skulle blifva efterföljdt af de andra Utsk:n. Jag trodde ej, att jag så snart skulle blifva sannspådd. Här är nu likväl tydligt och klart, att StatsUtsk. har afgifvit detta förslag till votering i en af 3 Stånd afgjord statsregleringsfråga, helt och hållet emot sina principalers beslut. Ständerne äga att bestämma tullbevillningen, som med 10 proc:s tillökning ingår till Stats-cont. och ligger der såsom andra medel för Statens behof. Men dispositionen af de 10 proc., som derifrån hållas handels- och sjöfartsfonden tillhanda, är deremot en statsregleringsfråga, som enligt 3 Stånds beslut måste vara afgjord. Af tullbevillningen kunna R. St. anordna 10 proc. till ett, 15 proc. till ett annat och 20 proc. till ett tredje statsutgifts-behof, hvilka anordnande säkerligen måste tillhöra statsregleringen, och hvilka kunna användas till sådana behof som der förekomma. Nu har likväl StatsUtsk., emot 3 Stånds beslut, velat tvinga oss att votera i förstärkt StatsUtsk., ehuru 3 Stånds afgörande måtte vara definitivt, och i förstärkt StatsUtsk. veta vi väl förut huru det kommer att gå.

Medium af anslaget till handels- och sjöfartsfonden har de sednare åren utgjort 304,534 r:dr. Skulle denna summa minskas till $6\frac{2}{3}$ proc., utgjorde den 203,023 r:dr och med Norriges årliga bidrag 37,083 „

tillsammans årligen 240,106 r:dr; men som det nödvändiga årliga behofvet är 312,380 r:dr, så uppstår en brist af ej mindre än 72,275 r:dr, utom hvad som derutöfver i ovanligare fall erfordras i afseende å de tvänne förenade Rikenas handelsförhållanden till sjöss eller lands och ännu derutöfver till de beslutade båkbyggnader,

som R. o. Ad., på BorgareSt:s inbjudning, antagit böra utgå från denna fond. Skulle nu i det förstärkta StatsUtsk. de 10 proc:n nedvoterat till $6\frac{2}{3}$ proc. och de högst behöfliga anslag båkbyggnaderne m. m. fordra, som redan äro beslutade, bortvoterat, tyckes det mig häri ligga nog mycket gynkel emot Utsk:s principaler RiksSt:n, hvartill likväl frågan är alltför allvarlig. Jag anhåller derföre om återremiss, på det Utsk. må borttaga voter:s-propos:n och ej tvinga R. o. Ad. att afslå densamma.

Hr Rosenblad, Bernh.: Äfven denna punkt delar sig i 2:ne frågor. Den första afser sättet för handels- och sjöfartsavgiftens redovisning, och i afseende på hvad Utsk. härom yttrat, finner jag ingen anledn. till någon på sak in-flytande anmärkning. I afseende deremot å den andra frågan, eller Utsk:s förfarande att, tvertemot 3:ne RiksSt:s instämmande beslut rörde avgiftens belopp, göra det 4:de Ståndets mening gällande i en votering i förstärkt StatsUtsk., måste jag på det högsta ogilla detta förfarande såsom grundlagsvidrigt. En sådan votering emellan ett Stånds enskildta och trenne Stånds gemensamma beslut kan endast äga rum i bevillningsfrågor. Men icke är handels- och sjöfartsavgiften en bevillning? Grundlagen bjuder i dess 82 §, att den skall ordagrant tolkas, och bland de i densamma uppräknade bevillningar finnes icke någon, som heter avgift till handels- och sjöfartsfonden. Men, säger man, denna avgift utgår jemte tullmedlen å en del tull underkastade varor, verkar sålunda på dessas beskattning och utgör derföre, såsom Utsk. säger, ostridigt lika med tullavgifterna en bevillningsavgift. Men denna slutledning är först stridande mot grundlagens bokstaf, hvilken efter 82 §:n skall tjena till efterrättelse; ty icke omnämner den bland bevillningar avgifter vid varors in- eller utförsel, utan den omnämner sjö- och landtullavgifter, och detta hvarken är densamma eller var det i det ögonblick, grundlagens bud nedskrefs; ty då, såsom allmänt bekant är, utgingo många andra avgifter vid varors in- eller utförsel, än tullmedel. Vidare strider det emot så väl alla föregående Ständers som sjelfva närvarande StatsUtsk:s oafbrutna praxis. Vore denna avgift en bevillning, så skulle den upphöra med det riksdagsår, då en ny densamma icke upptagande bevillning stadgats. Nu är det emedlertid ådagalagdt, att före år 1835 hafva R. St. aldrig befattat sig med denna avgifts bestämmande och sistnämnda år icke i den form, som bevillningsfrågor skola afgöras, och om denna avgift vore en bevillning, hade det ålegat StatsUtsk. att, vid emottagandet af Hr Hallings motion om dess upphörande, återsända densamma till behandling af Bevilln.Utsk., då den kunnat komma under pröfning i sammanhang med tullbevillningen, och ej dess belopp underkastas ändring, sedan RiksSt:n, med afseende

på dess närvarande förhållande, redan bestämt tullprocen-terna.

Vidare får jag fästa uppmärksamheten derå, att i den händelse man skulle emot grundlagens bokstaf förklara denna afgift för en bevillning, så blefve ovillkorliga följden den, att en sådan tydning äfven måste tillämpas på alla andra afgifter, som grunda sig på tullafgifterna, såsom städernes tolag, med flera af mindre omfattning, hvilka då samtligen skulle vid hvarje riksdag underkastas den behandling, grundlagen föreskrifver för bevillningsafgifter.

Ehuru icke på afgörandet af förevarande fråga omedelbart inflytande, anser jag mig dock böra omnämna, att om afgiften till handels- och sjöfartsfonden blefve nedsatt till $6\frac{2}{3}$ proc., så, då relativa inkomsten icke under nästa riksdags qvintennium kan beräknas till lika högt belopp som den under det sistförflutna utgjort, emedan tullen å flera varor nu blifvit nedsatt, och en så hög spanmålsimport sal- lan torde inträffa, samt ersättning genom tillåtelse till in-försel af förut förbjudna varor icke är att vänta, skall ovill-korligen brist uppkomma för betäckandet af de utgifter, Utsk. sjelft upptagit.

På dessa grunder anhåller jag om återremiss.

Frih. Sprengtporten: Jag instämmer visserligen med Hr Rosenblad deruti, att StatsUtsk. ej kunnat sakna all an-ledn. att sammanträda med Bevilln.Utsk. för att handlagga denna fråga, om icke af något annat skal, åtminstone derfö-re, att den står i ett fullkomligen jemförligt förhållande och ganska nära sammanhang med tullbevillningens bestämman-de, hvilken fråga behandlas af Bevilln.Utsk. Om Stats-Utsk. ej har gjort det, så har det skett dels derföre, att grundlagen ej ovillkorligen ålägger något Utsk. att begära sammanträde med annat Utsk., dels derföre, att detta mål vid den föregående riksdagen blifvit behandladt af Stats-Utsk. allena, emedan motionen blifvit remitterad till Stats-Utsk. ensamt, på grund deraf att saken haft så nära sam-manhang med statsregleringen, och slutligen derföre, att man ej genom en sådan åtgärd velat föranleda dräjsmål, sedan riksdagen redan blifvit så långt utsträckt. Denna omstän-dighet, att StatsUtsk. icke sammanträdte med Bevilln.Utsk. för att behandla frågan, kan föröfrigt ej förändra sakens na-tur; ty det är icke Utsk:s namn, utan ämnets beskaffenhet, som afgör, huru ett ärende bör behandlas. StatsUtsk. har ej tillstyrkt nedsättning af handels- och sjöfartsfonden. Det-ta är ett beslut, som af ett annat RiksSt. blifvit vidtaget, och när i anledn. deraf skiljaktighet ägt rum emellan Riks-St:n och frågorna blifvit sammanjemkade, så har man måst bedömma frågan efter desse gna beskaffenhet, och StatsUtsk. har ej kunnat komma till någon annan öfvertygelse än att
alla

alla afgifter, som R. St. besluta, icke till enskilda corporationers fördel, såsom t. ex. tolagen för de städer, der tolag finnes, utan till allmänna statsbehof, såsom här är i fråga, enar denna fond afser fredsförhållandenas upprätthållande genom aflöning åt diplomatiska agenter, åt consuler o. s. v., måste betraktas såsom bevilningar. På annat sätt har StatsUtsk. ej kunnat betrakta saken, och det är på denna grund, Utsk. ställt voters-propositionerna.

Hr Nordensköld har yttrat, att tullen visserligen är en bevilning, men att frågan om en viss proc. af tullinkomsterna skall användas för något Statens behof, är en fråga, som ensamt rör statsreglern och ej kan ikläda sig egenskap af bevilning. Jag får underställa den värda talaren, huruvida icke derutinnan ligger ett misstag. Här är visserligen icke fråga om, att någon viss proc. af tullen skall utgå och användas till handels- och sjöfartsfondens behof, här är endast fråga om, att R. St. skola åtaga sig en särskild afgift under namn af handels- och sjöfartsfond, och att denna afgift skall utgå med 10 proc. af den tull, som R. St. bestämt. Här är således icke fråga om en statsreglering, utan om en bevilning, som R. St. för ett statsändamål beslutat.

Man har ansett, att $6\frac{2}{3}$ proc., som äro föreslagna, skulle vara otillräckliga. Det är alltför möjligt att så är, och jag har ej haft tillfälle att granska, huruvida de utgifter, som R. St. anslagit för handels- och sjöfartsfonden, äro tillräckliga; men dermed må vara huru som helst; jag har anledn., att tro, att calculen är ganska riktig, och för öfrigt har det ej berott af StatsUtsk. att bestämma huruvida den summa, som R. St. beslutat, är för behofvet tillräcklig, utan endast att sammanjemka RiksSt:ns särskildta beslut. Den anmärkn., som den värde talaren framställt, att dessa $6\frac{2}{3}$ proc. ej skulle gifva tillgångar för fondens utgifter, tål likväl att närmare granska. Den värde talaren utesluter alldeles ifrån tillgångarna en behållning af 600,000 r:dr, och på denna behållning är likväl en stor del af beräkningen redan uppgjord. Man har äfven talat om nödvändigheten för StatsUtsk. att lemna uppmärksamhet deråt, att den föreslagna summan ej kunde räcka till uppbyggande af de fyror och båkar, som R. St. beslutat. Jag får äfven i detta afseende fästa uppmärksamhet derpå, att det icke är StatsUtsk:s skyldighet att utpeka för R. St., i hvad mån de beslut, som fattas, kunna vara ledande till mer eller mindre verkställbarhet. Efter de anvisningar, som blifvit gjorda på ifrågavar. 600,000 r:dr, återstå ännu 100,000 r:dr, på hvilka anvisning för fyror och båkar alltför väl kan äga rum.

Då för öfrigt de värde talare, som här yttrat sig emot StatsUtsk:s utlåt., ej gått längre, än att begära en återremiss, så vill jag visserligen ej motsätta mig densamma. Den stora tvisten, huruvida frågan är af bevilningsnatur eller ej,

torde icke blifva föremål för någon votering, emedan, om jag ej misstager mig, BorgareSt. redan lär hafva förenat sig i det beslut, som är af de 2 öfriga Stånden vidtaget. Skilnaden emellan R. o. Ads och Prestest:ts samt de 2 andra Ståndens beslut är ej någon annan, än den, att BorgareSt. ansett öfverskotten böra ingå till Riksg.cont., då deremot, på sätt jag förut nämnt, de öfriga RiksSt:n hafva anvisat summan till K. M:s disposition, för handels- och sjöfartsfonden. En värd talare har ansett, att fråga kunde uppstå att afslå all votering och sammanjemkning i denna fråga. Jag tager mig friheten att fästa hans uppmärksamhet på, att detta är en ganska ömtålig fråga. Om två Stånd anse en fråga vara af bevillningsnatur och hafva goda skäl för denna sats, så vore det svårt för dessa Stånd att afstå ifrån en sådan åsigt; ty möjligen skulle svårighet kunna möta vid afgifternas uppbärande. Om t. ex. två Stånd hafva ansett, att denna afgift bör utgå såsom en bevillning endast under det villkor, att deras yttrade mening i afseende på medlens disposition må göras sig gällande, så kunde det medföra obehagligheter, att utan afseende derpå låta afgiften fortfara. Jag får således för min del tillstyrka att låta saken på ett enkelt och naturligt sätt utreda sig; och efter hvad jag förmodar, bör ingen svårighet uppstå för sjelfva saken, äfven om det skulle inträffa att i förstärkt StatsUtsk. afgiften blefve nedsatt till $6\frac{2}{3}$ procent.

Hr Nordensköld: Jag har af Frih. Sprengtportens yttrande ej blifvit öfvertygad, att de 10 proc:n skulle vara af bevillningsnatur. De ingå nu till Stats-cont. och komma derifrån Convojcommissariatet tillhanda. De hafva sedan längre tid tillbaka blifvit så behandlade och aldrig ansetts vara af bevillningsnatur. Jag kan ej inse annat än att de äro att betrakta rent af såsom statsanslag och tror derföre ej att någon votering om dem bör ägarum, sedan tre Stånd stannat i samma beslut. Frih. Sprengtporten har anfört, att då tvänne andra Stånd beslutat en sådan votering, så böra vi villfara den och ej sätta oss deremot, helst det kunde illa anses, eller något dylikt, om jag ej misshört mig. Jag kan ej gilla att man alltid här omtalar att detta Stånd bör villfara tvänne andra Stånds mening eller vilja. Äfven detta bör hafva en gräns, helst dessa Stånd ej visat någon benägenhet att villfara våra önsknings. Hvad som är rätt bör dessutom ske, men hvad som är orätt, icke ske. Jag anhåller om återremiss.

Hr Rosenblad: Då Frih. Sprengtporten omnämnt de särskilda tillgångar, som handels- och sjöfartsfonden äger för att uppfylla sina förbindelser, vill jag blott erinra, att Frih:n ej uppgifvit alla de förbindelser, som denna fond äger. Föröfrigt kunde jag visserligen tillägga något ytterligare, men då Hr Frih:n icke upptagit den jemförelse jag

gjort emellan de afgifter, hvilka utgå till handels- och sjöfartsfonden, och dem, hvilka, likasom dessa, erläggas på samma gång med tullen å vissa varor, såsom t. ex. tolag och dylikt, så gifver detta så mycket mera styrka åt hvad jag anført, att de afgifter, hvilka erläggas på samma gång som tullen, icke derföre äro af bevillningsnatur, då de ej stå nämnda ibland bevillningsartiklarna i grundlagen.

Frih. Sprengtporten: Om den siste värde talaren behagat fasta något mera uppmärksamhet vid mitt yttrande, eller om det hade lyckats mig å min sida att framställa det tydligare, så att han måhända kunnat bättre uppfatta detsamma, så hade han ej gjort den anmärkn:n, att jag ej upptagit och vederlagt hans jemförelse emellan tolag- och convojmedel. Jag ingick i en ganska vidlyftig deduction, för att visa skilnaden dem emellan, och får nu blott åberopa denna deduction, under förklarande, att jag anser lika vådligt, att K. M., på grund af bestämda stadganden, äger rättighet att fastställa afgifter till särskilda kommuners fromma, som jag anser oriktigt, att convojafgifter kunna ställas i någon jemförlighet med öfriga statsanslag.

Gr. Frölich, David: Frih. Sprengtporten, såsom medlem af StatsUtsk., har förklarat sig ej hafva något emot, att denna fråga återremitteras. Jag åter kan ej fatta nytan eller nödvändigheten af en återremiss på grund af de anmärkn:r, som Hrr Rosenblad och Nordensköld gjort, hvilket isynnerhet gäller om hvad den sistnämnde framställt. Hr Nordensköld synes förmoda, att det finnes en intrad för Staten under namn af statsanslag, som således skulle vara någonting annat eller midtemellan de ordinarie inkomsterna och bevillningen. Jag känner för min del inga andra statsinkomster, än de ordinarie och bevillningen. Om nu så är, och Hr Nordensköld säger, att det icke är bevillning, så skulle väl — ifall det icke finnes en 3:dje inkomst, hvilken jag åtminstone aldrig hört omtalas, — convojafgiften eller afgiften till handels- och sjöfartsfonden vara ett ordinarie statsanslag. Att så icke är, är likväl alldeles påtagligt, och således måste väl denna afgift ändock vara en bevillning, så framt icke den värde talaren kan närmare utveckla grunderna för sitt påstående, att den är ett ordinarie statsanslag. Om betänk. med denna anmärkn. skulle blifva återremitteradt till StatsUtsk., så, ehuru jag väl ej tror att det skulle förvilla Utsk., efter Frih. Sprengtporten här motsagt Hr Nordenskölds mening, så inser jag likväl ej hvartill en sådan återremiss skulle tjena.

Hvad Hr Rosenblad talat om tolag, har Frih. Sprengtporten redan besvarat. Denna afgift är visserligen i det afseendet analog med convojafgiften, att den uppbäres på samma gång och till en viss proc. af tullmedlen; men dervid förefinnes den stora skilnaden, att densamma ej ingår

till statscassan, utan till locala corporationer. Således hal-
tar liknelsen i den del, der den just borde gälla. Jag skulle
således tro, att R. o. Ad. kunde bespara sitt cancelli att
utskrifva dessa anmärknar, emedan StatsUtsk. på dem tro-
ligen icke kommer att fästa något afseende.

Hr Nordensköld: Till svar på Gr. Frölichs fråga bör
jag nämna, att min enkla mening är den, att då en tullaf-
gift utaf 110 r:dr ingår, så äro dessa 110 r:dr en bevill-
ning, men då sedermera 10 r:dr af den ingångna summan
hållas tillhanda för handels- och sjöfartsfonden, som äger
rätt att begära dem när de behöfvas, så är detta ett stats-
anslag, beräknadt såsom sådant, hvaröfver numera ingen
votering i förstärkt StatsUtsk. kan äga rum under någon
synpunkt. Om ej ett sådant anslag finnes till de gifna be-
hofven för hela consulad-verket och de mångfaldiga utgif-
ter för fredsverket, som tillhöra handels- och sjöfartsfonden,
så skulle detta kunna lända till en oersättlig skada för Ri-
ket; och om det fallit ett Stånd in att borttaga hvarje an-
slag eller proc.-beräkning till handelsfonden, så skulle det
förstärkt StatsUtsk., vid anställd votering deröfver, väl kun-
nat skänka de handlande en stor gåfva, men också alldeles
binda händerna på Regeringen. Det är på denna grund
jag anser att 3 Stånds afgörande i denna fråga äfven är
R. St:s fasta och oryggliga beslut.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, det R. o. Ad. torde fin-
na, att den delen af 2:dra punkten, hvarom yttrandet bör-
jade sidan 5 och angick sättet för afgiftens levererande, ic-
ke å R. o. Ad:s sida erfordrade annan åtgärd, än att läggas
till handlingarna.

Ropades ja.

Hvad den öfriga delen af Utsk:s yttrande öfver 2 punk-
ten angick eller öfver frågan om afgiftens belopp, så fann
R. o. Ad. den böra till Utsk. återremitteras.

Hr Munck af Rosenschöld: Jag har anmärkt, att
både uti föregående punkt och i den nu under öfverlägg-
ning varande har icke propos. i enlighet med 56 §:n Reg.-
F:n först blifvit gjord på bifall till Utsk:s förslag.

Ånjo föredrogs StatsUtsk:s den 14 och 28 dennes på
bordet lagda utlåt. N:o 487, i anledn. af återremiss å mem.
N:o 428.

R. o. Ad. fann detta mål böra punktvis föredragas.

1 punkten.

Hr Rosenblad, Bernh.: Jag skulle visserligen önskat
att Utsk. hade låtit sina ord falla litet klarare och tydligare,
men då jag tror mig böra uppfatta dem så, att förbehåll derige-
nom är gjordt för alla de händelser, der Ståndet fattat sitt

beslut, så anser jag mig för denna händelse icke behöfva att begära återremiss.

Utsk:s yttrande i 1 punkten blef af R. o. Ad. godkänt.
2 punkten.

Hr Rosenblad: Jag får vördsamt anhålla att PresteSt:s prot.utdr. i afseende på dess beslut i denna punkt måtte blifva uppläst.

Undert. Ridd. Secret. uppläste PresteSt:s beslut af innehåll, att Ståndet bifallit mem. N:o 428, vidhållet i utlåt. N:o 487, men deremot ogillat den i sistnämnda utlåt. gjorda hemställan om sättet för användandet af besparingarna å extra-utgiftsmedlen, samt beslutat för sin del, det må R. St. förklara, att hvad af dessa anslag något år kan å en eller annan titel besparas, äger K. M. fritt och utan afseende på titeln, der behofvet så fordrar, disponera.

Utsk:s yttrande i 2 punkten godkändes.

I 3, 4, 5, 6 och 7 punkterna godkändes Utsk:s yttranden.

8 punkten.

Hr Rosenblad: Jag får vördsamt anhålla om propos. på instämmande med hvad PresteSt. i detta hänseende beslutat, på sätt det upplästa prot.utdr. innehåller; men måhända torde detta, för att återkallas i R. o. Ad:s minne, böra ännu en gång uppläsas.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, att PresteSt:s beslut innehölle, det må R. St. förklara, att hvad af extra utgiftsmedlen något år kunde å en eller annan titel besparas, må af K. M. fritt och utan afseende på titeln, der behofvet så fordrade, disponeras; och hemställde Hr Landtm., om R. o. Ad. behagade bifalla Utsk:s förslag i 8 punkten, på sätt Hr Rosenblad framställt, i enlighet med PresteSt:s beslut.

Ropades ja.

Föredrogs ånyo Stats- samt Allm. Besvärs- och Ekon.-Utsk:ns den 24 och 28 dennes på bordet lagda förslag N:o 190, till sammanjemkning af RiksSt:ns skiljaktiga beslut rörande allmänna stadganden och anslag till folkundervisningens befrämjande.

Detta mål ansågs böra punktvis pröfvas.

Undantagen vid de gifna bestämmelsernas tillämpning.

Utsk:ns yttrande ansågs icke erfordra någon åtgärd.

1 §:n, 1 mom.

Utsk:ns yttrande godkändes.

1 §:n, 2 mom.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, det R. o. Ad. behaga-

de finna att Utsk:n:s redaction berodde af den förklaring, som Preste- och BondeSt:n gäfvé rör:de deras beslut och i anledn. af den hemställan, som Utsk:n gjort till dessa båda Stånd; hvarföre Hr Landtm. föreslog R. o. Ad. att bifalla den af Utsk:n föreslagna redaction under förbehåll att Preste- och BondeSt:n antaga den förklaring af deras mening, som Utsk:n föreslagit.

Bifölls.

1 §:n, 3 och 4 mom:n.

Utsk:n:s förslag godkändes.

2 §:n.

Voter:s-propos:n godkändes.

3 §:n, 1, 2, 3 och 4 mom:n.

Utsk:n:s yttranden rör:de dessa mom. erfordrade ingen åtgärd.

3 §:n, 5 mom.

Utsk:n:s framställning godkändes.

3 §:n, 6 mom. samt 4 §:n.

Utsk:n:s yttranden erfordrade ingen åtgärd af R. o. Ad.

5 §:n, 1 mom.

Utsk:n:s yttrande, äfvensom den föreslagna voter:s-propos:n godkändes.

5 §:n, 2 mom.

Utsk:n:s förslag godkändes.

5 §:n, 3 mom.

Utsk:n:s yttrande erfordrade ingen åtgärd.

5 §:n, 4 mom..

Voter:s-propos:n godkändes.

5 §:n, 5 mom.

Utsk:n:s framställning godkändes.

6 §:n.

Voter:s-propos:n godkändes.

7 §:n, samt 8 §:n, 1, 2, 3 och 4 mom:n.

Utsk:n:s förslag godkändes.

8 §:n, 5 mom.

Voter:s-propos:n godkändes.

9 och 10 §§:ne.

R. o. Ad. antog inbjudningarna och godkände Utsk:n:s förslag.

11 §:n samt 12 §:n, 1 mom.

Utsk:n:s yttrande erfordrade ingen åtgärd.

12 §:n, 2 mom.

Inbjudningen blef icke antagen, men voter:s-propos:n godkändes.

12 §:n, 3 och 4 mom:n.

Utsk:ns yttranden erfordrade ingen åtgärd.

12 §:n, 5 mom.

Inbjudningen antogs, i följe hvaraf voter:s-propos:n ansågs komma att förfalla.

12 §:n, 6 mom.

Utsk:ns yttrande erfordrade ingen åtgärd.

12 §:n, 7 mom.

Utsk:ns förslag godkändes.

12 §:n, 8 mom., 13 §:n samt 14 §:n, 1 mom.

Utsk:ns yttranden erfordrade ingen åtgärd.

14 §:n, 2 mom.

Utsk:ns framställning godkändes.

15 §:n, 1 mom.

Utsk:ns yttrande erfordrade ingen åtgärd.

15 §:n, 2 mom.

Den föreslagna voter:s-propos:n godkändes.

16 §:n, 1 och 2 mom.

Utsk:s yttrande erfordrade ingen åtgärd.

16 §:n, 3 mom.

Inbjudningen antogs och redactionen godkändes.

17 §:n.

Utsk:ns framställning erfordrade ingen åtgärd.

Förslagen litt. a) och litt. b) ang:de anslagen af allmänna medel till folkundervisningens befrämjande.

Voter:s-propos:na godkändes.

Förslaget litt. c) ang:de anslag för det i 4 §:n 5 mom. omförmälda behof.

Utsk:ns yttrande erfordrade ingen åtgärd.

Ånyo föredrogs StatsUtsk:s den 3 och 28 dennes på bordet lagda mem. N:o 481, ang:de det emellan K. M. och Kronan, å ena, samt nya Trollhätte canalbolag, å andra sidan, afslutade contract i och för Trollhätte canal- och slussverks ombyggnad.

Gr. Frölich, David: Detta StatsUtsk:s mem. har den egna beskaffenhet, olika med alla andra, som jag under

denna riksdag sett, att blott innehålla några s. k. upplysningar, utan att de upplysningar, StatsUtsk. deruti meddelat, hafva af Utsk. ansetts böra leda till något resultat. Det må visst vara, att vi i allmänhet kunna behöfva upplysningar; men jag tror, att vi äfven behöfva Utsk:s råd och tillstyrkanden, ty dem förutan kunna vi söga inom Stånden göra något särdeles bruk af upplysningarna. Jag kan likväl föreställa mig, att StatsUtsk. i afseende på denna behandling af frågan vill åberopa ett tillkännagifvande uti ett föregående mem. N:o 337, att StatsUtsk. ville, i anledn. af de inom RiksSt:n förekomna yttranden rörande utredning af förhållandet med ifrågakvar. contract, förskaffa sig upplysningar och sedermera meddela dem åt RiksSt:n; men jag tror likväl, att StatsUtsk. icke bort så inskränkt hålla sig vid sitt löfte i detta fall, utan äfven bort göra något afseende på de ärenden, som från RiksSt:n blifvit till Utsk. remitterade. Jag tog mig åtminstone friheten att inom detta Stånd, oberäknadt de påståenden, som blifvit gjorda inom andra Stånd, yrka, att StatsUtsk. skulle förskaffa sig upplysningar, huruvida de, som nu kalla sig nya Trollhätte-canalbolag, verkligen fullgjort de prästanda, som fordras, för att kunna juridiskt anses såsom ägare af det privilegium, som K. M. för detta bolag beviljat. Jag tog mig då äfven friheten fästa uppmärksamheten derpå, att intet octrojbolag kan anse sig de facto hafva blifvit ägare af privilegier, derest det icke de jure kvalificerat sig på så sätt, som privilegierna föreskrifva. Privilegierna och de dervid fästade bolagsreglorna, hvilka K. M. ålagt bolaget att följa, innehålla i början ett åliggande för det sig bildande bolaget, som endast genom en särskild agent framställt sin underd. ansökan till K. M. och fått dessa privilegier beviljade; i dessa handlingar, säger jag, har det blifvit bolaget ålagdt, att icke allenast teckna sig för 1,500 actier å 500 r:dr b:co hvardera, utan äfven inbetala dem. Att meningen är sådan synes tydligt deraf, att 2 §:n i bolagsreglorna lyder sålunda:

"Actieägare kan icke åläggas att göra ytterligare insättning på sin actie utöfver de vid dess emottagande erlagda 500 r:dr." När således de emottagna 500 r:dr skola inbetalas, så är det klart att inga actier böra finnas, hvarå icke 500 r:dr blifvit inbetalte, och att dessa actier skola till antalet vara 1,500; det utreder klart 1 §:n, hvilken jag icke nu torde behöfva uppläsa. Frågan är således nu om ingenting mindre, än att, fastän ett bolag säges hafva blifvit bildadt och valt sig ordförande, och fastän detta bolag företagit arbetet och uppburit penningar; så är det dock icke ännu i denna stund verkligen afgjort, att detta bolag är kvalificeradt att åtnjuta de fördelar, som privilegierna innehålla. När så icke är, mine herrar! så tillkommer det lagstiftningen att tillse om det finnes några omständigheter,

som böra föranleda densamma att hos K. M. anhålla, att detta förhållande må underkastas en legal pröfning, emedan det angår en rättsfråga. Dessa anmärkn:r anhåller jag att få närmare utveckla. När frågan förut under riksdagen var föremål för discussion, så ansåg man utan tvifvel att ändamålet med mitt yttrande var, att få tillfälle att göra anmärkn. emot Konungens rådgifvare och Regeringens handlingssätt. Sådan är likväl alldeles icke den afsigt, som uppmanat mig att i dag yttra mig i denna fråga. Att den Regeringens handling, hvarigenom detta privilegium tillkommit, är ett särskildt föremål för riksrätt, och att detta privilegium såsom sådant existerar, derom är, i min tanke, intet tvifvel. Att ett privilegium är beviljadt medgifver jag, ehuru jag naturligtvis icke dermed vill hafva återkalladt något af hvad jag anfört om villkoren för dess beviljande när det meddelades; men att detta privilegium verkligen existerar, derom är ingen fråga. Frågan är blott om den eller de agenter, hvilka mottagit detta privilegium, hafva uppfyllt det villkor, som privilegiet innehåller och hvars fullgörande måste anses oundgängligt, för att komma i åtnjutande af de genom privilegiet beviljade fördelarna, neml. om de äro laglige innehafvare af detta privilegium. Under en sådan synpunkt var det, som jag ansåg det nödvändigt att tillse hvad lagstiftningen bör i sådant fall göra. Vore förhållandet sådant, att det kunde vara likgiltigt för samhället, huruvida detta privilegium skulle stå fast såsom lagligt, så vore det nu ganska obehöfligt att vidare behandla denna fråga; men med den kännedom, som jag, under ett 20-årigt vistande i vestra delen af Riket, icke kunnat undgå att förvärfa om de i allmänhet för rörelsen ganska tryckande afgifterna till Trollhätte-slussverk; med kännedom deraf, att det gamla Trollhätte-slussverk, då det erhöll sina privilegier på 1790-talet, fick dem, emot rättighet för K. M. att efter omständigheterna framdeles nedsätta dessa afgifter; så måste jag fäst uppmärksamheten på att om bolaget tillägges den förinån, att ingen nedsättning i afgifterna vore möjlig utan deras samtycke, så blefve deraf en tydlig följd, att ett sådant samtycke af dem aldrig skulle komma att beviljas, emedan det vore rakt stridande emot deras intresse, och följaktligen komme farten genom Trollhätte-canal att för evärdeliga tider belastas med dessa höga afgifter. Det är detta, mine herrar! som egentligen uppmanar mig att försöka rubba denna s. k. äganderätt, som ännu icke är befästad, att göra allt möjligt därför, emedan jag finner följderna vara för samhället skadliga. Jag får alltså yttra, att då de upplysningar, som bolagets stiftare Hr Grosshandlaren Schwan till StatsÜtsk. meddelat, innebära ett erkännande af honom sjelf, att å actiecapitalet icke är inbetaldt mera än 80 proc., ehuru han uppgifvit att alla actierna äro tecknade, hvilken uppgift lik-

väl icke är bestyrkt, och då detta förhållande helt och hållet strider emot 2 §:n i bolagsreglorna, der det står, att actierna skola ovillkorligen vara till fullo inbetalta, för att anses tecknade, så finnes deruti tillräcklig anledn. att betvifla, att bolaget skulle hafva kvalificerat sig såsom laglig innehafvare af dessa privilegier. Vid ett tillfälle här under discussionerna om déchargefrågan, har en annan ledamot sagt sig äga afskrift af ett contract, hvilket af bolagsmännen samsammellan blifvit upprättadt och som jag ej finner ibland de handlingar, hvilka blifvit StatsUtsk. meddelade. Jag har nu äfven fått en afskrift af detta contract, men kan naturligtvis icke, då den ej är vidimerad, påstå att den är en handling, som förtjenar fullt förtroende. Jag tror dock, att beskaffenheten af dess innehåll är sådant, att detta document moralement öfvertygar enhver, att det icke kan vara ett purt chartek, utan att det måste vara en verklighet, och derom kan Ståndet bäst öfvertyga sig, då jag nu tager mig friheten att med uteslutande af de namn, som finnas derunder, uppläsa detsamma.

"Öfverenskomna villkor för actieteckning i nya Trollhätte-canalbolag.

Emellan stiftaren af nya Trollhätte-canalbolag, under-tecknad J. G. Schwan, bolagsman af handelshuset i Stockholm, Schön & Comp. och oss öfrige undertecknade förste actietecknare är aftaldt och öfverenskommet, i afseende på villkoren för den redan af oss verkställda, äfvensom för vidare teckning till deltagande i detta bolag:

1:o att af det antal, 1500 actier, som bestämmes i 1 §:n af de utaf K. M. den 2 innevar. månad för bolaget i nåder fastställda reglor, komma till en början endast att utgifvas 450 actier eller från och med N:o 1 till och med N:o 450, hvaraf en hvar af oss tillfaller det antal, som här nedan vid våra namn finnes antecknad, och hvarigenom hela det nu utgifvande actieantalet är oss tillhörigt; och äro vi sålunda, med stiftarens medgifvande, för närvar. ensamne representeranter af hela Trollhätte-canalbolag;

2:o att för hvarje tecknad actie en och hvar af oss åligger att inom April månads utgång detta år till bolagets cassa inbetala 20 proc. af det tecknade capitalet, eller 100 r:dr per actie;

3:o att ifrån och med 1839 års ingång återstående 80 proc. å actierna kunna infordras, derest bolaget finner sådant ändamålsenligt, dock må infordrandet af återstående actiecapitalet icke i annan ordning verkställas, än med högst 20 proc. om året, samt icke förr än bolaget vid ordinarie eller extra bolagsstämma sådant beslutat; börjande ock i sammanhang dermed stadgas hvad påföljd må äga rum för den actieägare, som påskrifva inbetalningar ej fullgör;

4:o att ifrån och med den 1 Maj detta år och intill

byggnadstidens slut hvarje actie åtnjuter 5 proc. årlig ränta å de i April månad detta år insättande 20 proc. och likaledes 5 proc. från insättningsdagen å hvad derefter kommer att å actierna inbetalas;

5:o att samtliga actier förblifva under directionens vård, till dess antingen 100 proc. blifvit inbetalda, eller ytterligare inbetalning ej finnes af nöden. Undertiden och intill dess erhålles af directionen actiebevis, på hvilka räntebetalningar qvitteras, och i stöd af hvilka bevis rösträttighet vid bolagsstämma beräknas, med en röst för hvar och en af de utgifna actierna;

6:o att directionen äger bestämma om, när och på hvad villkor actierne från och med N:o 451 till och med N:o 1200 antingen till hela antalet, eller blott till en del, skola utgifvas;

7:o att om, oaktadt teckningssumman för de primitiva actierna vore fullt inbetald och de ifrån N:o 450 i ordningen till och med N:o 1200 följande actier försålda och till det tecknade capitalet godtgjorda, tillgång likväl saknades till gäldande af actieägarnes årliga räntor, jemte kostnaderna till canalarbetets fullbordan, samt nödiga medel till syllande af dessa behof ej på annat sätt kunde vinnas, utan att bolaget sinne vidkännas en uppoffring, öfverstigande hvad för vanliga lån med laga ränta belöper, — i sådant fall, men ej eljest, må af de 300 återstående actier, från och med N:o 1201 till och med N:o 1500, försäljas det antal, som bolaget nödigt pröfvar. Har, då canalbyggnaden blifvit fullbordad, sådan försäljning ej ägt rum, då skola samtliga dessa 300 actier, eller om en del deraf blifvit såld, det återstående antalet utan all slags ersättning eller afgift tillfalla bolagets stiftare eller innehafvaren af hans rätt, såsom dess enskilda tillhörighet;

8:o att i händelse samtliga eller någon del af actierna med nummerordning från och med N:o 451 till och med 1200 skulle af directionen vara utgifna då canalarbetet är fullbordadt, så komma de att pro rata parte fördelas och utgifvas, utan all slags ersättnings- eller inbetalningsskyldighet, endast till innehafvarne af actierna från och med N:o 1 till och med N:o 450 samt till stiftaren för den del af actierna från och med N:o 1201 till och med N:o 1500, som enligt 7 punkten honom tillfallit;

9:o att från och med det canalbyggnaden är färdig och samtliga 1500 actierne, på det sätt här ofvan är stadgadt, blifvit utdelte, tillkommer hvarje actie lika stor utdelning, som om 500 r:dr b:co för densamma blifvit inbetalde, äfvensom andel i alla de förmåner, hvilka nya och gamla Trollhätte canal och slussverk med deras tillhörigheter kunna lemna.

Stockholm den 22 Febr. 1838.

J. G. Schwan.

	Actiernas antal.
G. Löwenhjelm	30.
C. J. af Nordin	30.
C. J. af Nordin för StatsSecret. J. Nordenfalk	20.
H. Hamilton genom J. G. Schwan	20.
E. Lagerheim genom J. G. Schwan	30.
N. Sandblad	20.
Tob. Fogelström	5.
J. F. Sederholm	5.
P. Brändström	5.
G. de la Grange	25.
Widman & Silfverberg	10.
Reinh. von Sydow	5.
P. Westerstrand	5.
Pehr Staaf	5.
Gustaf Ridderstolpe	20.
Carl A. Scharp	20.
Joh. H. Tawast	20.
R. H. Weylandt	15.
Joh. Schön	8.
J. Schön Jr.	5.
David Carnegie & Comp. genom Reinh. von Sydow	5.
Biban	5.
Israël Tauvon	10.
H. Munthe	5.
L. W. Prytz genom Reinh. von Sydow	30.
P. O. Wingqvist	5.
med flere."	

Om detta document är sanningsenligt — och i motsatt fall är det lätt för åtskilliga härstädes närvar. ledamöter att bevisa att så icke är eller åtminstone att förneka riktigheten af denna afskrift — så är det att förmoda, att det finnes särskilda bolagsreglor utom dem, som K. M. stadfästat, d. v. s. med andra ord, att detta särskildta bolag företagit sig att genom ett särskildt hemligt contract tillintetgöra de bolagsreglor, som K. M. till bolagets efterlefnad utfärdat, och att de personer, som undertecknat contractet, i en hast satt sig i besittning af samtliga actierna och förklarar, att de hvarken kunna teckna dem fullt eller inbetala de summor de tecknat. Om nu så förhåller sig, torde det vara uppenbart, att bolagsmännen icke ställt sig de föreskrifter till efterrättelse, på grund af hvilka de kunnat anse sig vara lagliga ägare af actierna. Detta, mine herrar! är en något skarp innovation i våra lagliga förhållanden. Jag har väl hört en talare tillkännagifva att sådant brukas i andra länder; men här i Sverige önskade jag, att härmning af detta exempel på andra länders företeelser måtte vid dess första uppdagande så kraftigt återkastas till intet, att sådana försök icke vidare må kunna göras. Detta är naturligtvis en särskild äsigt, utgående ifrån min önskan att icke få se några samhälls-

vidriga bolag uppstå här i landet. Då det tillika, mine herrar! är så tillstaldt, hvad detta bolag beträffar, att det svårligen kan utfinnas under hvilken auctoritet detsamma sorterar, då det genom ett särskildt contract sökt göra sig oafhængigt af sina privilegier och bolagsreglor, samt att förbinda Kronan till vissa fördelars medgifvande, utan att själf förbinda sig till något annat, än att fullborda canalen, hvarvid bolaget naturligtvis i alla fall måste hafva sin stora fördel, så är det, i min tanke, ganska viktigt att tillse, om icke detta bolag bör tillhållas, likasom andra bolag, att fullgöra sina förbindelser, eller om det bör tolereras i det skick, att det skall blifva det första prof på hvad man kallar en stat i staten, som väl har rättigheter, men inga skyldigheter. Det är med största förundran, som jag finner, att StatsUtsk. i detta ämne besvarat min framställning endast med några upplysningar, i sanning rätt intressanta, jag skulle nästan kunna säga naiva, men som af StatsUtskis ledamöter icke ansetts böra leda till någon åtgärd. Mig förefaller det alldeles solklart, att StatsUtsk. bort föreslå R. St. att hos K. M. anhålla, det täcktes K. M. genom vederbör. åklagare i laga ordning låta undersöka och om så behöfves inför vederbörlig domstol utröna, huruvida de personer, som framdeles torde uppenbara sig och hvilka åtminstone hafva en ordförande, som är bekant, och en direction, hvilken likaledes är känd, men hvars ledamöter icke numera kunna så bestämdt uppgifvas hvilka de äro, huruvida, säger jag, förenämnde personer verkligen böra anses såsom lagliga innehafvare af ifrågakar. privilegier. Jag hade väntat, att StatsUtsk. funnit detta resultat hafva bort blifva en följd af de vunna upplysningarna; men då StatsUtsk. ej varit af denna tanke, så torde R. c. Ad. finna, att jag har gilltiga skäl att yrka återremiss, med anhållan, att den af mig upplästa afskriften måtte till Utsk. få åtfölja remissen.

Frih. Sprengtporten, Jac. Wilh.: Jag har visserligen icke anmält min reservation och låtit den åtfölja detta betänk., på den grund, att betänk. i sig själf ingenting skulle innehålla, hvaremot, hvad själfva saken angår, reservation möjligen kunnat äga rum. Jag har inskränkt mig att anmäla vid Utsk:s betänk. min skiljaktiga mening, endast i afseende på det formella i behandlingen af denna fråga; men jag måste bekänna, att jag betraktar hela detta betänk. såsom en hors d'œuvre, hvilken icke kan föranleda till någon annan åtgärd, än att läggas till handlingarna. Det är egentligen Gr. Frölichs motion, som gifvit anledning till detta betänk., ehuru denna motion redan blifvit i ett föregående betänk. besvarad, såsom jag vill påminna mig, med det yttrande, att Utsk. ej ansåg motionen kunna föranleda till någon åtgärd i afseende på hufvudsaken. Då nu Gr. Frölich ingått i en närmare analys af ämnet, får jag anföra,

att det vill visa sig som det af Gr. Frölich uppgifna förhållande vore en ren rättsfråga, hvarmed StatsUtsk. i sakens nuvar. skick alldeles icke har någonting att skaffa, emedan det är Kronans embetsmän, som böra tillse att detta contract uppfylles. Först sedan det blifvit af vederbör. embetsmän uppdagadt att contractet ej uppfylles, kan det komma under R. St:s pröfning. Om saken hade varit i sådant skick, så hade StatsUtsk. kunnat tillstyrka R. St. att i anledn. deraf hos K. M. anmäla någon åtgärd; men att ingå i någon analys af dessa contracter och i anledn. deraf anhålla hos K. M. att desamma måtte rubbas på det ena eller andra sättet, vore en åtgärd, som skulle ligga alldeles utom StatsUtsk:s sfer. Såsom sagdt, anser jag hela denna relation vara en hors d'œuvre, och anhåller att den måtte läggas till handlingarna.

Gr. Horn, Claës Fredr.: Jag delar den siste värde talarens mening och har inom StatsUtsk. efter min förmåga bestridt hela tillkomsten af ifrågavar. betänk. både till form och ändamål; men jag har vid alla de tillfällen, då denna fråga förevarit, blifvit öfverröstad och äger nu ingen del i detta betänkande. Jag undandrager mig således allt personligt ansvar för dess närvar. skick, erkänner fullkomligt att R. o. Ad. deraf icke har någon ledning, och att det enda, som äfven jag vågar tillstyrka, är att lägga detta betänk. till handlingarna.

Gr. Frölich: Frih. Sprengtporten har behagat yttra att detta betänk. skulle vara en följd af min motion. Jag ber att få erinra, att denna motion, som han säger blifvit afslagen, rörde något helt annat, den var ställd i sammanhang med Hr Hallings motion om upphörande af handels- och sjöfartsfonden och hade en helt aonan syftning än den sednare anmärkn:n, som jag, då frågan återremitterades till StatsUtsk., tog mig friheten att skriftligen afgifva. Det var då betänk. N:o 337 afgafs, som min motion blef afslagen. Nu är detta mem. troligen en följd deraf, att StatsUtsk. funnit nödvändigheten af att befordra till behandling de anmärkn:r, som blifvit aflemnade, ej allenast ifrån mig utan äfven från ledamöter af andra Stånd. Jag tror icke att det leder till utredning af frågans natur, att Frih. Sprengtporten lemnar en om än icke för honom förvillande uppgift, att min motion vore anledn:n till detta memorial.

Att Gr. Horn förklarar sig icke äga någon andel i detta betänk., är en helt och hållet för Grefvens personlighet ämnad declaration. Den har alldeles icke med hufvudsaken att göra, ty om Grefven såsom ordförande i StatsUtsk. förklarar sig ej hafva någon del uti ett mem., som kommit från detta Utsk., så är detta att observera; men det förändrar alldeles icke frågans natur.

Frih. Sprengtporten har medgifvit, att den af mig väck-

ta frågan rör en rättsfråga. Jag har sjelf gifvit den samma rubrik och har ej begärt, att R. St. skulle pröfva denna rättsfråga, emedan R. St. icke äro domare; men jag har trott, att saker, som röra Svenska Kronan, äro af egenskap att icke allenast berättiga, utan äfven ålägga Utsk. att tillstyrka en anmälan hos K. M., i händelse Utsk. finner, att Svenska Kronans fördel fordrar, att denna rättsfråga skall i laga ordning behandlas, hvilken så betydligt inverkar på samhällets väl. Frih. Sprengtporten har sagt, att om detta contract ej blifvit uppfyllt, så verkar det icke på frågan. Jag frågar: har jag icke visat genom uppläsande af afskriften, att det särskildta contractet är oriktigt? Har jag icke visat, att contractet ej är uppfyllt, utan att ett särskildt contract är afslutadt, hvarigenom det verkliga contractet uppenbarligen blir upphäfdt i alla dess väsendtligaste punkter? Detta factum, mine herrar! är i sanning så bedröfligt, att jag mycket väl kan föreställa mig hvarföre både Gr. Horn och flere andra sky att lemna någon uppmärksamhet åt denna handling. Olyckligtvis har det inträffat, att under detta contract finnas många aktningssvärde personers namn, jemte andras. Då man finner ett sådant förhållande, så är det obehagligt att behöfva röra en sådan sak, der måhända desse aktningssvärde personer icke insett det lagstridiga i handlingen, utan helt simpelt följt med, för att skaffa sig en i deras tanke löslig vinst. Detta kan ej anses förnärmande för dessa personers karakterer, emedan man bör förutsätta att de ej haft tillräcklig juridisk kunskap, för att inse hvad som varit rätt, eller för att varnas från att ingå i ett sådant bolag. Här skulle kunna anföras personer, som varit tecknade, men hvilka begärt att deras namn måtte utstrykas, en följd deraf, att de ägt nödig juridisk kunskap. Jag påstår visserligen icke, att icke personer qvarblifvit i detta bolag, hvilkas rättighet till aktning efter mitt bedömande är obestriddigt; men jag påstår att oaktadt deras namn finnas i sammanhang med en tillställning af ofvannämnda beskaffenhet, så måste icke tillställningen derföre lemnas utan uppmärksamhet. Om uti ett samhälle, som skall kallas lagbundet, skulle tillåtas så beskaffade undantag, särdeles när det handlas om millioner, och då uti detta undantag involveras personer af de högsta classerna, så få vi icke, mine herrar! begära, att de som äro vida under oss, att de som hittills trott det vara nödvändigt att lefva under lag, att de hädanefter skola anse lika behöfligt att lagarne efterlefvas. Det är under denna synpunkt, som denna sak tyckes mig vara ganska beklaglig. Jag ber Gr. Horn om ursäkt, att jag här säger honom, att det under sådana förhållanden icke är rätt, att en ledamot uppstår och förklarar, att han såsom sådan och såsom ordförande uti Stats-Utsk. ej har deltagit i målets behandling. Detta synes mig tydligen strida emot en representants åliggande att fullgöra

sin pligt, efterlefva grundlagarna och troget uppfylla det kall han sig åtagit. Det är alldeles icke nog att stå och förklara, att man icke deltagit i målet; ty inför allmänna vettets domstol galler icke en sådan förklaring.

Hr Rosenblad, Bernh.: Jag anhåller först att få förena mig helt och hållet med Frih. Sprengtporten deruti, att detta utlåt. är en fullkomlig hors d'oeuvre i sak, ty då det icke lagligen kan föranleda någon åtgärd, så hade det också kunnat uteblifva. Men det är icke endast en hors d'oeuvre i sak, utan äfven i stilistisk förmåga. Åtminstone efter mitt sätt att se, är detta ett af de sämst uppsatta betänk:n, som jag någonsin har läst; ty sedan en lång framställning blifvit gjord af sjelfva upplysningarna, så upptager Utsk. sjelfva resultaten af dessa upplysningar ganska knapphändigt.

Detta betänk. är således det fullkomligaste hors d'oeuvre både i sak och upplysningar, som man kan tänka sig, och man kan således icke begära någon annan åtgärd, än att lägga detsamma till handlingarna. Under sådana förhållanden torde det vara öfverflödigt att upptaga hvad Gr. Frölich här, kokande soppa på spik, anført, för att inleda R. St. att låta anställa action emot ett enskildt bolag. Detta har intet samband med frågan, och det torde således vara öfverflödigt att orda derom; men för den händelse, att R. St. kunde finna sig af omständigheterna föranlåtne att hos K. M. anhålla det K. M. tacktes taga under pröfning, om icke Statens rätt borde göras gällande i laga ordning, så skulle jag tro, att ett sådant beslut åtminstone måste vara stödt på bestämda facta och handlingar, hvilka ådagalägga i hvad måtto Statens rätt blifvit förnärmad. Något sådant har Gr. Frölich icke framlagt, utom endast uppläst anonyma bolagscontracter och deraf gjort godtyckliga förklaringar uti uttryck, som en hvar måste finna orimliga, såsom t. ex. det, att rättigheten att upptaga hvarje Svensk eller utländsk man i ett bolag skulle innebära en skyldighet att der upptaga hvar och en som anmälte sig, utan att de ägde rättighet att pröfva om han vore lämplig. Grefvens påstående att bolaget hade bort underkasta sig det af honom för landets väl nödvändigt ansedda stadgande, som skulle grunda sig på R. Sts egen, vid sista riksdagen, till K. M. framställda önskan, att det nya bolag, som åtagit sig canalarbetet, skulle ingå på att utan sitt eget medgifvande kunna se de inkomster förminskade, som det gamla bolaget åtnjutit, så att de t. o. m. skulle kunna nedsättas ända till noll, är ett yttlande, som endast behöfver det allmänna vettets omdöme, för att ogillas; ty jag hemställer, huru ett bolag, som måst göra insatser till så betydligt belopp, som här erfordras, skulle kunna underkasta sig ett sådant villkor, som det, att de

de afgifter, genom hvilkas uppbärande bolaget skall erhålla ersättning för sina gjorda omkostnader, skulle kunna utan dess eget medgifvande godtyckligt nedsättas till hvad belopp som helst. Föröfrigt har man uti det nya bolagets eget intresse den största garanti för att det skall medgifva den nedsättning i afgifterna, som kan befinnas vara billig. Jag anhåller om propos. på att mem. måtte läggas till handlingarna.

Gr. Horn: Gr. Frölich har icke ansett det nog, att jag förklarat, det jag ej har någon del i detta betänk.; han har äfven ansett min pligt, såsom Utsk:s ordförande, vara ännu vidsträcktare än den, som tillhör hvarje utsk.ledamot i detta fall. Jag får då ytterligare förklara inför R. o. Ad., att jag i denna fråga ej allenast undandragit mig att delta i betänk:s tillkomst, utan äfven ansett det vara alldeles obehörigt att ifrån StatsUtsk:s sida klandra denna sak, utan att äga några grundade orsaker för en sådan behandling, som den Gr. Frölich ansett hafva varit StatsUtsk:s åliggande. Jag skulle tro, att det icke bör vara främmande för Gr. Frölich huru det går till för en ordförande att blifva öfverröstad inom sitt Utskott. Jag ber endast att få tillägga, att på den afdelning af StatsUtsk., der jag är ledamot, är detta den enda fråga der votering ägt rum, och att det sålunda var majoriteten, som aftvang dessa åtgärders vidtagande, hvilka jag, lika med en annan värd ledamot, fann både oformliga och utan ändamål.

Gr. Frölich: Jag glömde, då jag förra gången hade ordet, att fråga, huru de öfriga Stånden behandlat detta memorial.

Undert. Ridd. Secret. tillkännagaf, att StatsUtsk:s nu föredragna mem. blifvit lagdt till handlingarna af Prestest., samt återremitteradt af Borgare- och BondeStånden.

Gr. Frölich: Af denna upplysning torde R. o. Ad. finna, att då 2:ne Stånd återremitterat detta mem., så har detsamma åtminstone syntts äfven för andra än för mig innesfatta ett ämne, som är förtjent af en ytterligare behandling af StatsUtskottet. Det beror naturligtvis på R. o. Ad. att lägga detta mem. till handlingarna eller att återremittera detsamma; men emedlertid anhåller jag om ett rum i prot. för den afskrift af bolagsreglorna, som jag tagit mig friheten att uppläsa; utbedjande mig för öfrigt Hr Frih. och Landtm:s proposition.

H. Ex. Hr Gr. Löwenhjelm, Gustaf: I sitt nu förevarande mem. N:o 481 framställer StatsUtsk. en calcul öfver de finansiella resultaten af Kronans med nya Trollhättcanalbolag ingångna contract, men tillstyrker icke någon vidare åtgärd.

Gr. Frölich yrkar återremiss för att få hela ärendets legalitet ytterligare pröfvad; hvaremot Utsk:s ordförande, Gr. Horn, och ordföranden i utgifts-afdelningen, Frih. Sprengtporten, ansett Utsk:s mem. böra utan vidare åtgärd läggas till handlingarna — i hvilken sednare mening jag instämmer.

"Att bolaget, som olagligen och samhällsvidrigt förfarit, derföre bör anses hafva förverkat sitt privilegium och dépossederas," är Gr. Frölichs påstående.

I hvad "samhällsvidrigheten," öfverhufvud, beträffar, skulle jag anse att denna benämning icke utan yttersta linguistiska oriktighet kan användas på annat än sådant, som länder till samhällens söndersmulande medelst individernes isolerande. Men företag till öppnande eller lättande af communicationerna i ett land lända tvertom till individernes högre samhälliga samband; hvadan jag, i den ostridiga mån den ifrågavar. communicationen är nyttig och vigtig, måste för min del anse den i samma mån samhällsenlig.

De af Hr Grefven, till styrkande af den påstådda samhällsvidrigheten, anförda grunder äro följande, neml.:

"Upphörandet af Regeringens i gamla canalens privilegium förvarade rätt att nedsätta canalafgifterna, och dessas för trafiken tryckande dryghet." — Hr Rosenblad har framhållit det sakenliga, ja nödvändiga deri att ett bolag, som åtagit sig bestämda förbindelser (handlande om ett par millioner) erhåller lika orubbliga rättigheter. — Att canalens taxa trycker rörelsen hade jag aldrig förnummit, men väl tvertom; och de i allmänna bladen återgifna, lika bittra som obilliga klagomålen öfver den till arbetet oestergifligen nödvändiga stängsel, tyckas verkligen bevisa de trafikerandes särdeles belåtenhet med denna communication. I alla fall är detta ett administrativt mål, och klandrets enda forum det som 107 §:n Reg.F:n öppnar.

"Bolagets förhållande till Kronan har blifvit contrahentens, icke undersåtens." Detta gravamen måste jag mäktat förstå innan jag det mäktar undersöka. Huru är det möjligt eller ens tänkbart, att ett contract med Kronan, huru beskaffadt som helst, kan upphäfva de undersåtliga förhållandena? Äga vi ej alla rättigheter, som Regeringen ej kan inhibera? och äro vi derföre mindre undersåtliga alla?

"Bolaget har således blifvit en status in statu med endast rättigheter, men utan skyldigheter, andra än de att canalen i sitt intresse färdigbygga." Men uppfylles dermed icke lagen och profeterne? Eller hvad annan förpligtelse till Staten kan åligga ett canalbyggande bolag än att färdigbygga canalen, neml. så väl och så fort som den beställd blifvit. — Item tillkommer controllen, att dessa väsendtliga villkor behörigen absolveras den dertill satta inspectionsmyndighet, hvilken sannerligen icke lär den försumma. Och i hvad annat intresse, dernäst, än i sitt (d.

ä. i sina bolagsmäns) skulle väl bolaget bygga? Visst var actieägares ruinerande nära att i Sverige blifva häfdvunnen plägsed; men att blifva lag hade det ännu icke hunnit; och om det nu lyckats vårt bolags stiftare att afbryta denna verkligen "sambällsvidriga" häfd, har han ju gjort sig icke blott af oss, men äfven af "sambället" förtjent.

"Bolagets tillvaro har uppstått som en utifrån importerad tillställning." Ja väl! men hvad "sambällsvidrigt" kan deri upptäckas? Är det ej rätt att hemta metoder der, som mesta erfarenheten är? Item hafva ju Engelsmän, Amerikanare, Belgier, Holländare och Fransoser m. fl., som utfört de flesta likartade allmänna arbetena, befunnit sig förträffligen af alldeles identiskt lika inrättade bolag; och deras representationer (ty jag återopar aldrig andra folk än de constitutionella) hafva utan motsägelse, ens af oppositionerna, gillat och voterat sådana "tillställningar." Och ökänt är ju att dessa fördelaktigare än våra utfallit, neml.: för det allmänna i så måtto, att arbetsföretagen skyndsammare fullbordats och i samma mån tidigare gagnat det allmänna, och för deltagarne i bolagen i så måtto, att deras directioner icke ruinerat dem och andra. — Eller skulle verkligen Götha canalmetoden böra blifva vår önskligaste typ?

"Å actierna har icke blifvit inbetaladt mera än 80 proc.; ehuru 2 §:n i bolagsreglorna förbjuder actiers utfärdande före erläggandet af fulla beloppet." — Svar: actier äro icke utfärdade, endast actie- och inbetalningsbevis. — Actiernes utfärdande, som, enligt min uppfattning, dock ingenting gör till eller ifrån ägarnes rättigheter eller förpligtelser, sker i nästkommande Januari månad, då återstående 20 proc. blifvit inbetalte.

"Ett hemligt contract har upprättats." — Hemligt? ett contract, som några och 30 personer tecknat? och som jag i plenum den 1 sisl. Juli, då en talare derpå mystiskt alluderade, erbjöd mig att meddela cho, som önskade deraf taga kännedom? — Nej! ingalunda "hemligt."

"Den association, som sålunda satt sig i besittning af privilegiets alla fördelar, har medelst detta contract gjort nya bolagsreglor till eluderande af dem som bort efterlefas." De, af hvilka Hr Grefven bildar en association, utgjorde då hela bolaget och handlade således inom sin ostridiga rätt.

Redan under debatten den 1 sisl. Juli anmärktes åtskilligt emot meranämnda contract, och må jag upprepa mina då afgifna svaromål. — Gravamina voro och synas åter vara de följande:

"Privilegiets 1 § stadgar, att hvar och en så väl infödd som utländsk man skall äga att teckna sig för en eller flera actier." — Detta stadgande innebär uppenbarligen intet annat än en af Regeringen åt actieteck-

ningen lemnad latitud. Den påpekar icke ens en förpligtelse för directionen att antaga hvarje sig anmälade bolagscandidat, än mindre att utbjuda actierna. Hvem af oss vet icke mången, som, utan vederhäftighet för en actie, gern tecknat sig för alla? Men så lunda hade portarne öppnats åt agiotering med thy åtföljande "omoralitet" och så lunda hade bolaget kunnat blifva skyldigt till den enda "omoralitet," hvarom, vid egentlighet i uttryck, kan vid tillfälle af slika företag rätteligen blifva fråga: neml. en genom lättsinnighet eller otillbörlig vinningslystnad beredd oförmåga att uppfylla åtagna förbindelser; hvilket åter är den våda, som i affärer alltid åtföljer antagandet utan urval af compagnoner och således afven af de opålitliga. Och för öfrigt, hvem har framstått och klagat, att teckning blifvit honom förvägrad? eller kan någon med en skymt af framgång påstå, att han af okunnighet om bolagsbildningen och om actieteckningen sig icke kunnat anmäla?

"I bolagsregeln stadgar att actierne skola vara 1,500; men af det nu framhållna contract synes att då voro de blott 450 —" (ja, den 22 Februari 1838 voro icke flere tecknade) "och att i vissa i samma contract specificerade fall af oförsålda actier 300 skulle tillfalla bolagets stiftare och de öfriga tillhöra ägarne af de 450 tecknade." Ja! men nu har Hr Grosshandlaren Schwan, en af bolagets directeurer, hos Utsk. anmält att alla 1,500 äro tecknade; hvarom bolagets conto i Banken öfverflödigt vittnar.

Hvad kan för öfrigt vara att anmärka vid antalet af dem som äga actierna och vid dessas fördelning på flera eller färre händer? Hvarken privilegiet eller bolagsreglorne hafva i detta afseende något stadgat, och ej heller hade något sådant kunnat rimligen stadgas.

I öfriga länder tillkommer bolagsstiftare, såsom affärens ägare, att för sig behålla och så väl till sina ingenjörer, "som till sina juridiska och öfriga biträden, gratis utdela ett behagligt antal actier, hvilka kallas industriella, till betecknande af ägarnes förhållanden till bolaget, men besitta lika legal rätt med de öfriga, och aldrig har dervid af Regeringar, representationer eller domstolar blifvit anmärkt. — Item ägde nu huset Schön & comp. en lika dispositi-onsrätt. Ja! ännu kan en dag hända att actierne finnas samlade alla i en enda hand; ty i §:n i privilegiet medgifver ju teckning för "en eller flera." Lika lagligen således som en person kan äga två, lika lagligen kan en äga alla. Ännu, säger jag, kan hvarje inländsk eller utländsk capitalist förena i sin portfölj så många, som ägarne vilja afstå. Dertill fordras blott order till mäklare och penningar. Så är ju förhållandet med allt hvad actier, obligationer, couponer, m. m. dylikt heter.

Men i hvad mån angå de då det allmänna, alla dessa euskildta förhållanden och speculationer? Hvad har Staten

att tillse annat än sin tvåfalldiga säkerhet, neml. 1:o för sina förskjutna medel, 2:o för sitt beställda arbete? — Men actieägarnes antal gör uppenbarligen hvarken till eller ifrån denna säkerhet, enär de icke iklädt sig något personligt ansvar och ingalunda borge annorlunda än med sina actier och med bolagets tillhörigheter. Men nu bestå dessa sednare Kronans panter af gamla canalactierna, som ligga deponerade i Stats-cont., och af det 3-åriga på nya canalen nedlagda arbete, med längs linien inköpt jord och derå uppförda byggnader och inventarier m. m., ifrån hvilket allt bolaget måste gå som sparfven från axet, om det brister i sina förpligtelser. — Se der Statens säkerhet, och den förslår. Nyssnämnda deponerade actier förslå och de allena, i thy att de såsom ränta representera gamla canalens afkastning eller netto 70,000 r:dr b:co, och således Statens säkerhet med minst 10,000 r:dr mera än de 60,000, som Staten årligen vedervågar; och de representera såsom capital sitt inköpsvärde 420,000 r:dr, och således, i den mån $7 \times 60,000 = 420,000$ är rätt räknadt, Statens fulla säkerhet i hvad angår handels- och sjöfartsfondens för 7 års statsbidrag å 60,000 r:dr b:co årligen lemnade accepter. Och nu må ju åter frågas: i hvad mån kan actiernes ägande af flera eller färre angå det allmännas rätt?

"Men" — förmenar Gr. Frölich med stöd af Utskis främst ofvannämnda calcul, — "bolaget hargjort en plump vinst på det allmänna." Innan detta antages, bör väl bolagets contra-calcul inhemtas och granskas. — Männe alla de, som calculerat denna affär, erinrat sig att, så visst $25 \times 60,000 = 1,500,000$ blifver ganska riktigt, om neml. desse 25 summor af 60,000 utgå på en gång, så visst äro 60 sådana årligen utgående anslag värda vida mindre. Jag frågar dernäst om också bolagets risico blifvit calculerad. Item är ju i affärsverlden såsom en aldrig af opinion eller domstol jäfvad rättsgrund antaget att entreprenörer högst rättmätigt beräkna sig vinst i mån af äfventyret vid entreprenaden; och att äfventyr vid denna förmodades, det framstår derutur att hvarken gamla canalbolaget eller allmänheten, som en lång tid var inbjuden till subscription, vågade sig på företaget. För öfrigt, och äfven om, emot mitt bestämda bestridande, Regeringen skulle hafva gynnat bolaget utöfver hvad nödigt och billigt var, hörde äfven detta under 107 §n Reg.F:n, och hör nu icke under något juridiskt forum. — I det motsatta af mig antagna fallet må ju det allmänna fagna sig åt denna enskilda corporations välgång.

Det frambållna contractet är således oförvitligt.

Att någon frånträdt den så kallade associationen annorlunda än i bolag outblifveligen sker, neml. genom försäljning af actier, är mig alldeles obekant och mer än osannolikt.

För mig återstår derföre pligten att under den moraliska synpunkten vindicera bolagets heder och grannlagenhet; men

dertill är denna redan så tunga dag alltför långt liden nu då klockan slagit elfva och oss ännu återstår att votera. Denna pligtens uppsyllande fördröjer jag fördenskull till justeringen.

Hr Munck af Rosenschöld, Nils Rudolph: Nya Trollhätte-bolag hör lyckligtvis till de få företeelser inom våra Svenska förhållanden, der en corporation sökt tillskansa sig vinst på det allmännas och medborgares bekostnad. Jag anser att Gr. Frölich ända till komplett evidens ådagalagt att Trollhätte-bolag förnärmat det allmännas rätt, och hvarifrån Hr Rosenblad kunnat hemta anledn. att kalla bemålde Grefves anförande "att koka soppa på en spik" kan jag ej finna; ty som en metaphor kan denna liknelse visserligen icke vinna tillämpning till Gr. Frölichs nyss afgifna dictamen, helst Hr Grefven med en handling, som ingen förmått jäfva, styrkt sin utsaga; men jag måste säga att det just är Hr Rosenblad, som jag funnit besitta den stora konsten att kunna koka soppa på en spik, då han, alla andra tillfällen att förtiga, nu sökt att försvara och gifva sken af laglighet åt sådana förhållanden, som de, hvilka äga rum med Trollhätte bolag.

Jag förenar mig med Gr. Frölich och begär återremiss.

Hr Frih. o. Landtm. hemställde, om R. o. Ad. ansåg, att StatsUtsk:s nu föredragna mem. utan vidare åtgärd borde läggas till handlingarna.

Ropades starka ja, blandade med nej.

Hr Landtm. förklarade, det han trott sig finna att ja öfverröstat nej.

Gr. Frölich: Det är för första gången vid denna riksdag, som Hr Frih. o. Landtm., då anmärkn:r mot ett betänk. blifvit gjorda och zine ledamöter begärt propos. på återremiss, ej framställt propos:n först på återremiss. Vi hafva sednast i dag haft exempel på, att en sådan propos. blifvit begärd med mindre anledn. än nu, samt äfven af Hr Frih. och Landtm. framställd.

Hvilken tillställning är väl här nu för handen? Jag anhaller att få veta orsaken hvarföre vi icke fått den propos. som jag begärt. Jag var den förste, som yttrade mig i frågan, och en annan ledamot har med mig instämt. Det är saunt, att äfven utom oss två hafva fyra andre ledamöter talat i denna sak. Tvänne af dessa personers namn finnas undertecknade det contract jag uppläst, men hvilka namn jag af grannlagenhet ej velat nämna; desse äro jäfvige, och således finnas egentligen blott två, som begärt läggande till handlingarna, och två, som äskat återremiss; hvadan den ena sidan har lika mycken rätt som den andra.

Hr Frih. o. Landtm. yttrade, det han icke ansåg sig skyldig Gr. Frölich någon förklaring af de skäl hvarför propos:n blifvit så framställd, som nu hade skett; Hr Landtm.

vore fullt öfvertygad, att R. o. Ad:s öfrige ledamöter i detta afseende gjorde Hr Landtm. full rättvisa.

Hr Rosenblad: Jag är fullkomligen öfvertygad, att de flesta af detta Stånds ledamöter ej kunna undgå att i högsta grad ogilla det sätt, hvarpå Gr. Frölich tillåtit sig att upphäfvä sig till en criticus och recensent öfver vår ordförandes sätt att fullgöra sitt kall. Största delen af detta Stånd lär erkänna den oväld, det nit och det bemödande att hålla jemnvigten mellan de stridiga åsigtorna, som vår ordförande ådagalägger, och pluraliteten af detta Stånd kan ej annat än ogilla sådana uttryck, som att "göra tillställningar." Jag känner ej hvilka tillställningar Gr. Frölich må hafva i sinnet; men att här några tillställningar ej äro i fråga torde bevisas bäst, då Gr. Frölich genom votering kan söka att göra sin mening gällande.

H. Ex. Hr Gr. Löwenhjelm: Gr. Frölichs afsigt med förtigandet af de underskrifna namnen, må jag förbindligast erkänna, men vill den alldeles icke begagna. Mitt står der och fanns aldrig än under något som ej tålt dagsljuset. Jag skall alltid tillräkna mig som en heder och en fosterländsk förtjenst, att redan 1833 hafva varit detta ypperliga företags befordrare, att 1838 hafva blifvit bolagsdirectionens förste ordförande, och att allt sedan hafva deltagit i bolagets beslut.

Gr. Horn: Jag har tillföre inom detta rum tagit mig friheten yttra det förmenande, att Riksd.Ordn. i sitt nuvarande skick endast afser, att ett betänk. bör återremitteras, då det ej, till följd af deremot gjorda anmärkn:r, kan antagas. Grunden härtill är helt naturlig, neml. vår syrdelade representations former, som bjuda, att de olika Stånden skola blifva delaktiga af hvarandras anmärkn:r, enär återremiss kan äga rum. Helt annat är förhållandet med detta mem., som hvarken kan antagas eller återremitteras, emedan det endast är uppsatt ad notitiam. När fråga blott är att lägga detta mem. till handlingarna, anser jag alltså att Hr Frih. och Landtm. rätteligen förfarit vid framställandet af den oss lemnade propositionen.

Hr Munck af Rosenschöld: Först tager jag mig friheten nämna, det jag begärt votering, och för det andra förklarar jag att Hr Frih. o. Landtm. ej förfarit enligt 56 §:n Reg F:n, då detta betänk. ej först blifvit framställt till återremiss, innan det föreslogs att läggas till handlingarna.

Hr Rosenblad: Okunnig om hvilka de två namn må vara dem Gr. Frölich ansett sig förhindrad af grannligheten att uppgifva, anser jag mig böra upplysa, att jag med Trollhätte-bolag hvarken ägt ej heller äger några förbindelser.

I anledn. af Hr Munck af Rosenschölds anmälan, att han begärt votering, uppsattes samt upplästes till justering och godkändes följande voteringsproposition:

Den som anser, att StatsUtsk:s mem. N:o 481 utan vidare åtgärd skall läggas till handlingarna, voterar
ja;
den det ej vill, voterar

nej;

Vinner nej, anser R. o. Ad. de vid StatsUtsk:s mem. N:o 481 gjorda anmärkn:r föranleda dess återremitterande.

Efter voteringsens slut, befunnos rösterna hafva utfallit, som följer:

Ja — 28.

Nej — 18.

Till pröfning företogs Stats- samt Allm. Besvärs- och Ekon.Utsk:ns den 5 och 28 dennes på bordet lagda utlåt. N:o 184, i anledn. af återremiss af Utsk:ns betänk. N:o 87.

Hr von Hohenhausen, Michaël Silvius: Jag an- håller om upplysning huru detta mål är afgjort i de öfriga Stånden.

Undert. Ridd.Secret. uppläste prot.utdr:n i detta ämne från de öfriga Stånden, af innehåll, att PresteSt. godkänt N:o 87 med den förändring af 3 och 5 punkterna, ang:de kontrollen å beskattningen, som N:o 184 innehåller; att BorgareSt. godkänt 1 och 2 punkterna i N:o 87 och 3 och 4 punkterna i N:o 184, samt att BondeSt. afslagit Utsk:ns förslag, samt beslutat att beskattningen borde äfven hädanefter utgöras efter nu gällande grunder.

Hr von Hohenhausen: Denna beskattning är grundad på de privilegier, som blifvit bruken meddelade för olika tider då de dem erhållit, såvida jag har någon reda på förhållandet. Olikheten inträffade 1803, och derefter skedde en ytterligare förändring i denna slags art af grundskatt, då den nedsattes ifrån 2 till $1\frac{1}{2}$ Sk℥. Det är med en viss farhåga jag i allmänhet betraktar en föreslagen nedsättning i skatt af grundskatts natur, och nu skulle en sådan skatt af Ständerna efterskänkas. Detta synes mig vara alltför äfven- tyrligt.

Hr Anckarsvärd, Aug.: Jag tror ej att här är fråga om någon stor sänkning af en grundskatt, eller någon den ringaste minskning i Statens påräknade intrader. Äfvenledes är af Regeringen vid flera tillfällen förklaradt, att meningen icke vore att öka den redan existerande hammarskatten. Frågan nu angår egentligen att göra en jemnhet inom den för landet högst vigtiga bruksnäringen. De, som af denna näring hafva sin dryga künning och få erfara trägenheten af detta arbete, finna huru betydligt svårigheterna öka sig, för att i afseende på denna handtering kunna hålla sig uppe

i världsmarknaden och täfla med alla andra nationer. Här är nu fråga om tillvägabringande af ordning inom handteringen, och jag kan ej begripa hvarföre det ena bruket i skatt skall erlägga 1 proc., ett annat $1\frac{1}{2}$ o. s. v. Genom den utvidgade smidesrätten de sednare åren, vinner i alla fall Staten ett så betydligt belopp i hammarskatt, att, långt ifrån att denna skatt skulle minskas, den tvertom på ett betydligt och naturligt sätt ökas. Jag talar vid detta tillfälle ingalunda i egen sak, såsom varande ägare af gamla bruk med enkel hammarskatt; men med den kännedom jag har om brukshandteringen, måste jag yrka, att bröder böra dela lika rätt och att beskattningen må blifva lika. Staten kan icke derpå förlora utan skall nödvändigt i sin mån draga fördel af att ett ordentligt och rättsenligt tillstånd följer på ett oordentligt. Jag yrkar således bifall till detta betänkande.

Uppå derefter framställd propos. blef utlåt. N:o 184 af R. o. Ad. bifallet.

Vid förnyad föredragning af Bevilln. Utsk:s den 21 och 28 dennes på bordet lagda mem. N:o 45, med förslag till förändrade formulärer, hörande till den blifvande nya bevillningsstadgan, blef samma mem. af R. o. Ad. bifallet.

Då nu ånyo föredrogs Bevilln. Utsk:s den 21 och 28 dennes på bordet lagda mem. N:o 46, i anledn. af RiksStns fattade olika beslut, ang:de stämmoböters upphörande eller förminskning, fann R. o. Ad. för godt att antaga den till Ståndet gjorda inbjudning, i följd hvaraf de föreslagna voter:proposina ansågos komma att förfalla.

Till pröfning företogs StatsUtsk:s den 24 och 28 dennes på bordet lagda utlåt. N:o 496, i anledn. af Krigscommissarien E. G. Lallerstedts ansökning om förlängdt arrende å Starby kungsladugård.

Frib. Hamilton, Hugo: Vid början af denna riksdag framställdes flera likartade mål med detta, att neml. enskilde arrendatorer af Kronans lägenheter, på samma sätt som nu skett, anhöllo om, att med undantag af gällande författningar få sig tillerkänd prolongation på innehafvande arrenden, emot vissa erbjudna förmåner för Staten. Jag ansåg då det rätta vara, att Ständerne ej borde sig med sådana exceptioner ifrån gällande lagar befatta, utan att dessa frågor borde enligt gifna lagar behandlas, d. v. s., att de egendomar, hvarom fråga vore, skulle å utlysta arrende-auctioner utbjudas. Jag tror fortfarande att detta iakttagande är det enda rätta, hvarföre jag, i consequens med mina, i ämnen alldeles af samma beskaffenhet med detta, afgifna yttranden och åsigter, tillstyrker afslag å detta be-

tänkande. Jag erkänner visserligen, att den person, som detta betänk. rör, neml. Hr Lallerstedt, är känd såsom en driftig jordbrukare och att egendomen väl skötes, men om nu hans anbud är för Staten så fördelaktigt, att ingen kan bjuda mera, så får han ju behålla arrendet i all händelse.

Hr Munck af Rosenschöld, Nils Rudolph: Jemte det jag instämmer i hvad Frih. Hamilton yttrat, anhåller jag om uppläsning af Hrr Schartaus och Norins reservationer, på grund af hvilka jag äfven begär propos. till afslag å betänkandet.

Hrr Schartaus och Norins reservationer upplästes.

Frih. Cederström, Thure: I likhet med Frih. Hamilton, får jag äfven yrka afslag å betänk., helst äfven jag yttrat mitt ogillande, att genom undantag till förmån för den ena eller den andra göra gällande författningar kraftlösa. Jag yrkar afslag så mycket hellre, som jag känner att förhållandet ingalunda är som man påstår, eller att genom det nu gjorda arrendeanbudet Staten skulle tillskyndas så särdeles stora fördelar; jag gör det vidare, emedan jag känner, att detta arrende är så förmånligt, att nuvar. innehafvaren deraf till den förre innehafvaren för hans 7 återstående arrendeår i afträde betalt 30,000 r:dr. Jag förnyar min begäran om afslag å detta betänkande.

Gr. von Platen, Baltzar: Ingen kan högre än jag ogilla att undantag göras ifrån gällande föreskrifter; men jag tror, att då Ständerne vid denna riksdag, oaktadt dessa gällande föreskrifter, gjort derifrån så många undantag, vore det en besynnerlig inconseqvens att icke äfven nu bevilja ett undantag, just därför att jag vågar påstå, att af alla ansökningar om arrendeprolongationer, som vid denna riksdag framstälts och till StatsUtsk. öfverlemnats, har icke något mål varit så väl utredt som detta. Det har för Utsk. varit lättare i denna fråga, än i alla andra likartade, att fälla ett säkert omdöme, enär den nuvar. arrendatorn öfvertagit arrendet af Starby kungsgård till följe af träffad öfverenskomelse med den förre arrendatorn, som flera år innehaft samma egendom, som visste hvad den afkastade och således ej lär lemnat arrendet ifrån sig för intet. Låt äfven så vara, att den erbjudna arrendesumman kunde förhöjas med några hundra r:dr, tror jag likväl det vara af större vinst för Kronan att på dess egendomar hafva driftiga arrendatorer, som väl sköta och häfda dem, än om Staten för en tid droge den största möjliga fördel och sedermera återfinge sina egendomar i dåligt skick. Jag anhåller alltså om bifall till detta betänkande.

Hr von Knorring, Carl Gustaf: Jag anser visserligen det rättaste vara, att vid arrendetidens slut den ifrågasvar. egendomen på offentlig auction utbjödes till den mest-

bjudande; men då Ständerne vid denna riksdag handlagt flera mål af enahanda beskaffenhet med detta och öfverlåtitt dem till Konungens bedömande, under förklarande af sin belåtenhet, huru Konungen än deröfver resolverade, kan jag ej underlåta att till förmån för denna sak yttra några ord. Jag har en längre tid vistats inom den provins, der denna egendom är belägen och i grannskapet af densamma, tror mig således känna egendomen temmeligen väl och förklarar min öfvertygelse vara den, att det anbud af arrende, som Hr Lallerstedt gjort, fullt motsvarar egendomens afkastning, så framt ej densamma skall alldeles utsugas. För öfrigt får jag nämna, att Hr Lallerstedt är en man, som gör den kringliggande orten så mycket gagn, att han äfven derföre bör vid egendomen bibehållas. Beträffande skötseln af denna egendom, under den tid som bemålde Hr Lallerstedt varit arrendator, så bevisar just det goda skick, hvaruti den sig befinner, både att arrendatorn är en driftig och skicklig landtman, och att äfven fortfarande egendomen skall komma i hans hand att förbättras, hvarföre jag tillstyrker bifall till detta betänkande.

Hr Munck af Rosenschöld: Det är visserligen sannt, att Ständerne hafva bifallit flera ansökningar om prolongation af arrenden, men det är lika sannt, att R. o. Ad. med högst få undantag afslagit alla dylika. Beträffande hvad Hr von Knorring yttrat, att den nuvar. arrendatorn bjudit så mycket i arrende för egendomen som möjligt vore att derföre gifva, så får jag säga, att om så är förhållandet, tviflar jag ingalunda att han äfven på den offentliga auction, som vid arrendetidens slut bör utlysas, skall komma att få behålla arrendet, och då blir han ju i tillfälle att gagna orten genom sin personlighet lika mycket som om han nu sinne prolongation på contractet; ty det måtte väl vara alldeles detsamma på hvilket sätt han kommer att kvarblifva vid den ifrågakämda egendomen.

Hr Anckarsvärd: Hufvudsakligen förekommen af Gr. Platen, anhåller jag att få förena mig i hans anförande och vill blott tillägga, att Utsk. till sin vägledning för behandlingen af den Kongl. remissen i denna fråga haft Landshöfdingembetets i Östergötthlands län mest vidsträckta loford öfver det sätt, hvarpå Hr Lallerstedt sköter Starby kungsgård, samt att hans anbud af 600 tr spanmål i årligt arrende vore det högsta, hvartill egendomen kunde uppdrifvas. Derjemte har Kammar-coll:m yttrat, att det sunne villkoren fullkomligen antagliga, men att coll:m för dess del vore förhindradt att tillstyrka den begärda prolongationens meddelande, då författningar funnos, som stadga, att efter utlupen arrendetid af ett hemman, skall det på offentlig auction åter utbjudas. Coll:m har således ingalunda varit obenäget för den äskade prolongationen, utan endast sunnit sig af

formaliteter förhindradt att dertill lemna sitt tillstyrkande. En sådan formalitet hindrar deremot icke R. St. och bör således ingenting ligga i vägen emot bifall till den gjorda framställningen. Jag anser det vara Kronans obestriddiga vinst att få säkra och pålitliga arrendatorer, då man så ofta har tillfälle att se huruledes vid auctioner, der kronolägenheter utbjudas, den ene speculanten öfverbjuder den andra, samt huruledes desse arrendatorer efter några års förlopp ruinerat icke allenast sig sjelfva, utan äfven sina cautionister och lemnat hemmanen förstörda och i ödesmål. Som landtman och ägare af utarrenderad jord, har jag alltid funnit den största fördelen vara att bibehålla arrendet i en och samma hand, och hvad denna fråga särskildt beträffar, finner jag ytterligare skäl till bifall å sökandens begäran, då han bjudit 600 t:re spanmål i stället för 200 i arrende för den kommande tiden.

Frih. Hamilton: Tvänne värde ledamöter af Stats-Utsk. hafva tillstyrkt bifall till detta betänk. på den grund att förhållandet vore väl utredt, samt att den ifrågakämda personen vore förtjent af undantaget. Jag utlät mig icke första gången jag hade ordet, huruvida förhållandet vore så väl utredt, utan huruvida Ständerne skola föregå Regeringen med exempel att göra undantag. Det är detta, eller att göra undantag från gällande lagar, som jag bestridt och bestrider. Jag inser icke nyttan utaf, att R. St. skola, i förening med den andra statsmakten, utfärda författningar, om ej dessa skola efterlefas och förblifva gällande till sin kraft intilldess de i laga ordning varda upphäfva; ty skulle än för den ena och än för den andra orsaken undantag ske, då vore det rätt så godt att inga författningar gjordes. För att återkomma till sjelfva frågan och hvad arrendet beträffar, så är det sannt att Hr Lallerstedt höjt sitt anbud på arrendet; men han har också bedt att få slippa åtskilliga skyldigheter, som förut ålegat arrendatorn af denna gård och som måhända nära nog motsvara den erbjudna förhöjningen i arrendet. Detta vill jag dock ej yttra såsom bestämdt säkert, emedan jag i förevar. fråga ej har en fullkomlig local-kännedom. Jag påstår fortfarande, att då en författning finnes, som äsyftar att förskaffa Staten den största möjliga inkomst af sina egendomar, så bör densamma åtlydas, utan alla undantag. Jag förnyar min vördsamma anhållan om afslag å betänkandet.

Gr. von Platen: I afseende på den frågan, huruvida den sökta befrielsen från vissa skyldigheter, som hittills ålegat arrendatorn af Starby kungsgård, skulle motsvara den förhöjning i arrendesumman, som Hr Lallerstedt erbjudit, får jag blott hänvisa till Kammar-collegii och Konungens Bef:h:des i länet utredning af ämnet, hvaraf finnes, att Konungens Bef:h:de tillstyrkt den äskade prolongationen, samt

att bemälda coll:m funnit villkoren antagliga, fastän coll:m tillika yttrat sig icke för dess del kunna tillstyrka bifall till ansökningsen i följd af gällande författningar om utarrendering af kronolägenheter. När således vederbör. auctoriteter, till hvilka man bör hysa fullt förtroende, på sådant sätt sig utlåtit, och enär R. St. redan beträddt den banan, att i frågor som denna göra undantag, synes det mig åtminstone besynnerligt och ganska inconsequent, att i denna fråga, som är den bäst utredda af alla likartade, som vid denna riksdag varit föremål för StatsUtsk:s pröfning, icke äfven medgifva ett undantag.

Hr Westfelt, Nils: Inom Utsk. har jag visserligen varit af den tanke, att Hr Lallerstedt borde hafva préférence att få behålla arrendet, men tror likväl icke, att den erbjudna arrendesumman af 600 tlr spanmål är den rätta, med anledning af Hr Lallerstedts egen uppgift på utsädet och gårdens afkastning. Då han räknar åttonde kornet, visar sig en årlig afkastning af 1600 tlr. Om man antager, att af dessa 1600 tlr 600 afgå i arrende och 200 tlr åtgå till egendomens skötande och kronoutskyldernas betalande, så återstår alltså en rätt artig behållning af 800 tlr om året. Då jag visserligen anser, att Staten har större fördel af att dess egendomar komma i driftige och daglige personers händer, äfven om inkomsterna deraf ej vore fyllest så stora, som de möjligen borde vara, än om man blott gör afseende på att erhålla den högsta möjliga arrendesumma, och jag således gerna vill, att Hr Lallerstedt, såsom känd för en skicklig och bra landbrukare, må vid arrendet af denna egendom bibehållas, tror jag dock att arrendesumman för denna gård ganska väl tål att höjas till 800 tunnor.

Hr Munck af Rosenschöld: Någon speciel kändedom af Starby gård eller Hr Lallerstedts person behöfva Ständerne alldeles icke. De behöfva blott känna Rikets grundlagar, för att finna, att de icke hafva rätt att med denna fråga sig befatta. 77 §:n Reg.F:n innehåller i afseende på kungsgårdar och hvarjehanda kronolägenheter, att de skola förvaltas efter de grunder, som R. St. derom föreskrifva. Dessa grunder äro de ekonomiska författningar, som redan finnas och dem det tillhör vederbör. embetsmyndigheter att verkställa. Ständerne äro af grundlagen förhindrade att befatta sig med förklaringar öfver några lagar, då 90 §:n af nyssnämnda grundlag säger ibland annat, att under R. St:s eller deras Utsk:s öfverläggningar ej må uppstå fråga om enskilde medborgares eller corporationers förhållande eller verkställigheten af någon lag, författning eller inrättning.

Frih. Boye, Ludv.: Hr Westfelt har ganska rätt. Jag är född och uppfödd på orten och känner att det icke vore för mycket om Hr Lallerstedt gifve dubbelt så mycket som

han bjuder. Jag vet icke hvarföre Ständerne skola göra gracer och presenter. Sådana præjudicater äro farliga. Får den ene, så vill den andre hafva med, och då måste man in infinitum göra presenter. Jag tillstyrker afslag å betänkandet.

Hr Rosenblad: Jag är visserligen icke född och uppfödd i orten, som den siste talaren, men jag har under de sednaste 10 å 12 åren tillbragt en lång tid hvarje år i denna ort i grannskapet af Starby egendom, och derigenom förvärfvat mig bekantskap med förhållandena, samt talat med en mängd af ortens mest ansedde jordbrukare, som alla försäkrat att det fördelaktigaste för Kronan vore att emottaga Hr Lallerstedts anbud af 600 t:re spanmål i årligt arrende, ehuru väl det kunde vara möjligt att vid en blifvande arrendeauction någon prackare, som ej frågade efter hvad han bjöd, blott för att någon tid uppehålla sin credit, obekymrad om han ruinerade sig sjelf och sina cautionister, erbjöde 50 eller 100 t:re mera än Hr Lallerstedt vill gifva. Detta till svar på den siste värde talarens anförande. Till principen är jag af samma tanke, som den, hvilken förut här blifvit uttalad, att Ständerne handla orätt, då de ingå i bedömande af enskilda frågor, sådana som dessa, hvarföre jag tror det rättaste vara att öfverlemnna afgörandet till K. M., med förklarande, att om Konungen finner lämpligt att bevilja ansöknigen, så hafva Ständerne för deras del ingenting deremot. För resten får jag förklara, att i händelse af votering mellan bifall och afslag, kommer jag att rösta för bifall.

Gr. von Platen: Jag vill blott säga, det jag tror, att det vore bäst om Hrr ledamöter af Riddarhuset inskränkte sina anbud på Starby till dess auctionen inträffar; ty då den ene bjuder 600 och den andre 800, så kan den tredje bjuda 1000 tunnor, och saken står ändock på samma punkt. Det lärers väl vara temmeligen klart, att om den fordne innehafvaren af Starby egendom haft så stora inkomster af densamma, som man nu vill påstå att denna gård renderar, så hade han väl ej åtnöjts med den summa, som han tog i afträde. Det ligger åtminstone ingen sannolikhet deruti.

Hr Palmerantz, Joh. Mauritz: Hvar och en torde finna, att det är omöjligt att med visshet bedömma, huruvida någon fördel tillskyndas Staten, derigenom att prolongation af ifrågavar. arrende enot de af sökanden erbjudna villkor beviljas, helst olika uppgifter blifvit lemnade om beloppet af den summa, som en arrendator af denna egendom bör kunna för densamma erlägga; och detta förhållande torde bäst bevisa olämpligheten af att på detta rum ingå i undersökningar om rätta värdet af samma arrende. Dessutom, då Ständerne antagit vis-a grunder, enligt hvilka Kronans lägenheter skola utarrenderas och skötas, så anser jag också

att Ständerne ej vidare böra befatta sig med ämnen, sådana som det ifråganvarande. Visserligen hafva vid denna riksdag flera med detta likartade mål förevarit och de sökta prolongationerna vanligen blifvit i förstärkt StatsUtsk. till sökandernes förmån bifallna, men R. o. Ad. har, så vidt jag vet, blott med ett undantag, alltid afslagit sådana begärda prolongationer; hvadan jag, i consequens dermed, yrkar afslag å betänkandet.

Frih. Tersmeden, Wilh. Fredr., begärde få veta hvad beslut de öfriga Stånden i detta ämne fattat.

Undert. Ridd. Secret. tillkännagaf, att ingen underrättelse ännu ankommit rörde de öfriga RiksSt:ns beslut i detta ämne.

Frih. Tersmeden: Jag delar öfvertygelsen om riktigheten af den princip, att Ständerne icke böra befatta sig med att göra några undantag; men denna riktiga princip har beklagligen blifvit öfverträd genom beviljandet af diverse förlängningar. Jag tror mig minnas, att man, vid föredragningen af dessa prolongationsfrågor, inom detta Hus egentligen yrkat, att Ständerne icke skulle definitivt afgöra så beskaffade ansökningar, utan förklara, att efter de upplysningar, som blifvit meddelade, Ständerne för deras del ej hafva någonting emot, om dylika ansökningar beviljades, så vidt Konungen funne lämpligheten deraf. Så har äfven StatsUtsk. vid detta tillfälle gått tillväga, då Utsk. börjar med att förelå, "det R. St. ville för deras del medgifva" etc. och slutar med, att, i händelse af bifall härtill, und. skrifvelse bör till Konungen aflåtas, med tillkännagifvande att Ständerne öfverlåta åt Konungen att häröfver besluta. Således har StatsUtsk. föreslagit den väg, som af personer på detta rum blifvit yrkad, hvilka ej ansett lämpligt att Ständerne taga directe befattning med sådana frågor, som denna. Jag tillstyrker bifall till betänkandet.

Frih. Boye: En värd ledamot, Gr. von Platen, har tillåtit sig att gifva våra omdömen namn af anbud. Jag blyr mig icke om Gr. von Platens patronage, hvarken på den ena sidan eller på den andra; Gr. von Platen må tänka om saken hvad han behagar, det är mig alldeles likgilltigt; men jag förbehåller mig, att han ville låta bli att vränga mina ord. Till Hr Rosenblad får jag säga, att jag ej begär att mera förtroende må sättas till mitt omdöme än han kan gifva åt sitt. Jag är född i orten, och mitt omdöme är, att om man sönderdelade Starby kungsgård i smärre lotter och utarrenderade dem, så blefve Statens inkomst dubbelt så stor, som det arrende som nu bjudes för hela gården. Men den frågan hör egentligen icke hit, utan frågan är, om existerande lagar skola gälla eller om Ständerne sammankomma för att göra gracer, presenter och gunstbevisningar än

för den ena och än för den andra, i rak strid emot delagbud man stiftat. Jag bestrider detta, och låter Hr Rosenblad votera huru han behagar; men jag röstar för afslag.

Frih. Hamilton: Jag är hufvudsakligen förekommen af den sista talaren. Här är ingalunda fråga om att bestämma om arrendatorn af Starby kningsgård kan gifva 50 eller 100 tlr spanmål mer i arrende än som nu bjudes, ty jag tror att ibland mycket annat blott denna discussion visat, huru pass lämplige Ständerne äro att bestämma en fråga, sådan som denna, och deröfver opartiskt dömma; utan hufvudfrågan är, — skall denna författning efterlefas eller icke, eller skola Ständerne ingå på ett gracesystème? Vilja de detta sednare, må de då låta bli att klandra Styrelsen och embetsverken derför, då Ständerne sjelfve just äro de som i denna väg föregå med exempel.

Frih. Ridderstolpe, Fredr. Christopher: Innan man ingår i pröfningen af en sak, bör man undersöka huru långt man bör gå i sin pröfning; innan vi orda om Hr Lallerstedts förtjenst eller Kronans vinst af höga arrenden, eller af mindre höga, blott hennes egendomar komma i driftige och skicklige landbrukares händer, torde först böra afgöras, huruvida lagenligt Ständerne böra befatta sig med denna fråga. Genom gällande författningar är föreskrifvet huru i thy fall skall förhållas; och då jag alltid kommer att klandra ett undantags- och licence-système, vill jag naturligtvis icke heller att R. St. skola ingå på en bana, för hvars besträdande de så ofta och med så mycket skäl klandrat den andra statsmakten. Jag kan således ej annat än påyrka afslag å detta betänkande.

Gr. von Platen: Jag skulle ej hafva begärt ordet, om jag ej dertill funnit mig uppmånad af det sätt, hvarpå en värd talare Frih. Boye upplattat mitt sista anförande. Jag har förmärkt att han funnit sig stött af det sätt, hvarpå jag uttryckte mig. Jag får alltså förklara, att mig kan det aldrig falla in att sära någon, minst den gamle mannen, hvarföre, och om jag verkligen felat, jag hoppas att Frihin har undseende med den unge och mera oerfarne talaren.

Hr Munck af Rosenschöld: Flere talare hafva gillat principen att Ständerne icke böra befatta sig med prolongationsfrågor af denna beskaffenhet, men sagt, att då de så gjort förut, så kunde man äfven göra så nu. Jag kan ej gilla den principen, att man, för det att ett misstag skett, sedermera kan begå huru många som helst. Männe ej det rättaste är, att hämma allt hvad missbruk heter, ju förr desto hellre? Man har erinrat om consequens. Jag vill erinra mig, att, med undantag af ett enda fall, har R. o. Ad. afslagit alla dylika frågor.

Hr

Hr Anckarsvärd: Då StatsUtsk. fått emottaga en K. remiss, åtföljd af vederbör. auctoriteters tillstyrkanden, kan jag ej inse huru StatsUtsk. kunnat komma ifrån att yttra sig öfver ämnet och sedan tillstyrka bifall till den framställning, som blifvit gjord, då fördelen för det allmänna af bifall vore vitsordad. Jag kan så mycket mindre finna något klandervärdt i Utsk:s förfarande, som Utsk. blott tillstyrkt Ständerna att svara på den nåd. remissen, (hvilket måste vara en Ständernes skyldighet) det Ständerne ej hafva för deras del något emot om prolongationen beviljas; ty derigenom är icke bestämdt till hvad belopp arrendet bör ulgå. Jag fortfar således att yrka bifall till betänkandet.

Hr Frih. o. Landtm. framställde propos. till bifall å StatsUtsk:s utlåt. N:o 496.

Ropades starka ja, blandade med många nej.

Di Hr Landtm. förklarade, det han trott sig finna att ja öfverröstat nej, begärde

Frih. Cederström och Hr Munck af Rosenschöld votering.

Upplästes till justering och godkändes följande voter:s-proposition:

Den, som bifaller StatsUtsk:s utlåt. N:o 496, voterar

ja;

den det ej vill, voterar

nej;

Vinner nej, afslår R. o. Ad. ofvannämnda utlåt. N:o 496.

Efter voteringens slut, befunnos rösterna hafva utfallit, som följer:

Ja — 16.

Nej — 11.

Hr Munck af Rosenschöld reserverade sig, så väl emot det nu fattade beslutet, som emot det hvilket R. o. Ad. fattat vid föredragningen af StatsUtsk:s mem. N:o 481.

Lades på bordet nedannämnda från Utsk:n inkomna mem., utlåt:n och betänk:n, neml. från

ConstitutionsUtskottet:

N:o 105, i anledn. af samtliga RiksSt:ns yttranden öfver Const.Utsk:s mem. N:is 68 och 85;

StatsUtskottet:

N:o 497, med ytterligare förslag till reglementariska föreskrifter för Riksg:cont:s framtida förvaltning;

N:o 498, i anledn. af ett RiksSt:s återremiss å Utsk:s utlåt. N:o 448, ang:de ifrågastäldt lån för återuppförandet af en genom vålded förstörd bro öfver Nissa-ån;

Lag- samt Allm. Besvärs- och Ekon. Utskotten:

N:o 67, i anledn. af väckta motioner om åtgärder till strömmingsfiskets i Bottniska viken upphjelpande samt, i sammanhang dermed, om ändring och förklaring af fiskeristadgan den 14 Nov. 1766;

N:o 68, i anledn. af erhållen återremiss å Utsk:ns betänk. N:o 50, ang:de K. brevet den 19 Juni 1839, rör:de iakttagande vid skatteköp;

N:o 69, i anledn. af erhållen återremiss å Utsk:ns betänk. N:o 51, ang:de tiden, hvarifrån författningar, som uppläsas från predikstolarna, skola anses gällande;

N:o 70, i anledn. af erhållen återremiss å Utsk:ns betänk. N:o 55, ang:de tillämpningen å de utskiftade kronoparkerna å Öland af K. förordningen om jordafsöndring;

N:o 71, i anledn. af erhållen återremiss å Utsk:ns betänk. N:o 34, ang:de väckta motioner om förändring af landtmäteritaxan;

N:o 72, i anledn. af RiksSt:ns beslut i afseende på förslaget till förnyad förordning, ang:de grunderna och villkoren för hemmansklyfning samt afsöndring af jord- eller andra lägenheter från hemman.

H. R. o. Ad. åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ till 1 om morgonen den 1 Maj.

In fidem protocolli,
F. O. Silfverstolpe.

Hr Rosenblad, Bernh.: Const.Utsk:s nu under gemensamt afgörande varande betänkn:er erbjuda lika rika anledn:r till anmärkn:r i afseende på form och på sak. I afseende på form kan det ej undgå väcka den högsta förundran, att samma Utsk., som i grundlagarna fått sig uppdraget det dyrbara värf, att vaka öfver deras efterlefnad, sjelft till den grad, som i dessa betänkn:, åsidosatt deras klara bokstaf. 56 §:n Reg.F:n lemnar Const.Utsk., i afseende på ett redan af detsamma till RiksSt:n afgifvet förslag till grundlagsförändring, icke rätt till någon vidare åtgärd, än att — sedan samma förslag af RiksSt:n blifvit pröfvadt, och olika beslut af dem fattats — "samtliga RiksSt:ns tankar till ett helt utlåtande i möjligaste måtto sammanjemka, och, om oförenliga skiljaktigheter finnas, dem "derjemte till samtliga RiksSt:ns behandlande anmäla", äfvensom att, ifall detta jemkningsförslag ej skulle lyckas, förstärkt till nämnd skilja emellan de olika besluten, dock inom dessa, och utan rätt att sätta egna hugskott i stället. På hvad sätt har nu Utsk. förfarit? 3:ne RiksSt. hade beslutit, att till grund för den blifvande representationen lägga ständs- eller classval, det 4:de deremot allmänna val, och genom ett i förstärkt Utsk. fattadt beslut, öfver hvars tillkomst jag ej nu vill yttra mig, har sistnämnda bestämmelse blifvit R. St:s. Men i stället för att ställa sig detta, af Utsk. sjelft beredda beslut, till efterrättelse, har Utsk., vid dess s. k. allmänna val, skapat olika classer af stadsvalmän och landtvalmän, med ganska olika sätt för utöfningen af valrätten och olika individuellt insflytande på nationalrepresentationens sammansättning i sin helhet, härvid väljande ett förslag, som genom votering formligen blifvit förkastadt af det enda Ständ, hvars beslut i afseende på valbildningen i nämnden segrade. Vill man vidare se, huru godtyckligt Utsk. förfarit, behöfver man endast kasta ögonen på Utsk:s företag i betänkn. N:o 85, att i 2:ne särskildta Utsk. fördela det i det af 3:ne RiksSt. ännu opröfvade betänkn. N:o 68 odeladt bibehållna Const.Utsk., ehuru denna fördelning icke äger den ringaste gemenskap med de begge enda redan afgjorda frågorna om allmänna val och tvänne kamrar. Men ehuru rikt fält till ytterligare anmärkn:r, rörande Utsk:s godtyckliga behandling af form, de digra betänkandena erbjuda, torde något vidare icke behöfva tilläggas, helst efter det sakrika anförande af Hr Lagerhjelm, vi redan afhört. Jag öfvergår således till sig erjudande anmärkn:r i afseende på sak. Då Utsk. i betänkn. N:o 38, — sid. 66 — förklarade sig "ämna inkomma med utlåtande "rör:de de ändringar i Reg.F:n och Riksd.Ordn., hvilka i öfrigt dels blifva en följd af den här föreslagna vallagens antagande, dels fordras för att verkliggöra den organisation "af folkrepresentationen, som våra inre och yttre förhållan-

"den, enligt Utsk:s tanke, fordra, och att bringa nämnda grundlagar i sin helhet till öfverensstämmelse med sammanlagd organisation", så innehåller visserligen denna bestämning af ämnet en så advocatorisk uppställning, att på detta förbehåll de mest mot andan af våra grundlagar stridande förslag kunnat byggas. Men då Utsk. i samma betänk. — sid. 67 — yttrat sig finna, att "i Konungens och Representationens inbördes förhållanden någon väsentlig ändring i sammanhang med frågan om denna representationens ombildning icke bör eller kan sättas i fråga", anser jag mig skyldig antaga Utsk. hafva afsett ett sådant villkor för de ytterligare förslag, det ämnade afgifva, helst då dess ordförande på detta rum flera gånger upprepat, att det ingalunda varit Utsk:s afsigt att inskränka Svenska konungamaktens nu grundlagsenligt ägande ställning i samhället, och skall jag under denna förutsättning undersöka i hvad mån Utsk. verkligen ställt sig en sådan regel till efterrättelse. Huru viktigt iakttagandet af denna regel i Svenska statsrätten är, torde vara öfverflödigt visa, då troligen den stora majoriteten, icke endast inom detta Hus, utan inom hela Svenska folket, ännu delar den tanken, att ett af Svenska folksfrihetens förnämsta palladier är bibehållandet af Sveriges Konungars förmåga, att rätt och sanning styrka, vrångvisa och orätt hindra, samt att hvar och en till lif och ära, personlig frihet, egendom och välfärd skydda.

Det bibehållande elementet inom den nya representationen skulle blifva den, i öfverensstämmelse med voteringen i förstärkta Utsk. tillkomna andra — rättare första — kammaren. Det skulle blifva denna, som, representerande hvad Utsk. kallat continuitet i åsikter, afsetts för thron och folk utgöra ett värn mot en missledning af dagens opinion. Men på det sätt som Utsk. bildat denna andra kammare, så långt ifrån att blifva ett bibehållande stöd för statsinstitutionerna emot förvillelserna af en missledd, för dagen herrskande opinion, skulle den tvertom förlänga de skadliga verkningarna af en sådan, äfven sedan förblindelsen, som framkallat densamma, upphört. I sin sammansättning, genom val af första kammaren, d. v. s. af den majoritet inom denna, som bestämt valets utgång, skulle den endast representera den ensidiga riktningen af denna majoritet, men ingalunda innebära någon garanti, att den inom sig skulle äga personer, hvars samhällsställning, hvars upplysning och hvars oberoende af ögonblickets intryck, partier och passioner berättigade att i dem se försvararne mot obehöriga anfall på varande samhällsförhållanden. Och sjelfva det enda bibehållande i den föreslagna institutionen, neml. kammarens ledamöters fortfarande till dels under kommande riksförsamlingar, skulle endast hindra rättelserna af de misstag, som ett för dagen herrskande parti kunnat tillvägabringa. Vill man skåda i historien, visar denna varnande minnen af vä-

dan att anförtro en stor politisk makt för längre tid åt en corporation, tillkommen genom val, vid hvilka i så hög grad de politiska passionerna och intrigerna kunna göra sig gällande, som vid de ifrågavarande. Bland de många exemplen må jag anföra ett, huru Roms decemvire, kallade till väldet af den högsta folkgunst, blefvo folkets tyranner. Om de vid 1765 års riksdag rådande opinioner, som då otvivelaktigt icke endast voro herrskande inom Ständerna, utan äfven inom landet, fått bestämma halfva lagstiftande makten vid blifvande riksdag, — hvar hade då hjälpen funnits mot de enskildt välstånd så förtryckande åtgärder, som voro en följd af förstnämnda riksdag? — Den af Utsk. antydda sats, att den föreslagna andra kammaren skulle representera åsigtterna hos de olika kamrar, som valt dem, d. v. s. hos dessas verkliga majoriteter, instämmer icke alltid med erfarenheten. Detta Stånd erbjuder sjelft vid denna riksdag ett talande exempel i detta fall. Vid valet af våra bänkmän och electorer lyckades det den troligen svagaste del af politisk opinion inom oss att vinna en bestämd öfvervigt, och följden har, såsom bekant, blifvit, att denna opinion bestämt alla utskottsval, och att i de viktigaste, för samhället mest vitala frågor R. o. Ad. i sina egna utsk. ledamöter ägt de största motståndare mot de af dess stora majoritet delade åsikter. Jag yttrar icke detta såsom en förebråelse emot våra valmän och utsk. ledamöter; jag betviflar icke, att de följt ledningen af sin öfvertygelse, och jag aktar hvarje sådan; men jag endast anför det obestriddliga factum, att R.-o. Ad:s verkliga opinion saknar all representation inom Ståndets egna representanter i de viktigaste Utsk:n. Och månne ej hvad som 1840 händt R. o. Ad., skulle en annan gång kunna hända en första kammare? Men om då den andra kammaren, det tillämnade stödet för thronen och de bestående institutionerna, hvilken jag redan visat inom sig sakna alla verkliga conserverande elementer, äfven skulle sakna egenskapen att representera vid vissa tidpunkter förherrskande opinioner, — hvad månne den då komme att representera? — den lyckliga intrigen.

Jag har redan yttrat mig icke betvifla, att Utsk. ej afsett att inkräkta på konungamaktens närvarande grundlagsenliga ställning i samhället. Men månne en sådan afsigt också blifvit verkliggjord i de afgifna betänkandena? Ingen lär bestrida, att genom lagstiftande maktens — den som bestämmer de för all regerings möjlighet oundgängliga anslag — uteslutande sammansättning genom allmänna val, det s. k. demokratiska elementet i samhället finge en ökad vikt, och att krafterna inom detta element kunna missledas af s. k. demagoger eller folkförledare. Mot en sådan missledning har Sveriges konungamakt och Svenska samhället hittills haft en motvigt i folkrepresentationens fördelning i 4 Stånd, hvartdera sammansatt på olika sätt och inom hvilka alla,

sålunda svårare, en dylik missledning samtidigt skulle kunna äga rum. Att icke den föreslagna andra kammaren skulle kunna bilda den genom Ståndens upphörande försvunna motvigten, är redan visadt. Hvilken annan har väl då Utsk. gifvit Sveriges konungamakt, för att icke lemna den och med detsamma hela Svenska samhället värlöst, till pris åt krafter, som kunna missledas? Förgäfves har jag derefter sökt i de 144 §§ i den nya Reg. Fin. Deremot har jag funnit förslag alldeles oberoende af representationsförändringen, sådana som t. ex. dessa: att beröfva Konungen den vigtiga rättigheten att tillsätta talmän, eller att ålägga Dess rådgifvare skyldigheten att, när någon af kamrarna eller något Utsk. så för godt funne, inställa sig för att afgifva önskade upplysningar, — hvilket är något helt annat än rättigheten att afgifva sådana, — eller att, genom ett, utöfver hvad Utsk. sjelft föreslagit, ytterligare förkortande af tiden emellan riksmötena, ännu oftare ställa den svaga konungamakten under inflytande af en nära oinskränkt folkmakt och af dennas ledare. Männe genom dessa förslag Konungens och Representationens inbördes förhållande icke skulle undergå någon väsendtlig ändring, något som Utsk. ju förklarat icke kunna eller böra sättas i fråga?

Förgäfves må Utsk., till stöd för en del af sina förslag, anföra Norriges efterdöme. Oberäknadt, både att Norriges samhällsförhållanden i många delar äro olika våra, och att sättet och tiden för stiftandet af Norriges grundlag på densamma utöfvat inflytanden, som hos oss sakna all motsvarighet; äger Konungen i Norrige motvågande krafter, som Han icke äger här, och som man i ingen mån velat gifva Honom i ersättning för dem Han skulle förlora. De en gång af Storthinget reglerade löner kunna ej utan Konungens bifall nedsättas; Konungen utnämner, utau de många band af förslag och ansökningsrätt, som finnas här, de flesta einbetsmän, och i Norrige, der ingen adel och få större godsägare finnas, är embetsmannacorpens inflytande vida större än här; — i Norrige är högsta domaremakten icke underkastad någon ostracism, detta farliga medel i partiinflytelsens hand, och slutligen finnes i Norrige en ansvarighetslag för Storthingets medlemmar i denna deras egenskap.

Vida flera anmärknar återstå, men hvad jag anført är tillräckligt för att instämma i Hr Lagerhjelm's tillstyrkan, att R. o. Ad. måtte för dess gemensamma tanke förklara, att de i Const. Utsk:s betänk:n N:o 68 och 85 innehållna förslag äro oantagliga.